

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

“UNSER WEG HAT ERST BEGONNEN!“ POLITICKÝ VZESTUP SEBASTIANA
KURZE A PROFILACE RAKOUSKÉ LIDOVÉ STRANY POD JEHO VEDENÍM

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Šepták, Ph.D. Autor práce: Bc. Jakub Hotový

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

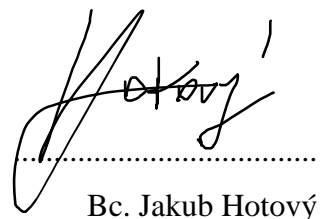
Ročník: 2.

2021

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 29. července 2021

.....
Bc. Jakub Hotový

Touto cestou bych rád poděkoval panu PhDr. Miroslavu Šeptákovi, Ph.D. za trpělivost, cenné rady, připomínky a odborné vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za vytrvalou podporu při mém studiu.

Anotace

Diplomová práce se zabývá politickým vzestupem Sebastiana Kurze a jeho vlivem na Rakouskou lidovou stranu, v jejímž čele stanul v květnu roku 2017. Cílem práce je zejména analyzovat faktory, které vedly ke Kurzovu strmému kariéernímu růstu a následným volebním úspěchům lidovců. Úvodní kapitola se bude věnovat politickému vývoji současného předsedy ÖVP, přiblíženy zde budou jeho počiny ve funkci státního tajemníka pro integraci a spolkového ministra zahraničí. Následná změna na předsednickém postu ÖVP způsobila bezprecedentní změnu voličských preferencí, z níž lidovci profitovali vítězstvími ve volbách do Národní rady v letech 2017 a 2019. Zmíněné parlamentní volby budou podrobeny analýze s ohledem na volební kampaň ÖVP a úlohu jejího volebního lídra. V závěrečné části se zaměřím na oba následné vládní kabinetů pod Kurzovým vedením a na otázku, do jaké míry se strana identifikuje se svým předsedou či jak se koaliční spolupráce lidovců se dvěma ideologicky odlišnými subjekty podepsala na profilaci ÖVP.

Klíčová slova: Sebastian Kurz; Rakouská lidová strana; parlamentní volby; Národní rada; rakouský politický systém.

Abstract

The diploma thesis deals with the political rise of Sebastian Kurz and his influence on the Austrian People's Party, which he took over as a leader in May 2017. The primary aim of the thesis is to analyse the factors that led to Kurz's steep career growth and to subsequent electoral success. The first part will focus on the political development of the current leader of the ÖVP and will describe his actions as Secretary of State for Integration and Federal Minister of Foreign Affairs. The subsequent change in the presidency of the ÖVP caused an unprecedented change in voter preferences, from which the People's Party benefited with victories in the 2017 and 2019 National Council elections. The mentioned parliamentary elections will be analysed in the light of the ÖVP election campaign and the role of its leader. In the final part, I will focus on the two subsequent cabinets under the Kurz's leadership and the question of the extent to which the party identifies with its leader or how both coalition governments of the People's Party with two ideologically different parties influenced the ÖVP profile.

Key Words: Sebastian Kurz; Austrian People's Party; Parliamentary Elections; National Council; Political System in Austria.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	9
1. Vznik Rakouské lidové strany a její vývoj do roku 2017	14
1.1 Katolický tábor a Křesťanskosociální strana.....	14
1.2 Rakouská lidová strana v éře Proporz (1945-1970).....	17
1.3 Období opozice (1970-1986)	22
1.4 Návrat velké koalice na pozadí rozsáhlé proměny společnosti (1987-2000).....	24
1.5 Sedmiletá vláda pod vedením ÖVP (2000-2007)	25
1.6 Období stagnace v rámci velké koalice (2007-2017).....	27
2. Politický vývoj Sebastiana Kurze	30
2.1 Původ a politické začátky.....	30
2.2 Sebastian Kurz státním tajemníkem pro integraci (2011-2013).....	32
2.3 Sebastian Kurz spolkovým ministrem zahraničních věcí (2013-2017)	38
2.3.1 Migrační krize	48
2.4 Převzetí ÖVP a rozpad vládní koalice.....	62
3. Volby do Národní rady 2017	69
3.1 Volební kampaň ÖVP	69
3.2 Analýza volebního chování.....	84
3.3 Povolební situace.....	87
4. Vláda ÖVP-FPÖ (2017-2019)	92
4.1 Roční bilance.....	92
4.2 Skandály FPÖ.....	101
4.3 Volby do Evropského parlamentu 2019 na pozadí „aféry Ibiza“	105
5. Kurzova druhá vláda a dozvuky „aféry Ibiza“	113
5.1 Volby do Národní rady 2019.....	113
5.2 Vytváření vládní koalice	126
5.3 Vláda ÖVP-Zelení.....	128
5.4 Nejvýraznější tváře Nové lidové strany v hledáčku justice a poškozená image strany	136
Závěr	144
Seznam tabulek a grafů	148
Seznam použité literatury a zdrojů	149

Seznam použitých zkratk

- BVT – Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung – Spolkový úřad pro ochranu ústavy a boj s terorismem
- BZÖ – Bündnis Zukunft Österreich – Svaz pro budoucnost Rakouska
- COVID-19 – Coronavirus Disease – koronavirové onemocnění
- CSP – Christlichsoziale Partei – Křesťanskosociální strana
- EU – Evropská unie
- FPÖ – Freiheitliche Partei Österreichs – Svobodná strana Rakouska
- IBÖ – Identitäre Bewegung Österreich – Identitářské hnutí Rakousko
- JVP – Junge Volkspartei – Mladá lidová strana
- KPÖ – Kommunistische Partei Österreichs – Komunistická strana Rakouska
- LWK – Landwirtschaftskammer – Zemědělská komora
- MJÖ – Muslimische Jugend Österreich – Muslimská mládež Rakousko
- NEOS – Das Neue Österreich und Liberales Forum – Nové Rakousko a Liberální fórum
- ÖAAB – Österreichischer Arbeitnehmerinnen- und Arbeitnehmerbund – Rakouský svaz zaměstnankyň a zaměstnanců
- ÖBAG – Österreichische Beteiligungs AG – Rakouská akciová společnost spravující státní podíly
- ÖBB – Österreichischer Bauernbund – Rakouský svaz zemědělců
- ÖBB – Österreichische Bundesbahnen – Rakouské spolkové dráhy
- ÖGB – Österreichischer Gewerkschaftsbund - Rakouský
- ORF – Österreichischer Rundfunk – Rakouský rozhlas
- OSN – Organizace spojených národů
- ÖVP – Österreichische Volkspartei – Rakouská lidová strana
- ÖWB – Österreichischer Wirtschaftsbund – Rakouský hospodářský svaz
- RFJ – Ring Freiheitlicher Jugend – Kruh svobodné mládeže
- SDAP – Sozialdemokratische Arbeiterpartei – Sociálnědemokratická dělnická strana
- SPÖ – Sozialdemokratische Partei Österreichs – Sociálnědemokratická strana Rakouska
- SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- USA – United States of America – Spojené státy americké
- VdU – Verband der Unabhängigen – Svaz nezávislých
- WHO – World Health Organization – Světová zdravotnická organizace

WKO – Wirtschaftskammer Österreich – Rakouská hospodářská komora

WKStA – Wirtschafts- und Korruptionsstaatsanwaltschaft – Hospodářské a protikorupční státní zastupitelství

Úvod

Cílem předložené diplomové práce je reflexe politické kariéry současného rakouského spolkového kancléře Sebastiana Kurze a podrobná analýza jeho vlivu na Rakouskou lidovou stranu (*Österreichische Volkspartei*, ÖVP). Při koncipování kvalifikační práce se zaměřím především na klíčové okolnosti, jež přispěly nejen k strmému vzestupu současného lídra lidovců, ale i k volebním úspěchům strany pod Kurzovým vedením. Zodpovězena by měla být také otázka, jakou roli hraje předseda lidovců při rozhodování elektorátu ve volbách na všech úrovních. Zohledněny budou proměny lidovců během Kurzovy éry, například strukturální obměna ÖVP či změna jak stranické image, tak programová flexibilita, které se nepochybně výrazně podepsaly na jejich úspěších v posledních letech.

Téma práce jsem si zvolil z důvodu mého zájmu o aktuální dění v Rakousku, kde jsem během svého studia absolvoval také dvě stáže na českém velvyslanectví ve Vídni. Přes svůj nízký věk zaznamenal Sebastian Kurz řadu úspěchů, mým hlavním záměrem bylo analyzovat, jakým způsobem se mu podařilo během krátkého období transformovat svoji stranu nacházející se na třetí příčce předvolebních průzkumů ve vedoucí politickou sílu současného Rakouska.

První kapitola je věnována chronologickému výkladu vývoje ÖVP od jejího vzniku po konci 2. světové války až do nástupu Sebastiana Kurze do čela strany. Úvodní část zmíní všechny jeho předchůdce v roli předsedy, ale i nejdůležitější milníky dosavadní historie strany a podstatné volební výsledky, jež strana až do roku 2017 zaznamenala. Druhá kapitola bude již zaměřena na osobu současného lídra ÖVP. Úkolem je nastínit Kurzův původ, politické začátky a následné vedení lidovecké mládežnické organizace JVP (*Junge Volkspartei*). Zde na sebe upoutal pozornost především prostřednictvím kontroverzní volební kampaně do vídeňského obecního zastupitelstva v roce 2010, kdy v ulicích města pózoval v terénním džípu se spoře oděnými dívkami. Ačkoliv tento krok dnes přisuzuje mladické nerozváženosti, možná právě schopnost šokovat předurčila jeho strmý politický vzestup. O rok později, ve věku pouhých 24 let, obdržel Kurz od čerstvě zvoleného šéfa ÖVP Spindeleggera nabídku stát se státním sekretářem pro integraci, nově vytvořeného resortu v úřadu ministerstva vnitra. Zcela novým přístupem spočívajícím v heslu „Integrace skrze výkon“ (*Integration durch Leistung*) se mu podařilo změnit počáteční mediální a společenskou skepsi v uznalé oceňování jeho činnosti i u řady politických konkurentů.

O necelé tři roky později zaznamenal Kurz další kariérní postup. Po volbách do Národní rady, ve kterých získal nejvyšší počet preferenčních hlasů, zasedl ve věku 27 let v rámci obnovené velké koalice ve funkci spolkového ministra zahraničí. Pozornost bude v této části

práce věnována především migrační krizi v období 2015-2016, během které se nejmladší šéf diplomacie v dějinách alpské republiky od začátku profiloval jako názorový protipól německé kancléřky Angely Merkelové a její „vítací politiky“ (*Willkommenspolitik*). Rakouským ministrem požadovaný restriktivní kurs migrační a azylové politiky si postupně získal oblibu i podstatné části rakouské společnosti a Kurzova popularita rostla. Závěrečná část této kapitoly bude věnována Kurzovým přípravám na převzetí předsednictví ÖVP, ačkoliv veřejně do poslední chvíle tvrdil, že o funkci neusiluje. Po rezignaci tehdejšího neúspěšného Reinholda Mitterlehnera v květnu roku 2017, byla pro Kurze cesta do čela strany volná. Bez povšimnutí nezůstane ani strukturální proměna ÖVP po změně na předsednickém postu.

O tom, jakým způsobem ovlivnila výsledek voleb do Národní rady roku 2017 změna na předsednickém postu ÖVP, pojednává třetí kapitola. Na základě průzkumů veřejného mínění si lze povšimnout, že výměna volebního lídra způsobila bezprecedentní změnu voličských preferencí. Podstatnou část kapitoly bude tvořit analýza volební kampaně ÖVP, která byla zcela orientována čerstvě zvoleného předsedu Kurze. Pozornost bude věnována také lidoveckému programu, zmíním také základní programové body obou Kurzových konkurentů v souboji o úřad spolkového kancléře, případné paralely a srovnání postoje jednotlivých stran k společným tématům. Následovat bude analýza volebního chování, která přiblíží, jaká témata a motivy nejvýrazněji ovlivnila hlasování či jak volily různé sociodemografické segmenty společnosti.

Následující kapitola se zabývá vládou ve složení ÖVP-FPÖ. Oba subjekty již během volební kampaně vykazovaly značnou programovou podobnost, vytvoření následné koalice proto nebylo překvapením. Analýze bude nejprve podroben vládní program, poté nastíním, jakou politiku tyrkysovo-modrá koalice během svého krátkého funkčního období akcentovala. Stručně se zaměřím také na sérii čtyř zemských voleb proběhnuvších na jaře roku 2018. Vzhledem k tomu, že si zde oba koaliční partneři počínali poměrně úspěšně, Bez povšimnutí nezůstanou ani jednotlivé skandály z řad FPÖ a jejich vliv na činnost vlády. Následně zevrubněji přiblížím volby do Evropského parlamentu, roli nekandidujícího spolkového kancléře Kurze. Závěrečná pasáž pak bude věnována s volbami současně probíhající vnitropolitické krizi vedoucí k pádu Kurzova kabinetu již po roce a půl stráveném v úřadu.

Následné volby do Národní rady v roce 2019 jsou tématem čtvrté kapitoly. Stejně jako v případě části analyzující parlamentní volby roku 2017 bude i tentokrát hlavním cílem zaměřit se na roli lidoveckého volebního lídra během kampaně a vyzdvihnout jeho programové priority. Pozornosti neunikne ani pohled na bezprecedentní preference rakouského elektorátu, v důsledku kterých neměla ÖVP prakticky konkurenci a o jejím vítězství bylo předem rozhodnuto. Přiblížen bude opět lidovecký program spolu se základními ideovými návrhy SPÖ,

FPÖ a Zelených, usilujících o návrat do poslaneckých lavic. Závěrečná analýza volebního chování poskytne pohled na témata, která voliči považovali za relevantní, obdobně jako v případě třetí kapitoly bude prezentována podpora jednotlivých stran z hlediska genderu, vzdělání či profese.

Nedostatek koaličních alternativ přiměl suverénního vítěze voleb Kurze zkusit experiment s druhým vítězem parlamentních voleb - Zelenými. Výsledkem složitých jednání mezi oběma ideologicky i programově odlišnými subjekty byl začátkem roku 2020 vládní program prezentovaný pod mottem „To nejlepší z obou světů“. Cílem závěrečné kapitoly je přiblížení činnosti tyrkysovo-zelené koalice do června 2021. Kurzova vláda musela krátce po nástupu do úřadu upozadit prosazení jednotlivých programových bodů a zaměřit se na boj s pandemií COVID-19. Zmíněny budou také koaliční spory především ohledně témat migrace a azylu, ke kterým došlo během dosavadního funkčního období. Na pozadí odeznívající pandemie bude závěrečná část věnována útokům na justiční instituce ze strany ÖVP a korupčním kauzám, do nichž je spolu se svými nejbližšími spolupracovníky zapojen sám kancléř Kurz. Nad klíčovými postavami Nové lidové strany se momentálně vznáší vícero obvinění a otázkou je, zda se mohou podepsat na budoucím vývoji dosud příliš nevýkonného Kurzova druhého kabinetu.

Při psaní diplomové práce využiji diachronní přístup, a to jak v souvislosti s vývojem ÖVP od doby svého vzniku až po současnost, tak z hlediska kariéry současného předsedy strany a volebního lídra Sebastiana Kurze. Zejména druhá z uvedených částí bude podrobena důkladné analýze s cílem zachytit klíčové události a tendence determinující dynamický kariérní postup současného rakouského spolkového kancléře.

Při psaní diplomové práce vycházím z existující odborné i publicistické literatury, dobových periodik a dostupných elektronických zdrojů. Neobyčejný politický vzestup Sebastiana Kurze vyvolal zatím spíše v publicistické literatuře značnou pozornost. Přestože je současnému rakouskému spolkovému kancléři pouhých 34 let, jeho politickou kariéru zpracovali formou biografie již tři autoři. Pro nahlédnutí za pomyslnou oponu jeho úspěchu považuji jejich užití za důležité. První z nich, kniha německého šéfredaktora německého bulvárního deníku *Bild* Paula Ronzheimera zahrnuje začátky nadějného politika a rozbor počínů tehdejšího rakouského ministra zahraničí během migrační krize.¹ O poznání kritičtějším pohledem, ovšem opět bez poznámkového aparátu, pak na Kurzovu kariéru nahlíží monografie

¹ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018.

redaktorek vídeňského levicového týdeníku *Falter* Niny Horaczekové a Barbary Tóthové.² Zde je třeba vyzdvihnout přehledné řazení jednotlivých kariérních milníků kancléřova života. Z posledního a zároveň nejaktuálnějšího Kurzova životopisu zpracovaného vídeňskou spisovatelkou Judith Grohmannovou jsem čerpal jen okrajově.³ Důvodem je nedostatečná objektivita a přílišná identifikace „hrdinou knihy“.

Společným znakem všech uvedených biografii je absence hlubší reflexe jednotlivých parlamentních voleb, což se může zdát problematické vzhledem k tomu, že pozice v politickém systému je nepochybně legitimizována výsledkem demokratických voleb. Absence dostatečně heuristicky podložené studie zabývající se osobností Sebastiana Kurze byla další pohnutkou k napsání předložené kvalifikační práce.

Za účelem analýzy voleb do Národní rady roku 2017 jsem čerpal primárně ze dvou monografií. První zdroj představuje sborník editovaný rakouským politologem Thomasem Hoferem a již zmíněnou redaktorkou Barbarou Tóthovou, jenž navazuje na tradici z minulých let.⁴ Publikace stejných autorů reflektující parlamentní volby v roce 2019 byla mým stěžejním zdrojem při koncipování poslední kapitoly mé kvalifikační práce.⁵ Pro monografie v obou vydáních je příznačným faktorem, že obsahuje jak příspěvky osob přímo spjatých s volbami, tak analýzy odborníků. Nevýhodou obou děl je záměr autorů zachytit „dobový tep události“. Výrazně delší časový odstup vykazuje ve srovnání s předchozí knihou monografie pocházející od dvojice rakouských politologů Franze Sommera a Fritze Plassera.⁶ Tato publikace je specifická tím, že přibližuje parlamentní volby proběhnuvší v roce 2017 na základě rozmanitých sociologických šetření v dlouhodobé časové perspektivě, čímž čtenáři napomáhá například pochopit změnu voličských preferencí v souvislosti s migrační krizí či převzetím ÖVP Kurzem.

Dále má pro moji kvalifikační práci zásadní význam ročenka *Österreichisches Jahrbuch für Politik* vydávaná Politickou akademií ÖVP, která se však za déle než čtyři dekády své existence stala relevantní publikační platformou odborných a publicistických názorů bez ohledu na stranickou příslušnost a světonázor. Přínosná mi byla zejména při analýze událostí souvisejících s volbami, ať už na spolkové, zemské či evropské úrovni.

² HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017. Zajímavostí je, že jinak ochotný Sebastian Kurz odmítl opakované žádosti obou autorek o rozhovor. Srov. tamtéž, s. 8.

³ GROHMANN, Judith. Sebastian Kurz. Die offizielle Biografie. München: FBV, 2019.

⁴ HOFER, Thomas a Barbara Tóth (Hrsg.). Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017.

⁵ HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019.

⁶ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018.

V českojazyčném prostředí se vývoji Kurzovy kariéry a souvisejícím událostem věnuje Miroslav Šepták. Ať už formou glos pravidelně zveřejňovaných v nezávislém čtvrtletníku *Demokratický střed* zaměřeném na středoevropské politické dění či prostřednictvím odborných studií analyzujících rakouské volby na různých úrovních. Zejména detailně koncipované analýzy k volbám do Národní rady v roce 2017 a volbám do Evropského parlamentu roku 2019 mi posloužily jako vítaná alternativa ke zdrojům psaným v německém jazyce.⁷

Kromě monografií a odborných studií jsem čerpal z článků zástupců kritické a názorové žurnalistiky. Záměrně jsem zde zvolil periodika reprezentující odlišné ideologické proudy – konzervativně orientovaný deník *Die Presse*, liberální *Der Standard* a *Kurier*, stojící pomezí mezi oběma jmenovanými médii. Nelze opomenout ani zahraniční příspěvky nahlížející na republiku pod Alpami místy z jiné perspektivy, v tomto ohledu bych vyzdvihl především německé deníky *Süddeutsche Zeitung* a *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

⁷ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 86-121; ŠEPTÁK, Miroslav. Volby do Evropského parlamentu v Rakousku: ve znamení dalšího triumfu lidovců. In: Politické vědy 11 (1), 2021, s. 205-230.

1. Vznik Rakouské lidové strany a její vývoj do roku 2017

1.1 Katolický tábor a Křesťanskosociální strana

Rakouská lidová strana (*ÖVP, Österreichische Volkspartei*) vznikla roku 1945 jako následnice Křesťanskosociální strany (*Christlichsoziale Partei*). Na základě tradičně používané teorie táborů (*Lagertheorie*) lze v rakouském prostředí vymezit tři základní ideologické proudy – křesťansko-konzervativní, sociálně demokratický a národně liberální (třetí), jenž je příznačný pro nacionálně orientovaná uskupení.⁸ Jak ÖVP, tak CSP lze dle této studie zařadit ke křesťansko-konzervativnímu táboru, tudíž je nezbytné stručně přiblížit i historii druhé jmenované strany, vzniknuvší v raných devadesátých letech 19. století.

Zakladatelem CSP byl charismatický Karl Lueger pocházející z levicově orientovaného, liberálního, demokratického prostředí, jenž představoval symbol kompromisu mezi tradicí a modernizací. Prostřednictvím masové agitace mísící v sobě sociální a antisemitské prvky se Luegerovi zanedlouho podařilo zvítězit ve volbách do Vídeňské obecní rady a po zvolení starostou v roce 1897 převzal kontrolu nad tamní komunální správou.⁹

Od počátku 20. století strana posílila svůj vliv, sjednocením s Katolicko-konzervativní stranou (*Katholisch-konservative Partei*) se navíc přetransformovala z reformně orientovaného subjektu vídeňského maloměšťanstva v konzervativní říšskou stranu německy mluvícího katolického rolnictva a měšťanstva. Otevření se širšímu spektru voličů se projevilo ve volbách do Říšské rady roku 1907, kdy se CSP stala druhou nejsilnější stranou po sociálních demokratech.¹⁰ Po Luegerově smrti však křesťanští socialisté ztratili na atraktivitě a z voleb v roce 1911 vyšli znatelně oslabeni.¹¹

Během 1. světové války strana otevřeně podporovala Rakousko-Uhersko spolu s císařovými vládami. Postupem času se však k politickému vedení habsburské monarchie začala stavět zdrženlivě, neboť to svými zásahy ohrožovalo živnostenskou a agrární sféru obyvatelstva, které představovaly hlavní zdroj podpory CSP. Rostoucí nesouhlas s tehdejší

⁸ WANDRUSZKA, Adam. Österreichs politische Struktur: Die Entwicklung der Parteien und politischen Bewegungen. In: BENEDIKT, Heinrich, eds. Geschichte der Republik Österreich. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1954, s. 291.

⁹ HANISCH, Ernst. Der lange Schatten des Staates: Österreichische Gesellschaftsgeschichte im 20. Jahrhundert. Wien: Ueberreuter, 1994, s. 120.

¹⁰ STAUDINGER, Anton, MÜLLER, Wolfgang C. a Barbara STEININGER. Die Christlichsoziale Partei. In: TÁLOS, Emmerich, DACHS, Herbert, HANISCH, Ernst a Anton STAUDINGER (hrsg.). Handbuch des politischen Systems Österreichs: Erste Republik 1918-1933. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, s. 160.

¹¹ HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: Politologický časopis 8 (4), 2001, s. 350.

vládní politikou následně reflektovala řada odmítnutých opatření exekutivy. Až do konce Habsburské monarchie roku 1918 se CSP vyslovovala pro připojení Rakouska k Německu.¹²

Nicméně přání křesťanských sociálů se nenaplnilo a po válce byl ustanoven samostatný stát zprvu pojmenovaný Německé Rakousko (*Deutschösterreich*), přičemž v roce 1919 došlo na základě přijetí Saintgermainské mírové smlouvy ke změně názvu na Rakouská republika (*Republik Österreich*). Dle výsledků voleb do Říšské rady z roku 1911 byla ustanovena provizorní vláda tří nejsilnějších stran SDAP (*Sozialdemokratische Arbeiterpartei*, Sociálnědemokratická dělnická strana), CSP a německých nacionálů¹³ pod vedením sociálně demokratického kancléře Karla Rennera. V historicky prvních parlamentních volbách do Konstitučního národního shromáždění (*Konstituierende Nationalversammlung*) 16. února 1919 se CSP se ziskem 69 mandátů umístila na druhé příčce za sociálními demokraty. Volby naopak dopadly neúspěšně pro německé nacionály, kteří oproti roku 1911 zaznamenali citelné ztráty.¹⁴

Po prvních volbách pokračovala kooperace obou nejsilnějších stran, neboť jak Karl Renner (SDAP), tak Michael Mayr (CSP) si byli vědomi nutnosti spolupráce ve válkou poznamenané zemi. Velká koalice se však rozpadla již v roce 1920 kvůli sporu o povaze branného zákona. Od té doby vznikaly de facto až do konce parlamentního režimu pouze vládní koalice pod vedením křesťanských sociálů v kooperaci se subjekty třetího tábora, zejména GDVP (*Großdeutsche Volkspartei*, Velkoněmecká lidová strana).¹⁵

Období dvacátých let minulého století lze v rakouském prostředí charakterizovat jako souboj občanského bloku reprezentovaného CSP a marxistického bloku tvořeného výhradně SDAP. Situace mezi oběma stranami eskalovala začátkem druhé poloviny dekády poznamenané vnitropolitickou krizí, kdy v rámci politické soutěže zesílilo vzájemné napětí mezi občanským a marxistickým blokem vrcholící pravidelnými střety mezi paramilitárními jednotkami *Heimwehr* na straně CSP a *Republikanischer Schutzbund* hájící zájmy SDAP.¹⁶

Nejtěžší chvíle však rakouská vnitřní politika zažila v třicátých letech, kdy se Rakousko vzpamatovávalo z Velké hospodářské krize. Tehdejší křesťansko sociální kancléř Engelbert

¹² STAUDINGER, Anton, MÜLLER, Wolfgang C. a Barbara STEININGER. Die Christlichsoziale Partei. In: TÁLOS, Emmerich, DACHS, Herbert, HANISCH Ernst a Anton STAUDINGER (hrsg.). Handbuch des politischen Systems Österreichs: Erste Republik 1918-1933. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, s. 160-161.

¹³ Sdružení sedmnácti politických stran a skupin se plně sjednotilo v roce 1920 pod názvem Velkoněmecká lidová strana (*GDVP, Großdeutsche Volkspartei*).

¹⁴ BERGER, Peter. Kurze Geschichte Österreichs im 20. Jahrhundert. Wien: Facultas, 2008, s. 54-59.

¹⁵ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 130-132.

¹⁶ HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: Politologický časopis 8 (4), 2001, s. 350.

Dolffuß¹⁷ pod vlivem sílícího nacistického vlivu rozpustil parlament¹⁸, a namísto původně plánované revize uvedl v platnost zcela novou ústavu stvrzující zásadní změnu rakouského politického systému. Přerod v autoritativní republiku v letech 1933-1934 byl poznamenán mimo jiné rozpuštěním ústavního soudu, cenzurou tisku nebo zákazem pořádání schůzí či shromáždění a vyvrcholil začleněním CSP do nově utvořeného patriotistického subjektu Vlastenecké fronty (*Vaterländische Front*), který se po občanské válce roku 1934 stal jedinou legitimní politickou stranou v zemi.¹⁹

Křesťanskosociální stranu lze v období první republiky klasifikovat jako typickou *catch-all party*²⁰, neboť oslovovala různé segmenty elektorátu napříč socioekonomickými skupinami. Kromě již zmíněných živnostníků či rolníků se mohla těšit také většinové podpoře katolického dělnictva. Křesťanským sociálům navíc nebyla cizí ani oblast průmyslového a finančního kapitálu. Pád Habsburské monarchie pak paradoxně posílil provázanost strany s katolickou církví a ani tradiční antisemitské postoje nezůstaly opomenuty. Masovou základnu CSP představovaly díky důrazu na decentralismus a federalismus převážně venkovské zemědělské oblasti.²¹

¹⁷ Engelbert Dollfuß (1892-1934) se narodil do rolnické rodiny v malé obci v Dolních Rakousech. Při studiích práv ve Vídni se jakožto silně katolicky orientovaný student začal seznamovat s politickou realitou. Od počátku svého politického angažování až do výkonu funkce ministra, potažmo kancléře, byl příznivcem demokracie či politické kooperace mezi dělníky a zemědělci, jejíž vývoj později značně ovlivnil jako tajemník Hospodářské komory (*Landwirtschaftskammer*). Poté, co se stal roku 1932 spolkovým kancléřem, započal transformaci CSP směrem doprava, což se promítlo na vládní koalici s *Heimwehrem*. S vzrůstajícím vlivem antidemokratických tendencí v Rakousku zaváděl autoritativní změny. Později dokonce zakázal rakouskou NSDAP a sociální demokracii. Přestože byl zastáncem spolupráce s Německem a zachování příslušnosti k německé kultuře, odmítal se podrobit připojení k Hitlerovu Německu. V roce 1934 byl zavražděn nacistickým atentátníkem, přičemž dodnes panují u historiků a politologů neshody ohledně typologie Dollfußova Rakouska. Srov. LEICHTER, Otto. Ein Staat stirbt: Österreich 1934-38. Wien: new academic press, 2018, s. 46-51; ŠEPTÁK, Miroslav. Mezi demokracií a autoritářstvím. Rakouská vnitřní a zahraniční politika v letech 1931-1934. Praha: Academia, 2018, s. 231-430.

¹⁸ Stalo se tak na parlamentním hlasování 4. března 1933, kdy rozhodnutí záviselo na jediném hlase. Tehdejší první předseda Národní rady Karl Renner (SDAP) se rozhodl odstoupit a schůzi Národní rady řídil druhý předseda, křesťanskosociální Rudolf Ramek, jenž krátce na to funkce taktéž zanechal. Poté, co z nevyjasněných důvodů odstoupil i třetí předseda Sepp Straffner z řad německých nacionalů neměl kdo jednání formálně ukončit. Engelbert Dollfuß využil formálního nedostatku rakouského parlamentarismu a na základě Válečného hospodářského zmocňovacího zákona (*Kriegswirtschaftliches Ermächtigungsgesetz*) začal vládnout autoritativně. Srov. VOCELKA, Karl. Geschichte Österreichs: Kultur – Gesellschaft – Politik. München: Wilhelm Heyne Verlag, 2002, s. 290; ŠEPTÁK, Miroslav. Mezi demokracií a autoritářstvím. Rakouská vnitřní a zahraniční politika v letech 1931-1934. Praha: Academia, 2018, s. 302-317.

¹⁹ BERCHTOLD, Klaus. Österreichische Parteiprogramme 1868-1966. München: R. Oldenbourg, 1967, s.64-65.

²⁰ Jedná se o koncept německého politologa Otto Kirchheimera vycházejícího z premisy, na základě které jednotlivá politická strana podřizuje svoji strukturu, zásady působení a politickou strategii jedinému cíli, jímž je maximální zisk volebních hlasů. Subjekt se tak neomezuje na pouze jeden vyhraněný segment společnosti, nýbrž se otevírá širšímu prostředí, čímž usiluje o hlasy všech společenských vrstev a skupin. Zároveň však klade důraz na naléhavá témata a přizpůsobuje svůj profil konkrétní politicko-společenské situaci. V české odborné literatuře je termín překládán mnoha způsoby, přičemž politolog Miroslav Novák se přiklání k názvu „strana pro všechny“. Srov. CABADA, Ladislav a kol. Úvod do studia politické vědy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 221-222.

²¹ HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: Politologický časopis 8 (4), 2001, s. 350.

1.2 Rakouská lidová strana v éře Proporz (1945-1970)

Jak již bylo zmíněno, Rakouská lidová strana vznikla krátce před blížícím se koncem 2. světové války 17. 4. 1945 ve Vídni jako proreformní středová strana, čímž na jedné straně cílila na někdejší voličstvo CSP, na straně druhé usilovala o oslovení vyššího počtu voličů obou zbylých táborů. Označením „lidová strana“ její zakladatelé kladli důraz na křesťanskou tradici a upřednostnění zájmů jednotlivých lidí a celkového společenství.²²

Přestože v úvodu kapitoly bylo uvedeno, že ÖVP formálně navazovala na CSP, lidovci se důsledně distancovali od náboženského nálepkování či nedemokratických myšlenek křesťanských sociálů a zavázali se k věrnosti demokracii a parlamentarismu. Přesto u ÖVP ve srovnání s křesťanskými sociály lze nalézt spíše podobnosti než odlišnosti. Personální kontinuita zůstala zachována a někdejší čelní představitelé CSP zaujali vrchní posty i v nové straně. Stejně tak jádro příznivců bylo tvořeno podobnými skupinami elektorátu – zemědělci, odboráři, katoličtí podnikatelé a státní úředníci.²³

ÖVP byla od samého začátku rozčleněna do různých přidružených zájmových svazů, jejichž zmocněnci ve straně působili jako zástupci předsedy. Zakladateli byla čtveřice Julius Raab, zástupce Rakouského hospodářského svazu (*ÖWB, Österreichisches Wirtschaftsbund*), Lois Weinberger, zástupce Rakouského svazu dělníků a zaměstnanců (*ÖAAB, Österreichisches Arbeiter- und Angestelltenbund*), představitel Rakouského svazu sedláků (*ÖBB, Österreichisches Bauernbund*) Leopold Figl a Leopold Kunschak²⁴, jenž byl jmenován historicky prvním předsedou strany. Teprve v průběhu roku 1945 se podařilo do státní organizace integrovat i jednotlivé zemské organizace navazující na odkaz CSP, přičemž organizační struktura strany byla dokončena až na počátku následujícího roku.²⁵

Základní hodnoty nově vzniknuvší strany pramenily ze západokřesťanských a humanistických tradic. První stranický program představili lidovci v červnu roku 1945. Pod názvem „15 programových směrnic“ („*15 programmatische Leitsätze*“) se ÖVP prezentovala

²² KRIECHBAUMER, Robert. Parteiprogramme im Widerstreit der Interessen: Programmdiskussionen und die Programme von ÖVP und SPÖ 1945-1986. In: KHOL, Andreas, OFNER, Günther a Alfred STIRNEMANN (Hrsg.). Österreichisches Jahrbuch für Politik. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1990, s. 60.

²³ MÜLLER, Wolfgang C. Die Österreichische Volkspartei. In: DACHS, Herbert et al. Politik in Österreich. Das Handbuch. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 341.

²⁴ Leopold Kunschak (1871-1953) – zakladatel Křesťanského hnutí dělníků (*christliche Arbeiterbewegung*). Jako skutečný zastávce demokratických hodnot se v předválečném období distancoval od režimu Engelberta Dollfuß. Mezi lety 1938-1944 byl krátce vězněn nacionálními socialisty. Po druhé světové válce byl jedním ze zakladatelů ÖVP a historicky prvním předsedou strany. V roce 1945 zastával také post místostarosty Vídně. V období 1945-1953 byl prvním předsedou Národní rady. Srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 56.

²⁵ BERCHTOLD, Klaus. Österreichische Parteiprogramme 1868-1966. München: R. Oldenbourg, 1967, s. 65.

jako sociálně a hospodářsky orientovaný subjekt. Oslovovala tehdy široké spektrum elektorátu a spojovala sociální nauku církve s prvky konzervatismu a liberalismu, zároveň zdůraznila svoji příslušnost k rakouskému národu.²⁶

Zatímco stále probíhala druhá světová válka, ve Vídni se 27. dubna 1945 z iniciativy SSSR ustanovila provizorní vláda pod vedením zkušeného sociálnědemokratického politika Karla Rennera. Kabinet zahrnoval všechny strany povolené spojenci - SPÖ (*Sozialistische Partei Österreichs*, Socialistická strana Rakouska), ÖVP a KPÖ (*Kommunistische Partei Österreichs*, Komunistická strana Rakouska), a proto je také nazýván koncentrační vládou (*Konzentrationsregierung*). Její faktická moc byla zpočátku omezena jen na Sověty okupovanou západní oblast Rakouska, až v říjnu 1945 západní mocnosti uznaly působnost vlády v celé zemi.²⁷ Vláda sestávala ze všech stran povolených spojenci - SPÖ (*Sozialistische Partei Österreichs*, Socialistická strana Rakouska), ÖVP a KPÖ (*Kommunistische Partei Österreichs*, Komunistická strana Rakouska). Nutno podotknout, že levice byla tehdy ve značné výhodě, neboť v součtu disponovala 18 vládními křesly proti devíti postům Lidové strany. Kancléřstvím byl pověřen zkušený politik z období první republiky Karl Renner (SPÖ).²⁸

Směrodatný dokument představovala pro nadcházející dekádu Moskevská deklarace (1943), uzavřená mezi Rakouskem, Velkou Británií, USA a SSSR. Nejenže smlouva obsahovala prvotní koncept obnovy Rakouska, zároveň definovala Rakousko jako první svobodnou zemi, jež padla za oběť Hitlerově útočné politice, čímž zneplatnila anšlus z března 1938. Nicméně v rámci převzetí odpovědnosti za válečnou spoluúčast na straně Německa bylo rakouské území až do roku 1955 pod nadvládou spojeneckých vojsk.²⁹

Během existence Rennerovy provizorní vlády byl předsedou ÖVP zvolen spoluzakladatel Leopold Figl³⁰, pod jehož vedením lidovci směřovali k prvním demokratickým

²⁶ Unsere Geschichte. In: Die neue Volkspartei [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.dieneuevolkspartei.at/Die-Geschichte>.

²⁷ GEHLER, Michael. Die Zweite Republik – zwischen Konsens und Konflikt. Historischer Überblick (1945-2005). In: DACHS, Herbert et al. Politik in Österreich: Das Handbuch. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 36.

²⁸ HANISCH, Ernst. Der lange Schatten des Staates. Österreichische Gesellschaftsgeschichte im 20. Jahrhundert. Wien: Verlag Carl Ueberreuter, 1994, s. 402-403.

²⁹ Plné suverenity dosáhlo Rakousko 15. května 1955 na základě Rakouské státní smlouvy (*Österreichischer Staatsvertrag*) výměnou za zavázání se k neustálé neutralitě po vzoru Švýcarska. Dalšími podmínkami byl zákaz vstupu do jakéhokoliv politického či ekonomického společenství s Německem, zrušení všech nacionálně socialistických organizací či úhrada 150 tis. amerických dolarů Sovětskému svazu. Poté, co byla smlouva podepsána zástupci čtyř okupujících mocností, oficiálně vznikla Druhá rakouská republika. Srov. MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 9; HANISCH, Ernst. Der lange Schatten des Staates: Österreichische Gesellschaftsgeschichte im 20. Jahrhundert. Wien: Ueberreuter, 1994, s. 399-400.

³⁰ Leopold Figl (1902-1965) – po studiu na Univerzitě půdních kultur byl zajat nacisty a transportován do koncentračních táborů Dachau a Flossenbürg. Po druhé světové válce byl spoluzakladatelem ÖVP a Svazu zemědělců (*Bauernbund*). Po prvních parlamentních volbách v poválečném Rakousku získali lidovci pod jeho vedením absolutní většinu mandátů v NR a Figl se stal spolkovým kancléřem. V roce 1953 se stal spolkovým

volbám po 15 letech.³¹ Ty se konaly 25. listopadu 1945 a třebaže okupující sovětské jednotky otevřeně podporovaly KPÖ, Rakouské lidové straně se podařilo zvítězit a se ziskem 85 mandátů si zajistili absolutní většinu křesel v opětovně zkonstruované Národní radě. Na druhém místě se umístili socialisté se 76 mandáty. KPÖ ve volbách zcela propadla, získala pouhých čtyř mandátů potvrdil ochabující vliv rakouských komunistů po druhé světové válce a předsevzal budoucí přes dvě desetiletí trvající kooperaci mezi oběma velkými stranami, známou jako tzv. proporční demokracii.³²

Pod hrozbou replikace událostí z let 1933/34-1938 se čelní představitelé ÖVP a SPÖ uchýlili ke konsensuálnímu modelu vládnutí. Princip „Proporz“, jenž bezpochyby pomohl jednak k vnitropolitické stabilizaci, ale i hospodářskému růstu v zemi, spočíval v poměrném obsazení lidovců i socialistů ve vládách či institucích veřejné správy. Jednotlivá ministerstva si obě strany rozdělovaly dle poměrného klíče na základě výsledků voleb. Tradičními resorty lidovců byla ministerstva školství, zemědělství, financí či obchodu, zatímco socialisté preferovali oblasti vnitřních a sociálních záležitostí, spravedlnosti nebo dopravy.³³ Posléze byly na základě stranické příslušnosti přidělovány i vyšší posty ve státních či polostátních společnostech (aerolinky, banky, školy), což vedlo ke zvýšení atraktivity členství v jedné z vládních stran. K nalezení konsensuálních řešení mezi dvěma ideologicky odlišnými tábory přispěla zmírněná marxistická rétorika ze strany SPÖ, ÖVP naopak výrazně napomohl fakt, že se katolická církev zřekla přímé participace na politickém procesu, jež byla signifikantní pro období první republiky.³⁴

Ke stabilizaci společenských poměrů a hospodářskému vzestupu neméně přispěl také model tzv. sociálního partnerství (*Sozialpartnerschaft*), v jehož rámci docházelo ke spolupráci mezi zájmovými svazy a vládou. Důvodem fungování byla silná provázanost mezi jednotlivými institucemi, jež usnadňovala realizaci nezbytných opatření. ÖVP spolupracovala blíže se

ministrem zahraničí, přičemž roku 1955 podepsal Státní smlouvu zaručující Rakousku suverenitu. Srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 57.

³¹ Unsere Geschichte. In: Die neue Volkspartei [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.dieneuevolkspartei.at/Die-Geschichte>.

³² Přesto se KPÖ podařilo naposledy v historii obhájit členství ve spolkové vládě, ve které byla zastoupena s ÖVP a SPÖ. Od roku 1947 již byly vládní koalice výlučně v režii obou velkých stran. Srov. GUTKAS, Karl. Die Zweite Republik: Österreich 1945-1985. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1985, s. 30. Z české literatury ŠEPTÁK, Miroslav, Vliv prvních poválečných voleb na vnitropolitickou situaci v Rakousku. In: FRIEDL, Jiří et. al. Parlamentní volby 1946 a Československo. Souvislosti, prognózy, fakta, následky. Praha 2017, s. 129-140; Nejnověji MUGRAUER, Manfred. Die Politik der KPÖ. Von der Regierungsbank in die innenpolitische Isolation. Wien: Vienna University Press, 2020, s. 68-75, 123-135.

³³ BERGER, Peter. Kurze Geschichte Österreichs im 20. Jahrhundert. Wien: Facultas, 2008, s. 278-279.

³⁴ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 159-160.

Spolkovou hospodářskou komorou (*BWK, Bundeswirtschaftskammer*) a Zemědělskou komorou (*LWK, Landwirtschaftskammer*), SPÖ naproti tomu udržovala vazby s Rakouským odborovým svazem (*ÖGB, Österreichisches Gewerkschaftsbund*).³⁵

Vláda velká koalice dostala první trhlinu po volbách do Národní rady roku 1949, ze kterých vyšly obě velké strany oslabeny. Ztráta byla zapříčiněna účastí Svazu nezávislých³⁶ (*VdU, Verband der Unabhängigen*), strany opětovně zformovaného třetího tábora, jež na úkor ÖVP a SPÖ obdržela překvapivých 16 mandátů. Přesto mohli být lidovci i socialisté s výsledkem voleb spokojeni, neboť získané mandáty jim umožnily pohodlné utvoření koalice, dokonce bez nutnosti participace KPÖ. Velká koalice se však záhy ocitla v krizi, kterou prohloubila opětovně neúspěšná jednání o podmínkách Státní smlouvy a následně i korejská válka (1950), kvůli níž vzrostly ceny potravin či určitých surovin. Poté, co lidovci neuspěli ani v prezidentských volbách roku 1951, kdy jejich kandidát Heinrich Gleißner³⁷ neočekávaně podlehl Theodoru Körnerovi nominovanému SPÖ, čekala stranu reorganizace. Novým generálním sekretářem se stal Alfred Maleta a Julius Raab³⁸ nahradil v čele strany Leopolda Figla, jenž přesto nadále zůstal spolkovým kancléřem. V roce 1952 se lidovci navíc rozhodli pro radikální obměnu na ministerských postech. V nastupující Figlově třetí vládě zůstal kromě zmíněného kancléře pouze spolkový ministr zahraničí Karl Gruber. Avšak již po necelém roce se vládní strany vzhledem k neschopnosti dosáhnout konsensu ohledně podoby státního rozpočtu shodly na ukončení koalice a předčasných volbách.³⁹

³⁵ GEHLER, Michael. Die Zweite Republik – zwischen Konsens und Konflikt. Historischer Überblick (1945-2005). In: DACHS, Herbert et al. Politik in Österreich: Das Handbuch. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 37

³⁶ V roce 1956 vznikla ze subjektu zprvu integrující bývalé nacisty, potažmo sympatizanty nacistického režimu a několik liberálů či katolíků Svobodná strana Rakouska (*FPÖ, Freiheitliche Partei Österreichs*).

³⁷ Heinrich Gleißner (1893-1984) – po studii práv v Praze a Innsbrucku byl zaměstnán v úřadu hornorakouské zemské vlády. Studia dokončil až v roce 1920, neboť byl povinen zúčastnit se první světové války, po jejímž konci byl mj. vězněn v italském táboře válečných zajatců. V období 1934-1938 a 1945-1971 zastával post zemského hejtmána v Dolních Rakousích. Během anšlusu Rakouska byl opětovně uvězněn, následně strávil několik let v koncentračním táboře Buchenwald. Po druhé světové válce vstoupil do ÖVP, kde se stal členem spolkového předsednictva, posléze vykonával od roku 1951 do roku 1968 funkci zemského předsedy hornorakouské ÖVP. Za svůj přínos, zejména v poválečném období, kdy se výrazně podílel na obnově Horních Rakous, bývá označován za průkopníka modernizace této spolkové země. Srov. SLAPNICKA, Harry. Heinrich Gleißner. In: DACHS, Herbert et al. Die Politiker: Karrieren und Wirken bedeutender Repräsentanten der Zweiten Republik. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, s. 153-159.

³⁸ Julius Raab (1891-1964) – po studiu pozemního stavitelství ve Vídni byl poslancem CSP v Národní radě. Roku 1938 byl krátce jmenován ministrem obchodu. Po druhé světové válce spoluzaložil ÖVP a Hospodářský svaz (*Wirtschaftsbund*). Kromě výkonu funkce prezidenta Spolkové komory živnostenského hospodářství se zasloužil o etablování modelu sociálního partnerství (*Sozialpartnerschaft*). V roce 1953 se stal spolkovým kancléřem a společně se spolkovým ministrem financí Kamitzem se zasloužil o ekonomický vzestup Rakouska. Roku 1955 podepsal Státní smlouvu (*Staatsvertrag*) zaručující Rakousku suverenitu, kancléřem zůstal až do roku 1961. Srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 58.

³⁹ RAUCHENSTEINER, Manfred. Die Zwei: Die große Koalition in Österreich 1945-1966. Wien: Österreichischer Bundesverlag, 1987, s. 142-176.

Ačkoliv v parlamentních volbách roku 1953 zvítězila poprvé od konce války SPÖ, kancléřem byl jmenován Julius Raab, jehož kabinet stál od začátku svého nástupu před nelehkým úkolem nalezení cesty z rozpočtové krize. Alpské republice se zprvu nedařilo zcela rehabilitovat po devastující druhé světové válce a před rokem 1950 dosahovala míra inflace hrozivých 30 %. Ve spolupráci se spolkovým ministrem financí Reinhardem Kamitzem dokázal Raab inflaci rapidně snížit, přičemž v roce 1958 se ustálila na akceptovatelných 1,1 %. Série vládních opatření nazývaná jako *Raab-Kamitz-Kurs* sestávala především ze snížení daní, stabilizace rozpočtu, podpory začínajících podniků a zvýšení podílu ze zisků znárodněných společností.⁴⁰

Počátkem šedesátých let se uvnitř ÖVP začala okolo Josefa Klause⁴¹ formovat nastupující generace straníků volajících po programových reformách a zároveň zpochybňujících nutnost utváření velké koalice. K definitivnímu prosazení protestní skupiny došlo roku 1964, kdy byl Klaus zvolen novým předsedou strany a ve funkci kancléře nahradil Alfonse Gorbacha.⁴² Pod jeho vedením se lidovcům podařilo uspět v sérii zemských voleb v letech 1964-65. Pokračující neshody obou vládních stran vyvrcholily neúspěšným jednáním o podobě státního rozpočtu na rok 1966 a vypsáním předčasných voleb.⁴³

Předvolební kampaň lidovců se nesla ve znamení obav ze sílících levicových subjektů a požadavků týkajících se úprav spolupráce. ÖVP se pod Klausovým vedením mírně posunula doprava, čímž paradoxně oslovovala širší spektrum voličů. Obavy z komunistického vlivu na SPÖ se nakonec nenaplnily a 6. března 1966 lidovci poprvé zaznamenali zisk absolutní většiny

⁴⁰ MOREAU, Patrick. *The State of the Right: Austria*. Paris: Fondapol, 2011, s. 9.

⁴¹ Josef Klaus (1910-2001) – vystudovaný právník zastával před druhou světovou válkou post experta v Dělnické komoře (*Arbeiterkammer*). Během války sloužil v armádě a po propuštění ze zajateckého tábora se usadil v Solnohradsku, kde si otevřel advokátní kancelář. Roku 1949 vstoupil do ÖVP a stal se zemským hejtmánem v Solnohradsku. V letech 1961-1963 působil ve spolkové vládě jako ministr financí. V roce 1966 lidovci pod jeho vedením dosáhli absolutní většiny mandátů v Národní radě a Klaus se stal spolkovým kancléřem jednobarevné vlády. Srov. HALPER, Dietmar. *Werte und Grundsätze der der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen*. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 60.

⁴² Alfons Gorbach (1898-1972) – v roce 1916 vstoupil do armády, aby se zúčastnil první světové války. O rok později byl těžce zraněn na rakousko-italské frontě a přišel o nohu. Po studiu práv ve Štýrském Hradci byl v období 1922-1932 v témže městě zaměstnán jako právník v komisi pro náhrady invalidům (*Invalidenentschädigungskommission*). Politickou kariéru započal ve Vlastenecké frontě, kde v letech 1932-1938 zastával post zemského předsedy ve Štýrsku. Během druhé světové války byl zajat a vězněn v koncentračním táboře Dachau, odkud byl roku 1942 propuštěn. Po válce vstoupil do ÖVP, kde se zanedlouho stal zemským předsedou štýrské organizace (1946-1964). V roce 1960 byl zvolen spolkovým předsedou lidovců, následně vykonával tři roky funkci spolkového kancléře. Roku 1965 podlehl těsným rozdílem Franzi Jonasovi ve volbě spolkového prezidenta. V Národní radě zasedal dlouhých 25 let až do roku 1970, kdy oznámil svůj odchod z politiky. Srov. KRIECHBAUMER, Robert. Alfons Gorbach. In: DACHS, Herbert et al. *Die Politiker: Karrieren und Wirken bedeutender Repräsentanten der Zweiten Republik*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, s. 160-168; GEHLER, Michael. *Die Zweite Republik – zwischen Konsens und Konflikt. Historischer Überblick (1945-2005)*. In: DACHS, Herbert et al. *Politik in Österreich: Das Handbuch*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 38.

⁴³ HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: *Politologický časopis* 8 (4), 2001, s. 354.

hlasů. Vzhledem k tomu, že lidovci nenašli se socialisty společnou řeč ohledně budoucí koalice, rozhodli se poprvé v historii pro jednobarevnou vládu pod vedením Josefa Klause.⁴⁴

Vláda jedné strany však zavedením nepopulárních ekonomických opatření či zvýšením daní ztratila v závěru svého legislativního období přízeň elektorátu. Naproti tomu se roku 1967 stal předsedou SPÖ někdejší ministr zahraničí Bruno Kreisky. Vysoce inteligentní rétoricky vybavený politik dokázal socialistům vtisknout modernizační tvář, jež našla úspěch především u mladých voličů, kteří začali Rakouskou lidovou stranu vnímat jako antiliberální, zpátečnickou či zastaralou. Progres SPÖ bylo možné spatřit již v následujících parlamentních volbách roku 1970, kdy Kreisky po vítězství socialistů utvořil menšinovou vládu s podporou Svobodných. Zástupci ÖVP, pro které volební neúspěch znamenal první vládní neúčast v historii druhé republiky, tehdy nejspíš netušili, že v opozici stráví téměř 17 let.⁴⁵

Tabulka č. 1: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1945-1966

Rok	1945	1949	1953	1956	1959	1962	1966
Zisk (%)	49,8	44	41,3	46	44,2	45,4	48,4
Počet mandátů	85	77	74	82	79	81	85

Zdroj: vlastní na základě informací z

https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Historischer_Rueckblick.aspx.

1.3 Období opozice (1970-1986)

V následujících 13 letech SPÖ ve volbách do Národní rady pravidelně získávala absolutní většinu, což vedlo k utváření jednobarevných vlád pod Kreiského vedením.⁴⁶ Ve vedení ÖVP

⁴⁴ BERCHTOLD, Klaus. Österreichische Parteiprogramme 1868-1966. München: R. Oldenbourg, 1967, s. 69.

⁴⁵ MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 10; ŠEPTÁK, Miroslav, Rakouská lidová strana a parlamentní volby v roce 1970. In: Moderní dějiny 29 (1), 2021, v tisku.

⁴⁶ Zde je třeba zmínit, že ÖVP nikdy nebyla tradiční programovou stranou. Za první skutečně základní program (*Grundsatzprogramm*) lidovců je tudíž považován až tzv. Salcburský program (*Salzburger Programm*), který vznikl roku 1972 během opozičního období strany. Jeho obsahem bylo mimo jiné přihlášení se k partnerské společnosti či ideologické vymezení jako křesťanská strana progresivního středu. V oblasti ekonomiky strana hájila tržní hospodářství jakožto alternativu vůči socialismu a kapitalismu. Zároveň požadovala plné kulturní a sociální přizpůsobení přistěhovalců. K tomu srov. MÜLLER, Wolfgang C. Die Österreichische Volkspartei. In: DACHS, Herbert et al. Politik in Österreich. Das Handbuch. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 354; Unsere Geschichte. In: Die neue Volkspartei [online]. [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.dieneuevolkspartei.at/Die-Geschichte>.

se po dílčích volebních neúspěších vystřídali do roku 1979 tři předsedové⁴⁷, načež odpovědnost za budoucí chod strany převzal Alois Mock⁴⁸. Nový předseda započal rozsáhlé reformy, zavedl nadřazenost spolkové strany nad vnitřními spolky, vytvořil předsednictvo strany (*Parteipräsidium*) jako nejvyšší rozhodčí orgán a sám udržoval dohled nad stranou na všech úrovních.⁴⁹ Období Mockova předsednictví přineslo zlom pro ÖVP. Důraz na zajištění pracovních míst prostřednictvím silné ekonomiky, zvýšení kupní síly a zároveň redukce daní byla témata lidovců, která v parlamentních volbách roku 1983 přispěla ke ztrátě absolutní většiny SPÖ a rezignaci dlouholetého kancléře Kreiskyho. Ačkoliv tehdy socialisté utvořili koalici s FPÖ vedenou liberálem Norbertem Stegerem, poté, co v roce 1986 nacionální křídlo Svobodných zvolilo předsedou strany charismatického, leč kontroverzního Jörga Haidera, tehdejší kancléř Franz Vranitzky (SPÖ) koalici okamžitě ukončil. Po předčasných volbách roku 1986 se obě velké strany vrátily k tradiční velké koalici, jež byla obnovována až do roku 2000. Opětovnou vládní účastí tak lidovci byli schopni podniknout důležité kroky v evropské politice a připravit půdu pro vstup Rakouska do Evropské unie.⁵⁰

Tabulka č. 2: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1970-1986

Rok	1970	1971	1975	1979	1983	1986
Zisk (%)	44,7	43,1	42,9	41,9	43,20	41,30
Počet mandátů	79	80	80	77	81	77

Zdroj: vlastní na základě informací z

https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Historischer_Rueckblick.aspx.

⁴⁷ Hermann Withalm (1970-1971), Karl Schleinzer (1971-1975) a Josef Taus (1975-1979). K tomu srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 61-63.

⁴⁸ Alois Mock (1934-2017) – po ukončení studia vstoupil do spolkového ministerstva výuky. V roce 1966 byl tajemníkem spolkového kancléře Josefa Klause. Po rezignaci Josefa Tause se roku 1979 stal předsedou ÖVP. V letech 1979-87 zastával post spolkového ministra zahraničních věcí, během jehož výkonu se mj. podílel na pádu železné opony v Československu či Maďarsku. Za jeho předsednictví ztratila SPÖ v roce 1983 po 13 letech většinu mandátů v Národní radě, o tři roky později přivedl ÖVP opět do vlády. Díky svému nasazení pro demokracii a lidská práva spolu s angažováním se o rozšíření Evropské unie je považován za jednoho z nejuznávanějších rakouských politiků. K tomu srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 64.

⁴⁹ MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 10.

⁵⁰ Unsere Geschichte. In: Die neue Volkspartei [online]. [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.dieneuevolkspartei.at/Die-Geschichte>.

1.4 Návrat velké koalice na pozadí rozsáhlé proměny společnosti (1987-2000)

Období začínající v druhé polovině 80. let je z politického hlediska charakteristické změnou rakouského stranického systému. Na rozdíl od obou velkých stran, pro které byla signifikantním znakem klesající podpora elektorátu, přitahovali stále více pozornosti nově vzniknuvší Zelení – Zelená alternativa (*Die Grünen – Grüne Alternative*) a již tradiční Svobodná strana Rakouska. Ta pod Haiderovým vedením začala zprvu protestní, posléze proticizineckou rétorikou mobilizovat masy voličů, což se promítlo v prudký růst volebních zisků.⁵¹

Souběžně s dynamizací stranického systému bylo možné sledovat určité faktory proměny rakouské společnosti, které se přímo podepsaly na politickém dění. Prvním znatelným rysem alpské země byl postupný úpadek kooperačního modelu *Proporz* způsobený posílením protestních stran Zelených a FPÖ.⁵²

Další indikátorem společenské transformace byl fenomén *dealignmentu*, jenž se v 80. letech objevoval v celé západní Evropě. Proces oslabování stranických vazeb způsobený procesy sekularizace a sociální restrukturalizace vedl k zásadní změně chování elektorátu.⁵³ Vzrostla do té doby marginální volatilita hlasů, voliči se již necítili spjati s konkrétní stranou na základě třídního zařazení nebo tradice a rozhodovali se dle vlastního uvážení.⁵⁴

Za zmínku stojí také jev nazývaný *Politikverdrossenheit* („znechucení politikou“), který se promítl v klesající volební účasti. Převážně mladá generace voličů ztrácela trpělivost s činností vlády SPÖ-ÖVP, z čehož profitovali Zelení a Svobodní ztvárňující vhodné alternativy k oběma stranám. Značná část společnosti se však od politiky distancovala úplně.⁵⁵

Na základě těchto poznatků se ÖVP i přes vládní účast nacházela v situaci stále slabšího partnera SPÖ.⁵⁶ Za cenu dosažení konsensu se sociálními demokraty museli lidovci podniknout několik ústupků ve vládní politice, jež byly podmíněny zmírněním tržně orientované rétoriky a

⁵¹ Zelené organizace se voleb do Národní rady zúčastnily poprvé roku 1983. Sjednocení rakouští zelení (*VGÖ, Vereinte Grüne Österreichs*) i Alternativní kandidátka Rakouska (*ALÖ, Alternative Liste Österreichs*) získali tehdy v součtu pouze 3,4 % odevzdaných hlasů a nebyli do parlamentu zvoleni. Vstup do Národní rady se podařil až o tři roky později pod hlavičkou Zelení – Zelená alternativa (4,8 %).

⁵² REITERER, Albert F. *Gesellschaft in Österreich: Sozialstruktur und Sozialer Wandel*. Wien: WUV – Universitätsverlag, 1995, s. 229.

⁵³ HLOUŠEK, Vít. *Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 189.

⁵⁴ PLASSER, Fritz. *Parteien unter Stress: Zur Dynamik der Parteiensysteme in Österreich, der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinigten Staaten*. Wien – Köln – Graz: Böhlau, 1987, s. 23; PLASSER, Fritz a Peter A. ULRAM. *Bürger und Politik in Österreich*. In: GABRIEL, Oscar W. a Fritz PLASSER. *Deutschland, Österreich und die Schweiz im neuen Europa: Bürger und Politik*. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 171.

⁵⁵ HLOUŠEK, Vít. *Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 190.

⁵⁶ Od roku 1990 strana vystupuje pod názvem Sociálnědemokratická strana Rakouska (*Sozialdemokratische Partei Österreichs*).

oslabením konzervativních morálně kulturních apelů. Změna politického stylu tak v důsledku znamenala, že ÖVP byla z pohledu elektorátu jen stěží schopna konkurovat SPÖ.⁵⁷

O změnu profilu se zasloužil až Wolfgang Schüssel⁵⁸, jenž v čele lidovců stanul v roce 1995. ÖVP zaujala opatrný kurs ve směru modernizace, zvýraznila svoji pravicovou složku a posílila svoji image jako dominantního konkurenta SPÖ. Strana následně zpochybnila i pokračování velké koalice, a naopak se stavěla otevřeně ke spolupráci s FPÖ. Druhá polovina 90. let se obecně nesla ve znamení konfrontací mezi vládními stranami (ohniskem svárů byly především odlišné představy o rozpočtové politice), z nichž těžili Svobodní prezentující se jako nositelé změn v systému. V důsledku zvyšující se relevance FPÖ a klesajících preferencí ÖVP lidovci změnili svoji mobilizační strategii a v přímém srovnání s FPÖ se strana prezentovala jako záruka zajištění stability v zemi.⁵⁹

Tabulka č. 3: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1990-1999

Rok	1990	1994	1995	1999
Zisk (%)	32,1	27,7	28,3	26,9
Počet mandátů	60	52	52	52

Zdroj: vlastní na základě informací z

https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Historischer_Rueckblick.aspx.

1.5 Sedmiletá vláda pod vedením ÖVP (2000-2007)

Pozměněný obraz rakouské politiky nastínily volby do Národní rady roku 1999. Haiderova FPÖ potvrdila svůj růst volebních zisků v devadesátých letech a s téměř 26 % se stala druhou nejoblíbenější stranou v zemi. ÖVP se umístila až v těsném závěsu na třetím místě, čímž dosáhla svého nejhorsího výsledku v historii druhé republiky. Pyrrhovo vítězství zaznamenala SPÖ se ztrátou bezmála pěti procentních bodů oproti volbám před dvěma lety.⁶⁰

⁵⁷ HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: Politologický časopis 8 (4), 2001, s. 357.

⁵⁸ Wolfgang Schüssel (1945) – po studiích práv začal roku 1968 svoji politickou kariéru jako tajemník poslaneckého klubu ÖVP. V letech 1975-1991 zastával funkci generálního tajemníka Hospodářského svazu (*Wirtschaftsbund*), načež se roku 1989 stal spolkovým ministrem hospodářských záležitostí. V roce 1999 se již jako spolkový předseda ÖVP stal prvním lidoveckým kancléřem po Josefu Klausovi. Post spolkového kancléře vykonával ve dvou po sobě jdoucích vládách s FPÖ, resp. BZÖ v letech 2000-2006. K tomu srov. HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, s. 67.

⁵⁹ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 211-214.

⁶⁰ MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 12.

Přestože Schüssel před volbami prohlásil, že pokud jeho strana skončí až na třetím místě, setrvá v opozici, v tehdejší konstelaci byla vláda ÖVP s FPÖ prakticky jediným východiskem, neboť SPÖ již dříve vyloučila možnost spolupráce s FPÖ.⁶¹ Pokus o obnovení velké koalice ztroskotal záhy po volbách, a tak Schüssel přes odpor části obyvatelstva i evropských států, prosadil koalici s FPÖ, čímž se stal prvním lidoveckým kancléřem po třiceti letech.⁶² Prolomil tak celosvětové tabu zabývající se otázkou, zda je možné, aby se populistická strana s nacionálními tendencemi stala součástí rakouské vlády několik desítek let po druhé světové válce.

Ačkoliv Jörg Haider přenechal post vicekancléře Susanne Riess-Passerové a věnoval se funkci zemského hejtmana v Korutanech, nadále si udržoval vliv ve vedení strany.

Jak již bylo zmíněno, utvoření černo-modré vlády se nesetkalo s kladným přijetím veřejnosti. Nejen rasistické a demokracii potírající akcenty Svobodných, ale i konzervativní postoj lidovců k homosexualitě či interrupci byly trnem v oku mnoha Rakušanů. Symbolem nevole s vnitropolitickými poměry se stala demonstrace na vídeňském náměstí *Heldenplatz*, které se zúčastnilo na 150 tisíc občanů.⁶³ Mnohem závažnější pro Rakousko však byly bilaterální sankce uvalené zbylými 14 členskými státy EU. K jejich definitivnímu zrušení došlo až po několika měsících vládní činnosti na základě vypracování tzv. „Zprávy tří moudrých“, kdy mezinárodní experti zprostili Rakousko obvinění z porušení demokracie a lidských práv.⁶⁴

Třebaže samotná vláda započala svoji činnost velice dynamicky a podařilo se jí prosadit několik reforem, později se začala projevovat nedostatečná personální připravenost FPÖ (časté střídání ministrů) doprovázená vnitrostranickými neshodami. Naproti tomu u lidovců převládaly stabilizované poměry. Schüssel na rozdíl od svého koaličního partnera dokázal na pozici kancléře udržet s relativním klidem svůj kurs a poté, co vnitrostranická krize u Svobodných houstla, rozhodl se roku 2002 vyhlásit předčasné volby.⁶⁵

Parlamentní volby přinesly zcela diametrální rozdíl ve výsledcích koaličních stran. Zatímco ÖVP vyšla z voleb značně posílena a získala 42,3 % hlasů, FPÖ po dvouleté vládní účasti ztratila téměř 17 procentních bodů. Zástupci nepřilíš osvědčené koalice se nakonec

⁶¹ BERGER, Peter. Kurze Geschichte Österreichs im 20. Jahrhundert. Wien: Facultas, 2008, s. 413.

⁶² RATHKOLB, Oliver. Rakouský politický vývoj po roce 1989. In: HEISS, Gernot et al. Česko a Rakousko po konci studené války. Různými cestami do nové Evropy. Ústí nad Labem: Albis International, 2008, s. 301-302.

⁶³ Redaktion. Größte Demo seit Jahren: Über 20.000 protestierten gegen neue Regierung. In: Kurier [online]. 13. 1. 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/mehr-als-20-000-demonstrierten-gegen-die-neue-regierung/306.372.293>.

⁶⁴ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 200-201.

⁶⁵ RATHKOLB, Oliver. Rakouský politický vývoj po roce 1989. In: HEISS, Gernot et al. Česko a Rakousko po konci studené války. Různými cestami do nové Evropy. Ústí nad Labem: Albis International, 2008, s. 302.

poněkud překvapivě⁶⁶ dohodli na jejím pokračování. Vzhledem k propastným rozdílům mezi zisky obou partnerů však nebylo pochyb o tom, kdo bude v nové vládě udávat tempo.⁶⁷

Přestože Schüsselova druhá vláda vydržela o dva roky déle, ani tentokrát se Rakousko nevyhnulo předčasným volbám. V roce 2005 se od FPÖ odštěpila skupina okolo někdejšího předsedy strany Jörga Haidera a založila novou stranu Svaz pro budoucnost Rakouska (*BZÖ, Bündnis Zukunft Österreichs*), přičemž její zástupci ve vládě nahradili „modré“. Kvůli rostoucí nestabilitě vlády se spolkový kancléř o rok později rozhodl vypsat nové volby do Národní rady.⁶⁸

1.6 Období stagnace v rámci velké koalice (2007-2017)

Parlamentní volby roku 2006 byly spouštěcím mechanismem takřka neměnných politických poměrů nadcházející dekády připomínajících devadesátá léta minulého století. ÖVP zaznamenala citelnou porážku a se ztrátou bez mála osmi procentních bodů se umístila za rovněž oslabenou SPÖ. Naopak své zisky navýšili Svobodní se Zelenými a parlamentní relevanci těsným výsledkem obhájil i BZÖ. Potvrdila se tak dynamizace rakouského stranického systému. Přestože se zprvu zdálo, že společností rezonující obnovení velké koalice se především kvůli skepsi v táboře lidovců nepodaří uskutečnit, po měsících vyjednávání se obě strany dohodly a sestavená vláda se pod vedením Alfreda Gusenbauera (SPÖ) 9. ledna 2007 ujala úřadu. Spolkovým vicekancléřem a zároveň spolkovým ministrem financí byl jmenován Wilhelm Molterer, jenž po volebním neúspěchu nahradil v čele ÖVP Schüssela.⁶⁹

Nová koalice však zanedlouho ztratila společnou řeč. Poté, co Molterer veřejně zkritizoval euroskepticismus SPÖ a Gusenbauerovo vedení vlády, se obě strany roku 2008 shodly na předčasných volbách.

I ve volbách do Národní rady 2008, ve kterých mezi stěžejní témata patřila inflace či prudký růst cen, byl k vidění trend klesající podpory ÖVP a SPÖ. Vládní účast stranám velké koalice vůbec neprosperovala, neboť obě strany společně ztratily přes 15 procentních bodů. Vítězi voleb se staly strany z pravé části politického spektra. FPÖ se se ziskem 17,5 % odevzdaných hlasů přiblížila výsledkům pod Jörgem Haiderem, BZÖ své skóre vylepšil o téměř sedm procentních bodů (10,7 %). Na druhé straně Zelení vyšli z voleb mírně oslabeni (10,4 %).

⁶⁶ Po neúspěšných jednáních se sociálními demokraty a Zelenými se lidovci usnesli k diskusi s FPÖ.

⁶⁷ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 202-207.

⁶⁸ MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 14.

⁶⁹ HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 209-210.

Ačkoliv byla ÖVP na základě úspěšných březnových zemských voleb v Dolních Rakousech mírně favorizována, očekávání se z důvodu nedostatečně atraktivní kampaně nepodařilo naplnit. Lidovci postrádali profilující téma, projevila se i absence výrazného lídra, neboť Wilhelm Molterer nedokázal v předvolebních debatách či mítincích oslovit dostatek voličů. Právě Molterer se po zdrcující porážce rozhodl z funkce předsedy strany odstoupit a své místo přenechal dosavadnímu ministrovi životního prostředí Josefu Pröllovi.⁷⁰ Přes rostoucí nespokojenost elektorátu s činností velké koalice byla červeno-černá vláda pod vedením Wernera Faymanna (SPÖ) ustanovena i pro příštích pět let.⁷¹

Po delší době vydržela koalice vládnout po celé období bez nutnosti předčasných voleb (2008-2013). Ve volbách do Národní rady 2013 zaznamenaly vládní strany rekordní pokles hlasů, společně disponovaly jen těsnou většinou ve výši 50,8 %. Své zisky navýšili Zelení (12,4 %) a FPÖ, která se s 20,5 % hlasů téměř dotáhla na lidovce. Do parlamentu byly zvoleny i dva nově vzniknuvší subjekty – populistický Team Stronach a liberálové NEOS (*Das Neue Österreich und Liberales Forum*) – pro BZÖ, který se od roku 2008 nedokázal vzpamatovat z tragické smrti Jörga Haidera, zůstaly naopak brány Národní rady uzavřeny.⁷²

Zejména absence akceschopných vládních alternativ zapříčinila vznik obnovené velké koalice pod Faymannovým vedením. Vláda ideologicky se vzdalujících subjektů se i nadále nacházela v složité situaci. Kromě již zmíněné oslabené pozice se obě strany rozcházely v otázkách vzdělání, penzí a daní. V následujících letech navíc činnost vlády komplikovala ekonomická stagnace, rostoucí nezaměstnanost (10,6 % v lednu 2016) a od roku 2015 i tzv. uprchlická krize, jež přispěla nejen k polarizaci společnosti, ale i koaličních partnerů.⁷³

Tabulka č. 4: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 2002-2013

Rok	2002	2006	2008	2013
Zisk (%)	42,3	34,3	26	24
Počet mandátů	79	66	51	47

Zdroj: vlastní na základě informací z:

https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Historischer_Rueckblick.aspx

⁷⁰ ŠEPTÁK, Miroslav. Co přinesly rakouské parlamentní volby? In: Mezinárodní politika 32 (11), 2008, s. 21-23.

⁷¹ MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011, s. 14.

⁷² BMI. Nationalratswahl 2013: Wahltag, Stichtag, Gesamtergebnis. In: Bundesministerium für Inneres [online], 2013. Dostupné z: https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2013/start.aspx.

⁷³ BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1354.

Nespokojenost s vládní činností byla patrná v prezidentských volbách 2016⁷⁴, ve kterých do druhého kola namísto kandidátů ÖVP a SPÖ postoupil bývalý předseda Zelených Alexander Van der Bellen a zástupce FPÖ Norbert Hofer. Následné Van der Bellenovo vítězství ukázalo, jak žádoucí jsou v Rakousku změny a ukončení ustrnulé velké koalice.⁷⁵

Konsekvencí neúspěšných prezidentských voleb byla rezignace Wenera Faymanna v květnu 2016, jehož v čele SPÖ i ve funkci kancléře nahradil tehdejší ředitel Rakouských spolkových drah (*ÖBB, Österreichische Bundesbahnen*) Christian Kern. Po prohlubující se krizi v rámci ÖVP Faymanna o rok později následoval tehdejší předseda lidovců Reinhold Mitterlehner, na jehož místo nastoupil v květnu 2017 31letý spolkový ministr zahraničí Sebastian Kurz. Ten, aniž by nastoupil do úřadu spolkového vicekancléře, prosadil konec, dle svých slov neperspektivní velké koalice, a vypsání předčasných parlamentních voleb.⁷⁶

⁷⁴ Směrodatný ukazatel společenského rozladění představoval i průzkum veřejného mínění z října 2015, na jehož základě bylo více než 65 % respondentů nespokojeno s dosavadní činností červeno-černé vlády. Zaznívaly hlasy, že namísto nezbytných reforem se koaliční strany zabývají interními rozmíškami. Z této situace naopak profitovali protiimigrační či anti-establishmentoví Svobodní, jejichž preference přesahovaly v období mezi polovinou roku 2015 a polovinou 2017 30 %, čímž se stali nejoblíbenější stranou v zemi. K tomu srov. tamtéž, s. 1355.

⁷⁵ Tamtéž, s. 1355.

⁷⁶ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 90-92.

2. Politický vývoj Sebastiana Kurze

2.1 Původ a politické začátky

Sebastian Kurz se narodil 27. srpna 1986 ve Vídni v rodině technického inženýra a učitelky německého jazyka a dějepisu. Své dětství trávil střídavě ve vídeňském dělnickém obvodu *Meidling*⁷⁷, kde žije dodnes, a na statku prarodičů v dolnorakouském regionu *Waldviertel*. Během dospívání se Kurz věnoval sportu, obzvláště vynikal v tenisu. Po absolvování gymnázia započal studium práv na vídeňské univerzitě, které však díky svému pozdějšímu strmému politickému vzestupu nedokončil.⁷⁸

Zájem o politické značně ovlivnila ztráta otcova zaměstnání během propouštěcí vlny v elektrotechnické firmě Philips. S přesvědčením, že rakouská politika vyžaduje změnu, kontaktoval v 16 letech pobočku mládežnické organizace *Junge Volkspartei* (JVP) v Meidlingu, načež mu bylo jejím zástupcem sděleno, že se má vzhledem ke svému věku ozvat až za pár let. Počáteční neúspěch však Kurze neodradil a již o půl roku později se mu podařilo vstoupit do JVP sídlící v obvodu *Innere Stadt*.⁷⁹ Zde zanedlouho navázal spojení s vlivnými straníky, mj. s tehdejšími předsedou tamní organizace a dlouholetým spolupracovníkem Michaela Spindeleggera Markusem Figlem (prasynovcem spoluzakladatele ÖVP Leopolda Figla), který jej vzal pod ochranná křídla. ÖVP se v roce 2002 podařilo pod vedením úřadujícího kancléře Wolfganga Schüssela se značným náskokem ovládnout parlamentní volby, tento úspěch však dle Kurzových slov neměl na jeho rozhodnutí žádný vliv. ÖVP si zvolil na základě hodnot, které stranu charakterizovaly. Zejména kladení důrazu na vlastní zodpovědnost spolu s upřednostňováním seberealizace před kolektivním smýšlením imponovaly dospívajícímu Kurzovi již od samého začátku.⁸⁰

V roce 2009 se Sebastian Kurz se ziskem 99 % hlasů stal spolkovým předsedou JVP, při opětovném zvolení roku 2012 dosáhl dokonce maxima hlasů.⁸¹ Nabytí směrodatné funkce mu otevřelo dveře de vyšších pater politiky. Byl pravidelně zván k předběžným poradám

⁷⁷ Vídeň je z hlediska správního členění rozdělena do celkem 23 obvodů.

⁷⁸ APA – Austria Press Agency. Als Gymnasiast bereits Firmengründer. In: *Kleine Zeitung* [online]. 28. 7. 2017 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: https://www.kleinezeitung.at/service/infografiken/dossier/5251877/Kurz_Als-Gymnasiast-bereits-Firmengruender.

⁷⁹ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 33-43.

⁸⁰ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 53-56.

⁸¹ APA – Austria Press Agency. Kurz mit 100 Prozent als JVP-Obmann wiedergewählt. In: *Die Presse* [online]. 14. 4. 2012 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/749399/kurz-mit-100-prozent-als-jvp-obmann-wiedergewahlt>.

vládních členů ÖVP, k jednáním spolkového stranického předsednictva (*Bundesparteiivorstand*) a nechyběl ani při konzultacích důležitých stranických záležitostech.⁸²

První větší rozruch vyvolala Kurzova kampaň požadující víkendový 24hodinový provoz vídeňského metra, během které potenciální příznivce oslovovaly spoře oděné modelky prezentující slogan „24hodinová doprava o víkendu“ („24 h *Verkehr am Wochenende*“).⁸³ Přestože kontroverzní agitace sklidila kvůli údajnému sexismu ostrou kritiku mnoha politických představitelů, splnila svůj účel. Nejenže bylo Kurzovo jméno propíráno mnoha médii, což mu přineslo ještě větší pozornost, požadavek noční dopravy se stal předním tématem i u konkurenčních stran, načež byl zanedlouho schválen a v roce 2010 vstoupil v platnost.⁸⁴

Posílen prvotním úspěchem a důkazem, že pomocí značného nasazení lze prosadit své návrhy, vsadil Kurz na stejnou kartu i v kampani před zemskými volbami ve Vídni roku 2010. Pod heslem „*Schwarz macht Geil*“ (kombinace odkazu na příznačnou černou barvu ÖVP a použití slova *geil* rozšířeného převážně mezi mladistvými, které lze přeložit dvěma způsoby – skvělý či nadržený) jezdil po hlavním městě oslovovat voliče terénním autem „*Geilomobil*“ opětovně se dvěma polonahými dívkami. Kampaň však zdaleka nedopadla tak zdařile jako předchozí rok. Kritika se na Kurze tentokrát snesla i z vlastních řad. Tehdejší starostka obvodu *Innere Stadt* Ursula Stenzelová (ÖVP) na jeho adresu prohlásila, že se v budoucnu nemůže stát, aby byla ÖVP tvořena mladými lidmi smýšlejícími zastaralými způsoby, na nichž si chtějí vybudovat kariéru. Nepopulární kampaň se následně promítla i do volebních výsledků, kdy se oslabená ÖVP umístila s celkovým ziskem 14 % odevzdaných hlasů až na třetím místě. Sebastian Kurz byl nicméně ve svých 24 letech zvolen do Vídeňské obecní rady (*Wiener Gemeinderat*)⁸⁵ a začleněn do vzdělávacího výboru (*Bildungsausschuss*).⁸⁶

Od počátku svého působení v zemském tělese se Kurz ještě hlouběji ponořil do politické činnosti, přes volební neúspěch nezměnil svoji strategii a nadále vyhledával vhodná témata k oslovení veřejnosti. Vytvořil si vlastní tým spolupracovníků, jenž zůstal z velké části dodnes neměnný. Členy týmu využíval například ke komunikaci přes sociální sítě⁸⁷, na Kurzově

⁸² MEINHART, Edith a Christa ZÖCHLING. Sebastian Kurz: Prinz Gutgelaunt. In: profil [online]. 13.12. 2013 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/sebastian-kurz-prinz-gutgelaunt-370657>.

⁸³ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 43-45.

⁸⁴ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 64.

⁸⁵ Obecní rada ve Vídni současně plní úlohu zemského sněmu.

⁸⁶ FERNSEBNER-KOKERT, Bettina. Mit dem „Geilomobil“ ins Staatssekretariat. In: Der Standard [online]. 20. 4. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/1302745628398/mit-dem-geilomobil-ins-staatssekretariat>.

⁸⁷ Aktivita na sociálních sítích představuje jeden z pilířů Kurzova úspěchu. K datu 20.4. 2020 sledovalo jeho instagramový profil 292 tis., twitterový účet 391 tis. a facebookovou stránku dokonce bezmála jeden milion uživatelů (facebookovou stránku ÖVP sledovalo pro srovnání „pouze“ 63 tis. uživatelů). Těmito čísly Kurz zdá se

oficiální facebookové stránce se denně hromadily stovky komentářů, přičemž předseda JVP trval na tom, aby pokud možno žádná otázka nezůstala nezodpovězena.⁸⁸

I tehdy na sebe upoutal pozornost ve spíše negativním smyslu. Stalo se tak koncem března 2011, kde se během proslovu při zasedání obecní rady vyslovil pro snížení věkové hranice z 50 let k získání čestných ocenění pro vídeňské obvodní zastupitele (*Bezirksrat*). Většina přítomných na Kurzův návrh zareagovala pobaveně. Odmítavé stanovisko zaujal i tehdejší starosta Vídně Michael Häupl (SPÖ), jenž požadavek považoval za aprílový žert a prohlásil, že dle něj existují i jiné podněty mladých lidí ke vstupu do politiky než touha po zisku vyznamenání.⁸⁹

2.2 Sebastian Kurz státním tajemníkem pro integraci (2011-2013)

Necelý rok vykonával Sebastian Kurz funkci poslance Vídeňské obecní rady, než obdržel návrh ke svému dosud největšímu kariérnímu posunu. Koncem března 2011 se ze zdravotních důvodů rozhodl odstoupit úřadující vicekancléř a předseda ÖVP Josef Pröll. Jeho nástupce Michael Spindelegger následně obměnil vládní složení lidovců a Kurzovi nabídl post státního tajemníka pro integraci spadající pod spolkové ministerstvo vnitra.⁹⁰

Jednalo se o nově vytvořený úřad, průzkumy vykazovaly, že téměř osmina populace se nenarodila v Rakousku – tudíž bylo nezbytné věnovat tomuto tématu vyšší pozornost. Spindelegger se rozhodl nelehkou úlohu svěřit někomu neokoukanému, kdo by do úřadu vnesl svěží vítr, a proto padla volba na stále 24letého Sebastiana Kurze. Spindelegger navíc kalkuloval s tím, že Kurzův nízký věk může být výhodou k oslovení mládeže. Třebaže si byl Kurz vědom ještě většího mediálního tlaku na svou osobu, nabídku, kterou vnímal jako životní příležitost, ještě tentýž den přijal.⁹¹

Ohledně mediální kritiky se skutečně nemýlil. Novinové články upozorňovaly na Kurzův nízký věk a zdůrazňovaly jeho nepopulární kroky jako „*Geilomobil*“ či návrh k udělování ocenění mladým politikům, s nelichotivými slovy se přidala i řada diskutujících

sekunduje politickým představitelům mnohem větších a vlivnějších států, jako jsou Emmanuel Macron, Boris Johnson či Donald Trump.

⁸⁸ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 52-54

⁸⁹ APA – Austria Press Agency. „Altersdiskriminierung“: Junge ÖVP will Orden. In: Die Presse [online]. 31. 3. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/646411/altersdiskriminierung-junge-ovp-will-orden>.

⁹⁰ BRANDSTÄTTER, Helmut. Kurz & Kickl. Ihr Spiel mit Macht und Angst. Wien: Kremayr & Scheriau, 2019, s. 34.

⁹¹ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 55-57.

v internetových fórech. Zároveň mu byla vytýkána nedostatečná odborná kompetence – v minulosti se prezentoval pouze požadavky pro zavedení předškolních center pro potomky migrantů s nedostatečnou znalostí německého jazyka, zákazu minaretů ve Vídni či německojazyčných kázání v mešitách. Za světlou výjimku v přívalu předsudečných názorů a nevráživých výroků lze považovat článek redaktora deníku *Die Presse* Olivera Pinka pod názvem „Spravedlnost pro Sebastiana Kurze“, v němž se mj. podívoval nad odmítavou analýzou výzkumníka v oblasti mládeže Bernharda Heinzlmaiera. Ten Kurze označil za vysoce necharismatického, namyšleného a omezeného člověka, jenž vyrůstal ve vídeňském obvodu *Hietzing* se zlatou lžičkou v ústech.⁹² Skutečnost, že Kurz vyrůstal v dělnickém obvodu *Meidling*, kde navštěvoval veřejné školy, nejspíš unikla vědcově pozornosti. Vrchol nespokojenosti s Kurzovým jmenováním představovaly různé facebookové skupiny dosahující po několika dnech až 30 tisíc příznivců.⁹³

Zásadním krokem k vylepšení veřejné image byl dubnový rozhovor v pořadu ZIB 2 rakouské veřejnoprávní televizní stanice ORF, kde s moderátorem Arminem Wolfem debatoval o své nové roli.⁹⁴ Kurz na první pohled upoutal rétorickou vybaveností, odpovědi formuloval věcně a výstižně. Na dotaz, proč se rozhodl funkci přijmout v tak nízkém věku bez předchozích zkušeností v oboru, reagoval, že i on má v úmyslu cílit převážně na mladší generace, u kterých je pravděpodobnost budoucího začlenění do společnosti vyšší než u starších obyvatel. Ti sice v Rakousku žijí již delší dobu, nicméně ochota naučit se německý jazyk na odpovídající úrovni se může jevit nižší než například u dětí v předškolním věku. Zároveň doplnil, že je nezbytné důsledně vymezit rámec integrace, jež se dle Kurze výlučně vztahuje na v Rakousku legálně žijící přistěhovalce, kteří zde chtějí zůstat dlouhodobě. Z jeho pohledu bylo totiž pro tuto oblast klíčové zaměření se na témata výuky německého jazyka, kvalitního vzdělání a rovnost pracovních příležitostí pro obyvatele s migračním pozadím, nikoliv se zabývat polarizujícími otázkami zákazů minaretů, šátků či burek.⁹⁵

Koncem roku 2011 prezentoval Kurz ve spolupráci s patnáctičlennou radou expertů 20bodový program obsahující návrhy umožňující integraci přistěhovalců. Byly zde obsaženy podněty jako usnadnění výuky německého jazyka cizincům, dodatečný rok v mateřské škole

⁹² PINK, Oliver. Gerechtigkeit für Sebastian Kurz. In: *Die Presse* [online]. 21. 4. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/652481/gerechtigkeit-fur-sebastian-kurz>.

⁹³ FERNSEBNER-KOKERT, Bettina. Mit dem „Geilomobil“ ins Staatssekretariat. In: *Der Standard* [online]. 20. 4. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/1302745628398/mit-dem-geilomobil-ins-staatssekretariat>.

⁹⁴ ZIB – Zeit im Bild (Čas v obraze) je zpravodajská relace hlavního vysílacího času zaměřená na aktuality z tuzemska i zahraničí.

⁹⁵ Integrationsstaatssekretär Sebastian Kurz ÖVP im ORF Interview. In: YouTube [online]. 27. 4. 2011 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nRu8JiVLlKE&t=14s>. Kanál uživatele tearsofmountains.

pro děti s nedostatečnou jazykovou vybaveností, publikace tzv. červeno-bílo-červeného sborníku shrnujícího základní rakouské právní hodnoty či vznik islámského fóra sloužícího například k diskusi o vzdělávání imámů. Zároveň měl být usnadněn i proces uznávání vzdělávacích a profesních osvědčení získaných v zahraničí. Sebastian Kurz explicitně dodal, že v jeho zájmu je jednotlivá opatření postupně prosadit, některá prostřednictvím státního sekretariátu pro integraci, jiné spadaly do kompetence ostatních resortů.⁹⁶ Přestože Kurzovi političtí oponenti s prezentovanými návrhy víceméně souhlasili a projevíli vůli podílet se na jejich implementaci, mezi neziskovými organizacemi a různými vědními obory převládala skepse. Terčem jejich kritiky byla převážně nedostatečná tematizace rasismu či absence postupů proti diskriminaci.⁹⁷

Již během prvního roku v resortu nechal Sebastian Kurz zapomenout na dosavadní nelichotivou pověst a svým pragmatickým přístupem se mu podařilo přesvědčit řadu svých někdejších kritiků. Za zmínku stojí například Kurzův podnět ke změně zemského zákona ve Štýrsku a Korutanech, čímž příslušníkům třetích zemí umožnil stát se členy dobrovolných sdružení hasičů. Dále pak státní tajemník pro integraci inicioval vznik kurzů německého jazyka pro přistěhovalce, neboť byl názoru, že integrace může být úspěšná pouze za předpokladu znalosti jazyka. Úspěšní účastníci obdrželi „vzdělávací pas“ (*Bildungspass*), který mohl při pracovním pohovoru posloužit coby důkaz o předchozím podaném výkonu.⁹⁸

Razantní změnu postoje společnosti reflektoval žebříček popularity OGM, ve kterém Kurz zanedlouho zaujímal druhé místo za tehdejším spolkovým prezidentem Heinzem Fischerem.⁹⁹ Pozitivně bylo nahlíženo i na aktivitu samotného sekretariátu. Dle sociologického průzkumu institutu veřejného mínění *Gallup* vnímaly dvě třetiny dotazovaných úřad integrace za spíše užitečný, jedna třetina respondentů se navíc shodla, že integraci je po delší době věnována dostatečná pozornost.¹⁰⁰

Kurzovým klíčem k úspěchu byl nově definovaný přístup, co se týče vnímání tématu integrace. Před jeho nástupem do funkce představovala tato oblast pomyslné bitevní pole, kde se mezi sebou po desetiletí střetávaly pravicové a levicové ideologie bez snahy nalezení

⁹⁶ Redaktion. Kurz präsentiert 20-Punkte-Programm. In: Kurier [online]. 5. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/integration-kurz-praesentiert-20-punkte-programm/715.595>.

⁹⁷ AKINYOSOYE, Clara. Integration 2011: Vieles erreicht, vieles nicht. In: Die Presse [online]. 27. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/719821/integration-2011-vieles-erreicht-vieles-nicht>.

⁹⁸ HALPER, Dietmar. Politprofil und Bubencharme. Die erstaunliche Karriere von Staatssekretär Sebastian Kurz. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2011. Wien: Böhlau, 2012, s. 114-115.

⁹⁹ PINK, Oliver. Sebastian Kurz, der unterschätzte Staatssekretär. In: Die Presse [online]. 5. 4. 2012 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/746875/sebastian-kurz-der-unterschatzte-staatssekretar>.

¹⁰⁰ WEISER, Ulrike. Sebastian Kurz: „Er hat sich belehren lassen“. In: Die Presse [online]. 23. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/719445/sebastian-kurz-er-hat-sich-belehren-lassen>.

konstruktivního řešení. Zatímco politická levice snila o tom, že se složité a komplexní téma integrace vyřeší samo od sebe, přičemž migranty vnímala jako oběti chudoby, diskriminace či xenofobie, pravicové strany na cizince nahlížely paušálně jako na nepřátele, kriminálníky nebo „sociální parazity“, proti nimž se snažily poštávat většinovou společnost. Úkolem mladého státního tajemníka tedy v první řadě bylo uchopit integraci takovým způsobem, kterým by namísto pokračujícího rozdělování oba odlišné úhly pohledu spojil. Výsledek představoval konsensuální přístup, který na jedné straně nezlehčoval související problémy, ale zároveň spatřoval možnosti řešení a odpovídajícím způsobem podle toho jednal.¹⁰¹

Charakteristickým sloganem Kurzova úřadu se proto stala věta „*Integration durch Leistung*“ („Integrace skrze výkon“), která zdůrazňovala, že k tomu, aby jednotlivý cizinec mohl v Rakousku žít, potažmo získal státní občanství, musí být svojí činností přínosem pro společnost. Heslo tak spojovalo tradiční ekonomicky liberální postoj ÖVP s integrační politikou. Zvěcnění integračního diskursu postupem času ocenili nejen cizinecké neziskové organizace, ale i Kurzovi političtí protivníci, kteří si navíc pochvalovali, že svým aktivním přístupem částečně sebral vítr z plachet proticizinecké FPÖ.¹⁰²

Pokud bychom měli shrnout bilanci státního sekretariátu pro integraci do roku 2014,¹⁰³ podařila se uskutečnit celá řada, byť na první pohled nepatrných, posunů vpřed. Za jeden z prvních pokroků lze považovat změnu ve vnímání tématu integrace veřejností. Zatímco roku 2010 bylo zhruba 69 % dotazovaných názoru, že integrace se v Rakousku ubírá spíše špatným či velmi špatným směrem, v roce 2014 klesl tento podíl na akceptovatelných 51 %. V kontrastu s tím vzrostl ve stejném časovém horizontu počet těch, jež považovali rakouský integrační model za spíše či velmi dobře fungující z původních 31 % na 49 %. Demoskopická šetření odhalila také posun v otázce vazeb přistěhovalců na svoji novou vlast. V roce 2014 se cítilo 70 % respondentů být více státními příslušníky Rakouska než svých jednotlivých zemí původu, přitom roku 2010 odpovědělo kladně pouze 56 %. V období 2011-2014 bylo do 625 integračních projektů investováno více než 41 milionů eur. Tyto prostředky sloužily k financování především menších integračních start-upů jako učební kavárny provozované Charitou Rakouska (*Caritas Österreich*), ve kterých byla dětem a mladistvým s migračním pozadím poskytována bezplatná studijní podpora. Státní sekretariát pro integraci kladl od

¹⁰¹ STEINER, Stefan. Integration in Österreich. Erfolge und Herausforderungen. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2014. Wien: Böhlau, 2015, s. 442.

¹⁰² EISENREICH, Ruth. Österreichs neuer Außenminister Sebastian Kurz: Ganz schön fesch. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreichs-neuer-aussenminister-sebastian-kurz-ganz-schoen-fesch-1.1842883>.

¹⁰³ Pozn. Sebastian Kurz se integrační agendě věnoval i v následující legislativní periodě, kdy se stal rakouským ministrem zahraničí; tedy od roku 2013 až do roku 2017.

počátku svého vzniku zásadní důraz na znalost německého jazyka, přičemž odkazoval na ze statistik vyplývající nedostatky u mnoha dětí a mladistvých s jiným mateřským jazykem, než byla právě němčina. Za účelem rané jazykové podpory v mateřských školách či bezplatného doplnění vzdělání byla každým rokem ze státního rozpočtu vyčleněna částka ve výši pěti milionů eur. Pro období 2015-2018 rakouská vláda roční subvenci určenou těmito aktivitám dokonce navýšila na 20 milionů eur. Zvýšená pozornost byla ze strany sekretariátu věnována také zprostředkování rakouských základních hodnot příchozím. V dubnu roku 2013 došlo k aktualizaci zkoušky pro udělení státního občanství, přičemž větší důraz je od té doby kladen na znalost rakouských hodnot a každodenních záležitostí souvisejících se společným soužitím než na přezkum historických reálií. K tomu byla úspěšně zpracována a distribuována informační brožura pod názvem „Soužití v Rakousku“. Přistěhovalci, ale i novorozenci s migračním pozadím se tak jasně a srozumitelně mohli seznámit se základními principy a hodnotami rakouské ústavy.¹⁰⁴ Nejsignifikantnějším počinem v této oblasti byl Kurzův podíl na vzniku novely zákona o státním občanství (*Staatsbürgerschaftsgesetz*), která umožňuje například integrovaným cizincům získat státní občanství již po šesti letech pobytu na rakouském území.¹⁰⁵ V listopadu 2012 byl spuštěn jazykový portál provozovaný Rakouským integračním fondem, jehož smyslem je jazykově připravit přistěhovalce ještě před příchodem do Rakouska, aby se posléze mohli snáze integrovat jak do každodenního života, tak na pracovní trh. Portál umožňuje uchazečům si bezplatně ověřit své jazykové dovednosti prostřednictvím online dostupných výukových materiálů a kurzů německého jazyka. Směrodatnou úlohu sehrál na agendě státního tajemníka pro integraci interkulturní dialog. Již roku 2012 bylo iniciováno založení „Fóra dialogu islám“ (*Dialogforum Islam*), během kterého na toto téma debatovalo přes 100 expertů ve více než 50 sezeních a sedmi pracovních skupinách. K pravidelné diskusi s 16 v Rakousku uznanými náboženskými společnostmi navíc přispěl vznik dialogové platformy.¹⁰⁶

Kurz během svého vládního debutu hovořil o přistěhovalcích takřka bezvýjimečně v superlativech. Často tak nezapomínal zmiňovat, jak jsou cizinci pro Rakousko obohacující, pilní, zdatní a často vysoce vzdělaní. V tomto ohledu se proto s pravidelností vyslovoval pro nutnost nostrifikace zahraničních univerzitních diplomů, zjednodušení uznávání odborných

¹⁰⁴ STEINER, Stefan. Integration in Österreich. Erfolge und Herausforderungen. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2014. Wien: Böhlau, 2015, s. 448-449.

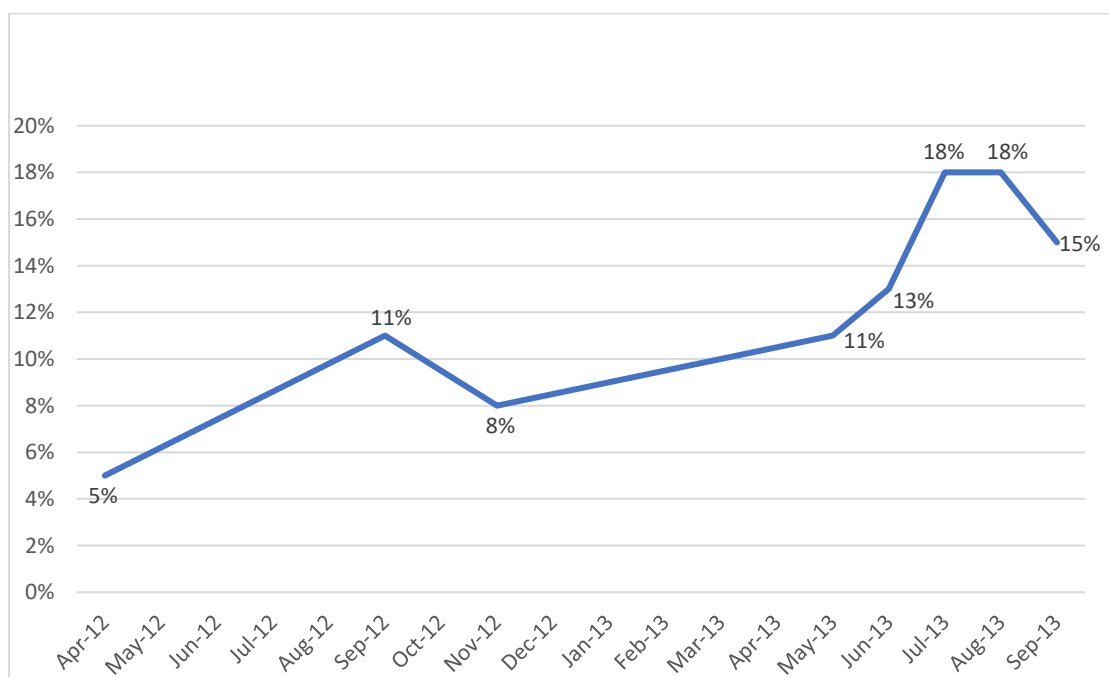
¹⁰⁵ Dříve byli cizinci oprávněni o rakouské státní občanství žádat až po 10 letech pobytu.

¹⁰⁶ KURZ, Sebastian. Die österreichische Integrationspolitik und ihre Umsetzung. Ziele und Zielerreichung sowie zukünftige Herausforderungen. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2015. Wien: Böhlau, 2016, s. 330-331.

kvalifikací cizinců a podpory předškolní výuky německého jazyka. Přísnější tón Kurz použil snad jen při požadavku po vyšších trestech ukládaných rodičům za tolerování záškoláctví. Polarizujícím tématům, jakými byly například vyhoštění, nelegální pobyt v zemi či paralelní společnosti, se státní tajemník pro integraci vědomě vyhýbal. Konec konců spadaly do kompetence ministerstva vnitra. Ještě před dvěma lety zesměšňovaný mladý politik tak byl před blížícími se volbami do Národní rady považován za jednu z největších hvězd rakouských lidovců a za budoucí naději strany. Kurz po krátké době pravidelně vévodil průzkumům důvěry a jeho jméno znalo 93 % Rakušanů.¹⁰⁷

Kurzovy výsledky si nadmíru pochvaloval i „jeho objevitel“ Michael Spindelegger, který s ním již s předstihem počítal do příštího vládního kabinetu. Delší dobu se spekulovalo o možnosti vytvoření ministerstva pro budoucnost (*Zukunftsministerium*), které by v sobě mísilo agendu integrace, mládeže, rodiny a životního prostředí, vycházející rakouská politická hvězda měla ovšem políчено na prestižnější post spolkového ministra zahraničí, který v té době zastával právě tehdejší předseda lidovců.¹⁰⁸

Graf č. 1: Vývoj Kurzovy popularity u obyvatelstva, duben 2012–září 2013

Zdroj: vlastní na základě informací z <https://www.ogm.at/produkte/apa-ogm-vertrauensindex/>

¹⁰⁷ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 71-81.

¹⁰⁸ EISENREICH, Ruth. Österreichs neuer Außenminister Sebastian Kurz: Ganz schön fesch. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreichs-neuer-aussenminister-sebastian-kurz-ganz-schoen-fesch-1.1842883>.

2.3 Sebastian Kurz spolkovým ministrem zahraničních věcí (2013-2017)

Volby do Národní rady proběhnuvší 29. září 2013 potvrdily trend proměn rakouského stranického systému. Obě koaliční strany musely přijmout citelné ztráty, když součet jejich hlasů jen těsně přesáhl absolutní většinu. Jak socialisté (26,8 %), tak lidovci (24 %) museli přijmout nejhorší výsledek v parlamentních volbách od roku 1945. Z voleb vyšli naopak posílení FPÖ a Zelení, přičemž 4% volební práh se podařilo překročit i dvěma novým subjektům – liberálnímu NEOS a populistickému hnutí Tým Stronach založeného rakousko-kanadským miliardářem Frankem Stronachem.¹⁰⁹

Příčiny neúspěchu ÖVP není nutné hledat dlouho. Pod Spindeleggerovým vedením strana nabídla nevýraznou kampaň orientovanou na nedostatečně věrohodná témata jako zajištění cenově dostupného bydlení či snížení daňové zátěže. Kromě toho si nedokázala poradit se zvýšenou konkurencí na pravém středu, kde o voliče soupeřila s FPÖ, Týmem Stronach, NEOS a BZÖ. Ani tehdejší předseda Spindelegger nepokrytě usilující o post spolkového kancléře nepůsobil zcela přesvědčivým dojmem, když v televizních konfrontacích kostrbatě balancoval mezi imagemi seriózního a nezvykle energického politika. Skutečnost, že ÖVP postrádá osobitého lídra, byla přitom patrná již v předcházejících čtyřech volbách na zemské úrovni, kdy lidovci ve všech případech museli přijmout úpadek voličské přízně. Neboť Spindelegger i po těchto neúspěších odmítl odstoupit z čela strany, začalo se spekulovat o nutnosti personální změny z důvodu zachování konkurenceschopnosti v nadcházejících letech. V souvislosti s tím se již tehdy začínalo intenzivně spekulovat o riskantním, byť veřejností vítaném tahu v podobě stále velmi mladého Sebastiana Kurze, jenž získal nejvíce preferenčních

¹⁰⁹ SOMMER Franz. Nationalratswahl 2013: Ergebnisse, Trends und Muster im Wahlverhalten. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2013. Wien: Böhlau, 2014, s. 51-63.

hlasů ze všech kandidátů (35 tis., o téměř 10 500 odevzdaných hlasů více než Spindelegger)^{110, 111}

Přes přetrvávající nespokojenost elektorátu s velkou koalicí se obě strany po 74 dnech vyjednávání dohodly na jejím pokračování. Po součtu volebních výsledků byly teoreticky možné tři koaliční varianty. Obnovení vlády SPÖ-ÖVP či utvoření trojkoalice ve složení buď ÖVP, FPÖ a NEOS, anebo ÖVP, FPÖ a Tým Stronach. Varianta vlády uvedených tří subjektů se však záhy ukázala jako nereálná, neboť zatímco NEOS se vyslovilo proti vstupu do vlády s FPÖ, Svobodní jakožto i většina členů ÖVP odmítli spolupráci s Týmem Stronach.¹¹²

Poté, co byl předseda sociálních demokratů Werner Faymann 9. října 2013 spolkovým prezidentem Heinzem Fischerem pověřen k utvoření vlády, třináctičlenné týmy SPÖ a ÖVP mezi sebou zahájily koaliční vyjednávání zaměřená na osm stěžejních oblastí – finance, růst, budoucnost, sociální otázky, vzdělání, evropská a zahraniční politika, bezpečnost a právní stát, státní reforma a přímá demokracie. Dne 12. prosince 2013 představili předsedové SPÖ a ÖVP koaliční smlouvu, následovala prezentace vládního programu Faymannova druhého kabinetu, který byl oběma čelními představiteli komentován jako plán konsensuální politiky dvou ideologicky odlišných stran v období krize.¹¹³ Z hlediska resortního obsazení zvolila SPÖ až na jednu výjimku na stejné složení jako v předchozí vládě – kromě spolkového kancléře byla v koalici zastoupena sedmi ministry a jedním státním tajemníkem. ÖVP vsadila o poznání více

¹¹⁰ Pod vedením dnes renomovaného marketingového experta Philippa Maderthanera vyzkoušel Kurz se svolením stranického šéfa Spindeleggera vlastní kampaň zaměřenou právě na získání preferenčních hlasů. Maderthaner vybudoval kolem státního tajemníka jakési hnutí zaměřené se vymezující vůči jeho vlastní straně, které jednotlivým příznivcům umožňovalo různý druh participace. Pro kampaň byla zvolena petrolejová barva namísto lidovecké černé, jež byla doprovázena plakáty se symboly a slogany jako „*Zukunft wählen*“ („zvolit budoucnost“). Kromě ofenzivně vedené propagace na sociální síti *Facebook* byli Kurzovi sympatizanti prostřednictvím až 50 tisíc získaných e-mailových adres zásobováni zprávami a novinkami ze života mladého politika, což ve výsledku vedlo k tomu, že z hlediska odevzdaných preferenčních hlasů za sebou Kurz nechal i zkušené matadory typu Faymanna či Stracheho. Srov. KNITTELFELDER, Klaus. *Inside Türkis. Die neuen Netzwerken der Macht*. Wien: edition a, 2020, s. 133-135.

¹¹¹ ŠEPTÁK, Miroslav. Sonda do nedávného vývoje Rakouské lidové strany. In: *Demokratický střed* [online]. 1. 12. 2013 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/sonda-do-nedavneho-vyvoje-rakouske-lidove-strany/>.

¹¹² MOSER, Christian. *Die Koalitionsbildung – eine Chronologie*. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). *Österreichisches Jahrbuch für Politik 2013*. Wien: Böhlau, 2014, s. 133-134.

¹¹³ V programu bylo obsaženo např. zvýšení spotřební daně z paliva při koupi automobilu spolu se zvýšením pojistné daně vztahující se k motorovým vozidlům, zvýšení tabákové daně a daně z alkoholu o 20 %. Zavedení bezplatného dodatečného předškolního roku povinného pro 4-5leté děti s jazykovým či vývojovým deficitem, od června 2014 zvýšení rodičovského příspěvku podle věku dítěte na 180, 200 a 220 €. Prodloužení odchodu do penze o 1,7 roku na celkových 60,1 let do roku 2018, zrušení poplatku za pronájem pro občany mladší 35 let při prvním uzavření nájemní smlouvy. Tématu integrace byl ve vládním programu i zásluhou Sebastiana Kurze vůbec poprvé v historii Druhé rakouské republiky věnován vlastní odstavec. Srov. Redaktion. *Koalition steht: Spindelegger wird Finanzminister, Kurz Außenminister*. In: *Die Presse* [online]. 12. 12. 2013 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1503562/koalition-steht-spindelegger-wird-finanzminister-kurz-aussenminister>; STEINER, Stefan. *Integration in Österreich. Erfolge und Herausforderungen*. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). *Österreichisches Jahrbuch für Politik 2014*. Wien: Böhlau, 2015, s. 450.

na nové tváře. Michael Spindelegger převzal kromě postu vicekancléře také ministerstvo financí, státním tajemníkem pro tento úřad byl jmenován Jochen Danninger. Novým ministrem zahraničních věcí se stal Sebastian Kurz, čímž se v 27 letech stal nejmladším šéfem diplomacie v rakouských dějinách.¹¹⁴ Dále lidovci nominovali někdejší analytičku veřejného mínění Sophii Karmasinovou jako ministryni pro rodinu a mládež, přičemž univerzitní profesor se zaměřením na trestní právo Wolfgang Brandstetter byl navržen novým ministrem spravedlnosti. Svě resorty naopak uhájili Johanna Mikl-Leitnerová (ministryně vnitra) a Reinhold Mitterlehner (ministr hospodářství). Dne 16. prosince 2013 byli členové vlády oficiálně jmenováni spolkovým prezidentem.¹¹⁵

Kurz krátce po nástupu do úřadu, ke kterému si vymínil i předchozí agendy integrace¹¹⁶, představil v rozhovoru s deníkem *Kurier* svoji vizi o budoucím chodu ministerstva. Uvedl, že jedním z jeho hlavních cílů je prohloubení spolupráce s Evropskou unií a prosazení vlastních priorit směrem k budoucím výzvám. „*Cílem musí být zachování její konkurenceschopnosti, neboť mladší generace nemůže EU vnímat pouze jako mírový projekt*“, nechal se slyšet novopečený ministr zahraničí. Dále potvrdil, že stěžejním bodem rakouské zahraniční politiky bude snaha o prohloubení evropské integrace v oblasti západního Balkánu, načež podpořil zahájení vstupních jednání mezi EU a Srbskem. Svoji první zahraniční cestu se rozhodl absolvovat v Chorvatsku, které do EU vstoupilo jen několik měsíců před Kurzovým nástupem do funkce.¹¹⁷

S přibývajícimi zahraničními cestami a setkáními s mnoha zástupci evropských zemí vzrůstala Kurzova popularita u rakouské společnosti, značná pozornost mu byla věnována i v zahraničních médiích. Svě mezinárodní protějšky ohromoval zdvořilým a na svůj věk sebejistým vystupováním, veřejnost pro změnu vítala Kurzovo rozhodnutí létat na zahraniční návštěvy úspornější ekonomickou třídou, nikoliv soukromým letadlem, jako tomu bývalo

¹¹⁴ Oficiální název *Bundesminister für europäische und internationale Angelegenheiten* (Spolkový ministr pro evropské a mezinárodní záležitosti), od 1. 3. 2014 pak *Bundesminister für Europa, Integration und Äußeres* (Spolkový ministr pro Evropu, integraci a zahraničí).

¹¹⁵ MOSER, Christian. Die Koalitionsbildung – eine Chronologie. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2013. Wien: Böhlau, 2014, s. 136-145.

¹¹⁶ Přesunutí integrační činnosti ze státního sekretariátu do samostatného ministerského resortu přispělo mj. ke zčtyřnásobení finančních prostředků na podporu rané výuky německého jazyka či ustanovení integračních zmocněnců na rakouských zastupitelských úřadech v Ankaře a Bělehradě. Právě druhý uvedený krok odpovídal Kurzovu přesvědčení, že proces integrace by měl začít co nejdříve – v ideálním případě již v zemi původu. Srov. KURZ, Sebastian. Die österreichische Integrationspolitik und ihre Umsetzung. Ziele und Zielerreichung sowie zukünftige Herausforderungen. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2015. Wien: Böhlau, 2014, s. 327-328.

¹¹⁷ KOPEINIG, Margaretha a Andreas SCHWARZ. Kurz: „Strategie für neue Außenpolitik“. In: *Kurier* [online]. 17. 12. 2013 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/neuer-chefdiplomats-kurz-strategie-fuer-neue-aussenpolitik/41.442.490>.

zvykem u jeho předchůdců.¹¹⁸ Že nový ministr zahraničí alpské republiky není jen pokojným posluchačem rad zkušenějších kolegů, ale také politikem schopným rychlého a nekompromisního zásahu, prokázal Kurz již v prosinci 2013, kdy byla v garáži jednoho z luxusních dubajských hotelů znásilněna 29letá Vídeňanka. Tamní policie však namísto pachatele, který verzi oběti popřel, zatkla právě rakouskou turistku a obvinila ji z pohlavního styku na veřejnosti. Jakmile se Kurz o případu dozvěděl, kontaktoval ministra zahraničí Spojených arabských emirátů, s nímž se seznámil krátce po nástupu do funkce, vyjednal okamžité propuštění rakouské občanky a zorganizoval její bezpečný návrat domů.¹¹⁹

Pozoruhodným jevem u Sebastiana Kurze dodnes zůstává jeho proizraelský postoj. Již v lednu 2014 jej během návratu ze Ženevy neplánovaně navštívil tehdejší ministr zahraničí Izraele Avigdor Liebermann. Přestože se překvapivé setkání odehrálo za zavřenými dveřmi a izraelský představitel odmítl kontakt s rakouskými médii, v krátkém tiskovém prohlášení vyzdvihl nejen izraelsko-rakouské bilaterální vztahy, které označil za pevnější než v minulosti, ale také samotného Sebastiana Kurze, jehož označil za vůbec prvního rakouského ministra zahraničí s tak pozitivním vztahem vůči Izraeli. Závěrem vyjádřil naději, že Rakousko převezme vůdčí roli v boji proti zvyšujícímu se antisemitismu.¹²⁰ O nutnosti podpory judaismu se Kurz přesvědčil již ve školním věku, kdy se několikrát setkal s přeživšími holocaustu. Odstupem času se nechal slyšet, že od té doby považoval potlačení antisemitismu do jisté míry za svoji povinnost, neboť si uvědomil, že jeho generace je možná tou poslední, které se naskytla příležitost osobně vyslechnout bolestivá svědectví přeživších.¹²¹ V souvislosti s návštěvou izraelského ministra zahraničí Kurz prohlásil, že Izrael je blízkým přítelem Rakouska a na základě historické odpovědnosti je nutno věnovat jeho potřebám mimořádnou pozornost.¹²²

Přibližně po třech měsících od setkání ve Vídni Kurz podnikl zahraniční cestu do Izraele, aby se na vlastní oči informoval o stavu mírových jednání s Palestinou. Z politického hlediska návštěva proběhla ve velmi komplikovaném okamžiku. Jelikož vyjednávání mezi Izraelem a Palestinskou autonomií uvízlo na mrtvém bodě, izraelský premiér Benjamin Netanjahu stanovil při setkání s Kurzem palestinskému prezidentovi Mahmúdu Abbásovi ultimátum v podobě vyloučení zástupců radikálně islamistické strany *Hamás* (Hnutí

¹¹⁸ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 87.

¹¹⁹ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 81-82.

¹²⁰ GROHMANN, Judith. Sebastian Kurz. Die offizielle Biografie. München: FBV, 2019, s. 71.

¹²¹ Wer ist Sebastian Kurz Die ORF Doku. In: YouTube [online]. 8.1. 2020 [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TpOLQPRFFeM>. Kanál uživatele Der Lügendetektor – Polygraph.

¹²² APA - Austrian Presse Agentur. Kurz: „Israel ist ein enger Freund“. In: Die Presse [online]. 17. 1. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1547547/kurz-bdquoisrael-ist-ein-enger-freundldquo>.

islámského odporu) z vlády. Zároveň požadoval, aby právě *Hamás* plně uznal legitimitu Izraele a upustil od násilí páchaného na civilistech. Jedině za těchto podmínek byl Izrael ochoten pokračovat ve vyjednávání. Následně se Kurz setkal se zástupci Palestiny, kteří z dosavadního neúspěchu vinili izraelské zdráhání propustit zbývající palestinské vězně. Situace mezi oběma státy později eskalovala natolik, že palestinští představitelé hrozili zrušením samosprávy na území Západního břehu Jordánu, čímž by zodpovědnost za tuto oblast vrátili zpět do rukou Izraele. Realizací tohoto kroku by prakticky došlo k pohřbení dílčích úspěchů mnohaletého vyjednávání.¹²³ Druhým ožehavým tématem byla zvýšená pozornost připravovanému iránskému jadernému programu za účasti západního světa, kvůli kterému byly na blízkovýchodní stát uvrženy ekonomické sankce mnohými západními mocnostmi, a na jehož základě Izrael podezíral Islámskou republiku ze snahy o získání jaderných zbraní.¹²⁴ K nelibosti izraelské diplomacie vedla Kurzova následující zahraniční cesta právě do Teheránu. Na společné tiskové konferenci Kurz svému izraelskému protějšku vysvětlil, že Írán nesmí atomové zbraně vlastnit, natož mít možnost jakékoliv vyrábět. Zároveň se zavázal, že oprávněné bezpečnostní obavy Izraele sdělí protistraně.¹²⁵

Vzhledem k tomu, že se Kurzovi začátkem roku 2014 podařilo ve Vídni uspořádat setkání zástupců zemí zainteresovaných ve věci jaderného programu, byl v Íránu váženým hostem. Jak již bylo uvedeno výše, i o tři měsíce později představoval vývoj jednání klíčové téma rakouské zahraniční návštěvy. Íránské špičky doufaly v uzavření dohody nejpozději do 20. června 2014, aktuální překážkou představovalo vyjasnění sporu, zda Írán prostřednictvím programu skutečně usiluje o výrobu jaderných zbraní. Rakousko s Íránem udržovalo tradičně přátelské vztahy a i v tehdy napjatém období se jednalo o jediný členský stát Evropské unie, který ve Vídni přijímal tamní vysoce postavené diplomaty.¹²⁶ Kurz se během bezmála

¹²³ SCHWARZ, Andreas. Kurz im Nahost-Minenfeld. In: Kurier [online]. 24. 4. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/israel-kurz-im-nahost-minenfeld/62.053.249>.

¹²⁴ Jednání mezi Íránem a tzv. skupinou 5+1 (členské země OSN s právem veta USA, Čína, Rusko, Velká Británie, Francie + Německo) o iránském jaderném programu trvala 13 let. Ke konečnému konsensu došlo 14. července 2015 ve Vídni poté, co se Írán mj. zavázal k mírovému využití programu (potvrdil, že nikdy nebude usilovat o produkci jaderných zbraní) a redukci centrifug na obohacování uranu o dvě třetiny. Výměnou za omezení jaderného programu byly zrušeny všechny ekonomické sankce uvalené na Írán v jednotlivých zemích. Dohoda byla masivně kritizována v Izraeli, premiér Netanjahu smlouvu označil za historickou chybu a prohlásil, že Íránu umožňuje zisk atomové bomby a poskytuje mu miliardy dolarů na podporu terorismu a útoků. Srov. ČTK – Česká tisková kancelář. Ve Vídni došlo ke shodě. Írán omezí jaderný program. In: Deník [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/ve-vidni-doslo-k-dohode-o-iranskem-jadernem-programu-20150714.html.; GROHMANN, Judith. Sebastian Kurz. Die offizielle Biografie. München: FBV, 2019, s. 72.

¹²⁵ SCHWARZ, Andreas. Kurz besuchte Holocaust-Gedenkstätte. In: Kurier [online]. 22. 4. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/besuch-in-israel-kurz-besuchte-holocaust-gedenkstaette-yad-vashem/61.876.168>.

¹²⁶ Jednání se měla původně odehrávat v Ženevě, ale Kurzovi se podařilo přesvědčit americkou diplomacii o konání ve Vídni. Přestože Rakousko nepatřilo k účastníkům rozhovorů a Kurz tak nebyl přítomen u jednacího stolu, mladému ministrovi zahraničí se pomocí hostitelské role podařilo navázat užší kontakt s prominentními

dvoudenního pobytu setkal s téměř všemi zástupci tamní politické elity – od íránského ministra zahraničí po čerstvě zvoleného prezidenta Hasana Rúháního. Ještě před tím se však zúčastnil diskuse se studenty německého jazyka, aby se informoval o nelehkém životě místních obyvatel. Problematiku střední třídy nacházející se na hranici chudoby, cenzurovaného internetu či rostoucí nezaměstnanosti mládeže následně akcentoval íránským politickým představitelům.¹²⁷ Když byla jaderná dohoda v červnu 2015 ve Vídni uzavřena, rakouský ministr zahraničí nešetřil chválou. Prohlásil, že věří, že smlouva přispěje k zajištění větší stability v regionu, neboť byl vždy toho názoru, že v Íránu žije mnoho obyvatel s prozápadním myšlením a blízkostí k Evropě, potažmo k USA. Zároveň vyjádřil optimismus směrem ke vztahu s Izraelem. Přestože nadále sdílel naprosté pochopení bezpečnostních obav izraelského lidu, doufal, že dohoda, a z ní vyplývající ukončení mezinárodní izolace Íránu, umožní v této zemi pozitivní vývoj a zintenzivní dialog mezi oběma stranami.¹²⁸

Neuplynul ani rok od Kurzova nástupu do funkce a německý tisk jej opěvoval, že se mu podařilo učinit malé Rakousko relativně velkým. Nezdráhal se otevřeně kritizovat tureckého prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana či export zbraní do Ruska, veškeré své kroky konzultoval s příslušnými experty i zkušenými diplomaty. Objížděl školící či rekvalifikační centra po celé zemi a celkový chod ministerstva zahraničí přiblížil veřejnosti, když zde organizoval dny otevřených dveří či diskusní semináře.¹²⁹ Počáteční pochyby ohledně svěřeni jednoho z nejdůležitějších vládních resortů do rukou mladého politika s nedokončeným studiem se zdály zapomenuty. S odstupem času Kurz prozradil, že jeho nízký věk byl v jistém ohledu výhodou, neboť řada zahraničních kolegů se s ním byť jen z pouhé zvědavosti snažila navázat

zástupci světových velmocí. S řadou účastníků se Kurz sblížil natolik, že v následujících měsících došlo k pravidelným návštěvám ve Vídni či v zahraničí. Zejména s íránským ministrem zahraničí Mohammadem Džavádem Zarífem se jednalo o skutečně mimořádný vztah. Kurz se o íránském jaderném programu i o samotné zemi dlouhodobě vyjadřoval pozitivně a tamní zpravodajství o Rakousku referovalo jako o blízkém příteli. Skutečnost, že se Rakousko opět stalo dějištěm mezinárodní diplomacie, pochvalně komentoval tuzemský tisk i široká veřejnost. Také zahraniční média věnovala těmto událostem nemalou pozornost, přičemž nechyběly fotografie zachycující Kurze ve společnosti Johna Kerryho či Sergeje Lavrova. Srov. HORACZEK, Nina a BARBARA TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 90; RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 89-90; SCHWARZ Andreas. Kurz auf heikler Mission in Teheran. In: Kurier [online]. 25. 4. 2014 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/iran-besuch-sebastian-kurz-auf-heikler-mission-in-teheran/62.442.326>.

¹²⁷ ULTSCH, Christian. Sebastian Kurz: 45-Stunden-Trip in den Iran. In: Die Presse [online]. 27. 4. 2014 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1598964/sebastian-kurz-45-stunden-trip-in-den-iran>.

¹²⁸ RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 90-91.

¹²⁹ SCHEUERMANN, Christoph. Nennt mich Sebastian. In: Der Spiegel [online]. 1. 9. 2014 [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-128977597.html>.

kontakt. Zvýšená pozornost alpské republiky, jež z hlediska rozlohy ani populace rozhodně nepatří ke klíčovým hráčům mezinárodní politiky, nebyla v minulosti pravidlem.¹³⁰

Přes časté zahraniční návštěvy byl rakouský ministr zahraničí poměrně aktivní i v oblasti integrace. V listopadu roku 2014 prezentoval jeho resort kampaň *#stolzdrauf* („#hrdínato“), která v podstatě doplňovala stále probíhající akci „*Zusammen: Österreich*“ z roku 2011. Smyslem této agitace bylo posílit pocit příslušnosti k Rakousku mezi obyvateli migračním pozadím, neboť z relevantních studií vyplývalo, že převážně pro mladší generace přistěhovalců je problematické se identifikovat se svojí novou vlastí. Cílem tedy bylo ukázat, alpskou republiku jako domov pro všechny pro všechny zde žijící, aniž by se museli vzdát svých kořenů. K účasti v kampani byla pozvána řada prominentních hostů. Tváře tehdejšího spolkového prezidenta Heinze Fischera, někdejší vítězky soutěže krásy Aminy Dagiové nebo popového zpěváka Andream Gabaliera byly v následujících týdnech k vidění prostřednictvím spotů a tištěných či digitálních médií.¹³¹ Iniciativa se však neobešla bez kontroverzí. Krátce po úvodní prezentaci se na sociálních sítích začaly objevovat nesouhlasné komentáře se zapojením právě Gabaliera, kritizovány byly také vysoké náklady na realizaci kampaně ve výši 450 tis. €. S negativním ohlasem se akce setkala také u pravicově orientované části politického spektra, kdy řada lidí odmítala cizince akceptovat za rakouské občany. Do protestů se zapojilo také krajně pravicové „Identitářské hnutí“ (IBÖ, *Identitäre Bewegung Österreich*), Kurz se ovšem nenechal vyvést z míry a odpůrce konfrontoval se statickými údaji a fakty. Ty vykazovaly, že v daném období v Rakousku žilo okolo 20 % obyvatel s migračním pozadím. Na základě toho vnímal alpskou republiku z demografického hlediska jako velmi rozmanitý stát a byl přesvědčen, že tudíž nelze jednoznačně definovat „typického Rakušana“.¹³²

Větší rozruch vyvolala reforma Islámského zákona (*Islamgesetz*) z roku 1912, kterou Kurz inicioval krátce po nástupu do úřadu. Novelu přes sto let starého právního předpisu, představujícího základ pro uznání islámu na území Rakouska, připravil spolkový ministr pro integraci ve spolupráci se spolkovým ministrem kultury Josefem Ostermayerem (SPÖ). V návrhu prezentovaném v říjnu 2014 byly obsaženy podněty jako nadřazenost právních norem státu nad náboženskou praxí, závazek k zavedení výuky islámské teologie na univerzitě ve

¹³⁰ Wer ist Sebastian Kurz Die ORF Doku. In: YouTube [online]. 8.1. 2020 [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TpOLQPRFFeM>. Kanál uživatele Der Lügendetektor – Polygraph.

¹³¹ APA – Austria Press Agency. „Stolz drauf“: Kurz will Österreich-Bewusstsein stärken. In: Die Presse [online]. 10. 11. 2014 [cit. 2020-08-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4591033/stolz-drauf-kurz-will-osterreich-bewusstsein-starken>.

¹³² GROHMANN, Judith. Sebastian Kurz. Die offizielle Biografie. München: FBV, 2019, s. 73-74.

Vídni do 1. 1. 2016 či náboženskopravní ochrana islámských svátků.¹³³ Zejména explicitní apel k dodržování právních předpisů se stal terčem kritiky muslimských svazů, jehož zástupci obviňovali tvůrce zákona z podezřívavého přístupu vůči muslimům. „*Dodržování zákonů je samozřejmostí a v případě ostatních náboženství by nebylo vůbec zmiňováno,*“ vyjádřil se k předložené novele člen představenstva Muslimské mládeže Rakouska (MJÖ, *Muslimische Jugend Österreich*). Nejkontroverznější bod návrhu však představoval zákaz zahraničního financování imámů kázajících v Rakousku. Kurz tento krok vysvětloval tím, že v zájmu republiky je existence rakouské formy islámu, nikoliv islámu kontrolovaného ze zahraničí.¹³⁴ Zároveň dodal, že u ostatních náboženství není důvod k obavám ze zahraničního vlivu tak zjevný jako v případě islámu. Řada expertů byla opačného názoru. Mluvili o regulaci, která v žádném případě nezapadá do rakouského systému otevřených státních hranic či predikovali postupné uzavírání mešit za předpokladu, že islámští duchovní budou odkázáni pouze na tuzemskou finanční podporu.¹³⁵ Třebaže celá legislativní iniciativa přispěla výraznou měrou k pošramocení dosud harmonického vztahu mezi Sebastianem Kurzem a tamní islámskou komunitou, zákon byl v únoru roku 2015 schválen.¹³⁶

V červnu téhož roku Kurz vsadil na další polarizující téma. Po vzoru Velké Británie se vyslovil pro reformu Evropské unie za účelem omezení sociálních dávek vyplácených přistěhovalcům z členských států. Konkrétně se jednalo o rodičovské příspěvky cizincům pracujících v Rakousku, jejichž potomci žili v zemi svého původu. Kurz navrhoval jejich redukcii, potažmo přizpůsobení ekonomické úrovni příslušných států.¹³⁷ Katalyzátorem požadavku se stala Kurzova interpelace na spolkové ministerstvo financí ve věci rodičovské podpory vyplácené do ostatních členských zemí EU. Z odpovědi vyplynulo, že Rakousko za rok 2013 do zahraničí převedlo přes 200 mil. € (v roce 2010 činila částka přibližně 150 mil. €), přičemž nejvíce obdržely Maďarsko, Slovensko a Polsko. Vhodným příkladem bylo Rumunsko, kde se celková suma zahrnující rodičovské příspěvky oproti roku 2010 zvýšila o 260 % (11,3 mil. €). Kurz na této ukázce argumentoval tím, že rodičovský příspěvek na dvě

¹³³ KOCINA, Erich. Islamgesetz: Aus für ausländische Imame. In: Die Presse [online]. 2. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/3879789/islamgesetz-aus-fur-auslandische-imame>.

¹³⁴ NEUHOLD, Clemens. Kurz' erster Härtetest. In: Wiener Zeitung [online]. 8. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/667289-Kurz-erster-Haertetest.html>.

¹³⁵ STERKL, Maria. Experten kritisieren geplantes Islamgesetz. In: Der Standard [online]. 3. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000006364564/erste-kritik-am-neuen-islamgesetz>.

¹³⁶ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 97-98.

¹³⁷ Z právního hlediska EU má nárok na rodičovský příspěvek každý občan, který pracuje minimálně půl roku v jiném členském státu EU, přičemž jeho děti žijí v zemi původu. Srov. KOPEINIG, Margaretha. Kurz beharrt auf Sozial-Debatte. In: Kurier [online]. 15. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-beharrt-auf-sozial-debatte/136.259.344>.

děti do 10 let činí ze strany Rakouska 300 € měsíčně, avšak v Rumunsku je rodičům měsíčně poskytována podpora ve výši „pouhých“ 30 €. Výše rakouského rodičovského příspěvku navíc téměř korespondovala s rumunským průměrnou mzdou (zhruba 390 € měsíčně).¹³⁸ „*Svoboda usazování je jedním ze základních pilířů Evropské unie. Kdo ji ctí a chce ji zachovat, musí ji chránit před zneužitím a chybnou interpretací. Svoboda usazování se sice z hlediska pracovního trhu vztahuje na právo svobodně pracovat po celé EU, nezajišťuje však možnost zvolit si nejatraktivnější sociální systém. Velký problém nepochybně představuje skutečnost, že množství cizinců imigruje na rakouský trh práce, zanedlouho se však stanou nezaměstnanými a nadále setrvávají v našem velmi štědrém sociálním systému.*“, sumarizoval Kurz důvody svého postoje a zdůraznil, že základním předpokladem pro nárok na sociální příspěvky je stálý výkon zaměstnání a pravidelný odvod daní do státního rozpočtu.¹³⁹ K návrhu se vyjádřili kriticky nejen zástupci opozice – Zelení vyčítali ministru pro integraci nerovnoprávné zacházení s cizinci a ÖVP osočili z kopírování nenávislné politiky ÖVP¹⁴⁰ – ale i zahraniční vládní představitelé. Tehdejší rumunská ministryně práce Rovana Plumbová označila rakouský podnět z právního i politického hlediska za neakceptovatelný, neboť přispívá k diskriminaci rumunských občanů. Ani rakouští ministři nezaujali v otázce sociálních dávek jednotný postoj. Tehdejší spolková ministryně pro rodinu Sophie Karmasinová (nominovaná za ÖVP) vnímala Kurzův požadavek sice neutrálně, přikláněla se však k nalezení celoevropského řešení.¹⁴¹ Skepticky se k návrhu vyjádřil i tehdejší spolkový ministr sociálních věcí Rudolf Hundstorfer (SPÖ), jenž diferenciaci rodičovských příspěvků považoval za neférovou. Zároveň uvedl, že v rámci koalice prozatím neexistuje na toto téma jednotný postoj a případné změny bude nutné projednat na evropské úrovni.¹⁴²

Dalším tématem, které v témže období rezonovalo společností, byla otázka islámských školek ve Vídni. Spolkové ministerstvo pro integraci se proto rozhodlo pověřit Ednana Aslana, člena představenstva Institutu islámských studií na vídeňské univerzitě, vypracováním pilotní

¹³⁸ APA – Austria Press Agency. Kurz kritisiert Familienbeihilfe-Zahlungen ins Ausland. In: Die Presse [online]. 13. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4754221/kurz-kritisiert-familienbeihilfe-zahlungen-ins-ausland>.

¹³⁹ KITTNER, Daniela a Bernhard GAUL. Kurz will Sozialgeld für Zuwanderer nicht mehr sofort zahlen. In: Kurier [online]. 10. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-will-sozialgeld-fuer-zuwanderer-nicht-mehr-sofort-zahlen/135.365.992>.

¹⁴⁰ APA – Austria Press Agency. FPÖ sieht Kurz auf ihren Kurs umschwenken. In: Der Standard [online]. 14. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000017443078/fpoe-sieht-kurz-auf-ihren-kurs-umschwenken>.

¹⁴¹ APA/red. Sozialtransfers: Ärger über Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 22. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4754222/sozialtransfers-arger-uber-sebastian-kurz>.

¹⁴² Redaktion. Sozialleistungen: Kurz von Kritik „sehr unbeeindruckt“. In: Kurier [online]. 15. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/sozialleistungen-kurz-von-kritik-sehr-unbeeindruckt/136.200.555>.

studie upozorňující na tento palčivý problém. Přestože dle vídeňských zastupitelů zde neexistovala žádná výchovná instituce odpovídající popisu, Aslan ve svém vědeckém průzkumu odhadoval, že se jich ve Vídni nachází až 150. Zároveň usuzoval, že je v hlavním rakouském městě provozováno na 450 islámských „dětských skupin“ (*Kinderguppe*).¹⁴³ Obě zmíněná zařízení měla dle odhadů navštěvovat přibližně 10 tisíc dětí. Z výsledků projektu, prezentovaného v prosinci 2015, vyplývalo, že 20 % prozkoumaných školek lze klasifikovat jako salafistické, přičemž dalších 55 % výchovných institucí vykazovalo tendence děti izolovat od společnosti prostřednictvím víry. Autor výzkumu zároveň upozorňoval, že v těchto institucích je cíleně vytvářeno islámské prostředí pod dohledem výhradně muslimských vychovatelek s neadekvátní kvalifikací a téměř všechny analyzované školky disponují učebním plánem, který na jedné straně nebývá předložen městu Vídni ke kontrole a na straně druhé téměř koresponduje se směrnicemi školy koránu. Celé studii však byla vyčítána nedostatečná kvalita, především kvůli nízkému počtu respondentů získaných pro účel průzkumu. Na žádost o rozhovor přistoupilo pouhých pět islámských školek, dalších 24 výchovných zařízení bylo podrobeno analýze na základě rejstříku spolků, letáků či příspěvcích na webových stránkách. Průzkumu se dále zúčastnilo devět rodičů a tři někdejší zaměstnanci se zkušeností z některou z islámských školek.¹⁴⁴ Sebastian Kurz přes výtky týkající se kvalitativní úrovně výzkumu varoval, že rakouská metropole podporuje vznik islámské „paralelní společnosti“. „*Jsem přesvědčen o tom, že bychom měli co nejvíce těchto zařízení neprodleně uzavřít.*“, sdělil Kurz bulvárnímu deníku *Kronen Zeitung* s názorem, že muslimští rodiče své děti do těchto školek umisťují proto, aby je záměrně izolovali od většinové společnosti, přičemž „rudá Vídeň“ tuto skutečnost přehlíží.¹⁴⁵

O několik měsíců později přišel vídeňský levicový týdeník *Falter* s obviněním, že Kurzovi spolupracovníci studii na několika zásadních místech obsahově pozměnili s cílem poškodit muslimské rodiče. Pomocí revizního programu redakce zjistila, že během šesti dnů provedli dva zaměstnanci ministerstva pro integraci více než 900 korektur původního textu. Nejednalo se přitom pouze o stylistické či formální úpravy, jak ministerstvo původně ubezpečovalo, ale i o podstatné obsahové zásahy. Zatímco v originální verzi vědecké studie Aslan například uvádí, že muslimští rodiče pro své děti v islámských školkách hledají hodnoty

¹⁴³ Převážně ve Vídni rozšířená alternativa vůči klasickým školám. Jedná se o rodinnější způsob opatrování dětí, jenž zahrnuje nejvýše 14 dětí v jedné třídě pod dohledem jediného vychovatele či vychovatelky.

¹⁴⁴ WINROITHER, Eva. Allah im Kindergarten. In: Die Presse [online]. 5. 12. 2015 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4881857/allah-im-kindergarten>.

¹⁴⁵ Označení související s dlouholetou vládou SPÖ. Srov. HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 98.

jako respekt, individualita, láska, dochvilnost, spokojenost dětí, samostatnost či dodržování základních hygienických návyků, jeden z ministerských úředníků všechna tato slova vyjmul a namísto nich uvedl: „*Pro rodiče je obzvláště důležité, aby dětem byly předány islámské hodnoty.*“ Kompletní změna významu je patrná na mnoha dalších místech průzkumu.¹⁴⁶ Tvůrce studie se vůči obviněním ohradil s tím, že všechny korektury byly provedeny s jeho souhlasem na vlastní žádost. Také Sebastian Kurz potvrdil Aslanovo autorství a apeloval na kritiky, aby se tímto způsobem nesnažili odvést pozornost od skutečné problematiky.¹⁴⁷ Vídeňská univerzita, jejímž byl Aslan zaměstnancem, na spekulace zareagovala ustanovením komise, která měla za úkol prověřit, zda se autor nedopustil porušení vědecké praxe. Ta roku 2017 dospěla k závěru, že ačkoliv byla studie ministerstvem bezesporu ovlivněna, z právního hlediska nedošlo k žádnému deliktu.¹⁴⁸

2.3.1 Migrační krize

Nejtěžší zkouškou v úřadu ministra zahraničí a zároveň vhodným profilovacím tématem pro nadcházející roky byla pro Sebastiana Kurze nepochybně světová migrační krize, která eskalovala v druhé polovině roku 2015. Krize byla zapříčiněna přílivem statisíců imigrantů, pocházejících převážně ze zemí Blízkého a Středního Východu, do členských států EU. Na jedné straně se jednalo o běžence prchající před válkou ve vlasti, na straně druhé o tzv. ekonomické migranty, usilující o zvýšení svého životního standardu.

Problematické bylo, že se přibližně od jara 2015, kdy příslušné instituce začaly evidovat zvýšený počet příchozích z třetích zemí, nedařilo najít konsensuální řešení mezi státy Evropské unie. Evropská komise sice vypracovala návrh povinných kvót, na jehož základě by každá členská země dle své velikosti přijala určitý počet azylantů, plán byl však koncem června zamítnut řadou východoevropských států. Za další příčinu lze označit nefunkční dublinský systém coby klíčový mechanismus pro zpracování žádostí o azyl v rámci EU. Ten totiž ukládá odpovědnost za azylovou žádost té členské zemi, do níž žadatel vstoupí jako první. Nejpostiženějšími tak v první fázi uprchlické vlny nebyly pozdější cílové destinace azylantů

¹⁴⁶ KLENK, Florian. Islam Kindergarten-Studie wurde von Sebastian Kurz' Beamten umgeschrieben. In: Falter [online]. 4. 7. 2017 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: <https://www.falter.at/zeitung/20170704/islam-kindergarten-studie-kurz-leak>.

¹⁴⁷ APA/ red. Islamstudie unter Manipulationsverdacht: Kritik an Kurz, Uni prüft. In: Der Standard [online]. 5. 7. 2017 [cit. 2020-09-15]. Citováno z: <https://www.derstandard.at/story/2000060766463/integration-aussenministerium-bearbeitete-kindergarten-studie>.

¹⁴⁸ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 99.

jako Německo či Švédsko, nýbrž na jihu ležící Řecko a Itálie, k jejichž břehům připlouvaly denně tisíce migrantů. Především řecké úřady vlivem nedostatečné solidarity ostatních členů Evropské unie zanedlouho upustily od nezbytné registrace příchozích azylantů a ochotně je pouštěly dál do Evropy.¹⁴⁹ Stejnou strategii posléze více či méně převzaly všechny balkánské státy včetně Rakouska.¹⁵⁰

S přibývajícím množstvím migrantů proudícími balkánskou trasou a nedostávajícím se celoevropským řešením začínaly tyto státy k nevoli evropských orgánů jednat na vlastní pěst. Jedním z nich bylo Maďarsko, které v prvních pěti měsících roku 2015 zaznamenalo vstup až 50 tisíc ilegálních běženců, což byl vyšší počet než za celý předchozí rok. Maďarská vláda se proto v polovině června roku 2015 usnesla na zřízení 175 kilometrů dlouhého a čtyři metry vysokého plotu okolo hranic se Srbskem, jenž měl příchozím migrantům zamezit ve vstupu do země.¹⁵¹ Stavba kontroverzní ochrany hranic byla i díky intervenci maďarského premiéra Viktora Orbána kompletně dokončena již v polovině září roku 2015, koncem srpna již plot stál v provizorní výšce 150 cm. S ohledem na ostrou mezinárodní kritiku maďarští čelní představitelé svůj postup zdůvodňovali nutností ochrany vnějších hranic Evropské unie.¹⁵²

V Rakousku začala být migrační krizi věnována zvýšená pozornost až koncem května 2015, kdy byl tehdejší ministryní vnitra Mikl-Leitnerovou (ÖVP) iniciován vznik speciální meziresortní skupiny sestávající ze spolkového kancléře, vicekancléře, ministryně vnitra, zahraničí, obrany, financí a ministra práce a sociálních věcí. V tomto složení se sedmičlenný tým pravidelně setkával za účelem koordinace aktuálního rakouského postupu. Převážně téma zřízení uprchlických táborů v jednotlivých rakouských spolkových zemích nabíralo na intenzitě poté, co se situace v kapacitně přetíženém uprchlickém centru v dolnorakouském Traiskirchenu

¹⁴⁹ Příchozími jsou myšleni migranti připlouvající na rybářských lodích a gumových člunech k vnějším evropským břehům – nejpostiženějšími státy tak byly zpočátku Řecko či Itálie. Přibližně od června 2015 začala být běženci stále více využívána tzv. balkánská trasa, vedoucí do Rakouska z Turecka přes Řecko, Makedonii, Srbsko a Maďarsko. Občanem třetí země se rozumí příslušník státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Švýcarska, Norska a Lichtenštejnska. Srov. ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 19-30.

¹⁵⁰ BÖHM, Wolfgang a Christian ULTSCH. Österreich lässt Flüchtlinge durch. In: *Die Presse* [online]. 17. 8. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4801224/osterreich-lasst-fluechtlinge-durch>.

¹⁵¹ Zde je potřeba zmínit, že Maďarsko tímto krokem neporušilo žádnou právní normu EU, neboť stavba pohraničních plotů je na základě Schengenského hraničního kodexu umožněna všem státům ležícím na vnější hranici EU.

¹⁵² APA – Austria Press Agency. Ungarn errichtet Grenzzaun zu Serbien. In: *Die Presse* [online]. 17. 6. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4756986/ungarn-errichtet-grenzzaun-zu-serbien>; APA – Austria Press Agency. Ungarn startet Bau von Grenzzaun zu Serbien. In: *Die Presse* [online]. 3. 8. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4791903/ungarn-startet-bau-von-grenzzaun-zu-serbien>; ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 27.

začala vymykat kontrole¹⁵³. Jak ale uvedl tehdejší vicekancléř Reinhold Mitterlehner (ÖVP) ve svých memoárech, vláda v otázce ustanovení rezervních ubytovacích kapacit narážela na vytrvalý odpor mnoha spolkových zemí, které tento krok považovaly za signál k přijetí ještě vyššího počtu migrantů. Určitá diskrepance byla patrná i v rámci velké koalice na příkladu nefunkční spolupráce mezi ministerstvem vnitra a ministerstvem obrany. Jak lidovecká ministryně vnitra, tak sociálnědemokratický ministr obrany totiž alibisticky navrhovali využití kasáren k ubytování uprchlíků v té spolkové zemi, ve které vládl zemský hejtman z řad koaličního partnera.¹⁵⁴

K uvolnění situace mezi spolkem a spolkovými zeměmi měl přispět návrh sociálnědemokratického kancléře Faymanna, na jehož základě měl každý rakouský okres (*Bezirk*) dle svého počtu obyvatel ubytovat určitý počet běženců. Plán však ztroskotal na nesouhlasu lidoveckých zemských hejtmanů, proti byl ostatně i tehdejší burgenlandský hejtman Hans Niessl (SPÖ).¹⁵⁵

V polovině srpna roku 2015 se proto vláda shodla na návrhu ústavního zákona umožňujícímu spolkovému ministerstvu vnitra eventuálně zřídit uprchlická ubytovací zařízení proti vůli spolkových zemí. Dle zákona nesměl počet ubytovaných přesáhnout hranici 1,5 % obyvatelstva obce, přičemž se tato kvóta vztahovala pouze na obce s více než 2000 obyvateli. Zároveň omezoval kapacitu jednotlivých ubytoven na maximálně 450 azylantů.¹⁵⁶ Návrh vstoupil v platnost 1. října 2015, kdy byl krátce před tím schválen v Národní radě s podporou poslanců Zelených a NEOS. Jeho časová působnost byla omezena do konce roku 2018.¹⁵⁷

Koncem srpna 2015 vznikl z původního poradního týmu krizový štáb (*Task Force*)¹⁵⁸ scházející se každý týden ve složení spolkový kancléř, vicekancléř, ministryně vnitra, ministr zahraničí, ministr obrany a státním tajemník pro kulturu, umění, ústavu a média. Meziresortní skupina byla navíc koordinována zvláštním zmocněncem pro uprchlíky, kterým byl jmenován

¹⁵³ Od července 2015 se v uprchlickém táboře v Traiskirchenu tísnilo na 4500 migrantů, zařízení přitom bylo uzpůsobeno pro pouhých 1500 ubytovaných. Kapacitní přetížení zde mělo za následek množství azylantů stanujících pod širým nebem. Srov. GOLDENBERG, Anna. Als Österreich vor fünf Jahren vom Weltgeschehen eingeholt wurde. In: Die Presse [online]. 19. 8. 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5855004/als-osterreich-vor-funf-jahren-vom-weltgeschehen-eingeholt-wurde>.

¹⁵⁴ MITTERLEHNER, Reinhold. Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 124-125.

¹⁵⁵ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 99-100.

¹⁵⁶ APA – Austrian Press Agency. Flüchtlinge: Einigung auf Durchgriffsrecht. In: Die Presse [online]. 17. 8. 2015 [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4801250/fluchtlinge-einigung-auf-durchgriffsrecht>.

¹⁵⁷ APA – Austria Press Agency. Asyl: Nationalrat beschließt Durchgriffsrecht des Bundes. In: Die Presse [online]. 23. 9. 2015 [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4827252/asyl-nationalrat-beschliesst-durchgriffsrecht-des-bundes>.

¹⁵⁸ Úkolem krizového štábu byla koordinace jednotlivých ministerstev ve věci ustanovení ubytovacích zařízení, transportu, logistiky a zdravotní péče.

někdejší dlouholetý šéf asociace *Raiffeisen* Christian Konrad.¹⁵⁹ Agendu prvního setkání 25. srpna 2015 tvořila opět primárně rekapitulace ubytovacích jednotek vhodných k využití, respektive jejich navýšení s ohledem na přeplněný uprchlický tábor v Traiskirchenu, ve kterém musely nadále nocovat stovky migrantů pod širým nebem. Zároveň bylo tehdejším spolkovým ministrem obrany Geraldem Klugem (SPÖ) schváleno nasazení armády, tři jednotky po 180 vojácích měly nově vypomáhat se stavbou obytných kontejnerů či stanů, zásobováním a transportem uprchlíků mezi jednotlivými ubytovacími centry. Klug ani Mikl-Leitnerová se tehdy z důvodu zachování svobody pohybu nevyslovili pro armádní asistenci na rakouských hraničních přechodech, přesto odmítli tuto alternativu vyloučit do budoucna. Místo toho tehdejší ministryně vnitra navrhovala reformu rakouských azylových pravidel v souvislosti s vysokým počtem podaných žádostí a tvrdší postup proti převaděčům běženců.¹⁶⁰

Sebastian Kurz se v první polovině roku 2015 k migraci veřejně příliš nevyjadřoval, záležitosti azylu přeci jen spadají do kompetence rakouského ministerstva vnitra. Nicméně bedlivě sledoval vývoj migračních pohybů na vnějších hranicích EU a byl ve stálém kontaktu s rakouskými velvyslanci v balkánských zemích. Zároveň situaci pravidelně konzultoval s migračními analytiky, kteří jednohlasně hovořili až o milionech příchozích. Na základě těchto katastrofických predikcí a ve srovnání s předchozími roky zvýšeném počtu žádostí o azyl podaných v Rakousku na jaře se Kurz spolu s ministryní vnitra Mikl-Leitnerovou pokoušel téma migrace zařadit do agendy jednání rakouské vlády. Na jejich předčasné varování však nebyl brán zřetel.¹⁶¹

V průběhu srpna se Kurzova mediální prezentace na téma uprchlíků zvýšila, neboť se domníval, že migrační politika by měla mít své místo také v rámci jednání evropských ministrů zahraničí. Navázal proto kontakt s tehdejší vysokou představitelkou Unie pro zahraniční záležitosti a bezpečnostní politiku Federicou Mogheriniovou, aby jí předložil svůj pětibodový plán ke zvládnutí migrační krize. V něm navrhoval vytvoření bezpečných zón ve válečných oblastech spolu s přijímacími centry situovanými v jejich blízkosti, eventuálně v sousedních státech, kde by si utečenci mohli zažádat o azyl. V souvislosti s kroky realizovatelnými na evropském území pak vyzíval ke zvýšené ochraně vnějších hranic, zintenzivnění policejní

¹⁵⁹ Konrad plnil úlohu zprostředkovatele či koordinátora mezi spolkem a nižšími správními celky za účelem rychlejšího zřízení ubytovacích kapacit. Díky svým organizačním a manažerským schopnostem, ale i rozsáhlým kontaktům z minulosti se mu podařilo přesvědčit řadu obcí o nezbytnosti přijetí uprchlíků. Srov. MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 126-127.

¹⁶⁰ LEITNER, Karin. *Premiere für die Task Force der Regierung*. In: *Kurier* [online]. 25. 8. 2015 [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/premiere-fuer-die-task-force-der-regierung/148.933.064>.

¹⁶¹ RONZHEIMER, Paul. *Sebastian Kurz: Die Biografie*. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, s. 101-102.

kooperace se západobalkánskými státy a rozdělení uprchlíků mezi členské státy pomocí kvót. V neposlední řadě se rakouský ministr zahraničí vyslovil pro zahájení mírových iniciativ v Sýrii a Libyi. Kromě vojenského postupu proti bojovníkům Islámského státu, ke kterému byl mimochodem zapotřebí mandát OSN, požadoval Kurz ze strany EU také navýšení objemu finančních prostředků za účelem humanitární pomoci v postižených zemích.¹⁶²

Kurzovu iniciativu zpětně zkritizoval tehdejší vicekancléř Mitterlehner, jenž ji označil za začátek „vlastního positioningu“.¹⁶³ Přestože Kurzův návrh vnímal veskrze pozitivně a jednotlivé body pokládal za korespondující s tím, co bylo tehdy diskutováno v rámci rakouské vlády, uvedl, že ministr zahraničí o svém záměru neinformoval předem nejen jej, ale ani své vládní kolegy. Na Mitterlehnera se Kurz obrátil až v předvečer zveřejnění svého plánu, přičemž svůj krok odůvodnil obavou z mediálního tlaku, pod kterým by se mohl ocitnout kvůli svému dosud zdrženlivému postoji k migrační otázce. Úmysl informovat svého předsedu s drobným časovým předstihem, případně doladit poslední tematické detaily, však vyšel zcela vniveč, neboť tehdejší předseda lidovců již o návrhu věděl z otisků zítřejších novin. Přesto plán následně podpořil v televizním rozhovoru, téma ani jeho načasování nebyly vhodnými podněty k interní rozmlúšce.¹⁶⁴

Koncem srpna se Kurz zaměřil na balkánskou trasu, na které se v té době každým dnem zvyšoval počet uprchlíků mířících do atraktivnějších zemích v evropském vnitrozemí. Ta dle jeho slov unikala na úkor středomořské trasy (vedoucí ze severní Afriky do Itálie) a s ní spojených utonutí běženců ve Středozemním moři pozornosti evropských institucí. Právě státy západního Balkánu jako Makedonie či Srbsko, se kterými udržoval blízký kontakt již od nástupu do úřadu, byly podle Kurze přetíženy nápoem procházejících migrantů a ponechány svému osudu. Po zahraniční návštěvě v Makedonii, kde se rakouský ministr zahraničí na vlastní oči přesvědčil o situaci na makedonsko-řeckých hranicích, začal kritizovat migrační politiku Řecka, které do sousedící nečlenské země EU posílalo v rozporu s dublinským systémem čím dál vyšší počet neregistrovaných migrantů.¹⁶⁵ Ačkoliv bylo na Řecko, kam od začátku roku

¹⁶² Red./APA – Austria Press Agency. Sebastian Kurz' Plan gegen die Flüchtlingskrise. In: Die Presse [online]. 23. 8. 2015 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4804643/sebastian-kurz-plan-gegen-die-fluechtlingskrise>.

¹⁶³ Positioning – je výrazem užívaným převážně v oblasti marketingové strategie a marketingové komunikace. Jeho cílem je, aby značka zaujala odlišný postoj v mysli zákazníka, vzhledem ke konkurenčním subjektům. V případě výše uvedeného kontextu tedy lze konstatovat, že Kurzovo stanovisko k migrační otázce kontrastovalo s postojem ÖVP.

¹⁶⁴ MITTERLEHNER, Reinhold. Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 125-126.

¹⁶⁵ ULTSCH, Christian: Kurz: „Flüchtlinge durchwinken kann keine Lösung sein“. In: Die Presse [online]. 24. 8. 2015 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4805778/kurz-fluechtlinge-durchwinken-kann-keine-losung-sein>.

dorazilo až 150 tisíc běženců, nahlíženo jako na nejvíce zasaženou zemi Evropy, Kurz oponoval tím, že v Rakousku bylo ve stejném časovém horizontu podáno více žádostí o azyl než v Řecku s Itálií dohromady. Na základě toho považoval pouštění migrantů do sousedních zemí bez zahájení azylového řízení za ohrožení evropské myšlenky a vybízel k nalezení společného řešení. Za jednu z možností navrhl již v minulosti diskutované rovnoměrné rozdělení azylantů mezi členské země EU po schválení jejich azylových řízení. Do té doby měli být žadatelé situováni v táborech zřízených ve státech na evropských vnějších hranicích. Jako jednu z hlavních příčin nenalezení celoevropského konsensu v migrační otázce rakouský ministr zahraničí uvedl, že řada členských zemí EU není uprchlickou vlnou vůbec zasažena, a tudíž nemají zájem o diskusi ohledně povinných kvót ani o projednání tématu v obecné rovině. Rakousko vykazovalo v té době stejný počet podaných azylových žádostí jako 18 evropských zemí dohromady. Kurz zároveň Řecku vyčítal nedostatečnou ochranu svých vnějších hranic, přestože jeho armáda disponovala nejvyššími výdaji v rámci Evropské unie. V souvislosti s tím se Kurz opětovně vyslovil pro intenzivnější postup členských států EU proti příčinám migrace v příslušných zemích, aby tamní obyvatelé neměli důvod svoji vlast opouštět.¹⁶⁶

Migrační pohyby na balkánské trase získaly na dynamice poslední srpnový týden roku 2015. Zásadní podíl na tom měl strohý příspěvek německého Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*) zveřejněný 25. srpna 2015 na sociální síti *Twitter*. Informoval, že od této chvíle nebude Německá spolková republika v případě syrských občanů dodržovat dublinský azylový systém, což v podstatě znamenalo, že každý Syřan zde měl jakožto válečný uprchlík nárok na azyl. Původně pro interní účely zamýšlená poznámka – opatření k urychlení azylových řízení umožňující odlehčení jednotlivých spolkových zemí od migrační zátěže – se později ukázala jako fatální komunikační chyba, nicméně ji již nebylo možné vzít zpět. Zpráva se rychle rozšířila mezi tisíci migranty vybavených mobilními telefony a nacházejících se na cestě do střední Evropy. Najednou byli všichni běženci tísňící se na vlakovém nádraží v Budapešti Syřany, jenž chtěli bezpodmínečně do Německa.¹⁶⁷

Situace na budapešťském východním nádraží (*Budapest-Keleti pályaudvar*), kde se tisíce uvíznuvších uprchlíků snažily vtěsnat do vlakových souprav mířících do Vídně, eskalovala 31. srpna 2015. Poté, co se tamní policisté, kterým se nepodařilo dostat

¹⁶⁶ Gespräch mit Außenminister Sebastian Kurz | 3. In: YouTube [online]. 27. 8. 2015 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3EqAi0jK5sQ>. Kanál uživatele UndSieBewegt.

¹⁶⁷ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 33-34.

bezprecedentní poměry pod kontrolu, stáhli, pozastavilo Maďarsko následující den svoji mezinárodní vlakovou dopravu. K obnovení došlo o dva dny později, nicméně místo do očekávané destinace byli pasažéři dopraveni do uprchlického tábora v maďarské obci *Bicske*. Předějit stejnému osudu se rozhodlo 4. září 2015 několik tisíc migrantů dosud čekajících na transport z budapešťského nádraží, kteří se i přes pokus policie o jejich zastavení vydali chůzí podél dálnice vedoucí k hranicím s Rakouskem. Maďarská vláda později uvolnila přibližně sto autobusů, aby pochodující uprchlíky bezpečně dopravila k hraničnímu přechodu, čímž ještě zvýšila vzrůstající tlak na rakouskou vládu. Ta musela v průběhu několika hodin společně se sousedním Německem rozhodnout, zda učiní výjimku v azylovém systému a zamezí tak hrozící humanitární katastrofě. Rakouský kancléř Faymann nakonec též den okolo půlnoci veřejně oznámil, že Rakousko na základě nouzové situace následujícího dne otevře své hranice a pomůže s transportem avizovaných čtyř tisíců uprchlíků do Německa, jenž se zavázalo k jejich přijetí.¹⁶⁸ Faymann ani Merkelová však tehdy nejspíš netušili, že tento krok bude pozvánkou statisíců dalších lidí do Evropy. Z původně jednorázového výjimečného opatření se stala několikaměsíční záležitost, během které do Rakouska dorazilo více než milion migrantů.¹⁶⁹ Značná většina z nich zamířila dál do Německa a Švédska, o azyl v alpské republice zažádalo v období od září 2015 do března 2016 „pouze“ přes 56 tisíc příchozích.¹⁷⁰

Vídni a podstatnou částí Rakouska mezitím zavládla společenská otevřenost. Nejen dobrovolníci z nevládních organizací zaměřených na pomoc lidem v nouzi, ale i podstatná část civilního obyvatelstva se v den příjezdu prvních vlaků nacházeli na vídeňském nádraží demonstrujíc svoji pohostinnost a vštěpujíc dojem, že příchozí migranti jsou v Rakousku vítáni. Přítomní Rakušané zásobovali migranty čekající na transport do Německa nejnutnějšími potravinami, kupovali jim vlakové jízdenky a ty ze salcburského nádraží dokonce vozili vlastními automobily na hranice s Německem. Také většina členů rakouského vládního kabinetu, řada vídeňských komunálních politiků a vlivných zástupců společnosti zamířili na Vídeňské západní nádraží (*Wiener Westbahnhof*), aby projevíli empatii anebo byli přinejmenším zachyceny médii.¹⁷¹ Sebastian Kurz se zde k údivu některých žurnalistů neukázal, přeci jen byl v té době také ministrem pro integraci. Důvodem ministrovy tehdejší neúčasti byl názor jeho blízkého spolupracovníka Stefana Steinera, že by tento krok

¹⁶⁸ VOGLER, Christina. Zerreißprobe für Europa. In: News ORF [online]. 4. 9. 2020 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://orf.at/stories/3179453/>.

¹⁶⁹ NOWAK, Rainer. Als Mitteleuropa die Kontrolle verlor. In: Die Presse [online]. 19. 8. 2016 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5071803/als-mittleuropa-die-kontrolle-verlor>.

¹⁷⁰ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 58.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 61-62.

nekorespondoval s restriktivním postojem, který Kurz v migrační otázce zastával.¹⁷² Zároveň jej podle mého názoru považovat za definitivní odmítnutí „vítací kultury“ (*Willkommenskultur*), reprezentovanou převážně německou kancléřkou Merkelovou.

V následujících bezmála deseti dnech, kdy do Rakouska každým dnem dorazilo přibližně deset tisíc běženců, kteří bez kontroly a registrace pokračovali dál ve své cestě, začalo být německým a rakouským vládním představitelům jasné, že se z humanitárních důvodů nastolený výjimečný stav nesmí stát běžnou situací. Z důvodu hrozícího kolapsu státního systému začalo Německo 13. září 2015 opět s kontrolami na svých hranicích, což mělo za následek zvýšený počet žádostí o azyl podaných v Rakousku.¹⁷³ Dosud úspěšně aplikovaná rakouská pohostinná strategie spočívající v postupování migrantů do Německa a Švédska se tak poprvé ocitla v ohrožení. Tamní vládu znejistila především otázka, co se s ohledem na nové opatření německé vlády stane s desetitisíci běženci na cestě k rakouským hranicím a tisíci dalšími nacházejícími se již v zemi a čekajícími na transport do svých cílových destinací. Přesto mezi jednotlivými členy Faymannova kabinetu panovala ohledně následujícího postupu nejednota. Kurz začal vehementně apelovat na koordinovaný průběh s Německem, jinak dle jeho slov hrozilo, že do Rakouska každým dnem dorazí na deset tisíc migrantů, kteří zde budou nuceni zůstat.¹⁷⁴ Rakousko nakonec zavedlo hraniční kontroly o dva dny později než Německo, po setkání vládních delegací obou států v Berlíně.¹⁷⁵

Rakouský ministr zahraničí ostatně po předchozí několikadenní absenci názorů vycítil vhodný okamžik a začal opět formulovat své razantní postoje. Německu tak vyčetl, že svým rozhodnutím přijmout všechny syrské občany vyvolalo nezastavitelný nápor příchozích, kdy se za válečné uprchlíky zároveň vydávalo množství Pákistánců, Alžíránů či Palestinců. Kurz proto argumentoval tím, že i v Řecku nebo Makedonii by migranti byli v bezpečí a že jednoduše není možné zvolit si zemi svého pobytu.¹⁷⁶ Na otázky, zda jeho výroky až příliš nepřipomínají v záležitostech migrace restriktivní postoje FPÖ, kontroval rakouský ministr zahraničí a integrace pravidelně tím, že je pouze realistou věřícím, že myšlenka Evropy vycházející z

¹⁷² KNITTELFELDER, Klaus. *Inside Türkis. Die neuen Netzwerken der Macht*. Wien: edition a, 2020, s. 52.

¹⁷³ MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 127-129.

¹⁷⁴ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 74-81.

¹⁷⁵ MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 128-129.

¹⁷⁶ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 81.

otevřených vnitřních hranic může fungovat pouze za předpokladu zabezpečených hranic vnějších.¹⁷⁷

Situace v Rakousku se opětovně vyostřila koncem října 2015, kdy Maďarsko uzavřelo své hranice s Chorvatskem a všichni běženci tak byli nuceni zamířit do Rakouska přes Slovinsko. Na štýrském hraničním přechodu *Spielfeld* se nyní odehrával podobný scénář jako zhruba před měsícem na maďarsko-rakouských hranicích. Každodenní příliv několika tisíců běženců, které z časových a technických důvodů nebylo možné registrovat, vedl v rámci rakouské vlády k úvahám o vybudování pohraničního plotu. Tento úmysl oficiálně oznámila tehdejší rakouská ministryně vnitra Mikl-Leitnerová 28. října 2015, byť poněkud sofistikovaným způsobem, že má jednat o pouhé stavební úpravy s cílem umožnit migrantům spořádaný průchod do země. Neoficiálním záměrem byl signál směrem k slovinské vládě, aby ukončila nekontrolovatelné posílání mas migrantů k rakouským hranicím, přestože Rakousko po celou dobu praktikovalo tutéž politiku vůči Německu. Německo však v mezidobí zavedlo kontingenty a na každém svém hraničním přechodu vpustilo do země pouze 20-50 azylantů za hodinu. Převzetím stejné strategie vytvořilo Rakousko rozhodující tlak na Slovinsko, jenž 11. listopadu 2015 započalo výstavbu ostatního plotu na hranicích s Chorvatskem.¹⁷⁸

O dva dny později se po několikátýdenní diskusi shodla na definitivním zřízení pohraničního plotu i rakouská vláda. Namísto lidovci původně navrhovaného 25 kilometrů dlouhého plotu s ostatním drátem přistoupili ministři z SPÖ na umírněnější variantu v podobě pletivového plotu vysokého 2,5 metru a dlouhého zhruba čtyři kilometry. Z vládních řad do médií opět zaznívalo, že smyslem opatření je spořádaný průchod, nikoliv uzavření hraničního přechodu. Existence plotu na rakousko-slovinských hranicích umožnila organizované seřazení příchozích v řadách za sebou dle pohlaví. Přítomní policisté mohli snáze a důkladněji kontrolovat jejich dokumenty a pokud se prokázalo, že jednotliví migranti pochází z některé z bezpečných balkánských zemí, a zároveň nedisponovali nezbytnými vstupními dokumenty, byli neprodleně posláni zpět.¹⁷⁹

Sebastian Kurz byl už mezitím v německých médiích považován za respektovaného názorového oponenta tamní spolkové kancléřky Merkelové, přičemž na adresu svého

¹⁷⁷ METZGER, Ida. Kurz: "Man ist nicht Rechts, wenn man Realist ist". In: Kurier [online]. 25. 10. 2015 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-man-ist-nicht-rechts-wenn-man-realist-ist/160.273.015>.

¹⁷⁸ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 124-125.

¹⁷⁹ LÖWENSTEIN, Stephan. Österreich baut Zaun an der Grenze zu Slowenien. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 13. 11. 2015 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/zaun-an-oesterreich-slowenien-grenze-ordnet-fluechtlingsstrom-13910621.html>.

západního souseda nešetřil kritickými výroky. Po německé vládě tak na základě příchodu velkého počtu lidí a logického kapacitního přetížení nejen své země požadoval definitivní ukončení „zvací politiky“ (*Einladungspolitik*). Rakouské úřady v té době evidovaly až 500 žádostí o azyl denně, což dle Kurze znamenalo, že alpská republika disponovala v přepočtu na osobu více azylovými žádostmi než právě Německo. Tím reagoval na dřívější kritiku německé strany ohledně nedostatečné kooperace mezi příslušnými úřady vyvolávajíc dojem, že Rakousko je pouze transitní zemí posílající všechny přichozí migranty do Německa. Určitý optimismus projevil Kurz směrem k probíhajícím jednáním mezi EU a Tureckem, jež se jevily jako jedna z možností, jak zredukovat proud běženců na balkánské trase. Turecko za zadržení migrantů mířících do Evropy požadovalo nejen finanční podporu, ale také vízovou svobodu pro své občany v rámci EU spolu se zahájením přístupových jednání. Přestože Kurz doufal v dosažení konsensu již do konce roku 2015, varoval před přílišnou závislostí na Turecku v případě povinností jako ochrana vnějších hranic, které byla EU povinna splnit sama. Kurz se zároveň vyslovil pro kompletní reformu evropského azylového systému, jehož dosavadní podobu označil za podpůrný program převaděčů. Narážel tím na skutečnost, že řada raněných, nemocných, starších lidí a dětí – tedy skupina, která by primárně měla mít nárok na azyl – prakticky neměla možnost se kvůli své neuspokojivé materiální situaci dostat do Evropy. Rakouský ministr zahraniční proto opět navrhoval možnost podání azylové žádosti v zemi původu, načež by příslušní evropští úředníci rozhodli o tom, který z žadatelů obzvláště potřebuje ochranu či neprodlenou lékařskou pomoc. Tito lidé měli být dle Kurzových představ následně rozděleni do členských států EU prostřednictvím kvót, přičemž by každá země byla zavázána k přijmutí minimálního počtu migrantů. Zároveň by solidárnější členské státy mohly na bázi dobrovolnosti dodatečně přijmout vyšší množství azylantů.¹⁸⁰

Kurzův restriktivní postoj se postupně prosazoval i v řadách ÖVP. Začátkem roku 2016 začal lidovecký vicekancléř Mitterlehner spolu s Kurzem a Mikl-Leitnerovou propagovat myšlenku maximálního počtu azylových žádostí za rok, neboť v uplynulém roce Rakousko zaznamenalo rekordních 90 tisíc žádostí. Konkrétně nemělo být v Rakousku do konce roku 2016 zahájeno více než 37 500 azylových řízení, přičemž by toto množství bylo sukcesivně redukováno každým následujícím rokem. Sociálnědemokratický koaliční partner nakonec překvapivě pod nátlakem veřejnosti a vlivných funkcionářů z vlastní strany s návrhem

¹⁸⁰ BUBROWSKI, Helene. „Wir sind am Ende unserer Kapazitäten angelangt“. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 3. 11. 2015 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/oesterreich-und-die-fluechtlinge-wir-sind-am-ende-unserer-kapazitaeten-angelangt-13891943.html>.

souhlasil.¹⁸¹ Po několikadenních jednáních mezi rakouskou vládou, zemskými hejtmany, zástupci měst a obcí se všichni aktéři shodli na maximálním počtu 127 500 azylových žádostí v následujících čtyřech letech, celková suma odpovídala 1,5 % rakouské populace. V roce 2016 tak dle původní koncepce ÖVP nesměl počet žádostí překročit hranici 37 500, pro rok 2017 byl limit stanoven na 35 tisíc, roku 2018 na 30 tisíc a v roce 2019 mělo rakouské ministerstvo vnitra evidovat méně než 25 tisíc žádostí ke zpracování.¹⁸² Původní obavy rakouských vládních představitelů, jak by museli reagovat, pokud by vytyčená horní hranice byla dosažena již v průběhu roku a u hraničního přechodu se hromadily tisíce dalších běženců, se nakonec nenaplnily. Roku 2016 zažádalo o azyl v alpské republice pouze 36 030 lidí. Opatření jakožto signál směrem ke státům ležícím jižně od Rakouska – především k sousedícímu Slovinsku – aby přestaly pouštět nekontrolované masy migrantů dál do střední Evropy, tak již jen z této perspektivy splnilo svůj účel a lze jej považovat za předstupeň březnového uzavření balkánské trasy.¹⁸³

Rozhodnutí Rakouska připustit k azylovému řízení omezený počet žadatelů spustilo u balkánských států kýžený dominový efekt. Slovinsko začalo kontrolovat své hranice s pomocí armády a od poloviny února, kdy Rakousko denně povolilo vstup pouze 80 žadatelům o azyl a 3200 transitmím uprchlíkům (mířícím do Německa), mohlo zemí každým dnem projít jen 580 migrantů. Do Makedonie pak byli vpuštěni pouze ti běženci, kteří se prokázali syrským či iráckým cestovním pasem a byli tak považováni za válečné uprchlíky. Stejný postup zvolily i Srbsko a Chorvatsko, v důsledku čehož uvízlo množství Afghánců v obci Idomeni na řecko-makedonských hranicích.¹⁸⁴

S ohledem na tento vývoj a s celoevropským migračním řešením v nedohlednu spatřoval Kurz právě v úzké kooperaci se zeměmi západního Balkánu jediné východisko, jak definitivně zredukovat počet příchozích do střední Evropy. V rozporu s doporučeními některých svých poradců se rakouský ministr zahraničí rozhodl vsadit na viditelné signály a jednoznačná prohlášení, aby tak většina běženců v první řadě vůbec nevážila náročnou cestu do Evropy. Součástí této strategie byla například i dnes už charakteristická věta „*Bez ošklivých*

¹⁸¹ MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 133.

¹⁸² BACHNER Michael a Maria KERN. Mikl-Leitner: “Obergrenze noch vor Sommer erreicht“. In: *Kurier* [online]. 20. 1. 2016 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/mikl-leitner-obergrenze-wird-noch-vor-sommer-erreicht-sein/176.213.168>.

¹⁸³ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 142-143.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 161; dpa – Deutsche Presse Agentur. Österreich akzeptiert nur noch 80 Asylanträge pro Tag. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 17. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/grenzkontrollen-in-europa-oesterreich-akzeptiert-nur-noch-80-asylantraege-pro-tag-1.2867119>.

snímku to nepůjde“ trefně doprovázející jeho restriktivní postoj v migrační otázce, kterou Kurz použil již začátkem ledna 2016. Tyto snímky zachycující policisty, jak se pomocí ochranných štítů snaží zastavit dav migrantů usilujících o projití, měl rakouský ministr zahraničí v úmyslu nechat vzniknout v únoru 2016 na makedonsko-řeckých hranicích. Členská země někdejší Jugoslávie byla po Řecku druhou vstupní branou na balkánskou trasu a pokud by se trvalým způsobem podařilo zabezpečit makedonské hranice, zákonitě by to znamenalo i uzavření celého koridoru vedoucího až do Rakouska. Od 9. února 2016 proto Kurz absolvoval šestidenní zahraniční cestu na Balkán, během které navštívil Bosnu a Hercegovinu, Srbsko, Černou Horu, Albánii, Kosovo a na závěr Makedonii. Při setkáních s jednotlivými státními představiteli již nezmiňoval nutnost snížení migračního proudu, nýbrž otevřeně hovořil o možnosti, že Rakousko na základě nedávno schváleného limitu azylových žádostí brzy uzavře své hranice. Tato varování vzbudila na Balkáně pochopitelně velký rozruch, žádný z dosud transitních států totiž nestál o to, aby migranti v případě uzavření rakouských hraničních přechodů uvízli na jejich území.¹⁸⁵

Dne 24. února 2016 uspořádal Kurz spolu s tehdejší ministryní vnitra Mikl-Leitnerovou ve Vídni Západobalkánskou konferenci (*Westbalkankonferenz*), aby se země zainteresované ve věci uzavření balkánské trasy, v německých médiích nazývané „Netrpělivými“ či „Odpůrci německé migrační politiky“, mohly poradit ohledně svého dalšího postupu. Setkání se kromě hostitelského Rakouska zúčastnili ministři vnitra a zahraničí Slovinska, Chorvatska, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Černé Hory, Bulharska, Albánie, Kosova a Makedonie.¹⁸⁶ Pozvánku naopak z důvodu dosavadní nedostatečné kooperace neobdrželo Řecko, což se neobešlo bez kritiky tamních vládních představitelů. Tehdejší řecký premiér Akexis Tsipras konferenci označil za ostudu, přičemž na adresu zúčastněných balkánských zemí hrozil vetováním jejich přístupových jednání do EU.¹⁸⁷ Nicméně i přes řeckou kritiku se výše uvedení aktéři oficiálně zavázali ke společným opatřením vedoucím k masivní redukci migračních toků na balkánské trase, zjednodušeně řečeno k jejímu uzavření. Shoda panovala zároveň i v případě plné podpory Makedonie, Rakousku tudíž přislíbilo navýšení počtu policistů pomáhajících s ochranou makedonsko-řeckých hranic z původních sedmi na dvacet. Využití balkánské trasy bylo od té

¹⁸⁵ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 168-171.

¹⁸⁶ KLATZER, Jürgen a Pilar ORTEGA-SÁNCHEZ. Mikl-Leitner und Kurz laden zum Flüchtlingsstopp. In: *Kurier* [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/balkankonferenz-in-wien-mikl-leitner-und-kurz-laden-zum-fluechtlingsstopp/183.105.093>.

¹⁸⁷ ULTSCH, Christian. Tsipras: Westbalkan-Konferenz ist eine „Schande“. In: *Die Presse* [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4932970/tsipras-westbalkan-konferenz-in-wien-ist-schande>.

chvíle umožněno pouze lidem potřebujícím ochranu, přičemž posouzení těchto kritérií spadalo do kompetence jednotlivých zemí. Schválena byla také společná pravidla týkající se registrace všech příchozích a v případě vstupu do země se zfalšovanými údaji mělo následovat vyhoštění. Doprovodným cílem vídeňských usnesení mělo být vytvoření tlaku na dohodu mezi EU a Tureckem, o kterou se zatím bezvýsledně pokoušela německá kancléřka Merkelová. Kurz v následném tiskovém prohlášení potvrdil, že všechny zúčastněné státy preferují celoevropské řešení, ale vzhledem k jeho dosavadní absenci a z prostého důvodu rakouského kapacitního přetížení byly donuceny přijmout národní opatření.¹⁸⁸

Iniciativa pod taktovkou Rakouska se nesešla s kladným přijetím ani v Bruselu a republika pod Alpami se tak do značné míry ocitla na mezinárodním pranýři. Tehdejší mluvčí Evropské komise si postěžovala, že dotyčné státy jednájí mimo smluvený rámec bez ohledu na humanitární následky zpřísněného hraničního managementu v Řecku. Uzavření státních hranic odsoudil dokonce tehdejší generální tajemník OSN Ki-mun, také Angela Merkelová sólovou akcí označila za neevropský počin na řecký úkor.¹⁸⁹ Opačného názoru však bylo několik členů jejího vlastního kabinetu, například někdejší německá ministryně obrany Ursula von der Leyenová a tehdejší ministr vnitra Thomas De Maiziere, považováni za Kurzovy blízké spojence. Odstupem času se řada rakouských úředníků a politiků domnívá, že německá kancléřka tehdy hrála tzv. dvojí hru, neboť její úřad ani tamní ministerstvo zahraničí proti uzavření balkánské trasy nepodniklo žádnou intervenci. Tuto teorii potvrzují slova jednoho vysoce postaveného rakouského diplomata, podle nějž Německo nemělo v úmyslu své sousedy zastavit, ale jednoduše nechtělo být navenek vnímáno jako země, která sama podporuje zavírání státních hranic.¹⁹⁰

Sebastian Kurz od té doby často a s oblibou veřejně proklamoval, že k uzavření balkánské trasy došlo jeho zásluhou. Avšak tvrzení tehdejšího rakouského ministra zahraničí zcela neodpovídá realitě. Původní myšlenka uzavřít makedonské hranice pochází ze Slovinska, které již měsíce před finální dohodou podněcovalo policejní kooperaci podél trasy, v první fázi dokonce bez rakouské účasti. „*Není tak důležité, kdo si připíná medaili na hrud, ale celý proces jsme zahájili my. Byl to nápad slovinského premiéra,*“ rekapituloval situaci tehdejší slovinský

¹⁸⁸ APA – Austria Press Agency/ Redaktion. Österreich und Balkanländer wollen “Kettenreaktion der Vernunft“. In: Die Presse [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4932380/osterreich-und-balkanlander-wollen-kettenreaktion-der-vernunft>.

¹⁸⁹ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 178-182.

¹⁹⁰ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Als die Karriere von Sebastian Kurz auf dem Spiel stand. In: Die Presse [online]. 2. 10. 2017 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5295736/als-die-karriere-von-sebastian-kurz-auf-dem-spiel-stand>.

státní tajemník Boštjan Šefic. Nicméně potvrdil, že zlomovým bodem bylo rakouské rozhodnutí omezit budoucí počet azylových žádostí.¹⁹¹ Určitý podíl nelze upřít ani Orbánovu Maďarsku, jenž platilo za průkopníka uzavírání státních hranic poté, co se již na podzim roku 2015 izolovalo od Srbska a posléze i od Chorvatska.¹⁹² Maďarsko také spolu s dalšími státy Visegradské čtyřky dodalo Makedonii materiál k výstavbě pohraničního plotu a začátkem ledna 2016 vyslalo své policisty na hranice s Řeckem.¹⁹³ První rakouský policejní kontingent čítající sedm mužů se připojil až 22. února 2016.¹⁹⁴ Kurz bezpochyby celý vývoj z hlediska komunikace a koordinace zdynamizoval a uspořádáním Západobalkánské konference ve spolupráci s rakouskou ministryní vnitra mu dodal finální podobu. Ale především se mu u rostoucí části rakouského elektorátu podařilo celý projekt marketingově prodat jako vlastní dílo. Přičemž si vybudoval pověst politika, který nejenže činí správná rozhodnutí, ale také je schopen proměnit fráze v konkrétní činy.¹⁹⁵

Dne 18. března 2016 pak Evropská unie vedená německou kancléřkou Merkelovou dosáhla po několikaměsíčních jednáních konsensu ohledně migrační dohody s Tureckem. Cílem smlouvy podepsané lídry všech členských zemí bylo ukončení ilegální migrace do EU a rozbití obchodního modelu převaděčských gangů. Ankara se zavázala k převzetí všech nelegálních migrantů z Řecka, přičemž za každého Syřana navraceného do Turecka měl být jeden syrský uprchlík nacházející se na tureckém území přemístěn do EU. Výměnou za internaci migrantů mělo Turecko od EU obdržet finanční podporu ve výši šesti miliard euro, bezvízový pohyb svých občanů v rámci EU a příslib urychlení přístupových jednání do EU.¹⁹⁶

V souvislosti s uzavřením balkánské trasy a migrační dohodou mezi EU a Tureckem zaměstnávala ještě delší dobu řadu politických představitelů a veřejnost otázka, které z uvedených dvou opatření skutečně zapříčinilo konec evropské migrační krize. Kurz a tehdejší makedonský ministr zahraničí Nikola Poposki jsou patrně dodnes přesvědčeni, že pokud by makedonsko-řecké hranice byly stále otevřeny, k dohodě EU s Tureckem by nikdy nedošlo. Oba tehdejší ministři vychází z domněnky, že turecký prezident Erdoğan souhlasil až tehdy,

¹⁹¹ HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 91-92.

¹⁹² NORTH, Marie. Faktencheck: Wer hat die Balkanroute geschlossen. In: Kurier [online]. 9. 10. 2017 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/faktencheck-wer-hat-die-balkanroute-geschlossen/274.540.009>.

¹⁹³ V4 je regionální aliance čtyř středoevropských států – České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska.

¹⁹⁴ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 167

¹⁹⁵ HOFER, Thomas. Der Erzähler. In: RAUSCH, Bettina a Karl NEHAMMER (Hg.). Offen für Neues. Analysen und Einschätzungen zum ersten Jahr der neuen Volkspartei. Wien: Verlag noir, 2018, s. 39.

¹⁹⁶ KARNITSCHNIG, Matthew a Jacopo BARIGAZZI. EU and Turkey reach refugee deal. In: Politico [online]. 18. 3. 2016 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-and-turkey-finalize-refugee-deal/>.

když si uvědomil, že Evropská unie jeho služby coby „dveřníka“ nakonec možná nebude vůbec potřebovat. Naopak zcela odlišný pohled na věc má tehdejší německá státní tajemnice pro záležitosti uprchlíků Emily Haberová, dle jejíž slov by samotné uzavření balkánské trasy nemělo dlouhodobý efekt a stoupající tlak na jižně položené balkánské státy by dříve nebo později vedl k jejímu znovuotevření. Této tezi Kurz a spol. oponují tím, že jakmile by potenciální migranti viděli, že přes Makedonii nelze projít, vůbec by nevážili cestu do Evropy. Statistické údaje evropské agentury Frontex specializující se na ochranu vnějších hranic EU mohou jako důkazní materiál posloužit příznivcům obou názorových proudů. Avšak nezpochybnitelným faktem je, že pokles ilegální migrace zahájilo již uzavření balkánské trasy, kdy počet příchozích začal i přes lepší se povětrnostní podmínky exponenciálně klesat. Redaktoři rakouského deníku *Die Presse* ve své monografii rekapitulující migrační krizi z pohledu alpské republiky docházejí k závěru, že uzavření balkánské trasy a dohoda mezi EU a Tureckem se navzájem doplňují a vyztužují. V konečném důsledku se v obou případech jedná o opatření, kdy jsou dvě nečlenské země EU, Makedonie a Turecko, zodpovědné za ochranu vnějších hranic EU. Byť za první krok k překonání migrační krize bude už jen z chronologického hlediska navždy považováno uzavření makedonsko-řeckých hranic.¹⁹⁷

2.4 Převzetí ÖVP a rozpad vládní koalice

Témata migrace, azylu a bezpečnosti nadále dominovala politickému diskursu v řadě zemí EU, z čehož profitovaly pravicové a populisticky orientované strany. Ani Rakousko nebylo v tomto ohledu výjimkou. Tamním volebním průzkumům vládla již od října 2015 s poměrně komfortním náskokem a potenciálním ziskem okolo 30 % hlasů FPÖ, v případě které patří výše uvedená témata k programovým prioritám.¹⁹⁸ Nicméně je třeba zmínit, že k demoskopickému nárůstu Svobodných přispěla i dlouhotrvající nespokojenost elektorátu s činností velké koalice. V lednu 2016 byly dvě třetiny voličů s činností vlády nespokojeny, každý druhý zpochybňoval její akceschopnost v zásadních otázkách. Za hlavní příčinu tohoto vývoje lze označit selhání vlády v záležitosti jednotné komunikace svých počínů směrem k veřejnosti. Kombinace interních sporů, vzájemných blokád, chybějící odvahy k reformním krokům a rostoucí

¹⁹⁷ ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. *Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor*. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, s. 190-191.

¹⁹⁸ HOFER, Thomas. *Wahlkampf auf der schiefen Ebene*. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth (Hrsg.). *Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership*. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 11.

nezaměstnanosti vedla spolu nesouladem koaličních partnerů v azylové otázce k postupnému odlivu voličů směrem k FPÖ.¹⁹⁹

Nárůst podpory Svobodných potvrdily roku 2015 výsledky voleb do zemských sněmů v Burgenlandu, Štýrsku, Horních Rakousích a ve Vídni, nesoucích se v duchu nespokojenosti značné části elektorátu s činností spolkové vlády a rostoucího společenského znepokojení z migrační krize. Ve všech případech zaznamenala FPÖ se svým vysoce restriktivním migračním postojem přírůstky hlasů v přímém kontrastu se ztrátami ÖVP a SPÖ. Ve Štýrsku a Horních Rakousích si Svobodní dokonce polepšili o 15, respektive 16 procentních bodů. Nastolený trend potvrdily i prezidentské volby roku 2016, kdy v prvním kole zvítězil kandidát FPÖ Norbert Hofer, aby následně podlehl bývalému spolkovému předsedovi Zelených, formálně nezávislému Alexandrovi Van der Bellenovi. Oba kandidáti vládních stran – Andreas Khol (ÖVP) a Rudolf Hundstorfer (SPÖ) – získali pouze lehce přes 11 % odevzdaných hlasů a museli tak přijmout hořkou porážku.²⁰⁰

Změna na kancléřském postu, kdy byl Werner Faymann v květnu 2016 nahrazen bývalým šéfem Rakouských spolkových drah Christianem Kernem, přinesla jen krátkodobé vylepšení vládní image. Řada voličů tak čím dál více nabývala dojmu, že vládní kabinet se koncentruje spíše na vnitrokoaliční rozmíšky místo toho, aby se zabýval každodenními problémy rakouských obyvatel.²⁰¹

Nejedna tuzemská média a nemalá část členů obou koaličních táborů si již za éry kancléře Faymanna a vicekancléře Spindeleggera idealizovala potenciální tandem tvořený Kernem a Kurzem jako „dream team“ rakouské politiky, jenž by mohl zachránit skomírající velkou koalici.²⁰² Přitom však zcela ignorovali fakt, že oba se od začátku viděli pouze na jediné pro ně akceptovatelné pozici – na postu spolkového kancléře. V okruhu tehdejšího rakouského ministra zahraničí dokonce v té době kolovaly interní zvěsti, že Kurz by se v případě koaličních jednání nikdy nespokojil s funkcí vicekancléře.²⁰³ Dle některých pozorovatelů začaly po Kernově nástupu do úřadu panovat v Kurzovu týmu obavy z toho, že nový kancléř využije své počáteční oblíbenosti a na začátku následujícího roku vypíše předčasné volby, ve kterých by

¹⁹⁹ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 89-90.

²⁰⁰ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 57-63.

²⁰¹ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 89-90.

²⁰² HOFER, Thomas. Wahlkampf auf der schiefen Ebene. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth (Hrsg.). Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 12.

²⁰³ BRANDSTÄTTER, Helmut. Kurz & Kickl. Ihr Spiel mit Macht und Angst. Wien: Kremayr & Scheriau, 2019, s. 69.

lidovci byli bez šance. Tajná strategie jeho spolupracovníků tak údajně zněla nedopřát SPÖ žádný úspěch a poškodit Kerna ještě před tím, než se Kurz stane předsedou ÖVP. Již v létě 2016 nebylo ani v německých médiích o převzetí strany nejmenších pochyb. Otázkou bylo jen, kdy se tak stane.²⁰⁴

Jak se odstupem času ukázalo, Kurz se na převzetí moci připravoval detailně a s pozoruhodným časovým předstihem. Již v březnu 2016 si tehdejší ministr zahraničí objednal vypracování tajného předvolebního průzkumu s cílem zjistit, jak by si strana vedla s Kurzem v čele v případě konání parlamentních voleb. Dle výsledků studie by lidovci po změně na postu volebního lídra získali o 15 procentních bodů více než s tehdejším předsedou Mitterlehnerem. Kurz se měl následně setkat s řadou vlivných stranických funkcionářů a zemských hejtmanů, u nichž hledal podporu pro vyhlášení mimořádných voleb. Tehdy však ještě neúspěšně. Někdejší lidovecký vicekancléř ve svých memoárech také vzpomíná na rozhovor s Kurzem krátce po zvolení Kerna předsedou SPÖ, kdy mu ministr zahraničí sdělil, že jeho cílem je skutečně ukončit vládní koalici ještě, před tím než se nový spolkový kancléř etabluje ve své nové funkci. Příkaz k provedení předvolebního průzkumu Kurz nezpochybňoval, tvrdil však, že o to byl požádán nejmenovanými spolustraníky. Rozpad vlády měl přitom iniciovat Mitterlehner, aby Kurz mohl jít do voleb s čistým štítem.²⁰⁵

Kurzovu přípravu potvrzoval tzv. „Projekt *Ballhausplatz*“²⁰⁶. Interní strategický dokument pocházející již z července 2016, jenž unikl na veřejnost o rok později v průběhu předvolební kampaně. Obsahoval nejen návrhy na zmodernizování ÖVP, ale i detailní plán činností pro nadcházející půlrok po převzetí strany. Řeč je zde například o nutnosti angažovat mladé lidi nezátížené dřívějším politickým působením, daňové reformě, zrušení povinných členství v profesních komorách či distancování se od velké koalice a částečně od vlastní stranické minulosti. Na adresu tehdejší vlády autoři uvádějí, že již není schopna řešit důležité otázky, zároveň ve voličích evokuje „znehucení systémem“, což vede k jejich odlivu k jiným politickým subjektům. Proto bylo dle Kurzových spolupracovníků zásadní změnit politický styl. Načrtnuty jsou zde základní body volebního programu, přičemž jako jeden z příkladů slouží převzetí témat FPÖ, ale umírněnější formou a se zaměřením na budoucnost. Autoři dále explicitně zmiňují, že volební kampaň musí být zcela orientována na osobu Sebastiana Kurze, uvedena jsou zde také jména potenciálních sponzorů a neúplná kandidátní listina pro

²⁰⁴ EISENREICH, Ruth. Jung und Hart. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 10. 8. 2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/sebastian-kurz-jung-und-hart-1.3115706>.

²⁰⁵ MITTERLEHNER, Reinhold. Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 155-157.

²⁰⁶ *Ballhausplatz* – adresa, na níž se nachází budova úřadu rakouského spolkového kancléře.

nadcházející volby. Zajímavou součástí dokumentu jsou analýzy Kurzových konkurentů obsahující kromě jiného „slabá místa“ jednotlivých politiků. Například v případě tehdejšího kancléře Kerna autoři upozorňují na jeho hodinky v hodnotě okolo 29 tisíc eur, k jejichž koupi by běžný zaměstnanec ÖBB musel pracovat více než jeden rok.²⁰⁷ Po zveřejnění těchto informací sice Kurzův tiskový mluvčí usilovně zpochybňoval autenticitu dokumentu, přičemž odkazoval na možné úpravy v neprospěch ÖVP během kolování informací internetem. Nicméně vzhledem k tomu, že podklady byly vypracovány v elektronické verzi, redaktori týdeníku *Falter* snadno zjistili, že na vzniku dokumentu se podíleli zaměstnanci rakouského ministerstva zahraničí. Včetně Stefana Steinera a Bernharda Bonelliho, Kurzových nejbližších strategických poradců. V neposlední řadě netřeba zmiňovat, že mnoho z uvedených plánů bylo ještě před tím, než celý dokument unikl o rok později na veřejnost, skutečně do detailu realizováno.²⁰⁸ Dle Mitterlehnerových slov se Kurz následně setkával s mnoha rakouskými podnikateli, aby jim představil svůj program a žádal je o sponzorské dary pro budoucí volební kampaň.²⁰⁹

Koncem léta 2016 Kurz dokonce jednal o vytvoření společné platformy pro nadcházející volby s liberálními NEOS. Obě strany tak chtěly předejít vzájemnému úbytku hlasů. ÖVP by znásobila svůj zisk o voliče, pro které nedávný vznik rakouských liberálů představoval vhodnou alternativu ke zkosnatěle působícím lidovcům, přičemž by si zároveň zachovala stávající klientelu zvažující odchod z důvodu Kurzova restriktivního postoje v migrační a azylové otázce. Součástí projektu měla být také bývalá předsedkyně Nejvyššího soudu Irmgard Grissová, jež před několika měsíci zanechala se ziskem téměř 19 % coby nezávislá kandidátka solidní dojem v prezidentských volbách. Rozhovory mezi zástupci obou stran však ztroskotaly na neochotě zástupců NEOS uzavřít potenciální povolební koalici s FPÖ.²¹⁰

Začátkem roku 2017 se rakouská vláda ocitla v krizi. Sociálnědemokratický kancléř Kern prezentoval v hornorakouském Welsu obsáhlý koncept reformy a modernizace Rakouska pod názvem „Plán A“, kterým znervóznil značnou část ÖVP považující kancléřův krok za

²⁰⁷ PÁNDI, Claus. Seit wann plante Kurz die Übernahme? In: Kronen Zeitung [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.krone.at/588415>; TÓTH, Barbara a Josef REDL. „Projekt Ballhausplatz“. In: *Falter* [online]. 19. 9. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.falter.at/zeitung/20170919/projekt-ballhausplatz>.

²⁰⁸ BRANDSTÄTTER, Helmut. *Kurz & Kickl. Ihr Spiel mit Macht und Angst*. Wien: Kremayr & Scheriau, 2019, s. 71-73; KNITTELFELDER, Klaus. *Inside Türkis. Die neuen Netzwerken der Macht*. Wien: edition a, 2020, s. 39.

²⁰⁹ MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 160.

²¹⁰ PINK, Oliver. Die – letztlich gescheiterte – Kurz-Neos-Fusion. In: *Die Presse* [online]. 7. 10. 2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5098384/die-ndash-letztlich-gescheiterte-ndash-kurz-neos-fusion>.

spekulaci s předčasnými volbami. Kernova následná iniciativa přepracovat koaliční program, zatlačila lidovce do ještě hluší defenzivy, neboť nikomu nebylo jasné, zda kancléři skutečně jde o aktualizaci vládního programu za účelem záchrany velké koalice či o provokaci mimořádných voleb. Vicekancléř Mitterlehner nakonec stejně jako Kurz souhlasil se zahájením vyjednávání o jednotlivých programových bodech, pro vyhlášení předčasných voleb nebyl vhodný okamžik. Kurz se navíc obával, že úřadující kancléř by díky svému Plánu A vstupoval do voleb v roli favorita. Když se zdálo, že oba koaliční partneři dosáhnou ohledně nového programu konsensu, začalo se hned pět ministrů ÖVP zdráhat s podpisem, mezi nimi i Kurz. Ten byl toho názoru, že Kern by z jednání neměl vyjít příliš hladce, navrhoval proto přezkum finanční proveditelnosti vytyčených cílů. Úmysl nesignovat aktualizovaný vládní program sdělil krátce na to médiím i tehdejší ministr vnitra Wolfgang Sobotka (ÖVP), tři dosud váhající lidovečtí ministři mezitím změnili názor a přislíbili program podpořit. Sobotku ostatně Mitterlehner později označil za „demoličního experta“ (*Sprengmeister*) v Kurzových službách. Tehdejší ministr zahraničí však i v poslední vyjednávací den nadále trval na svém požadavku vyčkat s uzavřením dohody, a vyvinout tak tlak na spolkového kancléře. Nakonec až předsednictvo ÖVP Kurze a Sobotku přesvědčilo k podepsání dohody o nových programových prioritách. K předčasným volbám tak tehdy sice ještě nedošlo, nicméně hrozba této varianty visela nad velkou koalicí čím dál více.²¹¹

Eskalační spirála byla totiž stále v oběhu, jako by k nově definovaným mantinelům spolupráce mezi koaličními partnery nikdy nedošlo. Sobotka i přes svůj na poslední chvíli připojený podpis nadále plnil roli narušitele a mediálního kritika tehdejšího kancléře Kerna, když jej mj. nazýval marketingovým guru či kancléřem, jenž selhal. Vládní činnost tak byla z pohledu dua Kern/Mitterlehner takřka dennodenně sabotována, v důsledku čehož jednotlivé projekty jako zaměstnanecká iniciativa zůstaly pouze na papíře. Mitterlehner nabízí pro tento kalkul ve své autobiografii logické vysvětlení: pokud by vláda úspěšně pracovala, nebylo by třeba hledat nového spasitele. Jenže tehdejšímu ministrovi zahraničí se již před delší dobou podařilo v jednotlivých ministerstvech, lidovecké stranické centrále, poslaneckých kabinetech a v neposlední řadě v zemských a zájmových organizacích etablovat určitý druh paralelních struktur. Na všech možných místech tak měl Kurz své blízké spojence, s kterými komunikoval a koordinoval své kroky za zády svého tehdejšího předsedy. Také Mitterlehner odstupem času

²¹¹ MITTERLEHNER, Reinhold. *Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik*. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 166-173.

připustil, že v témže období měla strana kromě něj coby oficiálního předsedy i dalšího neoficiálního, do jisté míry utajovaného šéfa.²¹²

Viditelně vyčerpaný přetrvávajícími konflikty uvnitř vlastní strany rezignoval vicekancléř a předseda ÖVP Reinhold Mitterlehner 10. května 2017 ze všech svých politických funkcí. „*Myslím, že to stačí,*“ řekl na úvod své emotivní řeči. Neopomenul se ani kriticky vyjádřit na adresu Sebastiana Kurze se slovy, že není někým, kdo drží místo, které předá, až kdosi určí, že nastal pravý čas a podmínky. Právě Kurz byl dle očekávání považován za horkého kandidáta na Mitterlehnerova nástupce, přestože o několik dní dříve veřejně proklamoval, že stranu v tomto stavu rozhodně nepřevzme. Kancléř Kern v reakci na Mitterlehnerův odchod uvedl, že o konci koalice neuvažuje, místo toho Kurzovi explicitně nabídl pokračování „reformního partnerství ve prospěch Rakouska“.²¹³

Kurz převzetí strany podmínil o tři dny později splněním sedmi podmínek ze strany předsednictva ÖVP. Mezi ně patřil požadavek kandidovat v nadcházejících volbách pod jménem „Kandidátka Sebastiana Kurze – Nová lidová strana“ (*Liste Sebastian Kurz – die neue Volkspartei*), rovnoměrné zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách, možnost udávat obsahový směr strany, právo zasahovat do sestavování kandidátek (u spolkových plná odpovědnost, u zemských možnost vetování), volná ruka při obsazování ministerských postů, ve výběru generálního tajemníka bez nutnosti souhlasu předsednictva a v případě koaličních jednání. Členové předsednictva ÖVP stanovené podmínky již následující den akceptovali, díky čemuž se 30letý Kurz stal „nejmocnějším“ předsedou rakouských lidovců v dějinách.²¹⁴

Nový šéf ÖVP se záhy vyslovil pro konec velké koalice, kterou na základě častých sporů, vynucených kompromisů a vzájemných blokád považoval za neperspektivní. Čistě taktickým důvodem vedoucím k tomuto rozhodnutí mohla být nevýrazná bilance vlády, která by se mohla negativně odrazit na sérii čtyř zemských voleb v nadcházejícím roce. Přestože tehdejší kancléř Kern navenek odmítal spekulace o rozpuštění vlády, lednovým představením Plánu A se pravděpodobně vědomě připravoval na tuto eventualitu. Pro konání předčasných voleb se rovněž vyslovil i větší segment veřejnosti, zástupci všech parlamentních stran proto

²¹² KNITTELFELDER, Klaus. Inside Türkis. Die neuen Netzwerken der Macht. Wien: edition a, 2020, s. 194; MITTERLEHNER, Reinhold. Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik. Salzburg-München: Ecowin, 2019, s. 173-174; HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, s. 112.

²¹³ Die Rücktrittsrede von ÖVP-Chef Reinhold Mitterlehner. In: YouTube[online]. 10. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=jYbYHib0_5o. Kanál uživatele DER STANDARD; Redaktion. Mitterlehner-Rücktritt: Kurz erster Favorit im Nachfolgerennen. In: Salzburger Nachrichten [online]. 10. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/mitterlehner-ruecktritt-kurz-erster-favorit-im-nachfolgerennen-10684786>.

²¹⁴ BONAVIDA, Iris. Die ÖVP gibt Sebastian Kurz alle Macht. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5217803/die-ovp-gibt-sebastian-kurz-alle-macht>.

bez problémů schválili příslušný zákon o rozpuštění Národní rady před uplynutím funkčního období. Spolkový prezident Van der Bellen následně vyhlásil mimořádné parlamentní volby na 15. říjen 2017.²¹⁵

²¹⁵ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 91-92.

3. Volby do Národní rady 2017

3.1 Volební kampaň ÖVP

ÖVP vstupovala do volební kampaně v komfortní pozici, neboť výměna předsedy způsobila bezprecedentní změnu voličských preferencí. Před odchodem Mitterlehnera lidovci stagnovali v demoskopických průzkumech na hranici 21 % podpory respondentů, strana by se tak s největší pravděpodobností musela spokojit s třetím místem za SPÖ a FPÖ, jimž bylo prisuzováno shodně okolo 30 %. Po jmenování Kurze do čela ÖVP však lidovci v průzkumech veřejného mínění obsadili první místo s podporou 31-33 % dotazovaných. Tento jev politology Franzem Sommerem a Fritzem Plasserem nazýván jako „Kurz-Efekt“ se nejsignifikantněji podepsal na výchozí pozici Svobodných, jejichž podpora klesla na zhruba 24-26 % a z vedoucí příčky se propadli až na třetí. Kurz byl zároveň schopen oslovit až 480 tisíc potenciálních voličů, kteří v předchozích volbách roku 2013 odevzdali svůj hlas jiné straně. Nejvyšší část z nich tvořili někdejší příznivci tzv. třetího tábora, tedy stran FPÖ, Týmu Stronach a BZÖ (48 %). Ze sociologického hlediska Kurz přesvědčil především ženy a voliče střední a starší generace žijící v menších městech či na venkově. Takticky prozíravě provedená změna na předsednickém postu tak lidovce okamžitě vynesla na první místo v průzkumech veřejného mínění, které s drobnými ztrátami uhájili až do volebního dne.²¹⁶

Kromě pozměněného názvu (*Die neue Volkspartei*) zahájil Kurz také rozsáhlou přestavbu stranické struktury. Tradiční černá barva byla nahrazena moderní tyrkysovou, původní ÖVP se přetransformovala v otevřené hnutí spojující osvědčené prvky původního konceptu s novými impulsy a tvářemi.²¹⁷ Nová lidová strana tím umožnila zapojit se všem, kteří se ztotožňovali s jejími základními hodnotami a měli vůli přispět ke skutečné změně. Během několika měsíců hnutí zmobilizovalo až 250 tisíc členů.²¹⁸ Nemalý podíl na tom měl Peter L. Eppinger, kterého lidovci angažovali jako svého oficiálního mluvčího, přičemž dodnes uvádí

²¹⁶ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 74-75.

²¹⁷ Na první pohled nepodstatná změna byla důkladně promyšleným záměrem stranického vedení pro případ vytvoření povolební koalice ve složení ÖVP-FPÖ. Když se stejné subjekty dohodly na spolupráci začátkem roku 2000, u veřejnosti vyvolal tento krok značné znepokojení. Lidovci tedy změnou barvy usilovali o to, aby potenciální Kurzův kabinet nebyl od počátku konfrontován negativními vzpomínkami na Schüsselovu černo-modrou vládu. Srov. Redaktion. Von Schwarz-Blau zu Türkis-Blau: Parteien und ihre Farben. In: Kurier [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/koalition-von-schwarz-blau-zu-tuerkis-blau-parteien-und-ihre-farben/293.992.759>.

²¹⁸ NEHAMMER, Karl. Die neue Volkspartei – zwischen Parteibuch und Bewegung. In: RAUSCH, Bettina a Karl NEHAMMER (Hg.). Offen für Neues. Analysen und Einschätzungen zum ersten Jahr der neuen Volkspartei. Wien: editon noir, 2018, s. 27-28.

všechny směrodatné události organizované ÖVP. Někdejší dlouholetý moderátor rádiové stanice Ö3 navštívil v létě 2017 v rámci turné „Bud' při tom“ všechny rakouské spolkové země, kde sbíral podpisy, kontaktní údaje nových příznivců a zároveň evidoval jejich podněty či názory.²¹⁹

V ÖVP proběhla také podstatná personální obměna. Dosavadní europoslankyně Elisabeth Köstingerová se stala tváří strany číslo dvě a po několik měsíců plnila funkci lidovecké generální tajemnice. Svou nevyočitatelností proslulý a na Kurzův vkus příliš nezávisle vystupující předseda poslaneckého klubu Reinhold Lopatka byl nahrazen loajálnějším předsedou Rakouského svazu zaměstnanců (*ÖAAB, Österreichischer Arbeitnehmerinnen- und Arbeitnehmerbund*) Augustem Wögingerem. Sám Kurz po svém zvolení do čela ÖVP nepřevzal post spolkového vicekancléře, aby byl u veřejnosti co možná nejméně spojován s činností nepopulární velké koalice. Pozici proto raději přenechal tehdejšímu ministru spravedlnosti Wolfgangovi Brandstetterovi (ÖVP).²²⁰

Výše zmíněné základní hodnoty byly s ohledem na 21. století nově definovány. Na jedné straně tvořily ideologickou bázi strany klasická středopravá témata jako bezpečnost, svoboda a vlastní odpovědnost, na druhé straně bylo cílem neoslovovat pouze ekonomické či společenské elity, ale stát se opět „amplionem“ všech lidí. Bez ohledu na vzdělání, povolání, náboženství či místo bydliště. „Nová politika středu“ (*Neue Politik der Mitte*) s sebou však nesla také zodpovědnost těmto lidem nadále naslouchat, vnímat jejich obavy a problémy. Součástí modernizace byl také veřejně proklamovaný „nový styl“ založený na koncentraci na vlastní programové priority namísto verbálního atakování politických konkurentů.²²¹ Zajímavý pohled nabízí retrospektivní analýza pozic rakouských stran na politickém spektru vypracovaná Nadací Friedricha Eberta (*Friedrich-Ebert-Stiftung*). Autoři v případě ÖVP dospěli k závěru, že přestože se lidovcům jednoznačně podařilo být veřejností vnímáni jako středový subjekt, z ekonomického i společensko-politického hlediska se v průběhu kampaně ideologicky radikalizovali nejvýrazněji ze všech kandidujících stran a v obou zmíněných aspektech

²¹⁹ Redaktion. Radiomoderator Eppinger wird „Stimme der Bewegung“. In: Die Presse [online]. 26. 6. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5241244/radiomoderator-eppinger-wird-kurz-stimme-der-bewegung>; APA – Austria Press Agency. Parteien setzen auf Sommer-Wahlkampf direkt beim Bürger. In: Salzburger Nachrichten [online]. 6. 7. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/nationalratswahl-2017/parteien-setzen-auf-sommer-wahlkampf-direkt-beim-buerger-14832091>.

²²⁰ KOLLER, Andreas. Das Jahr des Sebastian Kurz. In: Salzburger Nachrichten [online]. 12. 5. 2018 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/das-jahr-des-sebastian-kurz-27808660>.

²²¹ STEINER, Stefan. Nationalratswahlen 2017. Ausgangslage, Strategie und Kampagne der neuen Volkspartei. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 76-77.

zaujímalí postoje z velké části korespondující s programovými požadavky FPÖ. Na rozdíl od Svobodných však elektorát přesto nepovažoval ÖVP za pravicovou či populistickou stranu, nýbrž za vhodnou alternativu pro voliče, kteří odmítali podpořit právě FPÖ. K tomu napomohla především skutečnost, že Kurz věrohodným způsobem prezentoval jako lídr moderního, nepolitického hnutí.²²²

Lidovci od počátku vsadili na personalizovanou volební kampaň spočívající v plakátové prezentaci Sebastiana Kurze v diskuzi s „obyčejnými lidmi“ o nových cestách pro Rakousko.²²³ Cílem tak bylo kancléřského kandidáta představit takového, jakým je. Jako schopného a pracovitěho politika, který je s pokorou schopen naslouchat požadavkům a obavám svých voličů.²²⁴ Právě lidovecké volební plakáty svědčily o nové image strany, neboť po převážnou část kampaně na nich záměrně chyběla tradiční zkratka ÖVP. Ta se objevila až koncem září ve třetí vlně plakátů, konkrétně na dvou poutačích znázorňujících Kurze spolu se slogany „*Ted, nebo nikdy!*“ a „*Tentokrát Kurz*“.²²⁵

Již zmiňovaná demoskopická změna, jež Kurze vynesla do čela průzkumů veřejného mínění, lidovcům umožnila vyčkat s prezentací volebního programu a kampaň zcela orientovat na svého volebního lídra. Náhlé přeskupení volebních preferencí lze blíže interpretovat prostřednictvím srovnání společenské spokojenosti s politickou situací v letech 2013 a 2017. Zatímco před volbami do Národní rady 2013 bylo pouhých 34 % voličů názoru, že se politický vývoj v Rakousku ubírá špatným směrem, před parlamentními volbami roku 2017 se tento počet více než zdvojnásobil (69 %). 44 % dotazovaných spatřovalo hlavní příčinu neoslnivé vládní bilance v oblasti migrace a integrace, přitom před čtyřmi lety bylo stejné téma důvodem nespokojenosti jen 4 % respondentů.²²⁶ Přestože byl Kurz jedním z nejdéle sloužících členů vlády (od roku 2011), díky svému nízkému věku, modernizaci ÖVP a již etablovanému postoji

²²² WINTER, Daniel. Wo stehen die österreichischen Parteien ideologisch? In: Hallo Salzburg [online]. 12. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://hallo-salzburg.at/index.php/2017/10/12/wo-stehen-die-oesterreichischen-parteien-ideologisch/>.

²²³ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 96.

²²⁴ MADERTHANER, Philipp. Ein Wahlkampf der Superlative. In: HOFER, Thomas a Barbara TÓTH. Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 56.

²²⁵ APA – Austria Press Agency. “Jetzt. Oder nie!”: ÖVP plakatiert nun doch Parteinamen. In: Die Presse [online]. 28. 9. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5293667/jetzt-oder-nie-ovp-plakatiert-nun-doch-parteinamen>.

²²⁶ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Die Nationalratswahl 2017 als Richtungswahl. Determinanten und Motive der Wahlentscheidung 2017. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 9-10.

v migrační otázce se mu podařilo u elektorátu nejvěrohodnějším způsobem uspět s narativem o změně, respektive novém začátku pro Rakousko.²²⁷

S ohledem na představení jednotlivých programových bodů až na podzim 2017 se potenciální voliči museli spokojit s prozatím odtajněnými programovými pilíři v podobě reformy sociálního systému, zvýšení hospodářské konkurenceschopnosti Rakouska a zefektivnění bezpečnosti. V průběhu letních měsíců proto volební program lidovců nesl jediné jméno: Sebastian Kurz.²²⁸

Období letních prázdnin využil Kurz zároveň k prezentaci osobností na prvních místech kandidátky, která měla v souhrnu znázorňovat směsici politických nováčků bez „stranické knížky“ a osob neangažujících se v minulosti pro ÖVP. Postupně tak byli coby kandidáti představeni bývalý člen Zelených Efgani Domez, matematik Rudolf Taschner, organizátorka tradičního plesu ve vídeňské Opeře Maria Großbauerová, vídeňský policejní viceprezident Karl Mahrer či někdejší skokanka o tyči Kira Grünbergová, jež byla po tréninkovém zranění z roku 2015 odkázána na invalidní vozík. Jako největší posila se však jevil bývalý předseda účetního dvoru Josef Moser, rétoricky zdatný odborník na odpovědné nakládání s veřejnými financemi a reformu veřejné správy, kandidující na třetím místě. Kompletní kandidátní listina na spolkové úrovni se dle stanoviska lidoveckých funkcionářů skládala ze 100 odborníků v určitých oblastech, věkový průměr všech nominovaných činil bezmála 46 let, přičemž podíl kandidujících žen splňoval Kurzem požadovaných 50 %.²²⁹

Médiím ani politickým pozorovatelům neunikla skutečnost, že ke Kurzově rostoucí popularitě výraznou měrou přispělo osvojení migračního postoje FPÖ, byť v umírněnějším tónu. Předseda lidovců tak během kampaně sliboval uzavření islamistických školek či zredukování sociální podpory pro přistěhovalce, tedy kroky podporované také Svobodnými.²³⁰ Zároveň si Kurz v mnoha předvolebních debatách a mítincích s neúnavnou pravidelností

²²⁷ BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1357.

²²⁸ Redaktion. Kurz nimmt Anleihe bei Kreisky. In: Tiroler Tageszeitung [online]. 25. 6. 2017 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.tt.com/artikel/13134562/kurz-nimmt-anleihe-bei-kreisky>.

²²⁹ APA – Austria Press Agency. 100 “Experten“ auf der Bundesliste von Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 27. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5275456/100-experten-auf-der-bundesliste-von-sebastian-kurz>; ŠEPTÁK, Miroslav. Rakousko řeší kancléřský trojúhelník. In: Demokratický střed [online]. 5. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/rakousko-resi-kanclersky-trojuhelnik/>.

²³⁰ Jako příklad změny kursu ÖVP směrem doprava může posloužit také Kurzův návrh zákona o zákazu úplného zahalování na veřejnosti, jež v Rakousku vstoupil v platnost 1. 10. 2017. Od tohoto data zde nositelkám burky či nikábu hrozí finanční sankce ve výši 150 €. Srov. AFP – Agence France-Presse. Österreich verbietet Burkas in der Öffentlichkeit. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 9. 6. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/kriminalitaet/oesterreich-verbietet-vollverschleierung-15053994.html>.

privlastňoval zásluhy za uzavření balkánské trasy z roku 2016, čímž posílil svoji veřejnou image a kompetenci v otázce migrace.²³¹

Tento nastolený trend rozvířil obavy v řadách Svobodných, pro které představuje oblast migrace již tradičně jedno z klíčových volebních témat. Tehdejší předseda FPÖ Heinz-Christian Strache se proto snažil Kurze a ÖVP nařknout z „pozdního prozření“ a kopírování programu Svobodných, přičemž odkazoval na nevěrohodnost volebního lídra lidovců na příkladu jeho výroků z minulosti. Na svém předvolebním turné tak parafrázoval Kurzovy věty jako „*Islám samozřejmě patří k Rakousku*“ či „*Rakousko potřebuje více vítací kultury*“ z roku 2015.²³² Přesto se Strache v kampani oproti předchozím letům prezentoval umírněně až státnicky. V jednom z rozhovorů začátkem října 2017 dokonce připustil, že by se spokojil s postem vicekancléře ve vládě vedené Sebastianem Kurzem.²³³

Nicméně programové priority Svobodných nebyly jediným inspiračním zdrojem, kterého předseda ÖVP v rámci mobilizace co největšího počtu voličů neváhal využít. Zatímco jeho předchůdci rezolutně odmítali byť jen zmínit pro sociální demokracii charakteristický termín „spravedlnost“ (ve smyslu podpory sociálně slabších občanů), Kurz tento výraz obohatil o zcela nový kontext, čímž SPÖ zatlačil do defenzivy.²³⁴ Pod mottem „nová spravedlnost“ sliboval snížení daňové zátěže poctivě pracujícím zaměstnancům a podnikatelům spolu s prosazením reformy ve zdravotnictví či zvýšením důchodových penzí. Nová spravedlnost cílila také na výši sociální podpory v nezaměstnanosti. Kurz se zde vyslovil pro nutnost vytvoření stimulů vedoucích k zatraktivnění opětovného vstupu do pracovního procesu, přičemž poukázal na skutečnost, že každý druhý Vídeňan pobírající podporu v nezaměstnanosti je zahraničním občanem.²³⁵

Společným předvolebním slibem všech tří uchazečů o úřad spolkového kancléře byla daňová reforma spočívající ve snížení složené daňové kvóty (*Steuer- und Abgabenquote*). Nejambicióznější návrh předložila voličům Kurzova ÖVP, která si za cíl vytyčila snížit do roku 2022 složenou daňovou kvótu pod 40 % (roku 2017 vykazovala kvóta v Rakousku hodnotu

²³¹ BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1357.

²³² Komplettaufzeichnung: „Fairness-Tour“ Bundeswahlaufakt 2017 in Wels. In: YouTube [online]. 16. 9. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-F0GANjeCDk&t=5435s>. Kanál uživatele: FPÖ TV.

²³³ Redaktion. Heinz-Christian Strache: „Ich bin gelassener und ruhiger geworden. In: Kurier [online]. 1. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/fpoe-chef-heinz-christian-strache-ich-bin-gelassener-und-ruhiger-geworden/289.233.820>.

²³⁴ HOFER Thomas. Der Erzähler. In: RAUSCH, Bettina a Karl NEHAMMER (Hg.). Offen für Neues. Analysen und Einschätzungen zum ersten Jahr der neuen Volkspartei. Wien: Verlag noir, 2018, s. 43-44.

²³⁵ PINK, Oliver. Sebastian Kurz und die „neue Gerechtigkeit“. In: Die Presse [online]. 25. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5274803/sebastian-kurz-und-die-neue-gerechtigkeit>.

zhruba 43 %), což by dle lidoveckých propočtů mohlo mít před koncem legislativního období za výsledek roční úspory ve výši 12 až 14 miliard eur. Dle expertů obtížná, přesto proveditelná reforma měla být dle Kurze financována pomocí hospodářského růstu, zajištěním stability mezi státními výdaji a inflací či šetrném nakládání s financemi v oblasti státních subvencí. Zároveň měla ÖVP v úmyslu zredukovat náklady určené azylantům a zastavit migraci do rakouského sociálního systému.²³⁶ Velmi podobný koncept prezentovala také FPÖ, sociální demokraté navrhovali snížení daní a výdajů souvisejících s výkonem práce o více než pět miliard eur do konce následující legislativní periody prostřednictvím vyššího zdanění velkých koncernů či úspor ve veřejné správě.²³⁷

ÖVP zvolila z hlediska prezentace volebního programu unikátní strategii, kdy jej představila postupně ve třech etapách. Tento krok lze označit za zdařilý, neboť lidovci dokázali ve všech fázích vyzdvihnout témata, která rakouská veřejnost i média považovala za relevantní. Také Sebastian Kurz uvedenou taktiku zdůvodnil tím, že cílem bylo předejít tomu, aby média věnovala zvýšenou pozornost pouze určitým bodům jako migraci na úkor jiných návrhů.²³⁸

První část programu pojednávala pod názvem „Nová spravedlnost a odpovědnost“ o daňových úlevách a reformě sociálního systému. Ta spočívala převážně v proklamovaném ukončení ekonomického přistěhovalectví, v této souvislosti lidovci propagovali hesla jako „*Kdo pracuje, nesmí být za hlupáka*“ či „*Kdo chce pobírat sociální dávky, musí nejprve podat výkon*“. Úspěšní žadatelé o azyl v Rakousku by tak dle konceptu ÖVP museli po dobu pěti let nově počítat se sníženou podporou v maximální výši 565 euro. Pro občany nespádající do výše uvedené kategorie měli lidovci v úmyslu prosadit jednotné zastřešení sociální pomoci na 1500 euro měsíčně. Doprovodný efekt v této oblasti měla představovat odbyrokratizace systému zakládající se na zřízení ojedinělého úřadu zodpovědného za vyplácení všech druhů sociálních dávek. V případě daňové reformy slibovala ÖVP snížení třech nejnižších sazeb daní z příjmu²³⁹

²³⁶ Kurz zde uváděl příklad, že náklady na migranty, jež do Rakouska přišli během migrační vlny 2015/2016, dosahují až 2,5 miliard eur ročně.

²³⁷ BRANDSTÄTTER, Helmut a Jeff MANGIONE. Kurz: “Wir wollen einen schlanken Staat mit wenigen Regeln. In: Kurier [online]. 19. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-wir-wollen-einen-schlanken-staat-mit-wenigen-regeln/281.454.527>; APA – Austria Press Agency. Die Steuerpläne von SPÖ, ÖVP und FPÖ. In: Die Presse [online]. 27. 7. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5253663/die-steuerplane-von-spo-ovp-und-fpo>.

²³⁸ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 97; Sebastian Kurz | Sommergespräche 2017. In: YouTube [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=47qf7hyVzMc&t=2497s>. Kanál uživatele: AustriaTV.

²³⁹ Rakouský daňový systém se v současnosti skládá z celkem šesti sazeb, přičemž výše daňových odvodů je odvislá od hrubého ročního příjmu jednotlivce. Zatímco do nejnižšího daňového tarifu ve výši 20 % spadají fyzické osoby s ročním příjmem v rozmezí 11-18 tisíc euro, nejvyšší – 55% – sazba se týká příjmů přesahujících jeden milion euro ročně. Občané s ročním příjmem nižším než 11 tisíc euro jsou zproštěni veškeré daňové povinnosti.

– 25 % na 20 %, 35 % na 30 % a 43 % na 40 %. Za dlouhodobý cíl si lidovci vytyčili rovněž redukcí rakouského státního dluhu z tehdejších zhruba 83 % HDP na 60 %.²⁴⁰

Druhé části programu dominovalo vzdělání. ÖVP v tomto ohledu navrhovala nahrazení dosavadní povinné školní docházky povinným vzděláváním, které by bylo omezeno do 18 let věku. Volební lídr Kurz požadoval, aby každý žák v momentě opuštění základní školy dovedl číst, psát a počítat. Ti, kteří by tyto podmínky nespĺňovali, by měli s ohledem na budoucí uplatnění na pracovním trhu možnost prodloužení základní školní docházky nejdéle do 18 let. Pro děti s cizím mateřským jazykem lidovci navrhovali zřízení speciálních tříd a podpůrných programů před nástupem do běžné výuky. Také pro děti s nedostatečnou znalostí německého jazyka ÖVP slibovala prosazení již dřívějšího požadavku zavedení povinného druhého předškolního roku. Na mládež s migračním pozadím cílil i Kurzův podnět vyučovat od páté třídy základní školy nový předmět, jenž by žáky seznámil se zásadními rakouskými hodnotami.²⁴¹

Pod hlavičkou „Pořádek a bezpečnost“ představili lidovci koncem září poslední část svého volebního programu. Jedním z jejích čtyř centrálních bodů byl požadavek ukončení ilegální migrace pod heslem „*Rakousko musí samo rozhodnout o tom, kdo smí přicestovat do země*“. V souladu s touto proklamací měli být všichni nelegální migranti neprodleně posláni zpět do země původu, přičemž osoby potřebující ochranu by byly přemístěny do tzv. ochranných center v některé z bezpečných třetích zemí. V případě legální migrace ÖVP navrhla zavést bodový systém reflektující poptávku alpské země po kvalifikovaných pracovních silách spolu se zefektivněním integračních opatření. Zároveň přislíbila nulovou toleranci vůči politickému islámu a k potlačení vzniku paralelních společností. K nutnosti reformních kroků se ÖVP vyslovila i v rámci EU, kdy na základě důrazu na princip subsidiarity požadovala „Evropu blízkou občanům“. Organizační složky EU měly být dle lidoveckých představ zeštíhleny a samotná organizace se měla v budoucnu více soustředit na klíčové oblasti svého vlivu, například na společný obchod. ÖVP rovněž navrhovala přímou volbu předsedy Evropské komise občany členských zemí, přičemž neopomenula ani nutnost posílení ochrany vnějších hranic EU. V otázce bezpečnosti lidovci plánovali posílit složky policejního sboru a spolkové

Srov. HERNDLER, Daniel. Lohnsteuertabelle, Steuersätze & Einkommensteuertabelle in Österreich 2021. In: Finanz [online]. 22. 12. 2020 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://www.finanz.at/steuern/lohnsteuertabelle/>.

²⁴⁰ Redaktion. Die wichtigsten Punkte im ÖVP-Wahlprogramm. In: Kurier [online]. 1. 9. 2017 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/die-wichtigsten-punkte-im-oevp-wahlprogramm/283.816.753>; Redaktion. Teil Eins des Kurz-Programms: Steuern senken, Sozialhilfe für Zuwanderer kürzen. In: Kurier [online]. 4. 9. 2017 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/das-ist-teil-eins-des-kurz-programms/284.340.945>.

²⁴¹ Redaktion. Kurz will „Bildungspflicht“ bis 18 Jahre. In: Kurier [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/bildungsreform-kurz-will-bildungspflicht-bis-18-jahre/285.965.594>.

armády, přijmout opatření proti kybernetickým hrozbám, zvýšit digitální bezpečnost a zpřísnit trestní sazby v případě deliktů jako násilí vůči ženám, ohrožování demokracie či náboženských skupin. Na závěr lidovci požadovali stanovení věkové způsobilosti k uzavření sňatku na 18 let.^{242 243}

Jak již bylo naznačeno dříve, při komparaci programů všech relevantních stran bylo možné nalézt četné paralely mezi ÖVP a FPÖ. Obě strany se shodovaly v otázce snížení daní, vyslovily se proti zavedení darovací daně, podporovaly větší flexibilitu pracovní doby a možnost otce zůstat v souladu se zákonem jeden měsíc doma s čerstvě narozeným potomkem. Lidovce se Svobodnými spojoval i odmítavý postoj v záležitosti zrovnoprávnění svazků homosexuálních a heterosexuálních párů. Obě strany se naopak nejvíce rozcházely v sociální politice a postoji k Evropské unii. Zatímco FPÖ navrhovala zavedení minimální penze ve výši 1200 euro a minimální mzdy ve výši 1500 euro měsíčně, lidovci se snažili diskusi na obě témata vyhýbat. O poznání více zásadních protikladů nabídlo srovnání lidoveckého programu s představami sociálních demokratů. V hospodářské oblasti sice oba subjekty přislíbily daňovou reformu, nicméně SPÖ se kategoricky vymezila proti konceptu ÖVP jako „daňovým dárkům pro superbohaté“. Diametrálně odlišné postoje zastávaly obě strany i v otázkách zavedení dědické daně, limitu pro růst nájemného či zrovnoprávnění registrovaného partnerství s institucí manželství (SPÖ pro, ÖVP proti). Dále sociální demokraté odmítali návrh lidovců provést reformu *Mindestsicherung*, ÖVP pro změnu nesouhlasila s podnětem svého dlouholetého koaličního partnera umožnit migrantům žádat o azyl již v uprchlických táborech na severu Afriky.²⁴⁴

Lidovci pokračovali v druhé polovině dlouhé a intenzivní volební kampaně ve značné personalizaci, přičemž volby do Národní rady označili za referendum o novém stylu spočívajícím v nastolení věcné politiky a ukončení vzájemné blokády s minimálními kompromisy. Lídr kandidátky Kurz byl prezentován na všech předvolebních letáčích jako skromný politik se schopností naslouchat voličům, odvahou pojmenovat problémy a zasadit se o jejich řešení, jako v případě uzavření balkánské trasy. V souladu s volebním programem nabízel elektorátu realizaci správní a daňové reformy pro nízkopříjmové skupiny, zajištění

²⁴² V Rakousku je uzavření sňatku možné již od 16 let se souhlasem obou rodičů a za předpokladu, že druhá z osob vstupujících do manželského svazku je plnoletá. Srov. Redaktion. Heirat von Jugendlichen. In: Oesterreich.gv [online]. 4. 2. 2021 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://www.oesterreich.gv.at/themen/jugendliche/jugendrechte/5/Seite.1740311.html>.

²⁴³ Redaktion. Wahlprogramm Teil 3: ÖVP will „Nulltoleranz“ gegenüber politischem Islam zeigen. In: Die Presse [online]. 27. 9. 2017 [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5292755/wahlprogramm-teil-3-ovp-will-null-toleranz-gegenueber-politischem-islam-zeigen>.

²⁴⁴ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 98-99.

„nové spravedlnosti“ prostřednictvím ukončení přistěhovalectví do sociálního systému, zavedení rodičovského bonusu ve výši 1500 € za potomka, zastavení ilegální migrace a prosazení principu subsidiarity v rámci EU. Svoji úlohu sehrál v závěrečné fázi kampaně i důraz na strategické hlasování v podobě varování před hrozící koalicí ve složení SPÖ a FPÖ za předpokladu, že lidovci nezvítězí s dostatečným náskokem.^{245 246}

Kampaně ÖVP v této fázi by bylo možné označit také jako kontaktní, kdy se Kurz stejně jako jeho dva hlavní soupeři v souboji o kancléřský post vydal na volební turné po Rakousku. V průběhu září 2017 navštívil volební lídr lidovců všechny spolkové země s prezentací svých programových priorit. První zastávkou autobusu v tyrkysové barvě byla hornorakouská obec *Ried im Innkreis*, závěrečné vystoupení coby oficiální začátek kampaně absolvoval Kurz koncem září v domovské Vídni.²⁴⁷ Několika tisícům příznivců se na každé z celkem devíti zastávek naskytl de facto identický obrázek. Dynamičnost a zdvořilost, se kterou se Kurz před svými vystoupeními mísil publikem, imponovala řadě dosud nerozhodnutých voličů i členům konkurenčních stran. Předseda ÖVP své sympatizanty vítal stisknutím ruky, nezdědka s nimi prohodil několik přátelských slov a ochotně pózoval pro společné fotografie. Německá média psala dokonce o „auře popové hvězdy“. Co se týče samotných pódiových proslovů, Kurz přítomné voliče oslovoval již známými cíli jako nastolení nového kursu, ukončení období minimálních kompromisů v rámci velké koalice a dovedení alpské republiky zpět na vrchol. Z lidoveckého volebního programu pak nejčastěji zmiňoval snížení daňové zátěže či ukončení nelegální migrace spolu s přistěhovalectvím do sociálního systému.²⁴⁸

Pomyslným zlatým hřebem volební tour byla již nastíněná poslední zastávka pořádaná ve Vídeňské městské hale (*Wiener Stadthalle*), které se zúčastnilo až 10 tisíc Kurzových příznivců. Kancléřský kandidát ÖVP tak událost právem označil za nejvelkolepější zahájení volební kampaně, jakého byl rakouský elektorát kdy svědkem. Mezi čestnými hosty nechyběli ani někdejší významní předsedové lidovců jako Josef Taus, Wolfgang Schüssel, Josef Pröll, Michael Spindelegger či představitelé zemských organizací a zájmových svazů. Kurz zde na úvod svého proslovu odlehčeně líčil na rakouské poměry typické počáteční pochybnosti médií,

²⁴⁵ Stejný koaliční model byl v období 2015-2020 uplatňován na zemské úrovni ve spolkové zemi Burgenland.

²⁴⁶ ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Ein neuer Stil. Es ist Zeit.“; ÖVP – Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. Im TV-Duell gegen HC Strache.“; ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. Im TV-Duell gegen Christian Kern.“; ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. In der Elefantenrunde.“

²⁴⁷ KOPEINIG, Margaretha. Sebastian Kurz startet Aufbruchtour. In: Kurier [online]. 30. 8. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/sebastian-kurz-startet-aufbruchtour/283.459.594>.

²⁴⁸ ROHRHOFER, Markus. Startschuss für den Kurz-Trip durch Österreich. In: Der Standard [online]. 30. 8. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000063381637/startschuss-fuer-den-kurz-trip-durch-oesterreich>; RIEDL, Joachim. Alles nach Plan. In: Zeit [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/2017/38/sebastian-kurz-oevp-wahlhelfer>.

ostatních stran, ale i některých spolustraníků týkající se bezprecedentní reformy ÖVP po změně na předsednickém postu, ke které došlo přesně před 132 dny. Jako vhodný příklad pro všechny z řad skeptiků nechybělo ani již tradiční téma uzavření balkánské trasy, které mělo dokládat, že pomocí vůle je možná i právě kýžená změna v alpské republice. Následovaly příběhy z rozhovorů s prostými lidmi, které Kurz vedl po celém Rakousku. Předseda ÖVP tak například popisoval, jak se mu několik Vídeňanů svěřilo, že kvůli zvýšenému počtu cizinců bydlících v ulici, ve které žili většinu svého života, vážně zvažují změnu bydliště. Jinou historkou byl Kurzův rozhovor s jednou salcburskou zemědělkyní, která mu vyprávěla, jak je nespravedlivé, že přestože celý život tvrdě pracovala, stěží vystačí se svojí skromnou penzí, a uprchlík, který čerstvě získá azyl, obdrží plnou podporu v nezaměstnanosti. Na závěr svého vystoupení pak nastínil sedm bodů, prostřednictvím kterých měl v úmyslu docílit slibované změny. Kromě již delší dobu známých podnětů jako daňová reforma, ochrana sociálního systému v souvislosti s ukončením vyplácení rodičovských příspěvků do zahraničí a právo rozhodovat v záležitostech azylu se Kurz vyslovil i pro ukotvení dluhové brzdy v rakouské ústavě či možnost kancléře stanovovat po vzoru Německa závazné směrnice pro jednotlivé spolkové ministry (*Richtlinienkompetenz*).²⁴⁹

Předvolební událost ve Vídni byla z hlediska vedení kampaně nepochybným důkazem lidovecké inspirace americkým stylem. Okázala návštěvnická kulisa, dobrovolníci držící velká kartonová písmena hlásající Kurzovo jméno, reflektory nasvícený řečník stojící na pódiu situovaném uprostřed haly a nad ním obrazovky snímající veškeré dění připomínali předvolební propagaci někdejších prezidentských kandidátů USA Baracka Obamy či Donalda Trumpa. Nicméně i retrospektivní pohled na dynamický vývoj strany po zvolení Kurze do svého čela nabízí americké rysy. Tradiční značka ÖVP byla prakticky zastíněna osobou svého volebního lídra, strana některými voliči vnímaná jako zkostnatělá se přetransformovala v moderní otevřené hnutí s kandidujícími nováčky, svěže působící tyrkysová nahradila s lidovci neodmyslitelně spjatou černou stranickou barvu a celá kampaň byla ušita Kurzovi na míru. Ta proběhla pod vedením Philippa Maderthanera, proslulého rakouského marketingového experta, jenž byl osobně přítomen Obamovy prezidentské kampaně v roce 2009 a s Kurzem úspěšně

²⁴⁹ Wahlkampfauftakt Liste Sebastian Kurz – Die neue Volkspartei (Nationalratswahl 2017). In: YouTube [online]. 3. 10. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-bU4WRIBxms&t=1949s>. Kanál uživatele Idealism Prevails; Redaktion. Wahlkampfauftakt: Kurz will Rolle des Kanzlers stärken. In: Kurier [online]. 23. 9. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/wahlkampfauftakt-kurz-praesentiert-sieben-rahmenbedingungen-fuer-oesterreich/287.915.697>; SEIDL, Conrad. Kurz will als Kanzler Richtlinienkompetenz. In: Der Standard [online]. 23. 9. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000064636685/oevp-startet-offiziell-in-intensivwahlkampf>.

spolupracoval již v předchozích parlamentních volbách roku 2013 v rámci snahy získat co nejvíce preferenčních hlasů.²⁵⁰

Charakteristickým znakem celkové kampaně byl mimořádný počet televizních konfrontací mezi volebními lídry. Kromě rozmanitých s volbami souvisejících pořadů na veřejnoprávní stanici ORF nabízely kandidujícím stranám možnost sebe prezentace i soukromoprávní televize Puls 4, ATV, Servus TV a nově i oe24-TV.²⁵¹ Kurz s předstihem správně odhadl, že ústředním motivem drtivé části elektorátu je touha po novém začátku a přestože byl sám letitým členem vládního kabinetu, v televizních duelech vystupoval disciplinovaně jako modernizátor či nejvěrohodnější nositel oné změny. Zároveň se mu dařilo nastolovat témata, která lidovci prosazovali. Také v programu obhájce kancléřského postu Christiana Kerna byl zastoupen příslib změny, již prostřednictvím Plánu A prezentovaném začátkem roku 2017. Avšak po Kurzově vypovězení koaliční smlouvy stál Kern před nelehkou úlohou zástupce starého systému, respektive obhájce pozitivních aspektů u veřejnosti stále neoblíbenějšího modelu velké koalice.²⁵² Spolu s dalším úhlavním Kurzovým vyzyvatelem Heinzem Christianem Strachem z FPÖ se proto úřadující kancléř snažil volebního lídra lidovců veřejně zdiskreditovat pomocí upozornění na jeho názorové obraty týkající se islámu a azylových záležitostí. Nicméně Kurz neustoupil od svého věcného stylu a v souladu se svými počátečními proklamacemi se nepodílel na podobných útocích proti svým oponentům, což bylo pozitivně hodnoceno nejen zástupci médií.²⁵³ I z hlediska statistik přitahoval nejvyšší pozornost televizních diváků lidovecký předseda. V rámci televize ORF sice divácky jednoznačně dominovala tradiční *Elefantenrunde*, diskusní formát všech kandidátů, který zhlédlo přes 1,2 miliónu diváků, avšak hned v závěsu se umístily Kurzovy konfrontace s Kernem a Strachem, které před televizními obrazovkami sledoval téměř milion občanů. Na stanici Puls 4 Kurzovy duely s Kernem (623 tisíc) a Strachem (587 tisíc) dokonce překonaly právě sledovanost pořadu *Elefantenrunde* převzatého od ORF (560 tisíc).²⁵⁴

Jednu z důležitých rolí sehrály také sociální sítě. Zatímco více než 80 % voličů patřících do věkově starších generací se dle povolebních průzkumů ohledně volebního dění informovalo

²⁵⁰ PRIOR, Thomas. Was sich Kurz von Obama abgeschaut hat. In: Die Presse [online]. 29. 9. 2017 [cit. 2021-05-26]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5294470/was-sich-kurz-von-obama-abgeschaut-hat>

²⁵¹ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 102.

²⁵² KUNZ, Johannes. Der mediale Overkill. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth (Hrsg.). Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 213-214.

²⁵³ STEINER, Stefan. Nationalratswahlen 2017. Ausgangslage, Strategie und Kampagne der neuen Volkspartei. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 80-81.

²⁵⁴ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 137-138.

v první řadě z osvědčených zdrojů jako televizní zpravodajství či tištěná média, mladší voliči uvedli jako nejrelevantnější zdroj svých informací sociální sítě *Facebook*, *Twitter* či *Instagram*.²⁵⁵ Právě *Facebook* se stal centrálním internetovým kanálem ÖVP k mobilizaci voličů. Kurzova stránka na této sociální síti tehdy čítala přes 700 tisíc sledujících a vykazovala celkový dosah k více než dvou miliónům uživatelům. Ve srovnání s Kurzovými politickými protivníky byl hlavním cílem lidoveckých strategií sběr e-mailových adres facebookových příznivců, díky čemuž bylo možné vybudovat přímý kontakt s potenciálními voliči. Kurz navíc disponoval výhodnou výchozí pozicí, neboť se na počátku rozbíhající kampaně mohl opřít o téměř 50 tisíc kontaktů, nejčastěji ve formě e-mailových adres, získaných během své agitace v rámci parlamentních voleb v roce 2013 a spravovaných Kurzovými spolupracovníky až do května 2017. „Tým Kurz“ vzniknuvší před čtyřmi lety za účelem získat co nejvíce preferenčních hlasů se v průběhu intenzivní kampaně roku 2017 stal lidoveckým mobilizačním nástrojem a rozrostl se na 250 tisíc členů. Tito sympatizanti pak byli nejen pravidelně zásobováni prostřednictvím e-mailu a SMS zpráv novinkami z Kurzova okolí, ale pomocí vygenerovaných dat měli i možnost se přímo angažovat v kampani jako dobrovolníci. Pod názvem „Tým Kurz“ vznikla i třetí oficiální facebooková stránka související s děním okolo lidovců, doplnila tak profily Sebastiana Kurze a ÖVP. Nově založený profil sledujícím umožňoval převážně pohled na činnost dobrovolníků, jednoznačným cílem bylo zlanáření ještě většího počtu angažujících se příznivců. Úkolem prezentace ÖVP v rámci své facebookové stránky byla mobilizace vlastních členů a funkcionářů, sledující se tak mohli především informovat o fungování zemských či obecních organizací a blíže se seznámit s jednotlivými lidoveckými kandidáty. Kurzův osobní profil byl zcela orientován na aktivity volebního lídra, prezentovány zde byly jeho názory a zásadní programové body, zvláštní důraz byl kladen na udržování Kurzovy image, k čemuž sloužila krátká videa, fotografie a náhledy do předsedova soukromí. Fotografie z probíhající kampaně bylo možné sledovat i na Kurzově oficiálním profilu na sociální síti *Instagram*.²⁵⁶

ÖVP představila v závěru volební kampaně také dvě kratší videa zobrazující svého kandidáta na úřad kancléře. V prvním spotu vydaném pod názvem „*Co mě ovlivnilo*.“ Kurz rekapituluje svoji životní pouť, počínaje vzpomínkami na své dětství strávené z velké části na statku své babičky v dolnorakouském regionu *Waldviertel*. Kurz je zde znázorněn v rodinném

²⁵⁵ Tamtéž, s. 139-140.

²⁵⁶ HOLTER, Lukas. Nationalratswahlkampf 2017 auf Social Media. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a DIETMAR HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 124-127; MADERTHANER, Philipp. Ein Wahlkampf der Superlative. In: HOFER, Thomas a BARBARA TÓTH. Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 55-60.

kruhu na venkově, při cyklistice se svým otcem, přičemž jej jeho sestřenice popisuje jako srdečného a trpělivého člověka, který i v případě nesnadné úlohy nakonec vždy učiní správné rozhodnutí. Nechybí ani podobně pochvalná slova od Kurzova bývalého učitele na gymnáziu, nejlepšího přítele, se kterým tráví čas hraním tenisu, či spolupracovnice z kanceláře ministra zahraničí. Videozáběry jsou doplněny Kurzovým monologem, jenž vypráví, jak neměl nikdy v úmyslu stát se politikem, vzpomíná zde také na nelehké politické začátky ve funkci státního tajemníka pro integraci, ale přesto popisuje politiku jako činnost, která jej naplňuje, neboť mu umožňuje spolupracovat s lidmi a měnit či vytvářet chod věcí. Na závěr Kurz líčí svoji představu o politickém řemeslu, která koresponduje s tím, jak byl vychován: „*Ve své práci se nesnažím věci bagatelizovat, ale činit to, co považuji správné. Protože věřím, že lidé tento přístup nejen očekávají, ale i si jej zaslouží.*“²⁵⁷

Na druhém, o poznání kratším spotu, je vášnivý horolezec Kurz zachycen při výstupu na rakouskou horu *Hoher Dachstein*. Pod příznačným názvem „*Dovést Rakousko zpět na vrchol*“ zde popisuje náročné výzvy, které s sebou politika přináší a srovnává ji právě s horolezectvím. Podobně jako v případě horské túry je úkolem politika nalézt a zvolit správnou cestu, přestože nemusí být nejjednodušší či nejpohodlnější. Při tom často musí čelit odporu a protivětru, je však třeba si být vědom své zodpovědnosti, naslouchat druhým a vydat ze sebe to nejlepší. Nejen kvůli sobě, ale aby z jeho rozhodnutí mohli profitovat všichni. Na závěr Kurz zmiňuje, že Rakousko je nejkrásnější zemí světa a jeho občané si zaslouží jen to nejlepší. Proto je načase dovést zemi zpět na vrchol.²⁵⁸

Se sociálními sítěmi úzce souvisela i největší aféra těchto voleb. Na přelomu srpna a září vypukla kauza s dvěma falešnými facebookovými profily, jež měly dehonestovat v předvolebních průzkumech vedoucího lídra lidovců. První, pod názvem „*My pro Sebastianu Kurze*“, působil na první pohled dojmem, že je spravován až fanatickými příznivci ÖVP. Obsahoval převážně populisticky laděné příspěvky, například zprávu v následujícím znění: „*Desetitisíce migrantů čekají v Itálii na průchod do střední Evropy, nevládní neziskové organizace vyhrožují, že tyto lidi přivedou do Rakouska. To si má Rakousko nechat líbit?*“ Záměrem pravděpodobně bylo odradit liberálně smýšlející voliče od odevzdání hlasu lidovcům. Druhá z anonymně provozovaných stránek, „*Pravda o Sebastianu Kurzovi*“, naopak jednoznačně vykazovala rysy krajně pravicového blogu očerňujícího volebního lídra ÖVP.

²⁵⁷ Was mich geprägt hat. In: YouTube [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=alqyq7xIKU0>. Kanál uživatele Sebastian Kurz.

²⁵⁸ Österreich zurück an die Spitze führen. In: YouTube [online]. 24. 9. 2017 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=KjN_HFn4_-I. Kanál uživatele Sebastian Kurz.

Kurz zde byl střídavě v satirickém a nenávistném duchu prezentován jako podporovatel otevřené migrační politiky či loutka v rukou někdejšího lidoveckého kancléře Wolfganga Schüssela. Za vznikem této stránky stála dvojí strategie. Přesvědčit bývalé hlasující Svobodných, aby ani tentokrát nepodpořili ÖVP a zároveň oslabit FPÖ prostřednictvím neférové kampaně proti lidovcům, která měla odradit její potenciální voliče. Především druhý z uvedených profilů obsahoval příspěvky s rasistickým a v ojedinělém případě i antisemitským podtextem. Tím bylo obvinění, že Kurz je součástí pochybné sítě maďarsko-amerického multimiliardáře židovského původu George Sorose, jenž ovlivňuje politické dění dle svých zájmů. Stopy po původu negativní kampaně vedly možná překvapivě do tábora SPÖ, konkrétně do okruhu marketérů kolem izraelského volebního stratéga Tala Silbersteina, který se již v minulosti podílel na kampaních sociálních demokratů. Strana se od něj sice veřejně distancovala již v polovině srpna poté, co byl v zadržen ve své vlasti z důvodu podezření z legalizace výnosů z trestné činnosti, avšak dle důkazních materiálů zveřejněných deníkem *Die Presse* koncem září pokračovali Silbersteinovi spolupracovníci v provozování obou facebookových profilů i nadále. Ve světle těchto událostí odstoupil 30. září 2017 vedoucí kampaně SPÖ Georg Niedermühlbichler, nicméně sociálně demokratický PR poradce Peter Puller, jenž byl právě Silbersteinem pověřen organizováním negativní kampaně, obvinil tiskového mluvčího ÖVP Geralda Fleischmanna, že mu již v červenci téhož roku nabídl 100 tisíc euro výměnou za informace o jeho úloze v kampani SPÖ. Fleischmann, který se mezitím ocitl v hledáčku rakouského státního zastupitelství, potvrdil, že ke schůzce s Pullerem skutečně došlo, popřel však, že by mu zde nabídl finanční obnos. Vyšetřování proti jedné z nejdůležitějších postav Kurzova týmu bylo posléze pozastaveno. Sám Kurz vyvrátil, že by si vyžádal, respektive obdržel informace o kampani SPÖ. Naopak ostře kritizoval angažování Tala Silbersteina a prohlásil, že spolu s ním byly do Rakouska přivezeny nečisté metody. Zároveň se vyslovil pro zavedení trestní odpovědnosti za usvědčení z provozování negativní kampaně, rakouská jurisdikce však touto možností dodnes nedisponuje.²⁵⁹

Celá aféra sice v závěrečné fázi volební kampaně značně rezonovala mediálním prostorem, na konečné rozhodování voličů však neměla příliš velký vliv. Dle povolebních

²⁵⁹ THALHAMMER, Anna. Tal Silberstein und die Wahrheit über die Schmutzkübel-Kampagnen der SPÖ. In: *Die Presse* [online]. 30. 9. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5294429/tal-silberstein-und-die-wahrheit-uber-die-schmutzkubel-kampagnen-der-spo>; TÓTH, Barbara. Der Silberstein-Skandal. In: HOFER, Thomas a Barbara TÓTH. *Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership*. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 137-143; Wahl 2017 – Pressestunde mit Sebastian Kurz (ÖVP), ORF 8.10.2017. In: YouTube [online]. 16. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bF1jQpLbtKQ>. Kanál uživatele Politik konserviert.

průzkumů představovala podstatný motiv pouze pro každého dvacátého voliče.²⁶⁰ Negativní kampaň paradoxně uškodila spíše ÖVP než SPÖ, čemuž nasvědčují demoskopická šetření ze závěrečných týdnů před konáním voleb. Zatímco sociální demokraté se díky mobilizaci vlastní základny a oslovení voličů převážně Zelených zvládli konsolidovat, náskok lidovců na čele průzkumů se pomalu snižoval. V táboru ÖVP zavládly poprvé obavy z možné ztráty po celou dobu zdánlivě jasného vítězství. Dosud precizně naplánovaná strategie lidovců byla od té doby zastíněna vzájemnými obviňováními a výhružkami mezi oběma dlouholetými koaličními partnery, z čehož mohla profitovat FPÖ jakožto strana upřednostňující potřeby elektorátu před mezistranickými šarvátkami. Dosud nevyjasněné potenciální zapojení tiskového mluvčího ÖVP do negativní kampaně sociálních demokratů určitým způsobem poškodilo i pověst Kurzova hnutí o férovém volebním stylu. Nicméně náskok lidovců z předchozích měsíců byl příliš velký na to, aby je Kernova SPÖ mohla v průběhu několika týdnů předstihnout.²⁶¹

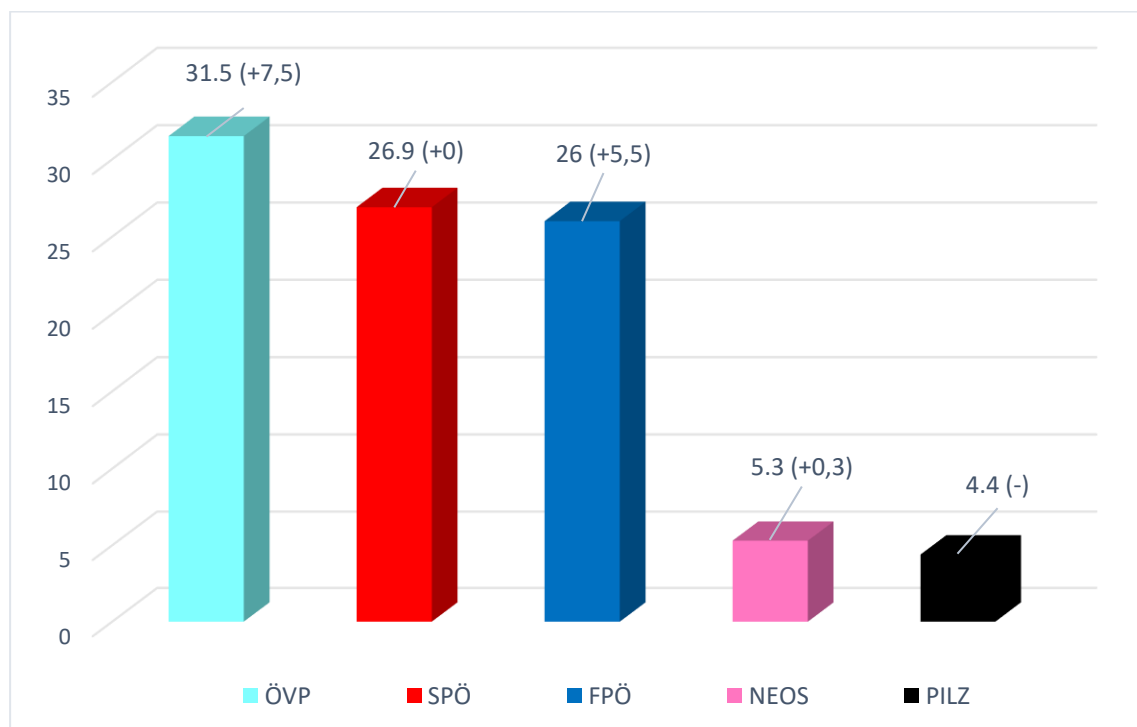
Kurzova Rakouská lidová strana se s ziskem 31,5 % (+ 7,5 procentních bodů) stala poprvé od roku 2002 nejsilnější politickou silou. Za druhého vítěze 26. parlamentních voleb lze považovat FPÖ, jež s 26 % zaznamenala svůj druhý nejlepší výsledek v historii a jen těsně jí unikla druhá příčka před SPÖ (26,9 %). Titul poraženého jednoznačně připadl Zeleným, kteří oproti roku 2013 ztratili téměř 9 procentních bodů a poprvé od roku 1986 jim zůstala brána Národní rady uzavřena. Z tohoto neúspěchu mohla profitovat „Kandidátka Peter Pilz“ – krátce před volbami vzniknuvší subjekt jednoho z původních zakladatelů Zelených – která s 4,4 % těsně pokořila čtyřprocentní volební práh. Podobného výsledku dosáhli i liberálové NEOS (5,3 %), naopak Tým Stronach se rozhodl v říjnových volbách nekandidovat a oznámil ukončení činnosti.²⁶²

²⁶⁰ HAJEK, Peter. Die Ideen des Mai 2017. In: HOFER, Thomas a Barbara TÓTH. Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 185.

²⁶¹ PINK Oliver. Wie die ÖVP die Wahl (doch noch) gewann. In: Die Presse [online]. 21. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5307172/wie-die-ovp-die-wahl-doch-noch-gewann>; PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 147; Redaktion/APA – Austria Press Agency. Nationalratswahl: Alle Umfragen im Durchschnitt. In: Profil [online]. 12. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/nationalratswahl-umfragen-8337471>.

²⁶² Nationalratswahl 2017. In: Bundesministerium für Inneres [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: https://bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2017/start.aspx.

Graf č. 2: Výsledky voleb do Národní rady 2017

Zdroj: vlastní na základě informací z:

https://bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2017/start.aspx

3.2 Analýza volebního chování

Rozhodování voličů bylo nejvýrazněji ovlivněno dvěma centrálními faktory – nespokojeností s nedávným politickým vývojem a touhou po změně. 45 % voličů bylo toho názoru, že Rakousko se v posledních pěti letech ubíralo špatným či spíše špatným směrem. 37 % respondentů nespatořovalo v témže období žádnou výraznou změnu oproti minulosti a pouze 17 % bylo s aktuální situací spokojeno. Nesouhlas s vývojem země se odrážel v negativním hodnocení vlády – 46 % dotazovaných bylo spíše nespokojeno a 26 % uvedlo velkou nespokojenost s vládní činností. Vysoký počet těchto voličů se podařilo oslovit FPÖ a ÖVP, 35 % respondentů negativně hodnotících výkony velké koalice přešlo tentokrát do tábora Svobodných, v těsném závěsu jim konkurovali lidovci se ziskem 34 % hlasů. ÖVP tak kromě

tradičních, městských a venkovských skupin obyvatelstva získala na svou stranu i nemalý počet protestních voličů.²⁶³

Z hlediska témat, která nejméně rezonovala společností, dominovaly obavy spojené s migrací a integrací, které považoval za relevantní každý druhý volič (55 %). Obě témata tentokrát přispívala k mobilizaci a zároveň polarizaci voličských skupin silněji než obvyklé spory ohledně hospodářské, daňové, sociální či zaměstnanecké politiky. Další znepokojující téma rakouských voličů, do jisté míry také úzce související s migrací, představovala rostoucí kriminalita s hrozbou terorismu (33 %). Až poté s odstupem následovaly zmíněné klasické oblasti reflektující vysoké daně v mezinárodním srovnání (33 %), nízké příjmy určitých profesí a nedostatečnou výši penzí doprovázenou nevyhovující ošetrovatelskou péčí (33 %). V případě voličů, kterým nejvíce osobních starostí způsobovaly problémy spojené s uprchlíky, azylanty či přistěhovalci, uspěla nejvíce FPÖ, doprovázená ÖVP, zatímco na SPÖ, jež uvedené oblasti tradičně nevěnuje přílišnou pozornost, zbyla až třetí příčka. ÖVP naproti tomu jednoznačně dokázala učinit nabídku voličům preferujícím snížení daňové zátěže, lidovci představovali první volbu také pro voliče toužící po ukončení období politické stagnace s minimem dotážených reforem. SPÖ mohla oběma vítězným stranám konkurovat pouze svými stěžejními programovými tématy – bojem s nízkými příjmy a penzemi či hrozící redukcí sociálních příspěvků.²⁶⁴

Volby do Národní rady roku 2017 lze ve srovnání s předchozími volbami charakterizovat nebyvalou volatilitou voličů, dle statistických údajů odevdalo 36 % voličů svůj hlas jiné straně než před čtyřmi lety. Signifikantním znakem voleb byl také dosud nejvyšší počet tzv. pozdních voličů (*late deciders*), 18 % respondentů uvedlo, že se o podpoře příslušné strany definitivně rozhodli až těsně před volebním dnem.²⁶⁵ ÖVP obdržela 168 tisíc hlasů od někdejších voličů FPÖ, 114 tisíc hlasů od voličů nekandidujícího Týmu Stronach, 84 tisíc od voličů Zelených a 60 tisíc od voličů NEOS. Výrazný přírůstek zaznamenali lidovci i z řad nevoličů (121 tisíc hlasů). SPÖ odvrátila hrozící nejhorší výsledek ve svých dějinách především prostřednictvím signifikantní podpory od voličů Zelených (161 tisíc) a nevoličů (156 tisíc). Zároveň se však sociální demokraté museli smířit s podstatným úbytkem hlasů ve prospěch FPÖ (155 tisíc). Výsledek FPÖ byl podmíněn vysokou mobilizační schopností, kromě

²⁶³ Nationalratswahl 2017. In: SORA [online]. [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/nrw17.html>.

²⁶⁴ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Die Nationalratswahl 2017 als Richtungswahl. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 11-12.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 6-7.

zmíněných voličů SPÖ oslovila strana nejvýrazněji nevoliče (122 tisíc) a bývalé voliče ÖVP, BZÖ a Týmu Stronach, kdy od všech uvedených subjektů obdržela celkem 95 tisíc hlasů. Hořkou pachut' na solidním volebním výsledku FPÖ však dle očekávání zanechala ztráta 168 tisíc voličů, kteří se kvůli programovým paralelám rozhodli podpořit lidovce. Neúspěch Zelených lze odůvodnit slabou mobilizační strategií, strana si udržela pouze jednu čtvrtinu svých voličů z roku 2013. Kromě SPÖ odevzdali její bývalí voliči nejčastěji hlas Kandidátce Petera Pilze (67 tisíc). Z odlivu voličů od Zelených mohli těžit i NEOS (57 tisíc), liberálové získali také 32 tisíc hlasů od ÖVP, avšak opačným směrem zamířilo 60 tisíc vlastních voličů.²⁶⁶

Co se týče volebních motivů jednotlivých stran, u voličů ÖVP byly jednoznačně dominujícími důvody osobnost volebního lídra Kurze (31 %) a příslib nového začátku (31 %), s odstupem doprovázeny nejlepším programem či stanovisky (21 %). U SPÖ hrály charakterové vlastnosti volebního lídra také podstatnou, byť výrazně menší roli než v případě lidovců. Christian Kern byl pro 21 % respondentů hlavní příčinou, proč odevzdali svůj hlas sociálním demokratům. Směrodatnějšími motivy byly však pro většinu voličů program, sociálně demokratické hodnoty spolu s image strany zaměstnanců a kompetencí v sociálně politických otázkách. V případě SPÖ nelze opomenout ani důležitost strategického hlasování, neboť 18 % voličů odůvodnilo své rozhodnutí snahou zabránit koalici ÖVP s FPÖ. Naopak postava volebního lídra Stracheho měla na hlasování pro FPÖ pramalý vliv. Voliče Svobodných nejvíce oslovil postoj strany v záležitostech migrace, každý třetí volič zdůvodnil svoji volbu restriktivní azylovou politikou FPÖ. Důležitými motivy voličů pro podpoření Svobodných byly i deklarovaná připravenost strany převzít vládní zodpovědnost, touha po novém začátku a snaha zabránit obnovení velké koalice. Pro voliče liberálů NEOS byly podobně jako v předchozích volbách zásadními hybateli personalizační motivy spojeny s osobou kandidáta Matthiase Strolze. Nemalým způsobem ovlivnil rozhodování voličů volební program, liberální postoj strany, příslib změny a vítané návrhy v oblasti vzdělání či hospodářství. Změna na předsednickém postu Zelených uskutečněná v průběhu kampaně se negativně podepsala na konečném výsledku Zelených. Odstoupivší Eva Glawischnigová byla totiž dle průzkumů schopna oslovit více voličů než její nástupkyně Ulrike Lunaceková. Centrálním motivem příznivců Zelených tak s markantním náskokem zůstala spokojenost s programem a ustálenými postoji strany v klimapolitických otázkách či ochraně menšin. Tato témata však většinová společnost tentokrát nepovažovala za příliš relevantní a Zelení po 31 letech pozbyly parlamentní relevance. K dojmu, že strana není vnitřně jednotná, přispěl kromě

²⁶⁶ Wahlanalyse Nationalratswahl 2017. In: SORA/ISA – Institut für Strategieanalysen [online]. [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: https://www.sora.at/fileadmin/downloads/wahlen/2017_NRW_Wahlanalyse.pdf.

změny předsedkyně i odchod jednoho ze zakladatelů strany Petera Pilze, jenž obratem založil vlastní stranu. Právě postava dlouholetého bojovníka proti korupci a poslance s letitými zkušenostmi byla hlavním důvodem, proč voliči podpořili Kandidátku Petera Pilze, která i na úkor Zelených nakonec těsně pronikla do Národní rady.²⁶⁷

Věkově starší skupiny voličů (60 a více) odevzdaly svůj hlas převážně stálícím na rakouské politické scéně – SPÖ a ÖVP, naopak FPÖ byla výrazně oblíbenější u voličů mladších 60 let. Také Zelení se nevyšší podpoře těšili u mladších generací, od voličů mladších 30 let získali 7 % odevzdaných hlasů. Z hlediska volebního rozhodování dle pohlaví lze užít klasické dělení na pravici a levici – muži volili převážně FPÖ, ženy naopak SPÖ a Zelené. V případě ÖVP byly rozdíly mezi podporou voličů a voliček minimální, NEOS a Kandidátka Petera Pilze oslovila obě pohlaví rovněž zhruba stejně. Co se týče profesního profilu, FPÖ dokázala zmobilizovat 59 % dělníků, čímž jednoznačně předčila tradičně dělnickou stranu SPÖ (19 %). ÖVP byla nejoblíbenější stranou mezi zaměstnanci (31 %) a osobami samostatně výdělečně činnými (41 %). Závratná překvapení nenabídlo ani srovnání volebního chování podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Osoby se základním vzděláním nejčastěji volily shodně FPÖ a SPÖ (33 %), Svobodní získali zároveň nadprůměrný počet hlasů od voličů s výučním listem (37 %). U občanů s maturitou či akademickým titulem pak před sociálními demokraty s náskokem zvítězila ÖVP (38 %).²⁶⁸

3.3 Povolební situace

Z čistě matematického hlediska se po zveřejnění volebních výsledků nabízely tři koaliční varianty – ÖVP-FPÖ, SPÖ-FPÖ a na první pohled nereálné obnovení velké koalice pod vedením lidovců. Přestože druhá uvedená varianta by na základě podobného počtu získaných mandátů umožňovala spolupráci sobě rovných partnerů, zahájení koaličních rozhovorů ztroskotalo na odporu vlivných funkcionářů převážně z řad sociálních demokratů. Také voliči SPÖ kooperaci se Svobodnými jednoznačně odmítali, v případě FPÖ se pro tuto možnost vyslovila jen zanedbatelná část voličů. Jako nejpravděpodobnější se proto jevil obnovení koaličního modelu mezi lidovci a Svobodnými z let 2000-2005, které navíc stejně jako již před

²⁶⁷ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 100-102; HAJEK, Peter. Die Ideen des Mai 2017. In: HOFER, Thomas a Barbara TÓTH. Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, s. 183-184.

²⁶⁸ Nationalratswahl 2017. In: SORA [online]. [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/nrw17.html>.

vyhlášením voleb preferovala většina voličů obou stran.²⁶⁹ Přesto právě stigmatizující vládní zkušenost s ÖVP z počátku milénia a programové paralely obou stran v sociálněpolitických otázkách, kvůli kterým je pro slabšího z koaličních partnerů obtížné vytvořit si u veřejnosti zřetelný tematický profil, byly hlavními důvody několika aktérů z tábora Svobodných pro upřednostňování spolupráce s SPÖ.²⁷⁰

Spolkový prezident Alexander Van der Bellen pověřil 19. října 2017 v souladu s rakouskými zvyklostmi vítěze voleb Sebastiana Kurze sestavením nové spolkové vlády. Ještě před zahájením koaličních vyjednávání absolvoval předseda ÖVP neformální setkání se zástupci všech parlamentních stran. Médii očekávaná schůzka s SPÖ ukázala, že o spolupráci nestojí ani jedna ze zainteresovaných stran. Rozhovor trval pouhých 45 minut a předseda sociálních demokratů Kern poté oznámil, že jeho strana se připravuje na působení v opozici.²⁷¹

Kurz tak 25. října 2017 dle očekávání oficiálně zahájil koaliční vyjednávání s FPÖ. Svě rozhodnutí po završení sondážních rozhovorů s celkem čtyřmi v Národní radě zastoupenými stranami odůvodnil nejvyšším počtem programových shod a skutečným odhodláním Svobodných podílet se na vládní činnosti. Lidovecký předseda se vyslovil pro vznik nové vlády nejpozději do Vánoc, přičemž budoucí spolupráci podmínil třemi požadavky. Mezi ně patřilo akceptování nového stylu založeného na vzájemném respektu, v rámci kterého všichni zúčastnění táhnou za „jeden provaz“, vynaložení úsilí vedoucího ke změně v zemi, například prostřednictvím realizace daňové reformy a dodržování jednoznačného proevropského kursu založeném na prosazování principu subsidiarity, s ohledem na rakouské předsednictví Evropské rady v druhé polovině roku 2018.²⁷²

Koaliční vyjednávání mezi lidovci a Svobodnými trvala bezmála dva měsíce, nový kabinet byl spolu s vládním programem prezentován 16. prosince 2017, členové vlády byli spolkovým prezidentem oficiálně jmenováni o dva dny později. Lidovci obsadili celkem osm vládních křesel, kromě postu kancléře obdrželi také ministerstvo financí, spravedlnosti či školství. FPÖ připadlo šest ministerských pozic, přičemž ÖVP překvapivě přenechala svému „juniornímu partnerovi“ poměrně důležité resorty. Kromě ministerstva vnitra, které si Svobodní

²⁶⁹ V období 2005–2006 vládla Rakouská lidová strana se Svazem pro budoucnost Rakouska, který vznikl v dubnu 2005 odštěpením od Svobodných.

²⁷⁰ ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 111; PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 123-124.

²⁷¹ NEUWIRTH, Dietmar. Kern: „Bereiten uns auf Opposition vor“. In: Die Presse [online]. 22. 10. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5307616/kern-bereiten-uns-auf-opposition-vor>.

²⁷² SCHAFFER, Tom. ÖVP und FPÖ verhandeln ab morgen über Koalition. In: Kurier [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/live-sebastian-kurz-laedt-fpoe-zu-koalition-ein/293.986.159>.

již před zahájením vládních rozhovorů kladli jako podmínku, získala strana budoucího vicekancléře Heinze-Christiana Stracheho také ministerstvo zahraničí či obrany.²⁷³ Ministryní zahraničí se stala expertka na Blízký východ bez stranické příslušnosti Karin Kneisslová, ministrem obrany někdejší voják a štyrský regionální politik Mario Kunasek, známý svým kritickým postojem k EU. Avšak největší rozruch vyvolala nominace Herberta Kickla, jenž v minulosti psal místy xenofobní projevy Jörgu Haiderovi a později organizoval volební kampaně jeho nástupci Strachemu, na post ministra vnitra. Jeho rukopis nesly například kontroverzní slogany FPÖ „*Domov namísto islámu*“ či „*Videň se nesmí stát Istanbulem*“.²⁷⁴

Pod názvem „*Společně pro naše Rakousko*“ představily obě strany svůj 182 stránkový vládní program, obsahující řadu reforem a ambiciózních projektů. Největší pozornost pozorovatelů upoutala reforma sociálního systému spočívající ve snížení počtu společností zprostředkujících sociální pojištění, celorepubliková redukce sociálních dávek na částku v maximální výši 1500 euro měsíčně (*Mindestsicherung*) či daňové úlevy pro fyzické a právnické osoby.²⁷⁵ Rodiny s dětmi měly být navíc podpořeny ročním rodičovským bonusem ve výši 1500 euro za potomka, jenž měl být odečten od daní z příjmu. Rozporuplné reakce nabídl podnět větší flexibility pracovní doby v podobě zavedení dvanáctihodinového pracovního dne, oba koaliční partneři však návrh obhajovali s tím, že bude fungovat na bázi dobrovolnosti. Vzhledem k postoji obou stran k tématu migrace, nebylo překvapením

²⁷³ Vláda ÖVP-FPÖ byla jmenována v následujícím složení. Spolkový kancléř: Sebastian Kurz (ÖVP), spolkový vicekancléř a ministr veřejné služby a sportu: Heinz-Christian Strache (FPÖ), spolková ministryně zahraničí a pro integraci: Karin Kneisslová (bez stranické příslušnosti, nominována za FPÖ), spolkový ministr vnitra: Herbert Kickl (FPÖ), spolkový ministr spravedlnosti, reform, ústavy a deregulace: Josef Moser (ÖVP), spolkový ministr financí: Hartwig Löger (FPÖ), spolkový ministr dopravy: Norbert Hofer (FPÖ), spolkový ministr obrany: Mario Kunasek (FPÖ), spolková ministryně práce a sociálních věcí: Beate Hartingerová-Kleinová (FPÖ), spolková ministryně pro udržitelnost a turismus: Elisabeth Köstingerová (ÖVP), spolkový ministr školství: Heinz Faßmann (ÖVP), spolková ministryně hospodářství: Margarete Schramböcková (ÖVP), spolková ministryně pro ženy, rodinu a mládež: Juliane Bognerová-Straußová (ÖVP), spolkový ministr v úřadu kancléře pro EU, Kulturu a média: Gernot Blümel (ÖVP), státní tajemník v úřadu ministerstva financí: Hubert Fuchs (FPÖ), státní tajemnice v úřadu ministerstva vnitra: Karoline Edtstadlerová (ÖVP). Srov. Redaktion. Türkis-Blau: Das sind die neuen Minister. In: Kurier [online]. 16. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tuerkis-blau-i-das-sind-die-neuen-minister/302.322.267>.

²⁷⁴ BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1360; REBHANDL, Manfred. Am Hund vorbei in die Regierung. In: Die Welt. 18. 12. 2017, s. 6.

²⁷⁵ *Bedarfsorientierte Mindestsicherung* (dávky vázané na minimální zdroje) je rakouská forma sociální podpory v nezaměstnanosti, jejímž smyslem je umožnit občanům vést řádný život. V roce 2010 došlo formou ústavního zákona k dohodě mezi spolkem a všemi devíti spolkovými zeměmi, v rámci které byl stanoven jednotný, celorepublikový rámec sociální podpory, jenž byl pro spolkové země závazný. Od roku 2016 je pak regulace podmínek a výše sociálních dávek plně v jejich kompetenci. V současnosti mají osoby žijící samy a samoživitelé nárok na zhruba 949 eur měsíčně, páry žijící ve společné domácnosti získávají měsíčně přibližně 1400 eur. Výše podpory určené dětem se pohybuje dle příslušné spolkové země v rozmezí 171-256 eur na nezletilého. Srov. Sozialhilfe und Mindestsicherung. In: Bundesministerium Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz [online]. 23. 10. 2019 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.sozialministerium.at/Themen/Soziales/Sozialhilfe-und-Mindestsicherung.html>.

avizované zpřísnění migrační a azylové politiky. Uprchlíci s azylem v Rakousku měli nově získávat o 300 euro nižší státní podporu, nově příchozí neměli mít dokonce po dobu pěti let nárok na většinu sociálních příspěvků. Posílení bezpečnosti mělo být zajištěno navýšením počtu policistů, za násilné a sexuální delikty měly pachatele čekat přísnější tresty. Důraz byl kladen také na oblast integrace, k efektivnějšímu začlenění dětí s migračním pozadím do většinové společnosti měl přispět povinný dodatečný rok v mateřské škole či speciální třídy pro školáky s neadekvátní znalostí německého jazyka. Tyrkysovo-modrá vláda také plánovala podrobit důkladnější kontrole islámské školky, přičemž nevyloučila jejich potenciální uzavření. Oba koaliční partneři museli učinit určité ústupky za účelem dosažení konsensu. V případě ÖVP to bylo Svobodnými požadované zrušení zákazu kouření v restauracích, FPÖ naopak musela upustit od svých předvolebních slibů spojených s rozšířením nástrojů přímé demokracie. Pozměněny byly pouze podmínky pro konání lidové iniciativy (*Volksbegehren*). Za předpokladu, že příslušná petice nasbírá minimálně 900 tisíc podpisů oprávněných voličů – Svobodní usilovali již před zahájením koaličních rozhovorů o stanovení této hranice na pouze 256 tisíc hlasů – a Národní rada v průběhu jednoho roku nevydá odpovídající legislativní opatření, měl být požadavek lidové iniciativy předložen k lidovému hlasování (*Volksabstimmung*).²⁷⁶

Většina Rakušanů přijala novou vládu s vysokými očekáváními. 42 % dotázaných hodnotilo kabinet ještě před začátkem své činnosti kladně, u 23 % vzbuzoval smíšené pocity. 19 % respondentů vnímalo tyrkysovo-modrou koalici spíše negativně a 13 % zúčastněných ji explicitně odmítalo.²⁷⁷ Co se týče programových bodů, největší souhlas veřejnosti získalo plánované zpřísnění trestů za sexuální a násilné delikty, podmínka, aby všechny děti uměly před nástupem do školy německy, kapacitní navýšení policejního sboru či slib, že během následujícího legislativního období nebudou zavedeny další daňové sazby. Nesouhlasně bylo

²⁷⁶ Redaktion: Das Regierungsprogramm von ÖVP und FPÖ im Überblick. In: Der Standard [online]. 16. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000070495198/regierungsprogramm-oevp-fpoe-kurz-strache-ueberblick-analyse>; Redaktion. Ein Land rückt nach rechts. In: Zeit [online]. 18. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2017-12/oevp-fpoe-oesterreich-regierung-minister-asyl-europa/komplettansicht>; BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1360-1361; ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 113; Helmut Brandstätter im Gespräch mit Sebastian Kurz und Heinz-Christian Strache. In: YouTube [online]. 17. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TeGpAEOuJ4g&t=49s>. Kanál uživatele Kurier; Das Interview mit Kurz & Strache | ZiB spezial. In: YouTube [online]. 18. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=UC5rXyd_JOg. Kanál uživatele Austria TV.

²⁷⁷ PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, s. 150.

naopak nahlíženo na zrušení zákazu kouření v gastronomii a zmiňovanou větší flexibilitu pracovní doby.²⁷⁸

Na závěr stojí za zmínku, že na rozdíl od roku 2000, kdy se dva stejné subjekty poprvé domluvily na sestavení společné vlády, nedošlo tentokrát k podobným turbulencím na domácí i zahraniční scéně, jež tehdy vedly až k diplomatickým sankcím uvaleným na alpskou republiku ze strany členských zemí EU. Vyjednávání a následné jmenování Kurzova kabinetu sice v Rakousku doprovázelo v menším rozsahu několik demonstrací, občasná kritika zaznívala také od několika představitelů evropských zemí. Nicméně FPÖ se postupem času, i vlivem migrační krize, z které profitovaly nacionálně či populisticky laděné strany po celé Evropě, stala společensky přijatelnější. Aby nastávající kancléř Kurz předešel možným obavám v rámci EU, navštívil ještě před prezentací programového prohlášení v Národní radě krátce Brusel, aby ubezpečil předsedy všech tří nejdůležitějších institucí EU o proevropské orientaci svého kabinetu. Tehdejší předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker naopak nejmladšímu kancléři rakouské historie přislíbil, že Evropská unie bude jeho vládu hodnotit pouze na základě jejích kroků, bez jakýchkoliv předsudků vůči FPÖ.²⁷⁹

²⁷⁸ SEIDL, Conrad. Umfrage zeigt breite Zustimmung zum Regierungsprogramm. In: Der Standard [online]. 27. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000071039515/umfrage-breite-zustimmung-zum-grossteil-des-regierungsprogramms>.

²⁷⁹ MAYER, Thomas. Kanzler in Brüssel: Ein Kurztrip, der die Sorgen um Österreich zerstreute. In: Der Standard [online]. 20. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000070780833/kanzler-in-bruessel-ein-kurztrip-der-sorgen-um-oesterreich-zerstreute>.

4. Vláda ÖVP-FPÖ (2017-2019)

4.1 Roční bilance

Tyrkysovo-modrá koalice zahájila svoji činnost ve vysokém tempu a již během prvního roku v úřadu po sobě zanechala působivý dojem. Dynamický nástup Kurzovy vlády do jisté míry připomínal start stejnobarevné koalice z počátku milénia, dodnes charakterizovaný mottem „rychlost zabíjí“. Tehdejší vláda lidoveckého kancléře Schüssela se na již zmiňovaný počáteční tlak ze strany veřejnosti a členských zemí EU snažila odpovědět prosazením vysokého počtu reforem, které byly v minulosti považovány za neproveditelné. Dosud žádný kabinet rakouské historie nevstoupil do úřadu tak rázným způsobem, nicméně vlivem slabého personálního obsazení určitých resortů a spěšného schvalování legislativních návrhů muselo být množství zamýšlených reforem vzato zpět. V rakouském mediálním prostoru tak logicky vířily spekulace, zda může podobný osud zastihnout i Sebastiana Kurze.²⁸⁰

Tomu ani po roce stráveném v úřadu téměř nic nenasvědčovalo, rakouská vláda prosadila v souladu se svým programem řadu návrhů a oba koaliční partneři si na základě demoskopických šetření drželi stabilní přízeň veřejnosti. Po roce v úřadu hodnotilo Kurzův kabinet pozitivně 58 % respondentů, vůbec poprvé od roku 2009 tak byla rakouská společnost s činností vlády spíše spokojena než naopak. Kurzovi coby spolkovému kancléři důvěřovalo okolo 60 % dotázaných, díky čemuž byl nejoblíbenějším politikem v zemi. Jeho ÖVP v předvolebních průzkumech oproti svému výsledku z předchozího roku značně posílila a balancovala na zisku 35 % hlasů.²⁸¹ Z hlediska realizovaných kroků byly oběma vládními špičkami jako největší úspěchy prezentovány dosažení vyrovnaného státního rozpočtu poprvé po 65 letech, daňové úlevy pro rodiny s dětmi v podobě ročního příspěvku ve výši 1500 euro za potomka, nastolený pořádek v záležitostech migrace, větší flexibilita pracovní doby a snížení počtu sociálních pojišťoven.²⁸² Zejména na poslední dva z uvedených počinů nahlížela veřejnost se smíšenými pocity. První, spočívající v umožnění dvanáctihodinového pracovního dne, respektive šedesátihodinového pracovního týdne narazil na odpor převážně z řad

²⁸⁰ FRITZL, Martin. 100 Tage Regierung: Schüssel und das Motto „Speed kills“. In: Die Presse [online]. 22. 3. 2014 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1578430/100-tage-regierung-schussel-und-das-motto-speed-kills>.

²⁸¹ HAJEK, Peter a Alexandra SIEGL. Der „neue Stil“ der Regierung Kurz. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2018. Wien: Böhlau, 2019, s. 118-124.

²⁸² JANKOWSKI, Helin. Wenn Kurz und Strache zur „Paarsitzung“ laden. In: Die Presse [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5540816/wenn-kurz-und-strache-zur-paarsitzung-laden>.

zaměstnanců a odborů zastupujících jejich zájmy. Vláda v případě tohoto opatření argumentovala tím, že zaměstnancům zbyde více volného času, odbory naopak kontrovaly s obavami o zdraví pracujících.²⁸³ Lidovci se Svobodnými museli nakonec v reakci na neutuchající kritiku zmírnit svůj původní návrh. Dle parlamentem schváleného zákona tak lze jedenáctou a dvanáctou pracovní hodinu odpracovat pouze dobrovolně. Druhou kontroverzní reformou bylo snížení počtu sociálních pojišťoven z tehdejších 21 na pět za účelem zvýšení efektivity pojistného plnění a docílení úspor v systému. Terčem kritiky celého opatření byla skutečnost, že v grémiích jedné z pěti nově vytvořených společností, Rakouské zdravotnické pokladny (*Österreichische Gesundheitskasse*), neměli být zaměstnanci zastoupeni vůči zaměstnavatelům v převaze jako doposud, nýbrž zde mělo být uplatněno paritní obsazení. Koaliční představitelé svůj záměr zdůvodnili tím, že zaměstnavatelé nesou stejně jako zaměstnanci polovinu nákladů. Jako podobně ambiciózní projekt se jevila jednotná celorepubliková regulace sociálních příspěvků (*Mindestsicherung*), přičemž nárok na podporu měl být nově podmíněn dostatečnou znalostí německého jazyka.²⁸⁴ Vládní návrh nepochybně cílil převážně na zahraniční občany – pro migranty nenavštěvující jazykové kurzy či nově přichozí cizince, kteří měli obdržet právo na sociální podporu až po uplynutí pětileté čekací lhůty. Nicméně nová legislativní úprava se týkala i rakouských občanů, výrazně nižší příspěvky měly zaznamenat například početné rodiny. Hlavním smyslem redukce podpory v nezaměstnanosti bylo přesvědčit příjemce sociálních dávek k návratu do pracovního procesu. Polarizujícím a proti cizincům mířeným opatřením byl také podnět omezující rodičovskou podporu vyplácenou do zahraničí potomkům rodičů pracujících v Rakousku. Zpravidla se jednalo o občany Slovenska, Maďarska či Rumunska, roku 2017 bylo do těchto zemí převedeno na 253 milionů eur. Kurz tak oprášil svůj požadavek již z dob, kdy byl spolkovým ministrem zahraničí. I tentokrát jej obhajoval tím, že mu přijde nesmyslné, aby osoby žijící v zemích s nízkými životními náklady nadměrně profitovaly z rakouského sociálního systému. Největší otazník se však vznášel nad tím, zda tento krok nebude v rozporu s evropským právem, jenž principiálně zakazuje jakoukoliv diskriminaci na základě státní příslušnosti.²⁸⁵ V pozadí zůstala oblast integrace, výsledkem roční práce byly podle některých pozorovatelů spíše

²⁸³ KRÄFTNER, Florian. 1 Jahr 12-Stunden-Tag-Gesetz. In: ÖGB [online]. 29. 8. 2019 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.oegb.at/themen/arbeitsrecht/arbeitszeit/1-jahr-12-stunden-tag-gesetz>.

²⁸⁴ Vyplácení příspěvků sociální podpory a podmínky pro jejich získání byly v té době v kompetenci jednotlivých spolkových zemí.

²⁸⁵ 14. května 2020 podala Evropská komise na Rakousko u Soudního dvora Evropské unie žalobu ve věci indexace přídatků na děti, o záležitosti však nebylo dosud rozhodnuto. Srov. MAYER, Thomas. EU-Kommission klagt Österreich bei EuGH wegen Familienbeihilfe-Indexierung. In: Der Standard [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/consent/tcf/story/2000117481548/eu-kommission-befasst-eugh-mit-familienbeihilfen-indexierung>.

kontraproduktivní kroky jako zavedení separátních tříd pro předškoláky s nedostatečnou jazykovou vybaveností a prosazení zákazu šátků na základních školách.²⁸⁶ Přes drobnou kritiku neskrývali Kurz ani Strache nadšení z dosavadní spolupráce a přítomná média ubezpečovali, že ani v nadcházejícím roce nesleví ze svého dynamického reformního kursu. Za priority pro rok 2019 si vytyčili prosazení daňové reformy a reformy péče, určitého pokroku mělo být docíleno i v odvětví digitalizace.²⁸⁷

Jedním ze stěžejních důvodů společenské spokojenosti s činností a veřejným projevem nové vlády byla snaha prezentovat navenek harmonický vztah mezi oběma koaličními partnery. Kurzovým počátečním cílem bylo předejít chybám svých předchůdců, dlouholetá velká koalice se vyznačovala neustálými konflikty a protichůdnými názory, z nichž pramenila minimální ochota k vzájemným ústupkům. V konečném důsledku tak zůstalo množství předvolebních slibů k rostoucí nevoli elektorátu nesplněno. Nová vláda zvolila zcela odlišný přístup spočívající v koordinovaném vystupování všech ministrů. Za tímto účelem byl v úřadu spolkového kancléře zřízen speciální štáb zodpovědný za strategické plánování vládní komunikace. Pod vedením Geralda Fleischmanna, někdejšího Kurzova tiskového mluvčího a jednoho z jeho nejdůležitějších spolupracovníků, určila tato kancelář každý týden jedno směrodatné téma, které měl příslušný šéf resortu následně za úkol prezentovat v médiích. Jakákoliv vlastní iniciativa jednotlivých ministrů vyžadovala nejprve schválení ze strany úřadu kancléře, důsledné kontrole se musely podrobit dokonce i rozhovory lidoveckých členů vlády. Kurz byl již ze svého působení ve funkci rakouského ministra zahraničí proslulý důrazem na inscenaci a udržování svého mediálního obrazu, kdy zaměstnával vlastní tým fotografů, jehož úlohou bylo fotografovat mladého politika například při zahraničních cestách absolvovaných v úsporné ekonomické třídě. V osvědčené strategii pokračoval i po přesunu na post spolkového kancléře, prostřednictvím hesla „minimální míra kontroly je nezbytná“ se dařilo směrem k veřejnosti zachovat navenek jednotnou vládní linii, eventuální spory mezi koaličními partnery byly řešeny pouze interně.²⁸⁸ Obě strany si zároveň navzájem nechávaly dostatek prostoru

²⁸⁶ PFEIFFENBERGER, Alfred a Andreas KOLLER. Der Bauplan für eine andere Republik. In: Salzburger Nachrichten [online]. 7. 7. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/der-bauplan-fuer-eine-andere-republik-31294894>; BAUMANN, Meret. Österreichs Rechtsregierung polarisiert – und ist damit erfolgreich. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreichs-rechtsregierung-polarisiert-und-ist-damit-erfolgreich-ld.1445839>; BENZ, Matthias. Kürzung der Sozialhilfe trifft auch Österreicher. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 28. 11. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/wirtschaft/oesterreich-regierung-will-sozialhilfe-kuerzen-ld.1440254>.

²⁸⁷ MÜNCH, Peter. “Österreich ist eine Insel der Seligen. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oevp-fpoe-bilanz-1.4239029>.

²⁸⁸ KORDIK, Hanna a Thomas PRIOR. Die Inszenierung eines Kanzlers. In: Die Presse [online]. 9. 2. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5369204/die-inszenierung-eines-kanzlers>; PRIOR,

k představení témat, která měla pro jednoho ze subjektů větší význam. Zatímco lidovci si u Svobodných dokázali prosadit ústavní ukotvení dvanáctihodinového pracovního dne, FPÖ mohla u svých voličů bodovat kupříkladu s opětovným schválením kouření v gastronomii, zákazem šátků na školách či kontroverzním nepřipojením se Rakouska ke Migračnímu paktu OSN. Nový komunikační styl vlády, některými médii kriticky označovaný jako *message control*, zapůsobil na nemalou část veřejnosti, která po několikaletém stagnujícím politickém vývoji znovu nabývala dojmu, že vláda se soustředí spíše na svoji činnost než na rozmíšky s koaličním partnerem.²⁸⁹ Nicméně většina pozorovatelů hodnotících roční bilanci Kurzova kabinetu se shodovala, že prvním opravdovým testem tyrkysovo-modrého partnerství budou už jen kvůli zcela odlišnému postoji obou subjektů k EU volby do Evropského parlamentu v následujícím roce.²⁹⁰

Již během prvních čtyř měsíců v úřadu zastihla koalici ÖVP a FPÖ série zemských voleb, v těsném rozmezí mohli jít voliči k urnám hned ve čtyřech spolkových zemích. Lidovci uhájili absolutní většinu v Dolních Rakousích, zvítězili v Tyrolsku a Salcbursku, kde oproti volbám v roce 2013 zaznamenali přírůstek o více než čtyři procentní body. Pouze v Korutanech, kde se v poslední době prosazuje spíše sociální demokracie a Svobodní, musela ÖVP s mírně vylepšeným výsledkem přijmout až třetí místo právě za SPÖ a svým koaličním partnerem, který zde navýšil svůj zisk z roku 2013 o více než sedm procentních bodů. Přestože se Svobodní v žádné ze spolkových zemích ani zdaleka nepřiblížili svému zisku na spolkové úrovni z minulého roku, s výjimkou Salcburska posílili ve všech zemích o více než šest procentních bodů. Přesto by bylo příliš zjednodušené interpretovat solidní výsledky obou koaličních subjektů jako důkaz o společenské spokojenosti s dosavadní činností Kurzovy vlády. Stejně jako v případě voleb do Národní rady ani na zemské úrovni nově nekandidovaly populisticky orientované subjekty BZÖ a Tým Stronach, z čehož mohli profitovat převážně lidovci a Svobodní.²⁹¹ Na jejich zvýšené zisky tedy lze nahlížet spíše jako na pokračování středoprávního trendu nastoleného v alpské republice od podzimu minulého roku. ÖVP uspěla

Thomas. Kurz: Vertrauen ist gut, Fleischmann ist besser. In: Die Presse [online]. 26. 1. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5360460/kurz-vertrauen-ist-gut-fleischmann-ist-besser>; LIEBHART, Karin. Schauspiel des Gleichklangs. In: Die Furche. 11. 4. 2019, s. 3.

²⁸⁹ Osobně na tomto komunikačním stylu neshledávám téměř nic negativního. Zmíněná mediální kritika odkazovala z velké části na skutečnost, že Kurz udržuje prostřednictvím komunikačních poradců dohled nad veškerými tiskovými prohlášeními lidoveckých členů a de facto určuje, co mají jednotliví ministři či poslanci říkat, avšak z mého pohledu to jen dokládá jeho profesionalitu a snahu o nepodcenění sebemenšího detailu.

²⁹⁰ BÖHMER, Christian, LINDORFER, Raffaella a JOHANN HAGER. Türkis-blaue Zwischenbilanz: Tatsächlich Liebe? In: Kurier [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tuerkis-blaue-zwischenbilanz-tatsaechlich-liebe/400343269>.

²⁹¹ BZÖ kandidoval pouze v Korutanech, se ziskem 0,4 % odevzdaných hlasů definitivně pozbyla relevance v tamním zemském sněmu.

s mohutnou mobilizací týchž voličů, kteří lidovce podpořili v parlamentních volbách. V Dolních Rakousích odevzdalo hlas lidovcům působivých 93 % loňských voličů, v Tyrolsku a Salcbursku si strana dokázala udržet podporu sedmi z deseti hlasujících, pouze v Korutanech ztratila množství hlasů z předchozího roku na úkor SPÖ. Výraznější mobilizační problémy měla FPÖ, která dokázala v souhrnu oslovit pouhou polovinu svých podporovatelů z voleb do Národní rady, nejméně úspěšná byla v Korutanech. Společným ukazatelem všech zemských voleb bylo posílení úřadujících hejtmanů, nejméně úspěšný byl korutanský sociální demokrat Peter Kaiser, jenž vylepšil svůj výsledek z roku 2013 o deset procentních bodů. Předvolební kampaně všech hejtmanů byly založené na personalizaci, také průzkumy veřejného mínění ukázaly, že pro voliče všech vítězných stran byla jedním ze stěžejních determinantů postava volebního lídra. Že spolková politika nehrála v zemských volbách příliš podstatnou roli, svědčilo i rozhodnutí zemských organizací ÖVP neprezentovat se pod novou tyrkysovou barvou zavedenou Sebastianem Kurzem. Staronový salcburský hejtman Wilfried Haslauer ml. se na toto téma nechal slyšet, že tyrkysová barva byla pouhým PR nástrojem a jakkoliv byl Kurzův triumf ve volbách do Národní rady jeho osobním úspěchem, vítězství ÖVP v zemských volbách byly pro změnu úspěchem jednotlivých hejtmanů. Zásadním rozdílem v rozhodování voličů byla ve srovnání s parlamentními volbami také skutečnost, že zatímco na podzim roku 2017 se elektorát většinově vyslovil pro politickou změnu, na zemské úrovni o několik měsíců později hlasující podpořili osvědčené subjekty zaručující pokračování stávajícího kursu. Oproti volbám před pěti lety dokázali lidovci se Svobodnými oslovit vyšší počet mužů, z profesního hlediska ÖVP bodovala převážně u penzistů a penzistek, FPÖ tradičně u dělníků.²⁹²

²⁹² HOFINGER, Christoph a Corinna MAYERL. Das Wahljahr 2018: Die Landtagswahlen in Niederösterreich, Tirol, Kärnten und Salzburg. Ein Überblick. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2018. Wien: Böhlau, 2019, s. 427-437; BAUMANN, Meret. Verwirrende Signale für den Kanzler. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 24. 4. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreich-verwirrende-signale-fuer-den-kanzler-ld.1380103>.

Tabulka č. 5: Výsledky všech zemských voleb konaných v roce 2018

	Dolní Rakousy	Tyrolsko	Korutany	Salcbursko
ÖVP	49,6 % (-1,2)	44,3 % (+4,9)	15,5 % (+1)	37,8 % (+)
FPÖ	14,8 % (+6,6)	15,5 % (+6,2)	23,0 % (+6,1)	18,8 % (+1,8)
SPÖ	23,9 % (+2,4)	17,3 % (+3,5)	47,9 % (+10,8)	20,0 % (-3,8)
NEOS	5,2 % (-)	5,2 % (-)	2,1 % (-)	7,3 % (-)
Zelení	6,4 % (-1,6)	10,7 % (-1,9)	3,1 % (-9,0)	9,3 % (-10,9)
FRITZ ²⁹³	-	5,5 % (-0,2)	-	-

Zdroj: vlastní na základě informací z webových stránek úřadů jednotlivých zemských vlád

Díky šestiměsíčnímu rakouskému předsednictví Rady EU v druhé polovině roku 2018 získal Kurz možnost zvýšit své mezinárodní renomé. Především v oblasti migrace, která stále zaujímala místo na evropské agendě, byť tehdy dominovala spíše záležitost brexitu či schválení víceletého finančního rámce pro období 2021-2027, se nejmladší předseda vlády v EU mohl nadále profilovat jako názorový oponent německé kancléřky Angely Merkelové. Pod mottem „Evropa, která ochraňuje“ se alpská republika hodlala bez větších překvapení zaměřit primárně na posílení ochrany vnějších hranic EU, zajištění bezpečnosti evropských občanů a boj s ilegální migrací.²⁹⁴ Závěrečná bilance nabízí rozdílné pohledy. Z hlediska diplomacie a technického provedení zanechal Kurzův kabinet působivý dojem. Během 180 dnů proběhlo pod rakouskou záštitou 2722 událostí či zasedání, 50 jednání mezi ministry členských zemí EU a čtyři summity předsedů vlád zemí EU, přičemž jeden z nich byl uspořádán v Salcburku. Zástupci jednotlivých vlád EU se při vzájemných setkáních dohodli celkem na 75 iniciativách, k dalším 53 politickým rozhodnutím došlo v rámci 161 trojstranných jednání mezi Radou EU, Evropskou komisí a Evropským parlamentem.²⁹⁵ I na základě těchto čísel psal německý deník *Die Welt* o hvězdné chvíli rakouské diplomacie. Nicméně vysoká očekávání v migrační otázce, do značné míry vzbuzované samotnou předsednickou zemí, zůstala nenaplněna. Jako příklad

²⁹³ Kandidátka Fritze Dinkhausera (FRITZ) vznikla odštěpením od lidovců v roce 2008, od roku 2013 kandiduje pouze na zemské úrovni v Tyrolsku.

²⁹⁴ KOPEINIG, Margaretha. Regierung präsentierte Schwerpunkte von Österreichs EU-Ratsvorsitz. In: Kurier [online]. 9. 3. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/amp/politik/ausland/regierung-praesentierete-schwerpunkte-von-oesterreichs-eu-ratsvorsitz/313.345.106>.

²⁹⁵ MAYER, Thomas. Ratsvorsitz: Österreich verwaltete die tiefe EU-Krise routiniert weiter. In: Der Standard [online]. 1. 1. 2019 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000095059502/ratsvorsitz-oesterreich-verwaltete-die-tiefe-eu-krise-routiniert-weiter>.

může posloužit v červnu 2018 schválené navýšení počtu vojáků Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) o deset tisíc, které však nakonec zůstalo pouze na papíře.²⁹⁶ Kromě ochrany vnějších hranic EU nebyl výrazný posun zaznamenán ani v případě schválení evropské azylové legislativy. Kurz zároveň neobstál ve výzvě spočívající v překlenutí propasti mezi dvěma proudy nahlížející na řešení migrace protichůdnými pohledy. Tehdejší rakouský ministr pro EU Gernot Blümel si přesto pochvaloval, že jeho země již před převzetím předsednictví dosáhla změny trendu prostřednictvím ukončení debaty na téma přerozdělování migrantů, přičemž její místo zaujala diskuse o ochraně vnějších hranic. Za pozitivní počiny rakouského vystoupení lze považovat hladké přijetí původně diskutabilního rozpočtu EU pro rok 2019, schválený budoucí zákaz prodeje jednorázových plastových výrobků či zdánlivě nedosažitelnou dohodu ohledně snížení emisí CO₂ u osobních automobilů o 37,5 % do roku 2030. Tyto dílčí úspěchy byly zastíněny převážně již v předchozím odstavci zmíněným rakouským odmítnutím Migračního paktu OSN. Přestože rozhodnutí vystoupit z právně nezávazné dohody nevykazovalo přímou souvislost s rakouským předsednictvím Rady EU, z Bruselu zaznívaly kritické hlasy, že z pozice předsednické země nelze takovýto krok učinit. Rakousku bylo navíc vyčítáno, že svým jednáním přimělo k nepodpoření paktu i další evropské země a témata určené předsednictví využilo k profilaci na domácí scéně. Přitom republika pod Alpami se před převzetím otevírá nad 28 členskými státy prezentovala jako „stavitel mostů“ či „otevřený zprostředkovatel“. Kritická zhodnocení zaznívala i z vlastních řad, dlouholetý lidovecký europoslanec Othmar Karas Kurzovu kabinetu vyčetl, že smyslem předsednictví je služba Evropské unii, Rakousko jej však dle jeho názoru pojalo jako vnitropolitický projekt.²⁹⁷

Na závěr zhodnocení roční bilance ÖVP-FPÖ se nabízí otázka, jakým způsobem Sebastian Kurz proměnil vlastní stranu. Prvním pozoruhodným aspektem je mocenské postavení lidovců, strana získala pod Kurzovým vedením vliv srovnatelný naposledy s érou

²⁹⁶ Slíbené personální navýšení se nepodařilo především ze dvou důvodů. Jedním byla neochota některých členských zemí, mezi nimi např. Maďarsko, Španělsko či Řecko, které posílení pohraničního sboru EU považovaly za ohrožení své státní suverenity. Druhou příčinou byl nedostatek potenciálních rekrutů. Vzhledem k tomu, že Frontex v té době disponoval přibližným počtem pouze 1600 vojáků, navržené kapacitní navýšení o více než šestinásobek během necelých dvou let se na konci rakouského předsednictví ukázalo jako nereálné. Výsledkem bylo přesunutí cíle až na rok 2027. Srov. MÜNCH, Peter. Österreich auf dem Boden der Tatsachen. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 26. 12. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-eu-migration-1.4264435>; Redaktion. Keine Einigung für Frontex-Aufstockung unter Österreichs EU-Vorsitz. In: Kurier [online]. 16. 11. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/keine-einigung-fuer-frontex-aufstockung-unter-oesterreichs-eu-vorsitz/400326762>.

²⁹⁷ STEINER-GASHI, Ingrid. Österreichs EU-Vorsitz: 180 Tage auf der großen Bühne. In: Kurier [online]. 15. 12. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/oesterreichs-eu-vorsitz-180-tage-auf-der-grossen-buehne/400354375>; SCHILTZ, Christoph B. Kurz hat gute Chancen, es besser zu machen als Merkel. In: Die Welt. 24. 12. 2018, s. 8.

Wolfganga Schüssela. Alpské republiky vládl po deseti letech opět lidovecký kancléř, předsedou Národní rady se po ještě delší odmlce stal znovu lidovecký poslanec, kancléřova strana tvořila vládu s relativně nezkušeným juniorním partnerem a šest z devíti rakouských spolkových zemí náleželo i po sérii čtyř zemských voleb lidové straně. V rámci salcburských zemských voleb se lidovcům zároveň podařilo obsadit tamní hlavní město Salcburk, jenž po desetiletí náleželo s výjimkou sedmiletého funkčního období starosty Josefa Dechanta (1992-1999) sociální demokracii. ÖVP měla také možnost nominovat svého zástupce na prestižní post eurokomisaře reprezentujícího Rakousko, ve funkci nakonec zůstal úřadující Johannes Hahn rovněž s lidoveckou stranickou příslušností. Rozšířenou pravomoc lidovci nabyli i v oblasti justice, dle svých představ mohli obsadit post prezidenta Ústavního a Vrchního soudu, za Rakousko mohli nominovat také novou soudkyni Soudního dvora EU. Funkci prezidentky Účetního dvora vykonávala již od roku 2017 někdejší zaměstnankyně poslaneckého klubu ÖVP Margit Krakerová.²⁹⁸ Sám Kurz své zvolení do čela ÖVP podmínil již zmíněným přidělením rozsáhlých kompetencí ze strany předsednictva, čímž bezprecedentním způsobem upevnil svoji pozici v rámci strany. Možnost zcela rozhodovat o politickém směřování ÖVP či o personálním obsazení jednotlivých ministerských postů v případě koaličních vyjednávání byly pravomoci, kterými nedisponoval dosud žádný lidovecký předseda. Po nabytí silné pozice vůči stranickým grémiím, zahájil Kurz mocenské rošády v přidružených zájmových svazích. V srpnu 2017 byl předseda Rakouského svazu zemědělců (ÖBB) Jakob Auer, považovaný za kritika nového předsedy ÖVP, nahrazen Kurzovým obdivovatelem Georgem Strasserem. Stejný osud potkal v prosinci roku 2017 konfliktního Christopha Leitla, předsedu Rakouského svazu hospodářství (ÖWB), na jehož místo nastoupil Kurzův spojenec a někdejší ministr hospodářství Harald Mahrer. Mahrer od května 2018 předsedá zároveň Rakouské hospodářské komoře (WKO). Vedení Rakouského svazu zaměstnanců (ÖAAB) bylo dosazeno do čelních sfér organizační struktury ÖVP i lidoveckého poslaneckého klubu za účelem předejití vzájemným sporům mezi oběma subjekty. Předseda ÖAAB August Wöginger byl pověřen funkcí předsedy poslaneckého klubu ÖVP, generální tajemník téže organizace Karl Nehammer převzal od ledna 2018 lidovecký generální sekretariát.²⁹⁹

Z programového hlediska je analýza obtížnější. I po změně na předsednickém postu je lidoveckým výchozím dokumentem nadále Vídeňský program z roku 2015. Politika Nové lidové strany se v mnohém neliší od konzervativních stran tehdejšího amerického prezidenta

²⁹⁸ PINK, Oliver. Volksparteirepublik Österreich, In: Die Presse [online]. 15. 12. 2017 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5339333/volksparteirepublik-osterreich>.

²⁹⁹ PULLER, Armin. Die Österreichische Volkspartei unter Sebastian Kurz. In: Kurswechsel (3), 2018, s. 14-15.

Donalda Trumpa či britského premiéra Borise Johnsona. Do jisté míry je orientována na podnikatele a zaměstnance, které ÖVP dokázala oslovovat již dlouho před Kurzem. Nový předseda ÖVP svoji nabídku však navíc rozšířil o tzv. malého muže, tradiční cílovou skupinu FPÖ. Sem spadají převážně všichni pravidelně pracující občané, kteří vstávají každý den brzy ráno do práce a v ideálním případě mají rodinu. Ti měli být dle vládního programu odměněni snížením daní či rodičovským bonusem. Kurz je oproti svým předchůdcům ideologicky mnohem flexibilnější, hlásí se sice ke katolické církvi, avšak do dávné minulosti sahající křesťansko-sociální doktrína ovlivňuje jeho světonázor jen pramálo. Ten nedefinuje jako konzervativní, křesťansko-sociální či křesťansko-demokratický, upřednostňuje raději sofistikovanější výraz občanský. Ostatně v okruhu jeho poradců, se kterými spolupracuje již od dob svého působení v sekretariátu pro integraci, se navzájem mísí neoliberalní, konzervativní, katolické či křesťansko-sociální proudy, přičemž Kurz svá rozhodnutí činí pragmaticky a v souladu s jednou z uvedených ideologií. Spojujícím prvkem mezi Kurzem a jeho poradním týmem je averze vůči sociální demokracii, případně velké koalici. V lidovecké mládežnické organizaci JVP, kde se Kurz od počátku socializoval, bylo na SPÖ v té době nahlíženo jako na překážku veškerých reformních kroků. Za mnohem přijatelnějšího koaličního partnera zde byla považována FPÖ. V oblasti migrace se Kurzova ÖVP nepochybně posunula doprava, z taktického důvodu, aby oslovila a následně udržela právě někdejší voliče Svobodných. To ovšem neznamená, že by hlavní protagonisté tyrkysového projektu nebyli přesvědčeni o správnosti této cesty. Kurz jako státní tajemník a později i ministr pro integraci s největší pravděpodobností poznal, že přistěhovalectví s sebou nepřináší pouze zajímavé výzvy, ale také řadu problémů.³⁰⁰ Právě migrační politika vlády ÖVP a FPÖ se ocitla pod palbou kritiky některých prominentních osob rakouské společnosti i lidoveckých straníků, Kurzův restriktivní postoj v této záležitosti evokoval v kritikách otázku, zda ÖVP nezhodila své křesťansko-sociální hodnoty. Christian Konrad, vlivná postava nejen v lidoveckých kruzích, ale i v celé alpské republice, se nechal slyšet, že Kurzova ÖVP již není křesťansko-sociální stranou. Dodal, že ani křesťanský kříž visící v kancléřově kanceláři nezmění skutečnost, že jeho postoj v migrační otázce není kompatibilní s křesťanskými zásadami. Někdejší dlouholetý generální tajemník ÖVP Ferry Maier, jenž se již před volbami do Národní rady 2017 připojil k NEOS, kritizoval lidovci proklamovanou solidaritu, která však dle jeho názoru zůstává pouze u slov. Odkazoval

³⁰⁰ PINK, Oliver. Die Chamäleonpartei. In: Die Presse [online]. 17. 5. 2020 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5814765/die-chamaleonpartei?from=rss>; PINK, Oliver. Wie rechts ist die ÖVP? In: Die Presse [online]. 3. 10. 2020 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5876608/wie-rechts-ist-die-ovp>.

se na téma uprchlíků, kde vládě vyčetl, že přestože hovořila o nutnosti boje s příčinami útěku, snížila výdaje určené rozvojové spolupráci. Maier kritizoval také vládní redukci sociálních příspěvků, která má za důsledek rozštěpení společnosti. Naopak nadále zásadní úlohu křesťansko-sociálních hodnot v Nové lidové straně obhajovala ředitelka Poltické akademie ÖVP Bettina Rauschová. Jako příklad uvedla zavedení rodičovského bonusu v souvislosti s novým pojetím pojmu spravedlnost zohledňující všechny, kteří podle svých možností přispívají do rakouského sociálního systému. Stejného názoru byl i politický ředitel téže instituce Dietmar Halper s komentářem, že ctění křesťansko-sociálních hodnot neznamená celoživotní dotování ze strany státu. Smyslem je naopak motivovat své občany k samostatnosti a dopomoci jim k jejímu dosažení.³⁰¹ Kurz svoji stranu bezpochyby modernizoval, ať už z hlediska veřejné image, schopnosti vést kampaně orientované na potřeby voličů, vládního stylu, v rámci kterého nejsou jednotlivé problémy již odsouvány do pozadí, nýbrž panuje snaha nalézt jejich řešení, či omezení vlivu zemských organizací a zájmových svazů, které již nemají hlavní slovo v otázce budoucího směřování strany.³⁰²

4.2 Skandály FPÖ

I přes zmíněný důraz Kurzova kabinetu na svoji veřejnou image byla vládní činnost prakticky od začátku doprovázena četnými skandály z tábora FPÖ svědčících o krajně pravicové orientaci některých svých členů. Rakouský deník *Der Standard* poukázal na to, že během prvního roku s vládní účastí Svobodných došlo až k padesáti takovýmto přešlapům. Neboť jednotlivé aféry pocházely z velké části od řadových členů s funkcemi na místní či zemské úrovni, vedení strany se je snažilo zlehčovat a označovalo je za „ojedinělé případy“ (*Einzelfälle*).³⁰³

Již měsíc po vstupu Kurzovy vlády do úřadu a zhruba týden před zemskými volbami v Dolních Rakousích byli Svobodní konfrontováni kauzou okolo antisemitského zpěvníku. Ten pocházel od buršáckého spolku *Germania* sídlícím ve Vídeňském Novém Městě, se kterým byla FPÖ personálně propojena. Příkladem byl volební lídr dolnorakouských Svobodných Udo

³⁰¹ PINK, Oliver. Wie christlich und sozial ist die ÖVP? In: Die Presse [online]. 12. 8. 2018 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5478995/wie-christlich-und-sozial-ist-die-ovp>; BAUER, Gernot. Wie christlich-sozial ist die ÖVP heute noch? In: Profil (33), 2018, s. 18-19.

³⁰² PINK, Oliver. Das türkise Projekt zwischen altem Schwarz und fremdem Blau. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2019 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5628241/das-turkise-projekt-zwischen-altem-schwarz-und-fremdem-blau>.

³⁰³ BAUMANN, Meret. Österreichs Rechtsregierung polarisiert – und ist damit erfolgreich. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreichs-rechtsregierung-polarisiert-und-ist-damit-erfolgreich-ld.1445839>.

Landbauer, někdejší místopředseda tohoto uskupení. Tiskopis vznikuvší v roce 1997 obsahoval několik pasáží oslavujících holokaust, jedním z nich byla například výzva ve znění „*Přidejte plyn, staří Germáni, zvládneme i sedmý milion,*“ zjevně odkazující na šest milionů Židů zavražděných nacisty. Landbauer ve své prvotní reakci sice odstoupil ze všech politických funkcí, v současné době je však nejen předsedou dolnorakouské zemské organizace, ale i jedním ze spolkových místopředsedů FPÖ.³⁰⁴

Dalším ze skandálů spojených s FPÖ byla kontroverzní razie provedená policejní zásahovou jednotkou koncem února téhož roku v sídle Spolkového úřadu pro ochranu ústavy a boj s terorismem (BVT, *Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung*). Zásah byl nařízen Státním zastupitelstvím pro korupci a hospodářskou kritiku (WKStA, *Wirtschafts- und Korruptionsstaatanwaltschaft*) v rámci vyšetřování proti čtyřem vysoce postaveným zaměstnancům úřadu podezřelých ze zpronevěry, terčem kritiky se však stal za akci zodpovědný spolkový ministr vnitra Herbert Kickl (FPÖ) poté, co vyšlo najevo, že skutečným cílem prohledání mělo být mj. zabavení nesouvisejících tajných dokumentů sledujících činnost krajní pravice. Tomuto podezření napovídala i skutečnost, že velitelem zásahu byl dolnorakouský komunální politik FPÖ. O několik měsíců později dospěl vídeňský soud k závěru, že provedení razie bylo z velké části v rozporu se zákonem.³⁰⁵

Kurz, zakládající si na image vlády bez veřejných sporů, jednotlivé kauzy svého koaličního partnera příliš nekomentoval, díky čemuž si v médiích vysloužil přezdívku „mlčící kancléř“ (*Schweigekanzler*). Takto byl ze stejného důvodu titulován již v minulosti Wolfgang Schüssel, výraz „mlčící kancléř“ byl dokonce rakouskou společností stejně jako před 13 lety vybrán za slovo roku i v roce 2018. S tímto průměrem příliš nesouhlasil například rakouský politolog Thomas Hofer, jenž se o Kurzovi z hlediska komunikace vyjádřil jako o jednom z nejaktivnějších kancléřů posledních dekad. Dodal, že Kurz nekomentuje skandály spojené s FPÖ ze strategických důvodů, aby jim společnost i média nevěnovaly přílišnou pozornost.³⁰⁶

Jednotlivé skandály neunikly ani mezinárodní pozornosti a jen potvrdily krajně pravicové předsudky vůči Kurzovu kabinetu usazené v řadě zemí již z doby před jeho

³⁰⁴ LÖWENSTEIN, Stefan. FPÖ-Politiker tritt wegen Nazi-Strophen seiner Burschenschaft zurück. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 1. 2. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nazistropfen-fpoe-politiker-udo-landbauer-tritt-zurueck-15428001.html>.

³⁰⁵ DAS GUPTA, Oliver. Razzien bei Österreichs Geheimdienst waren größtenteils illegal. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 28. 8. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/durchsuchungen-bei-verfassungsschutz-razzien-bei-oesterreichs-geheimdienst-waren-groesstenteils-illegal-1.4108589>.

³⁰⁶ Auf Schmalem Grat: Sebastian Kurz | Die Story im Ersten | Das Erste. In: Gloria [online]. 29. 1. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://gloria.tv/post/uFV31J2LGJq22pEEGzNRLEzj4>. Kanál uživatele Sonia Chrisye.

zformováním. Kriticky bylo v zahraničí nahlíženo také na počín tehdejší spolkové ministryně zahraničí Karin Kneisslové (nominována za FPÖ), která na svoji svatbu pozvala ruského prezidenta Vladimira Putina, přičemž před ním při společném tanci poklekla. Na druhou stranu byl Kurzovi nejen kvůli výpadkům ze strany svého koaličního partnera věnován dostatečný mediální prostor. Tvář rakouského kancléře se dostala dokonce na titulní stránky renomovaných amerických týdeníků *Time* a *Newsweek* a tehdejší velvyslanec USA v Německu Richard Grenell označil Kurze v jednom rozhovoru za příklad evropských konzervativců s tím, že je jeho velkým příznivcem.³⁰⁷

V roce 2019 „ojedinělých případů“ FPÖ přibývalo, což někteří pozorovatelé přisuzovali blížícím se volbám do Evropského parlamentu a snaze Svobodných příliš se nepodvolit svému koaličnímu partnerovi, což by mohlo mít za následek odliv dosud věrných voličů k ÖVP. Jako jeden z příkladů lze uvést dubnový výrok předsedy FPÖ Heinze-Christiana Stracheho, že jeho strana povede v oblasti migrace nadále boj proti „výměně obyvatelstva“ (*Bevölkerungsaustausch*). Jak poukázala média, spolkovým vicekancléřem použitý termín pochází ze slovníku krajně pravicových sympatizantů, o čemž svědčí i pozdější pochvalná slova předsedy rakouského Identitářského hnutí (IBÖ) Martina Sellnera na Stracheho adresu.^{308 309} O něco dříve zveřejnila místní organizace FPÖ v obci Braunau am Inn – shodou okolností rodiště Adolfa Hitlera – velikonoční báseň, v níž jsou lidé přirovnáváni ke krysám. V dalších verších zde autor vystupuje proti migrantům či mísení národů a kritizuje investice do integrace, kvůli nimž pak chybí finanční prostředky pro „vlastní občany“. Kancléř Kurz odsoudil zvolený slovník jako odporný, nelidský a hluboce rasistický s tím, že nemá v Horních Rakousech ani celém Rakousku co pohledávat. Společně s hornorakouským hejtmanem Thomasem Stelzerem (ÖVP) pak požadoval okamžité distancování se od textu a vysvětlení ze strany tamní zemské organizace Svobodných.³¹⁰

³⁰⁷ KAZIM, Hasnain. Der Schweigekanzler. In: Der Spiegel [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ein-jahr-oesterreich-unter-sebastian-kurz-der-schweigekanzler-a-1244368.html>; SHUSTER, Simon. Austria's young chancellor Sebastian Kurz is bringing the far-right into the mainstream. In: Time [online]. 29. 11. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://time.com/5466497/sebastian-kurz/>.

³⁰⁸ IBÖ je rakouské krajně pravicové uskupení vzniknuvší v roce 2012. Na svých webových stránkách se definuje jako jediná patriotická organizace v zemi a součást evropského identitářského hnutí, přičemž její členové se aktivizují především svými požadavky na zastavení přistěhovalectví, islamizace či již zmíněné výměny obyvatelstva.

³⁰⁹ WEISSENSTEINER, Nina. Warum die FPÖ einen Eklat nach dem anderen liefert. In: Der Standard [online]. 30. 4. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000102250388/warum-die-fpoe-einen-eklat-nach-dem-anderen-liefert>.

³¹⁰ Redaktion/APA – Austria Press Agency. FPÖ Braunau dichtet über Ratten mit „Kanalisationshintergrund“. In: Der Standard [online]. 22. 4. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101843141/fpoe-braunau-dichtet-ueber-ratten-mit-kanalisationshintergrund>.

FPÖ se během své vládní účasti prezentovala také několika útoky na rakouskou veřejnoprávní televizní stanici ORF. Již v únoru 2018 sdílel spolkový vicekancléř Strache na sociální síti *Facebook* fotografii zachycující tamního moderátora Armina Wolfa s připojeným textem ve znění: „*Existuje místo, kde se lži stávají zprávami. To místo je ORF.*“ Přestože se Strache posléze veřejně omluvil a svůj příspěvek označil pouze jako satiricky míněný, musel Wolfovi zaplatit peněžitou kompenzací ve výši 10 tisíc eur.³¹¹ Moderátor, proslulý svým kritickým vedením politických rozhovorů, sehrál zásadní úlohu i v dalším skandálu přibližně o rok později, tentokrát v rámci živě vysílané televizní debaty s lídrem kandidátky Svobodných do Evropského parlamentu Haraldem Vilimským. Oba aktéři se zde dostali do rozepře poté, co se Wolf svého hosta otázal, do jaké míry se liší plakát FPÖ k nadcházejícím evropským volbám s antisemitskými letáky z dob nacionálního socialismu. Poutač vytvořený štyrskou mládežnickou organizací Svobodných RFJ zobrazoval pod titulkem „*tradice poráží migraci*“ blondatý pár v tradičních krojích obklopený šedými postavami se zlověstnými výrazy ve tvářích a orlími nosy, v pozadí se nacházela mešita. Vilimsky označil moderátorovu výzvu ke srovnání obou plakátů za poslední kapku, Wolfovi posléze i vyhrožoval, že to nemůže zůstat bez následků. Olej do ohně následně přilil i někdejší předseda FPÖ a v té době předseda kontrolní rady ORF Norbert Steger, jenž Wolfovi doporučil vzít si na několik dní dovolenou, což moderátor odmítl. Lidovci se proti útoku svého koaličního partnera na veřejnoprávní médium okamžitě ohradili, když se spolkový ministr zodpovědný za mediální oblast Gernot Blümel vyslovil proti vměšování se politiky do pracovních poměrů mediálních institucí. ORF byl centrem kritiky ze strany Svobodných již delší dobu, strana tak opakovaně hovořila o provedení změn vedoucích k „objektivnímu zpravodajství“. Důvodem těchto záměrů bylo přesvědčení, že médium je příliš nakloněno levici.³¹²

Dosud nejnapjatější atmosféru mezi koaličními partnery způsobila kauza okolo teroristického útoku na dvě mešity v novozélandském městě Christchurch, při kterém přišlo o život 50 lidí. S Rakouskem zdánlivě nesouvisející případ zde získal nový rozměr poté, co vyšlo najevo, že pachatel z Christchurch věnoval v srpnu roku 2018 předsedovi Identitárního hnutí Rakouska (IBÖ) Martinu Sellnerovi finanční dar ve výši 1500 eur. Média poté informovala o

³¹¹ DAS GUPTA, Oliver. Jede Woche ein Skandal. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-strache-skandale-tuerkis-blau-fpoe-oevp-kurz-regierung-wien-rassismus-antisemitismus-1.4253351>.

³¹² Redaktion/APA – Austria Press Agency. Harald Vilimsky droht Armin Wolf und erntet Kritik von Medienminister Blümel. In: *Der Standard* [online]. 24. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101935041/harald-vilimsky-droht-armin-wolf>; HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Nenávistné výroky či útoky na média. Skandály FPÖ provázely rakouskou vládu od začátku. In: *ČT24* [online]. 27. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2824613-nenavistne-vyroky-ci-utoky-na-media-skandaly-fpo-provazely-rakouskou-vladu-od-pocatku>.

stranících Svobodných či zaměstnancích „modrých“ ministerstev, kteří byli zapojeni do činnosti IBÖ, což nejenže poškodilo obraz Rakouska v zahraničí, ale také přimělo lidovce vážně přemýšlet nad pokračováním vlády. Jednalo se například o personálního referenta ministryně sociálních věcí Hartingerové-Kleinové (FPÖ), jenž byl v minulosti zachycen na fotografii se známým členem Identitárního hnutí, či dva politické referenty šéfa hornorakouské FPÖ Manfreda Haimbuchnera, kteří disponovali obchodními podíly v krajně pravicovém časopisu *Info Direkt*. Značnou mediální pozornost získala také vila v Linci, kterou IBÖ pronajímal spolek blízký FPÖ. I proto, že zde došlo k okamžitému vypovězení nájemní smlouvy a FPÖ se po Kurzově výzvě od činnosti IBÖ distancovala, tyrkysovo-modrý kabinet krizi ustál. Mediální spekulace o možném konci vlády se tak prozatím nenaplnily, nejspíš nikdo však v té době netušil, že již zhruba o měsíc později alpskou republikou otřese skandál s mnohem dalekosáhlejšími následky.³¹³

4.3 Volby do Evropského parlamentu 2019 na pozadí „aféry Ibiza“

ÖVP vstoupila do volební kampaně se dvěma volebními lídry, jedničku lidovecké kandidátky, letitého europoslance Othmara Karase, doplňovala právně vzdělaná státní tajemnice ministerstva vnitra Karoline Edtstadlerová, jež se již v 27 letech stala soudkyní Zemského soudu v Salcburku. V případě druhé jmenované kandidátky bylo veřejným tajemstvím, že kancléř Kurz spíše preferuje ji, přesto voliče vyzval, aby udělováním preferenčních hlasů sami rozhodli o budoucích zástupcích lidovců v Evropském parlamentu. Nejenže Edtstadlerová sdílí s předsedou ÖVP identický pohled na restriktivní azylovou a migrační politiku, zároveň svým středním věkem a krátkým působením ve spolkové politice reprezentuje novou image strany mnohem lépe než zkušený Karas, který navíc v minulosti ostře kritizoval některé Kurzovy kroky. Týkalo se to například plánované indexace rodičovské podpory pro děti žijící v zahraničí či rakouského odmítnutí Migračního paktu OSN. Kurzovo upřednostňování Edtstadlerová se projevovalo i v odlišném přístupu k oběma volebními lídry. Karase podporoval kancléř jen v nezbytné míře, Edtstadlerovou naopak často doprovázel na různých předvolebních událostech, přičemž zde demonstrativně zdůrazňoval sdílený restriktivní postoj v migračních a

³¹³ PINK, Oliver, THALHAMMER, Anna, PRIOR, Thomas a Iris BONAVIDA. Türkis-Blau: Die erste echte große Krise. In: Die Presse [online]. 5. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5608035/turkis-blau-die-erste-echte-grosse-krise>; SCHMIDT, Colette M. Wie die Abgrenzung der FPÖ von den Identitären wirklich umgesetzt wird. In: Der Standard [online]. 9. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101043524/wo-sich-die-fpoe-von-den-identitaeren-distanziert-und-wo>.

azylových záležitostech. Lze předpokládat, že vysláním dvou rovnocenných kandidátů do voleb lidovci cílili na maximalizaci voličského potenciálu. Zatímco Karas mohl oslovit tradiční proevropsky orientované voliče, Edtstadlerová představovala vhodnou kandidátku pro segment elektorátu s kritičtějším postojem vůči EU, mobilizováni tak mohli být především umírněnější příznivci Svobodných.³¹⁴

Lidovecká kampaň byla ve stejné režii jako v případě voleb do Národní rady v roce 2017 – pod vedením tehdejšího generálního tajemníka ÖVP Karla Nehammera se na ní již tradičně podíleli marketingový expert Philipp Maderthaler, Kurzův strategický poradce Stefan Steiner a za organizační záležitosti byl znovu zodpovědný Axel Melchior. Kurzem zavedená tyrkysová stranická barva byla na stranických materiálech doplněna o „evropskou žlutou“ zdůrazňující proevropský kurs ÖVP.³¹⁵ Při srovnání volebních letáků zobrazujících oba lídry lidovecké kandidátky je nutno podotknout, že zmíněná žlutá barva byla v o poznání větší míře zastoupena v tiskovinách prezentujících Othmara Karase. Pod heslem „*Evropa potřebuje řešení, žádné extrémy*“ se zkušený poslanec dle očekávání opíral o svoji dvacetiletou zkušenost v Evropském parlamentu a jednoznačný proevropský postoj. Z hlediska témat se o důvěru voličů ucházel pomocí důrazu na jednotné dodržování společných pravidel EU ze strany členských zemí či investicemi do oblasti výzkumu a inovací. Tyrkysová barva naopak dominovala letákům zobrazující Karolinu Edtstadlerovou. Pod zvoleným mottem „*Evropa potřebuje sílu*“ nabízela dvojka lidovecké kandidátky zajištění bezpečnosti prostřednictvím ochrany vnějších hranic, důraz na výkon jednotlivce v oblasti sociální politiky, zeštíhlení byrokratického aparátu EU či prosazení principu subsidiarity na evropské úrovni.³¹⁶

ÖVP svým volebním programem navázala na požadavky formulované již během voleb do Národní rady v roce 2017, zřetel byl tak opět kladen na bezpečnost zprostředkovanou kontrolováním vnějších hranic EU, bojem proti mezinárodnímu terorismu či ilegální migraci; zvýšení hospodářské konkurenceschopnosti a rozvoj digitalizace EU. Do jisté míry stagnující předvolební kampaň lidovců osvěžilo až Kurzovo osobní zapojení, spolkový kancléř zde mohl využít své společenské popularity a prostřednictvím zaměření se na restriktivní migrační

³¹⁴ ŠEPTÁK, Miroslav. Volby do Evropského parlamentu v Rakousku: ve znamení dalšího triumfu lidovců. In: Politické vedy 11 (1), 2021, s. 209-211; SCHILTZ, Christoph B. Die Geheimwaffe des Sebastian Kurz. In: Die Welt [online]. 2. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/ausland/article191153301/Karoline-Edtstadler-Sebastian-Kurz-Wunderwaffe-fuer-Europa.html>.

³¹⁵ PRIOR, Thomas. EU-Wahl: Wie die ÖVP ihre Kampagne anlegt. In: Die Presse [online]. 4. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5607486/eu-wahl-wie-die-ovp-ihre-kampagne-anlegt>.

³¹⁶ ÖVP - Die Österreichische Volkspartei. Leták „Team Volkspartei für Europa“. Europa braucht Stärke. So wählen Sie Karoline Edtstadler. ÖVP ankreuzen und Edtstadler hinschreiben, 2019; ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Team Volkspartei für Europa“. Europa braucht Lösungen, keine Experimente. Am 26. Mai Karas wählen! Wer Karas will, muss Karas hinschreiben, 2019.

politiku či kritiku přebujelé byrokracie EU a rostoucích regulací ze strany Unie usiloval především o přesvědčení dosud nerozhodnutých voličů. Kurz se ve své kritické rétorice vůči EU značně přiblížil Svobodným, pozornost médií i názorových oponentů upoutal také kancléřův návrh revidovat Lisabonskou smlouvu z důvodu její neschopnosti adekvátním způsobem reagovat na řadu krizí z uplynulých let. Kurz zároveň požadoval zrušení celkem 1000 nařízení a směrnic EU, redukci počtu eurokomisařů a přesídlení všech unijních institucí do Bruselu, s výjimkou Evropské centrální banky. Pod heslem „*Více Rakouska, méně EU*“ představila svůj program FPÖ, nechyběla tradiční profilující témata jako restriktivní migrační a azylová politika, varování před hrozbou islamizace Evropy, důraz na zachování rakouské neutrality či efektivnější zabezpečení vnějších hranic EU. FPÖ se zároveň vymezila proti rostoucí byrokracii a údajnému centralismu EU, namísto toho usilovala o zaměření Unie na záležitosti vyjadřující nadnárodní řešení, například migraci či bezpečnost. Ojedinelé překvapení v programu Svobodných představoval požadovaný zákaz exportu jatečných zvířat do třetích zemí spolu s omezením doby transportu zvířat v rámci EU na maximální dobu osmi hodin. Nejrozsáhlejší program prezentovala nejsilnější opoziční strana SPÖ, která se snažila vymezit jako názorový protipól vůči koaličním subjektům ÖVP a FPÖ. Stylizovala se tak do role příznivce otevřené migrační politiky, nicméně rozdílné postoje zastávala i z hlediska dalšího vývoje EU nebo sociálních témat. Přes podrobné rozpracování nepředstavoval program sociálních demokratů větší překvapení. Ve srovnání se svými soupeři věnovala SPÖ pozornost problematice sociálního bydlení, přičemž za vzor záměrně uváděla hlavní město Rakouska Vídeň, kde již dlouhá desetiletí vládne sociálnědemokratický starosta. Ambiciózním návrhem byl požadavek zavedení třicetihodinového týdne, od kterého si sociální demokracie slibovala zvýšení pracovní produktivity a spokojenosti zaměstnanců. Srovnání volebních programů všech relevantních stran ukazuje, že všechny subjekty se dokázaly shodnout na nezbytnosti hledat řešení migrační a azylové politiky a zároveň se zabývat ochranou životního prostředí a klimatu. Zde se mohli nejvíce profilovat Zelení, pro které měly volby do Evropského parlamentu pravděpodobně největší význam. Po rok a půl starém fiasku, kdy po 31 letech pozbyli parlamentní relevance, mohly totiž napovědět o další budoucnosti strany. Středopravé a pravicové strany (ÖVP, FPÖ a NEOS) se rovněž souhlasně vyslovily pro ochranu vnějších hranic EU.³¹⁷

Ve finální fázi předvolební kampaně vypukla pravděpodobně dosud největší kauza v moderních rakouských dějinách. Dne 17. května 2019 zveřejnily německý magazín *Der*

³¹⁷ ŠEPTÁK, Miroslav. Volby do Evropského parlamentu v Rakousku: ve znamení dalšího triumfu lidovců. In: *Politické vědy* 11 (1), 2021, s. 210-214.

Spiegel a rovněž německý deník *Süddeutsche Zeitung* na svých webových stránkách videonahrávku pocházející z července roku 2017. Na videu byli zachyceni pozdější vicekancléř Strache a místopředseda tehdy opoziční FPÖ, jak v luxusní vile na Ibize slibují domnělé neteři ruského oligarchy přístup ke státním zakázkám výměnou za ilegální financování Svobodných. Strache se zde vyslovil také pro odkoupení nejčtenějšího rakouského deníku, bulvárních novin *Kronen Zeitung*, kde měly pak v souvislosti s nadcházejícími parlamentními volbami být publikovány zmanipulované průzkumy veřejného mínění ve prospěch FPÖ. Informace způsobila na rakouské vnitropolitické scéně doslova zemětřesení. Hned další den rezignovali oba aktéři ze všech svých funkcí, Strache se tak vzdal postu vicekancléře i předsedy strany. V čele strany jej nahradil neúspěšný prezidentský kandidát a dosavadní spolkový ministr dopravy Norbert Hofer. Následující den Kurz předstoupil před média a se slovy „*čeho je moc, toho je příliš*“ oznámil ukončení koalice se Svobodnými a vypsání předčasných voleb. Po dohodě se spolkovým prezidentem Van der Bellenem kancléř zároveň požadoval, aby Stracheho následoval také Herbert Kickl, teprve pak mohli ostatní ministři za FPÖ ve vládě zůstat. Kickl byl jednak v době vzniku videa generálním tajemníkem FPÖ, tudíž existovalo důvodné podezření, že o ilegálním financování strany od začátku věděl, zadruhé byl v době vypovězení koaliční smlouvy spolkovým ministrem vnitra, na základě čehož by mohl ovlivňovat vyšetřování celé kauzy. FPÖ pod Hoferovým vedením následně pohrozila kolektivní demisí za předpokladu, že kancléř bude nadále trvat na Kicklově odvolání. Následující den, 20. května 2019, se modro-tyrkysová koalice stala po již 516 dnech v úřadu minulostí, ve vládě zůstala za Svobodné pouze nestranická spolková ministryně zahraničí Kneisslová. Kandidátka Petera Pilze oznámila, že následující týden, den po volbách do EP, vysloví v Národní radě Kurzovu kabinetu nedůvěru a s přibývajícím dny se zdálo čím dál pravděpodobnější, že návrh získá parlamentní většinu. Odstoupivší ministři FPÖ byli nahrazeni odborníky, Kurz přechodný personál volil strategicky, aby získal podporu parlamentních stran. Příkladem může být někdejší člen SPÖ Walter Pöltner, jemuž byl nabídnut post spolkového ministra práce a sociálních věcí, ministryní dopravy se stala Valerie Hacklová, Eckart Ratz nahradil Herberta Kickla a Johann Luif byl nominován na nového ministra obrany. Stracheho ve funkci vicekancléře nahradil dosavadní spolkový ministr financí Hartwig Löger. Personálně obměněný kabinet měl Rakousko dovést k podzimním parlamentním volbám, avšak SPÖ považovala Kurze od začátku za celou situaci spoluzodpovědného a očekávalo se, že podpoří návrh Kandidátky Nyní. Přesto v řadách sociální demokracie zaznívala nemalá část skeptických hlasů, že spolkový kancléř by se po vyslovení nedůvěry mohl stylizovat do role „politického

mučedníka“.³¹⁸ Socialisté aféru zároveň využili pro závěrečné dny své předvolební kampaně, kdy ji vedli v silně emocionálním duchu a Kurzově vládě vyčítali, že v alpské republice způsobila chaos, porušování právních předpisů, korupci, sociální škrty a zradu celé země. Voličům místo toho strana nabízela alternativu v podobě pořádku, stability a odpovědnosti.³¹⁹

Volby do Evropského parlamentu i přes hrozící vyslovení nedůvěry poslanci Národní rady jednoznačně ovládla ÖVP. Se ziskem 34,5 % odevzdaných hlasů zaznamenala svůj vůbec nejlepší výsledek v rámci voleb do EP a uhájila si náskok před druhou SPÖ, jež prohloubila svoji výsledkovou krizi, když obdržela pouze 23,9 % hlasů. O skutečnosti, že se aféra Ibiza nestihla příliš podepsat na výsledku FPÖ, svědčilo získaných 17,2 % procent odevzdaných hlasů, oproti předchozím volbám v roce 2014 si Svobodní pohoršili „jen“ o 2,5 procentních bodů. Za FPÖ se umístili Zelení se ziskem 14,1 %, do EP byli zvoleni také liberálové NEOS s 8,4 %, naopak kandidátka Petera Pilze pod názvem Evropa Teď zcela propadla, když od voličů obdržela pouze 1 % hlasů.³²⁰

Úspěch lidovců spočíval v úspěšné mobilizaci vlastních voličů, ÖVP přivedla k volebním urnám 1,1 milionu občanů, kteří stranu podpořili již ve volbách do Národní rady v říjnu 2017. Současně přesvědčila 96 tisíc někdejších voličů SPÖ, 62 tisíc bývalých voličů FPÖ a oproti volbám do EP před pěti lety oslovila působivých 387 tisíc nevoličů. Značnou mobilizační schopnost předvedli také Zelení, kteří získali 111 tisíc bývalých voličů Nyní a 109 tisíc voličů, jež v parlamentních volbách 2017 odevzdali svůj hlas SPÖ. Kurzova strana mohla paradoxně profitovat z hrozícího parlamentního odvolání svého kancléře, zveřejnění videonahrávky z ostrova Ibiza dle demoskopických údajů silně ovlivnilo rozhodování jen 15 % voličů – ti pak nejčastěji volili právě ÖVP a v závěsu SPÖ. Jak totiž ukázaly povolební průzkumy, ÖVP se podařila masivní mobilizace tzv. „na poslední chvíli“, neboť ještě tři až čtyři týdny před konáním evropských voleb mělo pouze 76 % z celkového počtu lidoveckých voličů z roku 2017 v úmyslu podpořit stejnou stranu i tentokrát. S blížícím se volebním dnem se počet opětovných voličů vyšplhal k již ucházejícím 84 %. Svoji úlohu sehrálo i „vystavení účtu“ Kurzově spolkové vládě. Každý druhý volič ÖVP potvrdil, že svým hlasem chtěl podpořit dosavadní politiku spolkového kancléře. 62 % voličů se vyslovilo pro ponechání personálně

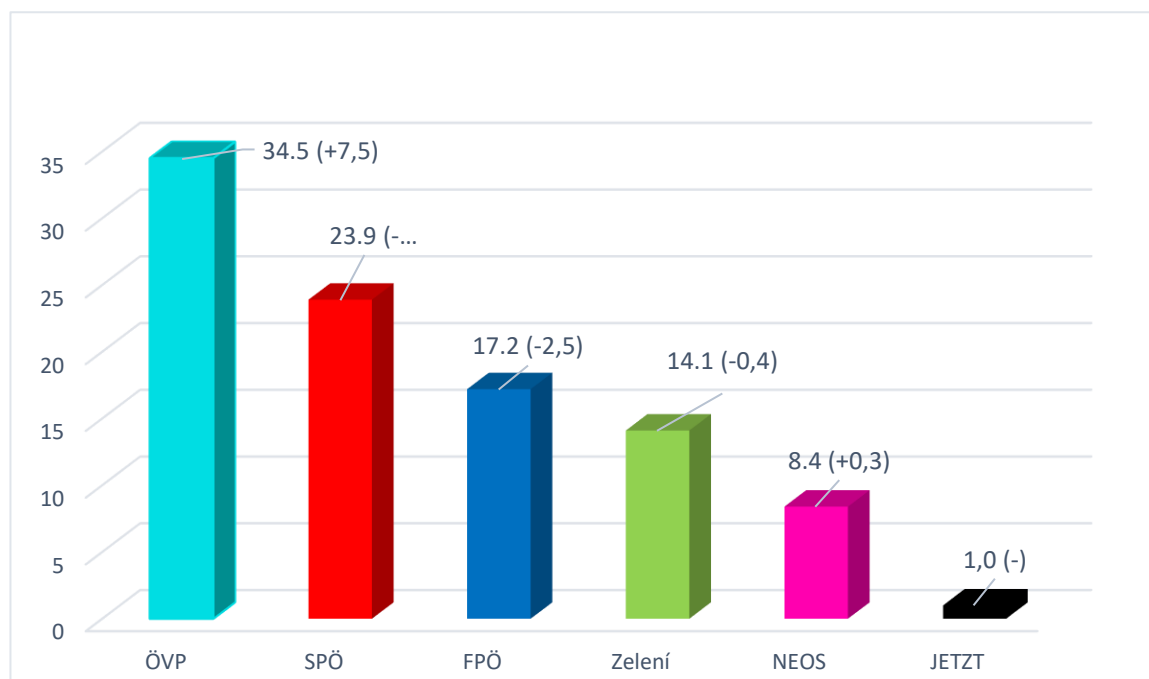
³¹⁸ THALHAMMER, Anna, PINK, Oliver a Christian ULTSCH. Ibiza-Affäre: Koalition an der Kippe. In: Die Presse [online]. 17. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5630289/ibiza-affare-die-koalition-an-der-kippe>; PRIOR, Thomas. Die längste Woche des Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 26. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5634422/die-langste-woche-des-sebastian-kurz>.

³¹⁹ ŠEPTÁK, Miroslav. Volby do Evropského parlamentu v Rakousku: ve znamení dalšího triumfu lidovců. In: Politické vedy 11 (1), 2021, s. 211.

³²⁰ WINEROITHER, David. Die Europawahl in Österreich. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 296

obměněného kabinetu až do předčasných voleb. Ještě pozoruhodnějším jevem byl přínos samotného spolkového kancléře. Přestože v evropských volbách vůbec nekandidoval, jako svůj volební motiv jej uvedlo 13 % respondentů.³²¹

Graf č. 3: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2019

Zdroj: vlastní na základě informací

z https://www.bmi.gv.at/412/Europawahlen/Europawahl_2019/

27. května 2019 byla Kurzově poloúřednické vládě vyslovena nedůvěra poslanci SPÖ, FPÖ a Kandidátky Nyní. Kurz se tak stal vůbec prvním kancléřem v dějinách Druhé rakouské republiky, jehož kabinet byl odvolán, všech předchozích 185 návrhů požadujících pád jednotlivých koalic nenašlo parlamentní shodu. Přestože Kandidátka Nyní byla prvním parlamentním subjektem iniciujícím vyslovení nedůvěry vládě, návrh oficiálně podala až sociální demokracie. Následovalo propuštění všech ministrů spolkovým prezidentem, na

³²¹ PRIOR, Thomas. Europawahl: Wie Kurz von der drohenden Abwahl profitierte. In: Die Presse [online]. 28. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5636027/analyse-der-europa-wahl-wie-kurz-von-der-drohenden-abwahl-profitierte>; SEIDL, Conrad. Mehrheit der Bevölkerung würde an Regierung Kurz festhalten. In: Der Standard [online]. 25. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000103772847/mehrheit-der-bevoelkerung-wuerde-an-regierung-kurz-festhalten>; EU-Wahl 2019: Wählerströme. In: SORA [online]. [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/waehlerstromanalysen/eu-wahl19.html>

jejichž místo posléze nastoupil expertní kabinet vedený dosavadní předsedkyní Rakouského ústavního soudu Brigitte Bierleinovou, jež se tak stala první kancléřkou v rakouské historii.

Kurz po svém odvolání okamžitě složil poslanecký mandát, funkci spolkového kancléře přenechal do oficiálního jmenování úřednického kabinetu přechodnému vicekancléři a ministru financí Lögerovi.³²² Ještě tentýž den se před Politickou akademií ÖVP ve Vídni shromáždilo na dva tisíce lidoveckých příznivců skandujících „*Kancléř Kurz!*“, přičemž čerstvě odvolaný předseda vlády před davem vystoupil plný odhodlání a své voliče žádal, aby vzali demokratické rozhodnutí parlamentu na vědomí a nepocit'ovali přitom vztek, nenávist či smutek. Zároveň své příznivce ubezpečil, že přestože cílem FPÖ a SPÖ bylo dosažení jeho odchodu z politiky, kandidovat bude i v následujících volbách a bude nadále usilovat o pokračování reformního kursu, který jeho strana započala. Pod lehce kontroverzním sloganem „*Dnes sice rozhodl parlament, ale na konci rozhodne národ*“ zahájili lidovci svoji předvolební kampaň, jejíž hlavní náplní měly být podobně jako v roce 2017 cesty po jednotlivých spolkových zemích a rozhovory s tamními lidmi.³²³

Závěrečné slovo za činností dle mého názoru úspěšné vlády měl v prosinci roku 2019 Rakouský ústavní soud, jenž rozhodl o zrušení dvou již prosazených centrálních projektů ÖVP a FPÖ z důvodu jejich protiprávní podstaty. Bilance Kurzova kabinetu tak nakonec přeci jen do jisté míry připomínala stejnobarevnou koalici Wolfganga Schüssela charakterizovanou zmíněným heslem „*rychlost zabíjí*“. Prvním ze zamítnutých reformních kroků byl tzv. bezpečnostní balíček posilující pravomoci policejních složek, v jehož případě byla velká část sledovacích návrhů vyhodnocena jako protiústavní. Týkalo se to například nasazení špionážního software či plošné monitorování dopravních prostředků prostřednictvím dopravních kamer, obě opatření totiž dle rozhodnutí soudu představovala příliš velký zásah do soukromí jednotlivců. Soudní kontrolou neprošly ani zásadní body reformy sociální podpory, překážkou ke schválení byly převážně podmínky znalosti německého jazyka či odstupňované příspěvky určené dětem, pomocí kterých chtěli koaliční partneři snížit atraktivitu Rakouska coby přistěhovalecké země. Některé návrhy byly zrušeny již nástupci jednotlivých ministrů v rámci přechodné či úřednické vlády, jako například ministrem vnitra Kicklem (FPÖ) iniciované nasazení policejních koní či vytvoření pracovních pozic pro uchazeče o azyl

³²² AICHINGER, Philipp a Oliver PINK. Kurz abgesetzt. In: Die Presse [online]. 27. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5635507/kurz-abgesetzt>.

³²³ RAUSCHER, Hans. Kurz geht nicht ins Parlament, er startet seine Wiederauferstehung. In: Der Standard [online]. 29. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000103988638/kurz-geht-nicht-ins-parlament-er-startet-seine-wiederauferstehung>; SCHILTZ, Christoph B. Der Masterplan des Bundeskanzlers a.D. In: Die Welt. 31. 5. 2019, s. 7.

s maximální hodinovou mzdou ve výši 1,50 eur. Do zdárného konce nebyla dotažena ani několik měsíců před vládní krizí velkolepě představená daňová reforma zohledňující příslušníky třech nejnižších daňových tříd. Daňové úlevy stihli pocítit jen poplatníci s nízkými příjmy, na zástupce střední třídy se již nedostalo. Na druhou stranu před rozhodnutím soudu z velké části obstála reforma snižující počet sociálních pojišťoven, zachován zároveň zůstal rodičovský bonus, ze kterého během sedmnáctiměsíční vlády ÖVP-FPÖ profitovalo téměř milion v Rakousku žijících rodin, větší flexibilita pracovní doby v podobě dvanáctihodinového dne či školská reforma zahrnující znovuzavedení hodnotících známek či přeřazení do podpůrných předškolních tříd v případě nedostatečné znalosti němčiny.³²⁴

³²⁴ BÜRGER, Jasmin. Türkis-blaue Bilanz: Prestigeprojekte gekippt, einige Duftmarken bleiben. In: Oberösterreichische Nachrichten [online]. 19. 12. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.nachrichten.at/politik/innenpolitik/tuerkis-blaue-bilanz-prestigeprojekte-gekippt-einige-duftmarken-bleiben;art385,3202322>; FRITZL, Martin. Sebastian Kurz auf den Spuren von Wolfgang Schüssel. In: Die Presse [online]. 18. 12. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5740134/sebastian-kurz-auf-den-spuren-von-wolfgang-schuessel>; KHOL, Andreas. Die Bilanz der Regierung Kurz I. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 12-14.

5. Kurzova druhá vláda a dozvuky „aféry Ibiza“

5.1 Volby do Národní rady 2019

ÖVP zvolila stejně jako v případě parlamentních voleb před dvěma lety silně personalizovanou kampaň orientovanou zcela na svého předsedu Sebastiana Kurze. Jednoznačným cílem strany bylo opětovně zvítězit a zvýšit náskok z předchozích voleb, k čemuž měly dopomoci proklamace o pokračování započatého reformního kursu i v rámci příští vlády. Lidovečtí volební stratégové navíc disponovali vítaným bonusem v podobě Kurzova odvolání z postu spolkového kancléře vedoucího k předčasným volbám. Volební lídr ÖVP se tak mohl úspěšně stylizovat do role oběti či mučedníka, jehož kabinetu byla i přes jeho pozitivní bilanci vyslovena nedůvěra ze strany pomstychtivé parlamentní koalice SPÖ-FPÖ.³²⁵ V tomto duchu se nesla první vlna lidoveckých plakátů, na nichž byla umístěna hesla „*Naše cesta teprve začala*“ coby logické pokračování sloganu z předchozích voleb „*Čas na změnu*“ či již zmíněný poněkud problematický Kurzův výrok z dne svého odvolání „*Parlament sice rozhodl, ale konečné slovo bude mít lid*“, vzbuzující u některých komentátorů a politických oponentů dojem, že ÖVP dostatečně nerespektuje usnesení rakouské Národní rady.³²⁶

Právě čerstvá vzpomínka na spolupráci dvou politických rivalů za účelem svržení Kurzovy poloúřednické vlády značně znepokojovala stranickou centrálu ÖVP, zvláštní důraz byl proto opět kladen na strategické hlasování. Na lidoveckých předvolebních letáčích strana nejprve varovala před možnou povolební koalicí mezi sociálními demokraty a Svobodnými. Poté, co FPÖ tyto spekulace dementovala s tím, že vládu sestaví pouze s ÖVP, začal Kurz mobilizovat voliče upozorňováním na variantu levicové trojkoalice ve složení SPÖ, Zelení a NEOS. Odkazoval se při tom pravidelně na zisk těchto subjektů v nedávných volbách do Evropského parlamentu, který v součtu dosahoval více než 46 % odevzdaných hlasů.³²⁷ Naopak do pozadí mohla být v první fázi kampaně vzhledem ke Kurzově popularitě odsunuta bližší specifikace programových priorit, názory volebního lídra lidovců byly veřejnosti díky jeho

³²⁵ GLÜCK, Heidi. Die Nationalratswahl 2019 – Resümee und Analyse. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 78.

³²⁶ HOFER, Thomas. Auf dem Weg zur Emokratie. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 24.

³²⁷ ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Seine Gegner sagen: „Kurz muss weg.“ Aber DU entscheidest!“; Sommergespräche: Sebastian Kurz (ÖVP). In: YouTube [online]. 3. 9. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6yqF7i7FsTg>. Kanál uživatele ORF Fan [HD]; APA – Austria Press Agency. FPÖ: Koalition mit der SPÖ “absurd“. In: Die Presse [online]. 27. 6. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5650696/fpo-koalition-mit-spo-absurd>.

osmiletému působení ve spolkové politice již dobře známy, hlavní nabídkou ÖVP tak bylo pokračování v trendu nastoleném v roce 2017. Ten se vyznačoval ukončením dluhové politiky po více než 60 letech prostřednictvím dosažení vyrovnaného státního rozpočtu pro rok 2019, razantním poklesem azylových žádostí v důsledku restriktivní migrační politiky a započatým, leč nedokončeným, snižováním daňové zátěže. Na uvedené dílčí úspěchy chtěli lidovci v následující legislativní periodě navázat zajištěním adekvátní péče pro seniory, vytvořením pracovních pozic budoucnosti (např. v oblasti digitalizace) či důrazem na zachování rakouských tradic a bojem proti politickému islámu. Vzhledem k rostoucím celosvětovým obavám z klimatických změn se ÖVP nově hodlala zaměřit také na téma ochrany životního prostředí, ve stranických materiálech určených veřejnosti však prozatím chyběly bližší informace o tom, jakých cílů má strana v úmyslu v této oblasti dosáhnout.³²⁸

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Kurz se po svém odvolání rozhodl složit svůj poslanecký mandát a zároveň tak odmítl možnost vést poslanecký klub ÖVP. Namísto pravidelného usedání do poslaneckých lavic Národní rady se rozhodl si odpočinout a nabrat nové síly do intenzivního předvolebního boje. Jako vhodný impuls se jevily cesty po rakouských spolkových zemích a rozhovory s voliči, které, jak sám krátce po vyslovení nedůvěry vůči jeho kabinetu uvedl, nebylo v uplynulém období z důvodu kancléřských povinností možné absolvovat v dostatečném rozsahu. Komunikace s voliči je jednou z Kurzových největších předností, ať už se jedná o prezentaci na sociálních sítích či běžný dialog. I v zahřívací fázi volební kampaně vyzařoval volební lídr ÖVP svoji známou auru popové hvězdy, kdykoliv se vmísil na nejrozmanitější obecní akce, následoval aplaus většiny přítomných, četné podání rukou a ochotné pózování za účelem spolčených fotografií. Nezpochybnitelnou výhodou předsedy lidovců je jeho charisma a sociální inteligence, čímž připomíná Bruna Kreiského či Jörga Haidera. Při rozhovorech s běžnými občany působí zcela autenticky, zároveň vzbuzuje dojem, že jej skutečně zajímá názor svého diskusního partnera. Pozoruhodným jevem byla také skutečnost, že ačkoliv Kurz neměl v hierarchii rakouského státu oficiálně žádnou funkci, v průběhu celé kampaně se prezentoval jako jakýsi stínový předseda vlády za úřadující kancléřkou Brigitte Bierleinovou. Při rozhovorech s obecními obyvateli byl oslovován nadále jako kancléř, dostatečně se profiloval na evropské úrovni například prostřednictvím své kritiky vůči dosažené obchodní dohodě mezi EU a Mercosurem (jihoamerické sdružení volného obchodu), těšil se největší mediální prezenci – především nejčtenější rakouský deník *Kronen Zeitung* mu poskytoval větší prostor než všem

³²⁸ ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Damit weitergeht, was gut begonnen hat. Klarheit schaffen. Für Österreich.“

ostatním kandidátům dohromady – a zároveň absolvoval schůzky státního charakteru s izraelským premiérem Benjaminem Netanjahuem, německou kancléřkou Merkelovou, německou ministryní obrany Annegret Kramp-Karrenbauerovou či její předchůdkyní a pozdější předsedkyní Evropské komise Ursulou von der Leyenovou.³²⁹

V mezidobí Kurz podnikl také svými slovy „studijní cestu“ do USA, kde kromě přednášky před studenty Stanfordské univerzity navštívil kalifornské centrum počítačového a technologického průmyslu *Silicon Valley*. Smyslem návštěvy bylo informování se s dostatečným časovým předstihem o budoucích výzvách v těchto oblastech. Obdobně jako v částech alpské republiky nadále titulován jako „kancléř“ se zde setkal s čelními představiteli firemních gigantů jako *Google*, *Apple*, *Netflix*, *Tesla* či *Uber*. Během Kurzova pobytu ve Spojených státech amerických zastihla ÖVP jedna ze dvou předvolebních afér souvisejících s činností strany. Týkala se celkem pěti pevných disků pocházejících z úřadu spolkového kancléře, které nechal ještě před vyslovením nedůvěry Kurzovu kabinetu parlamentem skartovat kancléřův osobní fotograf ve společnosti *Reißwolf*. Celá kauza by patrně nespátřila pozornost médií, nebýt skutečnosti, že dotyčný Kurzův spolupracovník zapomněl uhradit účet za objednanou službu ve výši 76 eur, navíc se prokázal pod falešným jménem. Podvedená firma jej proto vypátrala pomocí telefonního čísla, přičemž zjistila, že stopy vedou do úřadu spolkového kancléře. Okolnosti nasvědčovaly, že by zde mohla existovat souvislost mezi pevnými disky a aférou Ibiza, jež zapříčinila pád vlády, Kurz však tyto spekulace odmítal s tím, že se jedná o běžný postup, pakliže úřadující kancléř opouští své pracoviště. Ve své obhajobě přitom poukazoval na stejný proces jako v případě svého předchůdce Christiana Kerna (SPÖ), jenž před předáním funkce v prosinci roku 2017 skartoval celkem sedm disků pocházejících z tří kanceláří v úřadu kancléře.³³⁰

³²⁹ PINK, Oliver. Sebastian Kurz: Leithaprodersdorf statt Brüssel. In: Die Presse [online]. 3. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5653989/sebastian-kurz-leithaprodersdorf-statt-brussel>; PINK, Oliver. Ein Bundeskanzler nicht ganz außer Dienst. In: Die Presse [online]. 5. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5655424/ein-bundeskanzler-nicht-ganz-ausser-dienst>; PERNEGGER, Maria. Alle gegen Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 20. 8. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5676788/wahlkampf-2019-alle-gegen-sebastian-kurz>.

³³⁰ RIECHER, Stefan. Sebastian Kurz - Zwischen Schreddern und Silicon Valley. In: Die Presse [online]. 24. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5663977/sebastian-kurz-zwischen-schreddern-und-silicon-valley>; Redaktion. Was nach dem Schreddern bleibt. In: Die Presse [online]. 24. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5664554/was-nach-dem-schreddern-bleibt>; AICHINGER, Philipp, BONAVIDA, Iris a Ulrike WEISER. „Schredder-Affäre“: Der Reißwolf und die sieben Speicher. In: Die Presse [online]. 30. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5667288/schredder-affare-der-reisswolf-und-die-sieben-speicher>; TRAXLER, Günter. Mit Kurz im Silicon Valley: Ein bemerkenswerter Fall von Message-Control. In: Der Standard [online]. 28. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000106738097/mit-kurz-wieder-einmal-in-silicon-valley-ein-bemerkenswerter-fall>.

Začátkem září 2019, necelé čtyři týdny před volebním dnem, pak vídeňský týdeník *Falter* zveřejnil další skandál z okolí ÖVP. V tomto případě se jednalo o záznamy lidoveckého účetnictví a materiály z personálního oddělení, jež byly redakci zaslány prostřednictvím anonymní e-mailové komunikace. Obdržené interní dokumenty obsahovaly mj. svědectví o milionových sponzorských darech rozdělených na menší části tak, aby ÖVP obstála před kontrolou účetního dvora či o tom, jak ÖVP v předchozích parlamentních volbách záměrně plánovala překročit zákonem omezené financování volební kampaně. Místo dovolených sedmi milionů eur vynaložila ÖVP za kampaň v roce 2017 třináct milionů eur, v důsledku čehož byla již předtím zadlužená strana odkázána na další bankovní úvěry či půjčky od přidružených zájmových organizací. Výstižné zhodnocení lidoveckého hospodaření poskytl německý deník *Süddeutsche Zeitung*, jenž při pohledu na záporný vlastní kapitál strany koncem roku 2017 ve výši 21,5 eur označil ÖVP jako „stranu žijící nad poměry“. Zveřejněné materiály poukazovaly dále na štědrý měsíční příjem Kurzova nejbližšího poradce a стратега Stefana Steinera ve výši 33 tisíc eur, vysoké výdaje určené úpravě zevnějšku předsedy lidovců či účet za let soukromým letadlem, kterým se v březnu roku 2018 tehdejší spolkový kancléř dopravil z Vídně do Říma (7700 eur). Vedení ÖVP na uvedená obvinění nejprve zareagovalo tvrzením, že uniklé dokumenty jsou možná zfalšované, případně manipulativně prezentované, posléze však přešlo do ofenzivy s tím, že se strana stala obětí vysoce profesionálního a cíleného hackerského útoku s cílem ovlivnit výsledek voleb. ÖVP následně obvinila týdeník *Falter* ze zfalšování zveřejněných údajů a podala na něj žalobu u vídeňského Obchodního soudu (*Wiener Handelsgericht*).³³¹

Obě kauzy vyvolaly značný rozruch v táboře ÖVP, pro lidovecké volební strategy sloužily jako důkaz toho, že „*message control*“, stěžejní prvek Kurzovy vlády s FPÖ, se

³³¹ Příslušný soud vynesl rozsudek koncem března 2021, žalující ÖVP dal za pravdu pouze v jednom ze tří bodů obžaloby. Žalovaný týdeník *Falter* musel v souladu s rozhodnutím soudu vzít zpět své tvrzení, že ÖVP měla v úmyslu zatajit překročení zákonného limitu pro financování volební kampaně před účetním dvorem, v inkriminovaném článku však mohly nadále zůstat pasáže, že ÖVP „*vědomě plánovala překročit omezení výdajů určených volební reklamě (Wahlwerbungsausgabenbeschränkung)*“ a „*vědomě oklamala veřejnost ohledně výdajů určených volební kampani*“. Srov. APA – Austria Press Agency. Wahlkampfkosten: Urteil im Verfahren ÖVP gegen „Falter“. In: Die Presse [online]. 29. 3. 2021 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5958851/wahlkampfkosten-urteil-im-verfahren-ovp-gegen-falter>; TÓTH, Barbara. Einmal Ibiza und zurück. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 137-139; Redaktion. Teurer Privatjet für Kurz, 33.000 monatlich für Berater? In: Die Presse [online]. 10. 9. 2019 [2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5687684/teurer-privatjet-fur-kurz-33000-euro-monatlich-fur-berater>; NOWAK, Rainer. Kurz: „Sehr gezielter“ Hacker-Angriff auf die ÖVP. In: Die Presse [online]. 5. 9. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5684818/kurz-sehr-gezielter-hacker-angriff-auf-die-ovp>; MÜNCH, Peter. Eine Partei, die über ihre Verhältnisse lebt. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 12. 9. 2019 [cit. 2021-09-07]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-ovp-1.4596797>.

s blížícím se volebním dnem čím dál více vymyká kontrole. Kurzovi poradci jsou známí svým perfekcionismem a detailním strategickým plánováním, jeho kritici však upozorňují na skutečnost, že v krizových momentech je zásadní zvolit krátkodobou taktiku a takovou schopností tým lídra ÖVP nedisponuje. Mezi jeho přednosti nepatří ani suverénní vystupování, ocitne-li se strana pod tlakem, z hlediska krizového managementu tak lidovci působili místy nezvykle nejistým dojmem. Zcela opačným příkladem je dosavadní koaliční partner FPÖ, jejíž funkcionáři jsou na odrážení útoků již zvyklí, dokonce lze říct, že někteří z nich se v této činnosti vyžívají. Lehce poškozená pověst dosud bezchybně působícího volebního lídra ÖVP se přesto nikterak výrazně nepodepsala na preferencích elektorátu. ÖVP nadále vládla průzkumům veřejného mínění, které jí přisuzovaly výsledek okolo 35 %. Odvolání Kurzova kabinetu parlamentem, jenž bylo lidoveckými funkcionáři neúnavně interpretováno jako „vyhnání hrdiny z kancléřského ráje“, mělo na sympatizanty lidovců očitě větší efekt než záležitosti okolo skartovaných pevných disků či odtajněného stranického účetnictví.³³²

Celkem komfortní vedoucí pozice ÖVP a vysoká pravděpodobnost jejího dalšího triumfu byla v neposlední řadě zapříčiněna slabou konkurencí. Zatímco menším stranám NEOS a mimoparlamentním Zeleným předpovídaly demoskopická šetření přírůstky, hlavní Kurzovi vyzyvatelé SPÖ a FPÖ se nacházely v krizi. Lídryně sociálních demokratů Pamela Rendi-Wagnerová se namísto toho, aby dokázala využít kauzu „Ibizagate“ vedoucí k předčasným volbám ve svůj prospěch, musela potýkat nejen se svojí nevýraznou veřejnou image, ale i nepokoji uvnitř vlastní strany. Ty zažehla hrozba historicky nejhoršího volebního výsledku SPÖ, v důsledku čehož docházelo ve vlastních řadách ke zpochybňování způsobilosti stranické expertky v oblasti zdravotnictví Rendi-Wagnerové coby vůdkyně kandidátky. V podobné situaci se nacházeli i Svobodní, důsledky aféry Ibiza stále doprovázely činnost strany, za určitý úspěch lze považovat její částečnou konsolidaci po rezignaci svého dlouholetého předsedy Stracheho. Jeho místo zaujal Norbert Hofer reprezentující „přátelskou tvář“ strany, jenž se veřejně netajil s úmyslem pokračovat v koalici s ÖVP. Tomu nasvědčoval i jeden z předvolebních spotů z produkce Svobodných, na kterém byl Hofer zobrazen spolu s předsedou lidovců Kurzem v rámci párové terapie za účelem obnovení vzájemné důvěry. V dalším videu FPÖ naopak varovala před možnou koalicí ÖVP se Zelenými. Úlohu Hoferova

³³² PRIOR, Thomas. Und was wird aus der Message Control? In: Die Presse [online]. 24. 10. 2019 [cit. 2021-07-10]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oevp-1.4596797>; METZGER, Ida. Der perfekte Mr. Kurz und seine Fehler. In: Kurier Magazin: Wahl 2019, 5. 9. 2019, s. 27-28; HOFER, Thomas. Auf dem Weg zur Emokratie. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 47; PINK. Oliver. Die Wahl ohne Kanzlerduell. In: Die Presse [online]. 6. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5685865/die-wahl-ohne-kanzlerduell>.

protipólu uvnitř strany plnil bývalý spolkový ministr vnitra Herbert Kickl, který svojí nevybíravou migrační a azylovou rétorikou usiloval o mobilizaci pravicových voličů – klíčového segmentu FPÖ. Zatímco Hofer neskryval své sympatie vůči lidovcům, Kickl se nezdráhal veřejně atakovat jejich lídra Kurze, jemuž stále zazlival jím iniciované Kicklovo odvolání z funkce ministra, které dle něj mělo za následek rozpad koalice. Svobodné však v závěru volební kampaně dostihla další série skandálů. V srpnu 2019 oznámila rakouská prokuratura zahájení vyšetřování ohledně možné korupce ve věci dosazení komunálního politika FPÖ Petera Sidla do dozorčí rady polostátního loterijního podniku *Casinos Austria*, ke kterému došlo v době tyrkysovo-modré vlády. Posléze média zveřejnila další kauzu okolo Stracheho, podle níž měl bývalý předseda Svobodných zneužívat stranické finance k soukromým účelům. Obviněním se nevyhnul ani stávající předseda strany Hofer, v jehož případě unikly informace ohledně dostavby plotu u jeho rezidence, která měla být údajně hrazena z prostředků daňových poplatníků. Zmíněné skandály pochopitelně vrhly další stín na FPÖ a dodatečně znemožnily snahu strany o „sebeočistu“ před veřejností, stejně tak jako distancování se od svého někdejšího předsedy a kauzy Ibizagate.³³³

Vzhledem k této konstelaci tak Kurze nejspíš nezaměštnávala otázka, zda zvítězí, nýbrž s kým sestaví příští vládu. Varianta s SPÖ se kvůli společnému zatížení minulostí i neveřejně známé Kurzově skepsi vůči sociální demokracii zdála nereálná, spolupráce s NEOS by se dle průběžných průzkumů nemohla opřít o parlamentní většinu a vláda se Zelenými by sice získala solidní mezinárodní ohlas, nicméně nepřeklenutelnou propast představovaly na první pohled značné programové i ideologické rozdíly. Případná kooperace s levicově smýšlející stranou by pro ÖVP znamenala učinění nejednoho programového ústupku, na druhou stranu by se však nejednalo o první případ, kdy by Sebastian Kurz prokázal schopnost své politické flexibility. Jako nejlogičtější koaliční partner se tudíž opět jeví Svobodní, už jen z důvodu četných programových paralel i veřejně proklamovaném odhodlání pokračovat v započaté reformní činnosti. Volební lídr ÖVP si však při otázkách zástupců médií, s jakou stranou by po volbách nejraději vládl, počínal zdrženlivě a pravidelně odpovídal, že v případě vítězství ÖVP povede rozhovory se všemi zvolenými subjekty. Nevylučoval při tom ani možnost menšinové vlády za předpokladu, že by lidovci během koaličních jednání nenalezli vhodného partnera. Zjevnou překážku v obnovení spolupráce představovala dvojka kandidátky FPÖ Herbert Kickl, jehož

³³³ EBERL, Jakob-Moritz, HUBER, Lena Maria a Carolina PLESCIA. A tale of firsts: the 2019 Austrian snap election. In: *West European Politics*, 2019, s. 5-6; MIJNSSEN, Ivo. Österreich im Wahlkampf: Ein selbstsicherer Altkanzler, eine schwache Linke und eine Freiheitliche Partei mit zwei Gesichtern. In: *Neue Zürcher Zeitung* [online]. 22. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreich-im-wahlkampf-sicherer-altkanzler-schwache-linke-ld.1496908>.

vztah s předsedou ÖVP nebyl vzhledem ke společné minulosti nejoptimálnější, přičemž Kurz několikrát vyloučil, že by Kickl mohl figurovat v jeho příštím kabinetu. Také některé spolkové země patřící pod správu lidovců se vůči pokračování koalice ÖVP-FPÖ stavěly skepticky ba odmítavě, obezřetný musel být navíc sám Kurz, neboť další skandál nevypočitatelné FPÖ by mohl znamenat nejen pád vlády, ale i konec jeho oslnivé politické kariéry.³³⁴ Drobnou kuriozitou byl z hlediska společných znaků stejný slogan, kteří oba někdejší koaliční partneři použili na svých předvolebních poutačích. Pod heslem „*Ten, který hovoří naší řečí*“ zobrazovala ÖVP svého lídra při pěší túře s příznivci, nicméně v té době byly již zhruba týden po alpské republice rozmístěny plakáty FPÖ zachycující Kickla doprovázeného stejným mottem. Vzájemné výčitky ohledně toho, kdo přišel s nápadem dřív, respektive, kdo se u koho inspiroval, může pomoci rozřešit pohled do historie. Již v roce 1999 se s totožným sloganem ucházel o přízeň voličů tehdejší předseda FPÖ Jörg Haider, původcem hesla pak nebyl nikdo jiný než v té době veřejnosti příliš neznámý Haiderův autor projevů Herbert Kickl.³³⁵

ÖVP se obdobně jako před dvěma lety rozhodla svůj volební program prezentovat průběžně v jednotlivých etapách, tentokrát jej představila v originální formě jako „100 projektů pro Rakousko“. Jednotlivé návrhy pocházely z velké části již z roku 2017, zaměření na nová témata by bylo vzhledem ke zjevné snaze lidovců pokračovat v prosazení bodů ukotvených v předchozím vládním programu spíše kontraproduktivní. Přesto vykazoval program ve srovnání se svým předchůdcem, kdy tehdejší volbám jednoznačně dominovala otázka migrace a azylu, určitou tematickou flexibilitu. Ta se projevovala především rozšířenou nabídkou v oblasti hospodářství. Přestože si strana zachovala svůj ekonomicky liberální postoj, například požadavkem zavést povinné pojištění pro případ dlouhodobé péče (*Pflegeversicherung*) se lidovci v tomto ohledu výrazně posunuli do politického středu. Mimochodem se tak stali jedinou stranou zastoupenou v Národní radě s tímto návrhem. Zmíněný ekonomický liberalismus se projevoval podněty navrhuujícími snížení daňové zátěže právnických osob, ochranu předmětů dědictví před zdaněním či zavedení možnosti dodatečného splacení

³³⁴ PRIOR, Thomas a Rainer NOWAK. Das Koalitionsdilemma der ÖVP. In: Die Presse [online]. 28. 8. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5681002/das-koalitionsdilemma-der-ovp>; PRIOR, Thomas a Ulrike WEISER. Kurz und die Koalitions-Crux. In: Die Presse [online]. 21. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5693703/kurz-und-die-koalitions-crux>; NOWAK, Rainer. 13 Fragen: Wozu braucht man zwei Millionen Kugelschreiber, Herr Kurz? In: Die Presse [online]. 5. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5684933/13-fragen-wozu-braucht-man-zwei-millionen-kugelschreiber-herr-kurz>; MIJNSSEN, Ivo. Der wandlungsfähige Sebastian Kurz. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 20. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/sebastian-kurz-oesterreichs-konservativer-verwandlungskuenstler-ld.1508238>.

³³⁵ ZAUNBAUER, Wolfgang. Kurz und Kickl ziehen mit Haider-Slogan in den Wahlkampf. In: Kurier [online]. 28. 8. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/amp/politik/inland/kurz-und-kickl-ziehen-mit-haider-slogan-in-den-wahlkampf/400589432>.

studijních poplatků. Důležitou položku představovala již vládou ÖVP-FPÖ zamýšlená, byť nedokončená daňová reforma – ve stejném znění měla být zátěž snížena třem nejnižším daňovým třídám. Hospodářská část programu ÖVP tradičně oslovila především občany s vyššími příjmy a osoby samostatně výdělečně činné. Ze společenskopolitického hlediska pokračovala ÖVP ve svém konzervativním kursu, návrhy strany se tak značně překrývaly s požadavky svého bývalého koaličního partnera. V důsledku vysokého počtu obyvatel s migračním pozadím usilovali lidovci o zachování rakouské identity, což se projevovalo například požadavkem ponechání křesťanských symbolů ve školních třídách či důrazem na pokračování v křesťanských tradicích. Doprovodný cíl zde představoval boj proti extremismu, zákaz politického islámu a rozpuštění extremistických spolků, např. Identitárního hnutí, čímž se ÖVP chtěla vymezit od FPÖ, jejíž někteří členové se netají náklonností k této organizaci. Ačkoliv oblast migrace a azylu nehrála tak zásadní úlohu pro rozhodování elektorátu jako před dvěma lety, lidovci nadále slibovali pokračování své restriktivní migrační politiky, přičemž odkazovali na poklesnuvší počty azylantů během tyrkysovo-modré vlády. Boj s ilegální migrací měl dle představ ÖVP probíhat převážně na evropské úrovni, nová regulace evropského azylového systému měla zajistit budoucí ochranu kontinentu mj. před přílivem migrantů do sociálního systému. Ve věci sociálních příspěvků vyplácených přistěhovalcům navrhovala Kurzova strana ustanovit zvláštní krizový štáb, který by se zabýval zahraničním zneužíváním sociálních transferů či dluhy zahraničních zdravotních pojišťoven vůči rakouským institucím. O skutečnosti, že ÖVP hodlá v oblasti sociální politiky navázat na svůj striktní postoj, svědčil již tradiční návrh speciálních předškolních tříd pro děti s nedostatečnými znalostmi němčiny, jazyková vybavenost měla být zároveň ponechána coby podmínka určující nárok na sociální dávky. Vzhledem k dominanci ekologických témat v celosvětovém diskursu věnovali lidovci ve svém programu určitý prostor i ochraně klimatu. Smyslem zde bylo nebrat hrozící klimatickou krizi na lehkou váhu, jak ovšem dodávají tvůrci volebního programu ÖVP, jednotlivé kroky byly koncipovány v souladu se zdravým rozumem. Za stěžejní cíl si lidovci v této oblasti vytyčili dosažení uhlíkové neutrality nejpozději do roku 2045, přispět k tomu měl přechod na vodík v ocelářském odvětví, jenž by zamezil zvýšené produkci škodlivých emisí CO₂. Celkem navrhovala ÖVP investovat 500 milionů eur do výzkumu a vývoje tohoto chemického prvku, přičemž do roku 2030 si slibovala vznik až 30 tisíc pracovních pozic ve vodíkovém průmyslu.³³⁶

³³⁶ Die Neue Volkspartei. Unser Weg für Österreich. 100 Projekte. Volební program Rakouské lidové strany 2019 [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://www.dieneuevolkspartei.at/Download/100_Projekte.pdf; MOSER-SOLLMAN, Christian. Die Wahlprogramme der Parteien im Vergleich. In: KHOL, Andreas, OFNER

Volební program SPÖ, rozdělený do tří částí (práce, vzdělání, ochrana klimatu), obsahoval klasické sociálně demokratická témata zahrnující návrhy zkráceného pracovního týdne nebo zpětvzetí Kurzovým kabinetem prosazené větší pracovní flexibility ve formě dvanáctihodinového dne. Následoval požadavek snížení daně z příjmu pro osoby s nízkými mzdami spolu s vyslovením se pro zavedení dědické daně v případě vysoké hodnoty nabytého předmětu či zastřešení nájemného. Překvapení nepředstavovalo odmítnutí zvýšit věk nástupu do penze, naopak v oblasti migrace zaujala SPÖ restriktivnější postoj, když navrhovala ilegální přistěhovalectví do Rakouska či konsekventní vyhoštění trestně odpovědných žadatelů o azyl. Z hlediska ekologie zamýšleli sociální demokraté zavést CO₂ daň či mýto pro nákladní automobily, platné po celé zemi a odvislé od počtu ujetých kilometrů. Tento krok měl dle stranických propočtů zajistit roční daňový přírůstek ve výši 500 milionů eur, který by mohl být následně využitý pro účely spojené s ochranou klimatu. Prakticky totožný program jako před dvěma lety představila FPÖ, ke stěžejním bodům patřily nacionálně orientovaná témata, přistěhovalectví, dostupné bydlení či nově ochrana klimatu, přestože se zde Svobodní k celé záležitosti stavěli spíše skepticky. Tradiční témata zákazu šátků a burek ve veřejném prostoru, zrušení koncesionářských poplatků ORF a zpřísnění cizineckého práva, vyznačující se například vyhodnocováním mobilních dat, doplňoval nově požadavek opětovné kontroly již schválených azylových žádostí, díky čemuž mělo být zjištěno, zda má příslušný žadatel stále nárok na azyl. S lidovci pojil FPÖ navrhovaný zákaz politického islámu či ochrana křesťansko-rakouských tradic, Svobodní zde však zaujali ještě odmítavější postoj, když usilovali o ponechání křesťanských symbolů v prostorech všech veřejných institucí. Ochranu životního prostředí pojala FPÖ jako ochranu národní identity, přičemž se odmítavě vyslovila proti CO₂ daním či jakýmkoliv ekologickým poplatkům zatěžujícím peněženky rakouských daňových poplatníků. Namísto toho se strana ucházela o přízeň voličů prostřednictvím tzv. bonusu na nový automobil, který měl obdržet každý občan za předpokladu sešrotování svého automobilu s rokem výroby starším než 12 let. Na řidiče automobilů cílila FPÖ i požadavkem zlevnění ročních dálničních známek, které mělo být naopak vybalancováno zdražením krátkodobých vinět. V oblasti ochrany zvířat pak Svobodní orodovali za přísnější kontroly zvířecích transportů. Určitou tematickou výhodou disponovali Zelení usilující o návrat do Národní rady. Neboť rakouskou společností i médií silně rezonovaly obavy z klimatických změn, tradičně

Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 138-140; THÖMMES, Adrian Leon a Jan Philipp THOMECEK. Wo stehen die Parteien in Österreich? Eine Analyse der Parteiprogramme zur Nationalratswahl 2019. In: Friedrich Ebert Stiftung, 2019, s. 4-8; PINK, Oliver. ÖVP will eigene Pflegeversicherung. In: Die Presse [online]. 1. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5682680/ovp-will-eigene-pflegeversicherung>.

ekologicky orientovaná strana se tak zde mohla profilovat nejvěrohodnějším způsobem. Naopak témata spojená s migrací, která výrazně ovlivnila výsledky parlamentních voleb v roce 2017 a zapříčinila neúspěch Zelených, tentokrát ustoupily do pozadí. Straně pomohlo také rozhodnutí veřejnoprávní televizní stanice ORF poskytnout prostor jejím kandidátům v rámci tradičních s volbami souvisejících pořadů, ačkoliv v minulosti zvala pouze subjekty zastoupené v Národní radě. Vedení ORF svůj krok zdůvodnilo vysokou šancí Zelených k překročení čtyřprocentního volebního prahu. Nejen díky tomu tak měli televizní diváci možnost zhlédnout rekordní počet 43 předvolebních debat mezi jednotlivými volebními lídry vysílaných celkem sedmi veřejnými či soukromými televizními společnostmi.³³⁷

Měsíc před konáním voleb pokračoval Kurz v intenzivní kontaktní kampani, v podstatě od chvíle svého odvolání se předseda ÖVP snažil zbývající měsíce do voleb co nejvíce využít prostřednictvím setkání s lidmi. Například v průběhu letních měsíců se volební lídr lidovců zúčastnil pěších túr se svými voliči v Salcbursku, Tyrolsku Burgenlandu. Začátkem září pak pod názvem „*Auf.Takt.Tour*“ absolvoval předvolební turné, v rámci kterého během pouhých tří dnů navštívil všech devět spolkových zemí, celková návštěvnost byla odhadována na úctyhodných 15 tisíc lidí. Zahájení proběhlo symbolicky ve vídeňské Politické akademii ÖVP, kde Kurz pronesl svoji řeč již koncem května krátce po vyslovení nedůvěry jeho kabinetu parlamentem. Retrospektivně byl tento den označován jako začátek lidovecké kampaně. I začátkem září 2019 přivítala volebního lídra ÖVP tisícovka příznivců, osobně jej podpořil také někdejší světový šampión v boxu a současný starosta ukrajinského hlavního města Kyjev Vitalij Kličko, kterého s předsedou ÖVP pojí dlouholeté přátelství již z dob Kurzova působení ve funkci spolkového ministra zahraničí. Pod veřejně nevyřčeným mottem „návrat kancléře zpět do úřadu“ nebyla ani tak smyslem třídní události získání nových voličů, jako spíše mobilizace stávajících sympatizantů. Nad očekávání dobře vypadající průzkumy veřejného mínění, ve kterých si lidovci drželi pohodlný dvojciferný náskok na druhou příčku, totiž s vidinou jasného vítězství sváděly k podcenění situace a podpoře menších stran, kterým by voliči ÖVP za normálních okolností svůj hlas neodevzdali. Kurz proto vrhl své poslední síly do závěrečné fáze předvolebního boje a na každé zastávce dramaticky upozorňoval na to, že nestačí být po sečtení hlasů na prvním místě, nýbrž je třeba zaznamenat co nejlepší možný

³³⁷ EBERL, Jakob-Moritz, HUBER, Lena Maria a Carolina PLESCIA. A tale of firsts: the 2019 Austrian snap election. In: West European Politics, 2019, s. 6-8; MOSER-SOLLMAN, Christian. Die Wahlprogramme der Parteien im Vergleich. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 141-143; THÖMMES, Adrian Leon a Jan Philipp THOMECEK. Wo stehen die Parteien in Österreich? Eine Analyse der Parteiprogramme zur Nationalratswahl 2019. In: Friedrich Ebert Stiftung, 2019, s. 3-5.

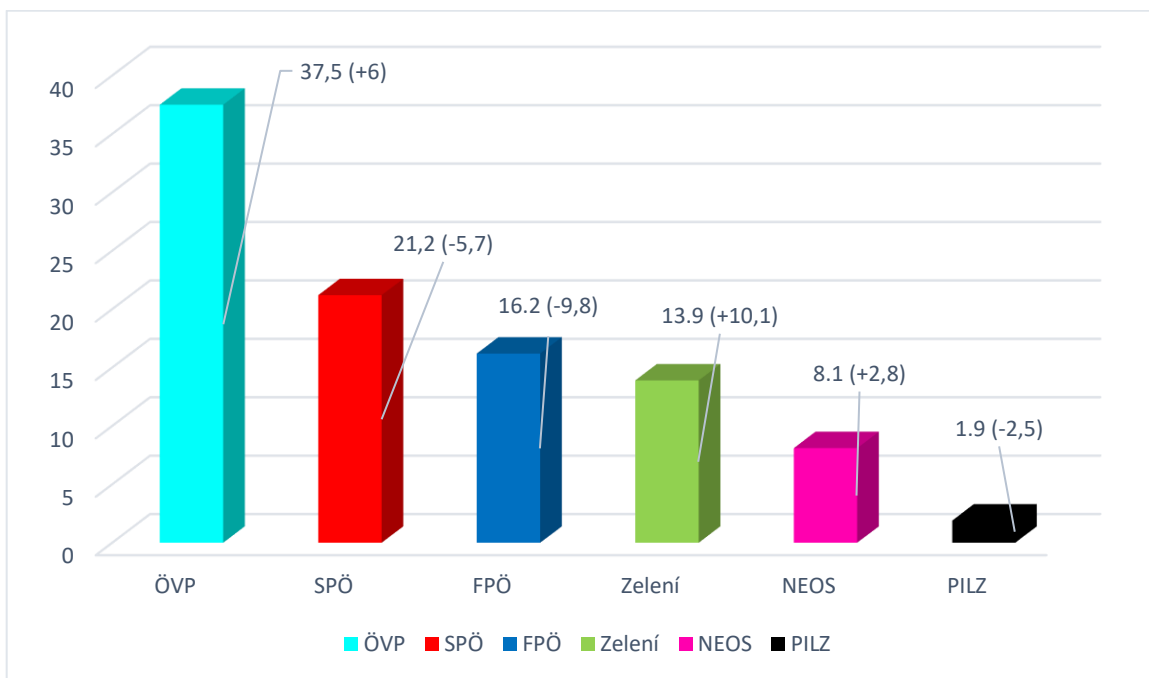
výsledek a zamezit tak vzniku koalice bez účasti vítězné ÖVP. Kromě tohoto apelu se Kurzova vystoupení příliš nelišila od těch z předchozích let, snad jen svojí délkou – na každé zastávce totiž lídr lidovců hovořil na pódiu jen v průměru 15 minut. Coby centrální poselství Kurzovi zcela stačilo přítomným posluchačům vyličít svoji nezměrnou vůli a odhodlání pokračovat v započaté vládní činnosti. Přesto svoji diskusní paletu stejně jako volební program ÖVP rozšířil o několik nových témat. Zatímco oblast migrace zůstávala často na okraji, Kurz hovořil převážně o nutnosti podpory venkova, zajištění důstojné péče ve stáří či snížení daňové zátěže rodinám. Pozornost pochopitelně věnoval také tématům souvisejícím s ochranou klimatu, vymezoval se zde proti zavedení CO2 daně, na druhou stranu přesvědčoval své voliče o výhodách CO2 cel v případě zemědělských produktů, které by vedly k zatraktivnění domácích potravin.³³⁸

Volby do Národní rady v roce 2019 jednoznačně ovládla Kurzova ÖVP, jež se ziskem 37,5 % odevzdaných hlasů zaznamenala přírůstek o šest procentních bodů a dosáhla dokonce lepšího výsledku, než jí předpovídala poslední demoskopická šetření. Za druhého vítěze voleb lze považovat Zelené, kteří ztrojnásobili svůj zisk z předchozích voleb a po zhruba dvouleté odmlce mohli s 13,9 % získaných hlasů slavit návrat do poslaneckých lavic. Svého dosud nejlepšího výsledku dosáhli liberálové NEOS se ziskem 8,1 % odevzdaných hlasů. Naopak jasnými poraženými byly SPÖ a FPÖ. Přestože sociální demokracie uhájila druhou příčku, se ziskem 21,2 % hlasů zaznamenala svůj nejhorší výsledek v historii a na vítězné lidovce ztrácela propastných 16,2 procentních bodů. Svobodné dostihly vlastní skandály, se ziskem 16,2 % hlasů a ztrátou 9,8 procentních bodů se museli spokojit s třetí příčkou. Jediným subjektem pozbyvším parlamentní relevance se stala Kandidátka Nyní Petera Pilze, která svoji kampaň pojala jako zúčtování s vládou ÖVP-FPÖ. Snaha stylizovat se do role jediné skutečné opoziční strany se u elektorátu nesečkala s úspěchem, podpořilo ji jen 1,9 % voličů.³³⁹

³³⁸ HUBER, Markus. Sebastian Kurz: In der Warteschleife. In: Der Standard [online]. 28. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000109185775/sebastian-kurz-in-der-warteschleife>; EGYED, Marie-Theres. Der türkise Bus tourt in drei Tagen durch neun Bundesländer. In: Der Standard [online]. 6. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000108335633/oevp-tourt-lieber-statt-zu-twittern>; WEISER, Ulrike. Seine Erzählung. In: Die Presse [online]. 7. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5686256/seine-erzählung>; NEHAMMER, Karl. Den Weg der Veränderung fortsetzen. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 66-67.

³³⁹ GLÜCK, Heidi. Die Nationalratswahl 2019 – Resümee und Analyse. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 79.

Graf č. 4: Výsledky voleb do Národní rady 2019

Zdroj: vlastní na základě

https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2019/start.aspx

Z analýzy volebního chování vyplývá několik zásadních faktorů. Triumf lidovců spočíval primárně ve vysoké mobilizační schopnosti, ÖVP tentokrát dokázala oslovit až 267 tisíc někdejších voličů FPÖ, 90 tisíc příznivců SPÖ a 55 tisíc občanů z řad nevoličů. Neméně úspěšní byli z hlediska mobilizace také Zelení, kteří na svoji stranu získali 260 tisíc bývalých voličů SPÖ a 110 tisíc někdejších hlasujících pro Kandidátku Nyní. V případě značné podpory z tábora SPÖ se z velké části jednalo o navrátilivší voliče, kteří v roce 2017 z taktických důvodů odevzdali svůj hlas sociální demokracii se záměrem zamezit vytvoření povolební koalice ve složení ÖVP-FPÖ. Právě spokojenost elektorátu s činností tyrkysovo-modré vlády měla podstatný vliv na hlasování voličů v roce 2019, i retrospektivně vnímalo aktivitu Kurzova kabinetu pozitivně solidních 58 % respondentů, avšak jen třetina voličů ÖVP si přála jeho pokračování. Před FPÖ coby budoucím koaličním partnerem byla preferována matematicky nereálná varianta s NEOS (43 %), vyloženě odmítavě nenahlíželi příznivci ÖVP ani na spolupráci se Zelenými (20 %). Naopak s nepochopením nahlížela většina elektorátu na odvolání Kurzovy přechodné vlády, o které se zapříčinily parlamentní frakce SPÖ, FPÖ a Kandidátky Nyní. Elektorát byl toho názoru, že tehdejší kabinet měl dovládnout až do

předčasných voleb. Za možné potrestání subjektů podílejících se na vyslovení nedůvěry voliči lze považovat ztrátu celkem 40 mandátů, přitom ještě v době odvolání disponovaly zmíněné strany parlamentní většinou. Pro voliče ÖVP byla kromě spokojenosti s dosavadní vládní činností (49 %) hlavním volebním motivem opět postava Sebastiana Kurze (44 %), byť ve srovnání s volbami do Národní rady roku 2017 ovlivnili jednotliví volební lídři rozhodování voličů výrazně menším způsobem. Kurz navíc s komfortním náskokem ovládl i v tzv. fiktivní přímou volbu kancléře, kde se pro něj vyslovilo 47 % hlasujících. Jako další důvody podpory lidovců pak respondenti uvedli souhlas s restriktivním kursem strany v oblasti migrace (33 %) a liberálně orientovanou hospodářskou politikou (30 %). Na rozdíl od předchozích voleb, ve kterých jednoznačně dominovala témata spojená s migrací, společnost tentokrát zaměstnávaly diferencovanější problémy. Tématem číslo jedna se stala ochrana klimatu (40 %), na druhém místě však v očích voličů těsně před financováním péče ve stáří (29 %) nadále zůstala azylová a migrační politika (31 %). Dotazovaným rovněž stejně jako před dvěma lety působily obavy nízké příjmy či penze (27 %) a vysoká daňová zátěž (26 %). Co se týče sociodemografické analýzy, ÖVP uspěla převážně u penzistů, shodně se sociálními demokraty oslovila přibližně čtvrtinu z nich. U voličů mladších 30 let se lidovci dělili o přízeň pro změnu se Zelenými, kdy oběma subjektům odevzdalo hlas zhruba 27 % voličů spadajících do této věkové kategorie. FPÖ si vedla nejlépe u mužů pod 44 let, ženy mladšího věku podpořily bez větších překvapení převážně NEOS a Zelené. V rámci profesí pak lidovci nejvíce oslovili penzisty (45 %) a zaměstnance (40 %), kde oproti volbám v přechodných letech výrazně předčili SPÖ (18 %). FPÖ naopak opět uspěla v mobilizaci dělníků (48 %), i zde se musela sociální demokracie spokojit s druhým místem. Podíváme-li se na volební chování z pohledu dosaženého vzdělání, voliči s maturitou odevzdali svůj hlas nejčastěji lidovcům (32 %), v případě hlasujících s univerzitním titulem dominovali Zelení. (37 %). SPÖ a FPÖ získaly nejvíce hlasů tradičně od osob s výučním listem či základním vzděláním.³⁴⁰

³⁴⁰ SOMMER, Franz. Kettenreaktionen. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 193-196; PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Neuwahl 2019. Determinanten und Motive der Wahlentscheidung. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 31-44; Nationalratswahl 2019. In: SORA [online]. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/nrw19.html>; Wahlanalyse Nationalratswahl 2019. In: SORA/ISA – Institut für Strategieanalysen. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.sora.at/fileadmin/downloads/wahlen/2019_NRW_Wahlanalyse.pdf.

5.2 Vytváření vládní koalice

Bezprostředně po oznámení volebních výsledků pověřil spolkový prezident Van der Bellen vítězného lidovce Kurze sestavením vlády. Po absolvování sondážních rozhovorů se všemi parlamentními stranami, jak předseda ÖVP slíbil již v průběhu volební kampaně, se původní počet čtyř potenciálních partnerů rázem zredukoval na jedinou variantu. Zástupci SPÖ a FPÖ ukončili dialog již po prvním setkání, oba subjekty se po svých katastrofálních ziscích rozhodly načerpat síly v opozici, předseda Svobodných Hofer ostatně vyloučil vládní účast své strany již ve večer zveřejnění volebních výsledků. Liberálové NEOS absolvovali dvě kola, načež rovněž oznámili setrvání v opozičních lavicích. Vzhledem k tomu že dvojkoalice s ÖVP nepřípadala z matematického hlediska v úvahu, cílem rozhovorů tak bylo spíše nalezení shody ohledně určitých programových bodů uplatnitelných v rámci budoucí spolupráce na půdě Národní rady. Pro další fázi rozhovorů tak lidovcům zbyli pouze Zelení, už jen z důvodu značných programových rozdílů a dosud výhradně opoziční působnosti parlamentního navrátilce se očekával vyjednávací maraton. Jen namátkou se jako největší překážky na cestě k budoucí kooperaci jevíly diametrálně odlišný postoj obou subjektů k migrační a azylové politice či protiklady v daňové politice, kde zatímco lidovci již ve své předchozí vládě pod Kurzovým vedením usilovali o snížení daňové zátěže občanů, Zelení se netajili svým cílem zavést majetkovou či dědickou daň. Tehdejší situace nápadně připomínala vývoj z přelomu let 2002-2003, kdy rovněž došlo k rozpadu koalice ÖVP-FPÖ a předčasným volbám. Z nich vyšel značně posílen dosavadní lidovecký kancléř Schüssel, zatímco Svobodní utrpěli debakl. ÖVP tedy zahájila rozhovory ohledně možné spolupráce se Zelenými, součástí jednání byl i současný předseda strany Werner Kogler či spolkový prezident Van der Bellen. Po několikátýdenním úsilí však rozhovory uvízly a na řadu přišel plán B – obnovení koalice se Svobodnými. I o více než 15 let později trvaly samotné sondážní rozhovory přibližně měsíc, po vymezení tematických priorit potenciální pětileté spolupráce se oba subjekty dohodly na zahájení řádných koaličních vyjednávání. Obě strany musely během rozhovorů učinit řadu ústupků, přesto bylo pro obě strany klíčové respektovat postoje svého protějška v těch oblastech, na základě kterých získal mandát od voličů. Hlavním smyslem nebylo pokoušet se o nalezení kompromisů v rámci každého tématu, ve kterém se názory diskusních partnerů rozcházel, což by dříve nebo později vedlo k reformní stagnaci známé z minulosti. Nýbrž navzájem si vyjít vstříc a rozdělit si tematické oblasti tak, aby výsledný koaliční program obsahoval rukopis obou stran. V případě lidovců se jednalo především o osvědčený kurs v bezpečnostní a migrační politice či kompetenci v ekonomických a daňových otázkách. Naopak Zelení si získali přízeň elektorátu

především prostřednictvím svých návrhů k řešení klimatické krize či požadavky na vytvoření čistého a transparentního politického prostředí. Nelehká jednání ohledně podoby budoucího koaličního programu probíhala od poloviny listopadu až do Vánoc 2019 v celkem šesti tematických skupinách – 1) stát, společnost a transparentnost, 2) hospodářství a finance, 3) ochrana klimatu, životní prostředí, infrastruktura a zemědělství, 4) Evropa, integrace, migrace a bezpečnost, 5) sociální jistota, nová spravedlnost a boj s chudobou, 6) vzdělání, věda, výzkum a digitalizace. Zástupci ÖVP a Zelených oznámili po úspěšné ukončení koaličních vyjednávání po 94 dnech, současně se vstupem do nového roku měl být představen vládní program a členové Kurzova druhého kabinetu.³⁴¹

326stránkový koaliční program pod názvem „Z odpovědnosti vůči Rakousku“ („*Aus Verantwortung für Österreich*“) skutečně obsahoval řadu ústupků, ale i klíčových předvolebních slibů obou partnerů, čemuž nasvědčovala i jeho prezentace pod hesly „to nejlepší z obou světů“ či „je možné ochraňovat klima a zároveň státní hranice“. Na překvapivém řešení se oba subjekty shodly ve sporné oblasti migrace a azylu. V případě protichůdného názoru měly oba možnost hledat pro svůj návrh podporu u kterékoliv z opozičních stran, aniž by to ohrozilo stabilitu tyrkysovo-zelené koalice. Nejspíš nejambicióznější projekt představovalo slibované dosažení uhlíkové neutrality nejpozději do roku 2040, dokonce o deset let dříve, než udává cíl EU. Do roku 2030 si Kurzův kabinet dal navíc za cíl kompletně přejít na obnovitelné zdroje energií, pozornost upoutala také ekosociální reforma spočívající například v příplatku 12 euro při koupi letenky. Rukopis juniorního partnera nesla i „jízdenka 1-2-3“, která měla obyvatele alpské republiky přimět k častějšímu využívání veřejných dopravních prostředků, s univerzální

³⁴¹ Kurzův druhý kabinet byl oficiálně jmenován 7. 1. 2020 spolkovým prezidentem v následujícím složení: spolkový kancléř: Sebastian Kurz (ÖVP), spolkový vicekancléř a spolkový ministr umění, kultury a sportu: Werner Kogler (Zelení), státní tajemnice pro kulturu a umění: Ulrike Lunaceková (Zelení), spolkový ministr vnitra: Karl Nehammer (ÖVP), spolkový ministr zahraničí: Alexander Schallenberg (ÖVP), spolková ministryně spravedlnosti: Alma Zadičová (Zelení), spolkový ministr zdravotnictví a sociálních věcí: Rudolf Anschober (Zelení), spolkový ministr financí: Gernot Blümel (ÖVP), spolkový ministr školství: Heinz Faßmann, spolková ministryně zemědělství, regionů a turismu: Elisabeth Köstingerová (ÖVP), spolková ministryně obrany: Klaudia Tannerová (ÖVP), spolková ministryně dopravy, životního prostředí a ochrany klimatu: Leonore Gewesslerová (Zelení), státní tajemník pro infrastrukturu: Markus Brunner (ÖVP), spolková ministryně hospodářství: Margarete Schramböcková (ÖVP), spolková ministryně práce: Christine Aschbacherová (ÖVP), spolková ministryně v úřadu kancléře pro EU a ústavu: Karoline Edtstadlerová (ÖVP), spolková ministryně v úřadu kancléře pro integraci, ženy, rodinu a mládež: Susanne Raabová (ÖVP). Srov. Redaktion. Wer wird was in der türkis-grünen Regierung? In: Der Standard [online]. 3. 1. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000112760302/wie-sich-tuerkis-und-gruen-die-regierung-aufteilen-wollen>; STEINER, Stefan. Die Volkspartei hält Kurs. Regierungsverhandlungen 2019. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 224-230; PRIOR, Thomas. Kurz: „Es ist natürlich eine Herkulesaufgabe“. In: Die Presse [online]. 11. 11. 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5720568/kurz-es-ist-natuerlich-eine-herkulesaufgabe>; ŠEPTÁK, Miroslav. Čeká Rakousko tyrkysovo-zelná premiéra? In: Demokratický střed [online]. 17. 12. 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/ceka-rakousko-tyrkysovo-zelena-premiera/>.

platností po celý rok a až ve třech spolkových zemí. Své požadavky dokázali prosadit i lidovci. V oblasti integrace chtěla Kurzova vláda pokračovat v etablovaném principu „Integrace skrze výkon“, kontroverzní podnět zde představoval zákaz šátků ve školách pro dívky mladší 14 let či zvýšená kontrola ve výchovných institucích, převážně islámského charakteru. Pozůstatkem předchozího vládního programu byla daňová reforma, z které měli profitovat především nízkopříjmové skupiny spolu s drobnými a středními podnikateli. Již rovněž prosazený rodičovský příspěvek se koaliční partneři zavázali zvýšit z 1500 na 1750 eur ročně za potomka, přídavek měli zaznamenat i rodiče zproštění daňové povinnosti, kteří měli ročně obdržet 350 eur za dítě místo dosavadních 250. Z hlediska bezpečnosti měl být personálně navýšen policejní sbor, pokračovat měla i přes vládní účast Zelených také restriktivní migrační a azylová politika. Nový kabinet plánoval také reformu úřadu BVT, který byl vzhledem ke svým skandálům během Kurzovy vlády častým terčem kritiky.³⁴²

5.3 Vláda ÖVP-Zelení

Tyrkysovo-zelený kabinet zažil začátek, který si jednotliví aktéři zřejmě nepředstavovali ani ve svých nejtemnějších představách. Koncem roku 2019 se v Číně objevil nový druh infekčního onemocnění neznámého původu, jenž se rychle rozšířil po celém světě. Dne 24. ledna 2020 byl zaznamenán první případ nákazy v Evropě, 25. února 2020 registrovaly úřady prvního nakaženého na území Rakouska a 10. března téhož roku vyhlásila Světová zdravotnická organizace (WHO) pandemii koronaviru (COVID-19). Namísto prosazování jednotlivých bodů čerstvě rozpracovaného programu se tak tyrkysovo-zelená koalice musela po celý rok soustředit primárně na nalezení cesty z největší krize od 2. světové války. Dne 16. března 2020 vstoupil na území alpské republiky v platnost první z celkem tří nouzových stavů, spolkový kancléř tehdy hovořil o jeho nezbytnosti z důvodu zpomalení hrozícího masivního rozšíření nákazy, přičemž nevyklučoval, že virus bude představovat onemocnění, žal a smrt pro mnoho občanů. V této souvislosti následovaly výzvy k omezení sociálních kontaktů na nezbytné minimum, uzákoněné zákazy vycházení v určitou hodinu, uzavření restaurací, obchodů, služeb, ale i

³⁴² Aus Verantwortung für Österreich. Regierungsprogramm 2020-2024. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Vertretungen/Bern/Dokumente/Regierungsebereinkommen_Kurzfassung.pdf; KOLLER, Andreas. So sieht das türkis-grüne Regierungsprogramm aus. In: Salzburger Nachrichten [online]. 2. 1. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/so-sieht-das-tuerkis-gruene-regierungsprogramm-aus-81463309>; ŠEPTÁK, Miroslav. Dobře promyšlený experiment Sebastiana Kurze. In: Demokratický střed [online]. 11. 3. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/dobre-promysleny-experiment-sebastiana-kurze/>.

školních institucí. Až do konce roku 2020 vydala Kurzova vláda přes 280 zákonů a nařízení týkajících se boje s pandemií.³⁴³

Rakouský boj s pandemií COVID-19 lze z mého pohledu rozdělit na dvě části. V případě prvního *lockdownu* zareagoval Kurz rychleji než většina evropských států, v první řadě upustil od svého dlouhodobého cíle dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu a pod heslem „*at' to stojí, co to stojí*“, příznačného spíše pro levicově orientovanou část politického spektra, svolil k uvolnění miliardových finančních prostředků k podpoře pandemií poznamenaného hospodářství, pracovních pozic a sociálního systému.³⁴⁴ Zásadní úlohu zde sehrála také kancléřova schopnost naslouchat názorům ostatních. Zavčas se tak spojil s tehdejšími premiéry Izraele Benjaminem Netanjahuem či asijskými hlavami států a tamními experty, kteří s ohledem na své dřívější zkušenosti s šířením viru představovali pro Kurze vhodný zdroj inspirace. Pro postup rakouské vlády byly neméně relevantní i posudky tuzemských virologů a mediků tvořících krizový štáb.³⁴⁵ Kurzovi pomohlo také médií a politickými oponenty rozporuplně vnímané líčení hororových scénářů, prostřednictvím kterých chtěl u rakouského obyvatelstva vyvolat strach z virové nákazy a přinutit jej k dodržování vládních restrikcí. Kancléř tak například bez jakýchkoliv podkladů predikoval až sto tisíc obětí či hovořil o brzké situaci, kdy každý bude znát někoho, kdo zemřel na onemocnění koronavirem. Nicméně i tato neotřelá strategie přispěla k poklesu počtů nakažených. Po necelém měsíci omezeného provozu celého státu oznámila tamní vláda po Velikonocích návrat k „nové normalitě“ a pod devízou „*tolik svobody, kolik je jen možné – tolik restrikcí, kolik je nutné*“ došlo k uvolnění většiny epidemiologických opatření. Rakouský státník se v tomto ohledu stal vzorem okolního světa, německý týdeník „*Der Spiegel*“ Kurze vzhledem k jeho dosud bezchybnému krizovému managementu nazýval „Sebastianem Velikým“ a americký deník *The New York Times* o rakouském kancléři pochvalně psal jako o předsedovi vlády první evropské země, která se rozhodla částečně vrátit do normálu. Spokojenost s dosavadním vývojem byla na základě průzkumů veřejného mínění patrná i v rámci rakouské společnosti. S Kurzovou politikou souhlasilo rekordních 73 % respondentů, posílila také samotná ÖVP, již

³⁴³ FRITZL, Martin. Bundeskanzler Kurz: „Krankheit, Leid und Tod für viele“. In: Die Presse. 15. 3. 2020, s. 4; RAUSCH, Bettina. Das erste Jahr. Türkis-grüne Regierungsbearbeitung abseits von Corona. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 310; TSCHIDERER, Martin. „Zur Schicksalsgemeinschaft zwangsverbunden“. In: Wiener Zeitung [online]. 31. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2087054-Zur-Schicksalsgemeinschaft-zwangsverbunden.html>.

³⁴⁴ NOWAK, Rainer. „Koste es, was es wolle“ darf kein Staatsziel sein. In: Die Presse [online]. 16. 5. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5814775/koste-es-was-es-wolle-darf-kein-staatsziel-sein>.

³⁴⁵ NOWAK, Rainer. Warum Kurz hart reagierte und nun Durchhalten propagiert. In: Die Presse [online]. 10. 4. 2019 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5799043/warum-kurz-hart-reagierte-und-nun-durchhalten-propagiert>

šetření přisuzovala přibližně 41 %. V případě předčasných voleb by tak svůj zisk z předchozího roku vylepšila o téměř čtyři procentní body.³⁴⁶ Pozitivní hodnocení tyrkysovo-zeleného kabinetu výrazně neovlivnil ani Kurzův PR-přešlap, kterého se dopustil v polovině května 2020 při návštěvě vorarlberské obce Kleinwalsertal. Kancléře zde přivítalo přibližně pět tisíc místních obyvatel, a přestože spolkový předseda ÖVP na zúčastněné apeloval, aby mezi sebou udržovali rozestupy, videozáběry z místa konání ukazují tlačící se dav a hrubé porušení hygienických předpisů nařízených rakouskou vládou. Akce okamžitě vyvolala rozhořčení v řadách opozice. Tehdejší poslanec NEOS Sepp Schellhorn dokonce Kurzovi hrozil podáním trestního oznámení.³⁴⁷

Po jaru, kdy se rakouské vládě podařilo zabránit hrozícímu zdravotnickému kolapsu a prázdninových měsících prožitých téměř jako dřív, začaly na podzim 2020 opět vzrůstat počty osob nakažených COVID-19. S pozvolna přibývajícými epidemiologickými opatřeními se zvýšila i polarizace v rámci společnosti, mezi věkově staršími a mladšími lidmi či mezi občany se stálým příjmem a lidmi, jejichž existence byla v ohrožení. Rakouští obyvatelé byli již unaveni omezeními souvisejícími s koronavirem, navíc se jen neradi vzdávali svobod znovunabytých během léta. Nicméně rapidně stoupající denní přírůstky nakažených a především mrtvých měly koncem října za následek vyhlášení dalšího nouzového stavu, v pořadí třetí *lockdown* pak následoval po Vánocích. Na konci roku 2020 bylo výsledkem vládního boje s pandemií šest tisíc obětí a rekordně vysoká nezaměstnanost. Krizová situace odhalovala štěpné linie nejen mezi koaličními partnery, ale i v rámci lidoveckého ministerského týmu. V případě ÖVP se jednalo o generační spor mezi spolkovým ministrem školství Heinzem Faßmannem, jenž usiloval o zachování školního provozu v prezenčním režimu a v tomto ohledu opatrným kancléřem Kurzem. O poznání větší názorový rozkol však panoval mezi Kurzem a spolkovým ministrem zdravotnictví Rudolfem Anschoberem (Zelení), který se i díky pandemii stal neočekávaně důležitou postavou tyrkysovo-zeleného kabinetu a kancléři vážně konkuroval na prvním místě žebříků popularity rakouských politiků. Oba aktéři se stále častěji dostávali do vzájemných diskusních střetů ohledně toho, jak komunikovat jednotlivé vládní kroky. Zatímco spolkový kancléř se na počátku druhé vlny vyslovil pro zavedení zpřísněných

³⁴⁶ MAYR, Walter. Sebastian der Große. In: Der Spiegel, 17/2020, s. 86-87; FREY, Eric. Kurz' Angstmache hat ihren Zweck erfüllt. In: Der Standard [online]. 27. 4. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000117145972/kurz-angstmache-hat-seinen-zweck-erfuellt>; PRIOR, Thomas. Alles läuft für Kurz und die ÖVP – oder? In: Die Presse [online]. 19. 6. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5828446/alles-lauft-fur-kurz-und-die-ovp-ndash-oder>.

³⁴⁷ MÜNCH, Peter. Spott und Wut nach Kurz-Besuch in Kleinwalsertal. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-spott-und-wut-nach-kurz-besuch-im-kleinwalsertal-1.4907674>.

opatření, Anschöber trval pouze na „doporučeních“ směrem k veřejnosti. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od německé vlády nedisponuje rakouský kancléř tzv. „*Richtlinienkompetenz*“, výsledné rozhodnutí zůstává z velké části na šéfovi příslušného resortu. Kurzova snaha prezentovat navenek koaliční harmonii, jako tomu bylo během spolupráce s FPÖ, v případě partnerství se Zelenými selhala již v prvním roce. „*To nejlepší z obou světů již neplatí*,“ psal rakouský deník *Die Presse* začátkem září 2020.³⁴⁸

Odhlédneme-li na moment od pandemické situace, mezi koaličními partnery to jiskřilo i v oblasti migrační a azylové politiky. Poté, co začátkem září zničil řecký uprchlický tábor Moria požár, který založili sami migranti, ÖVP se dostala se Zelenými do sporu ohledně jeho evakuace. Zatímco lidovecký juniorní partner se spolu s opozičními stranami NEOS s SPÖ vyslovili pro přijetí nezletilých migrantů, lidovci odmítali poskytnout útočiště i symbolickému počtu z nich, přičemž preferovali pomoc na místě činu. Kurz ve věci evakuace nezletilých varoval před vysláním falešného signálu, jenž by mohl motivovat další potenciální migranty k úprku z vlasti. Zároveň by přijetí migrantů v nouzi mohlo spustit dominový efekt a u uprchlíků v jiných evropských táborech vyvolat dojem, že skrz založení požáru vede cesta do střední Evropy. Zelení přes různé výčitky cynismu či kopírování FPÖ nedokázali postoj svého koaličního partnera změnit, místo toho se vláda konsensuálně dohodla na schválení pomocného balíčku obsahujícího potraviny a nouzové přístřešky pro 2000 lidí, řeckým úřadům byla zároveň poskytnuta částka milion eur ze státního fondu určeného zahraničním katastrofám.³⁴⁹

Při pokusu o bilanci prvního roku ve znamení tyrkysovo-modré koalice lze vyvodit následující závěr. Přestože vládní činnosti jednoznačně dominovalo úsilí získat kontrolu nad pandemií koronaviru, zaznamenal Kurzův kabinet několik úspěchů. Přes vysoký schodek státního rozpočtu pro rok 2021 ve výši 22,6 miliard eur se vládě podařilo prosadit první krok daňové reformy. Zátěž byla prozatím snížena pouze nízkopříjmovým skupinám –

³⁴⁸ SALOMON, Martina. Wie die Koalition in einem Ausnahmejahr in die Doppelmühle geriet, auf welche Art sie mit den Medien kommunizierte, und was zu wenig besprochen wurde. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 254-255; VÖLKER, Michael. Das Jahr der Zweifler. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 258-260; PINK, Oliver. Türkis-grün: Nicht mehr das Beste aus beiden Welten. In: Die Presse [online]. 2. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5861527/turkis-grun-nicht-mehr-das-beste-aus-beiden-welten>; PINK, Oliver. Das Buch Corona, von hinten gelesen. In: Die Presse [online]. 12. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5910452/das-buch-corona-von-hinten-gelesen>; Redaktion. Ein Jahr in türkis-grün. In: Die Presse. 2. 1. 2021, s. 1-2.

³⁴⁹ LÖWENSTEIN, Stephan. Regierung streitet über Kurs in der Migrationspolitik. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 14. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/oesterreich-regierung-streitet-ueber-migrationspolitik-16953360.html>; APA – Austria Press Agency. Nach Brand in Lager Moria: ÖVP gegen Aufnahme von Migranten. In: Die Presse [online]. 9. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5864692/nach-brand-in-lager-moria-ovp-gegen-aufnahme-von-migranten>.

z dosavadních 25 % na 20 % daňového odvodu. Ačkoliv byla první fáze daňové reformy původně zamýšlená pro rok 2021, získala retrospektivní platnost již od 1. ledna 2020. Zeleným se podařilo z velké části připravit ke schválení celoročně a ve všech spolkových zemích platnou „jízdenku 1-2-3“, jejímž cílem je zatraktivnění veřejné dopravy. Jeden z klíčových projektů juniorního partnera vstoupí v platnost v roce 2021. Společný podnět obou koaličních subjektů představuje balíček zákonů proti nenávisným příspěvkům na internetu, podílely se na něm ministryně spravedlnosti Alma Zadičová (Zelení) a ministryně pro ústavu Karoline Edtstadlerová (ÖVP), které si od reformy slibují větší transparentci na diskusních portálech či snadnější dopadení autorů útočných komentářů. Jako další z vládních počínů je možné uvést novelu univerzitního zákona či balíček opatření pro boj s terorismem. První z uvedených kroků spočívá například ve stanovení minimálního počtu kreditů, který musí student získat pro další postup ve studiu. U bakalářského a magisterského studia byla hranice stanovena na minimální zisk 24 kreditů během čtyř semestrů, v případě neúspěchu mohl dotyčný student na příslušné univerzitě pokračovat ve studiu až po uplynutí lhůty deseti let. Tvrdší postup byl zároveň zamýšlen proti tvůrcům kvalifikačních prací na zakázku, při usvědčení měla následovat peněžitá pokuta ve výši až 60 tisíc eur. Druhý zmíněný zákon, posilující státní složky v boji s terorismem, vznikl jako reakce na teroristický útok ve Vídni ze začátku listopadu roku 2020, při kterém přišli o život čtyři občané včetně útočnicka – rakouského islamisty makedonského původu. V legislativním návrhu schváleném Národní radou v červenci roku 2021 je obsažen například zákaz určitých krajně pravicových symbolů či možnost udržovat dohled nad podmíněně propuštěnými osobami, které byly obviněny z naplnění skutkové podstaty trestného činu terorismu pomocí elektronického monitorovacího náramku. Jak ukázaly průzkumy veřejného mínění, v rámci společenské spokojenosti si Kurzův kabinet počínal relativně dobře. Souhlasně bylo nahlíženo především na krizový management vlády, pozitivně jej vnímalo 62 % respondentů, restriktivní zásahy do osobních svobod považovalo 40 % dotazovaných za přiměřené, dalších 27 % se dokonce vyslovilo pro jejich zpřísnění. Místy chaotická pandemická opatření se příliš nepodepsala ani na celkovém posuzování vládního projevu – 59 % respondentů bylo s činností vlády spokojeno, 37 % nespokojeno. Pokračování koalice v tomto složení by veřejnost většinově preferovala i za předpokladu předčasných voleb. Solidně si během prvního roku svého vládního debutu vedli v očích veřejnosti i sami Zelení. Mírná většina 52 % účastníků průzkumu hodnotila jejich působení pozitivně, nicméně jen 29 % hlasujících uvedlo, že v rámci vlády spatřuje „zelený rukopis“. Lidovci sice zaznamenali v předvolebních průzkumech mírný pokles, ale stále jim šetření v případě předčasných voleb přisuzovala zisk 40 %. Vládní subjekty mohly profitovat především ze slabé opozice. Přestože souhlas veřejnosti

s pandemickou politikou Kurzova kabinetu ve srovnání s obdobím první poloviny roku 2020 výrazně poklesl, většina respondentů pochybovala, že by některá z opozičních stran zvládla danou situaci lépe. Tyrkysovo-zelené vládě pomohla dle názoru politologů také štedrá finanční podpora určená odvětvím zasažených pandemií, přičemž právě financování těchto výdajů se jevilo jako možný kámen úrazu jejího budoucího vývoje. Lidovci by totiž po překonání pandemie mohli z pochopitelných důvodů upřednostnit záchranu ekonomiky před investicemi do ochrany klimatu.³⁵⁰

S přechodem do nového roku se koaliční vztah lidovců a Zelených ocitl v další krizi. Koncem ledna byly ze země spolu se svým rodiči vyhoštěny tři nezletilé dívky se zamítnutými žádostmi o azyl. Konkrétně se jednalo o dvě rodiny původem z Arménie a Gruzie, mezi nimi dvě dívky ve věku dvanácti a pěti let s místem narození ve Vídni, jejichž matka gruzínské národnosti přicestovala do Rakouska poprvé v roce 2006, přičemž od roku 2009 až do současnosti celkem šestkrát neúspěšně žádala o získání azylu. Po poslední zamítnuté žádosti Spolkovým správním soudem se jí během čtyř následujících let podařilo uniknout celkem šesti pokusům o vyhoštění, až do ledna 2019, kdy zákrok i přes blokádu zřízenou aktivisty, ale i některými opozičními poslanci v místě bydliště rodin provedlo policejní komando. Právě přiměřenost policejního zásahu zpochybňovala řada pozorovatelů, mezi nimi i spolkový prezident Van der Bellen, který se prostřednictvím krátkého videa přihlásil ke slovu. Ačkoliv přiznal, že nezná podrobnosti konkrétního případu, vyjádřil pochybnosti nad tím, že by neexistovala zákonná cesta, jak vzorně integrované dívky ponechat v zemi. Olej do ohně přilil předseda poslaneckého klubu ÖVP August Wöginger, jenž prezidentovi vzkázal, aby při vši úctě respektoval nezávislost justice a důvěřoval nejvyšším soudům, což by mělo být v rámci právního státu samozřejmostí. Útok na hlavu státu nadzvedl zástupce SPÖ, kteří po Wögingerovi požadovali okamžitou omluvu. Mládežnická organizace sociálních demokratů se vyslovila pro novelu zákona, na základě které by osoby narozené v alpské republice automaticky získaly rakouské občanství, poslanci NEOS označili vyhoštění kvůli údajnému porušení dětských práv za nepřijatelné. Kritika Zelených mířila především na spolkového ministra vnitra Karla Nehammera (ÖVP), jenž dle názoru juniorního partnera mohl celému procesu zabránit. Ministr se však bránil tím, že pouze jednal v souladu s rozhodnutím soudu, za absurdní zároveň požadoval i návrh prezidenta vzepřít se rozsudku a udělit dívkám

³⁵⁰ KITTNER, Daniela. Ein Jahr Regierung in Türkis und Grün. In: Kurier. 20. 12. 2020, s. 6-7; TSCHIDERER, Martin. "Zur Schicksalsgemeinschaft zwangsverbunden". In: Wiener Zeitung [online]. 31. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2087054-Zur-Schicksalsgemeinschaft-zwangsverbunden.html>.

právo na pobyt v zemi z humanitárních důvodů.³⁵¹ Hrozící rozpad koalice zažehnal další vzájemný kompromis v podobě zřízení „Komise pro blaho dětí“ (*Kindeswohlkommission*) se sídlem v úřadu spolkového ministerstva spravedlnosti. Pod vedením někdejší soudkyně Irmgard Grissové si nově vzniknuvší grémium dalo za cíl vyhodnotit aktuální postup rakouských úřadů v azylových či pobytových řízeních a srovnat jej s členskými zeměmi EU. Na výzkumu se kromě poslankyně mají podílet také experti v oblasti rodinného, evropského a azylového práva, svůj posudek připojí také psychologové, úředníci, zástupci neziskových organizací či sociální pracovníci. Prezentace prvních výsledků je očekávána v polovině roku 2021.³⁵²

K dalšímu testu koaliční stability došlo v polovině března roku 2021, hlavním aktérem byl tentokrát sám spolkový kancléř Kurz. Předseda ÖVP ve svém úřadu narychlo svolal tiskovou konferenci, hlavním tématem byly zpožděné dodávky vakcín proti COVID-19, které začaly být v souladu se smlouvami uzavřenými mezi EU a různými farmaceutickými společnostmi rozdělovány do jednotlivých členských zemí již po Vánocích 2020. S příchodem nového roku však distribuce převážně stagnovala a očkovací strategie probíhající v Rakousku pomaleji, než se předpokládalo, vrhala na tyrkysovo-zelený kabinet špatné světlo. Třebaže mohla koalice zpomalené dodávky jen stěží ovlivnit, pro zemi nacházející se od konce prosince v již třetím *lockdownu* se jednalo o menší katastrofu. Kancléř proto před shromážděné zástupce médií vyrukoval se zjištěním, že vakcíny nejsou mezi členské státy rozdělovány spravedlivě na základě počtu obyvatel, jak bylo domluveno mezi EU a jednotlivými předsedy vlád. Namísto toho měl dle Kurzových informací v Bruselu existovat jakýsi „orientální trh“ s očkovacími látkami vedený řídicím výborem EU (*steering board*), v rámci kterého dochází v rozporu s uzavřenými smlouvami k dodatečným dohodám mezi členskými státy a farmaceutickými firmami. To mělo dle kancléře vysvětlovat, že státy jako Dánsko či Malta očkovaly v té době výrazně rychleji než například Bulharsko. Jako důkaz poukázal na statistické údaje dosavadní distribuce vakcín, na základě kterých měla Malta za stávajícího vývoje obdržet do konce června třikrát více dávek v přepočtu na počet obyvatel než Bulharsko, Chorvatsko by pak za stejnou

³⁵¹ LÖWENSTEIN, Stephan. Abschiebungen sorgen für Koalitionskrach. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/abschiebungen-sorgen-fuer-koalitionskrach-in-oesterreich-17171412.html>; TSCHIDERER, Martin. „Zur Schicksalsgemeinschaft zwangsverbunden“. In: Wiener Zeitung [online]. 31. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2087054-Zur-Schicksalsgemeinschaft-zwangsverbunden.html>; WENZEL, Julia a Thomas PRIOR. Türkis-grün schlittert in die erste echte Krise. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5930105/turkis-grun-schlittert-in-die-erste-echte-krise>.

³⁵² PRIOR, Thomas. Koglers Kommission statt Koalitionsbruch. In: Die Presse [online]. 4. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: https://www.diepresse.com/5932921/koglers-kommission-statt-koalitionsbruch?utm_source=recommender&utm_medium=Packages.

dobu získalo dvakrát méně očkovacích látek než Nizozemsko. Evropská komise se v případě obvinění hájila odpovědností členských zemí EU, které měly dle mluvčího unijní exekutivy možnost objednat si od určitých výrobců méně dávek, než jim náleželo.³⁵³

Co se původně jevilo jako Kurzův útok na EU, byla ve skutečnosti spíše cílená kritika směřovaná na adresu spolkového ministra zdravotnictví Rudolfa Anschobera (Zelení), jenž byl v době obvinění z důvodu nemoci na dovolené, a zvláštního zmocněnce jeho resortu pro nákup vakcín Clemense Martina Auera. Právě Auer byl jediným zástupcem Rakouska v řídicí radě EU, který se na podzim minulého roku v době objednávek vakcín členskými státy rozhodl namísto farmaceutické společnosti *Pfizer*, která se z hlediska dodávek později ukázala jako nejspolehlivější, upřednostnit vakcíny od výrobců *AstraZeneca* a *Moderna*, což mimochodem vysvětluje nerovnoměrnou distribuci vakcín. Nicméně Kurzovo podezření spočívalo v tom, že Auer uzavírá za zády vlády tajné dohody s farmaceutickými společnostmi, čímž chtěl šéfovi resortu Anschoberovi naznačit, že nemá situaci kolem očkování pod kontrolou a svého zmocněnce i přes opakovanou kritiku chrání. Přestože dal Anschober po návratu z dovolené kancléři za pravdu a Auera zbavil očkovací agendy, v úřadu ministerstva zdravotnictví převládalo rozhořčení nad Kurzovým mediálním výstupem. Tamní zaměstnanci byli totiž toho názoru, že kancléř o objednání vakcín po celou dobu věděl, neboť zástupci úřadu kancléře se účastnili pravidelných jednání řídicího grémia ve věci očkování. Stejný postoj sdíleli i zástupci opozice, SPÖ Kurzovi vyčetla, že se nečestným způsobem snaží hledat obětní beránky za vlastní selhání, předsedkyně NEOS Meinel-Reisingerová označila kancléřovu vůdčí schopnost za katastrofální. Také na Anschoberovi zanechala Kurzova veřejná kritika bezpochyby následky. Dne 13. dubna 2021 oznámil viditelně vyčerpaný ministr zdravotnictví svoji rezignaci ze zdravotních důvodů, na jeho místo nastoupil vídeňský lékař Wolfgang Mückstein.³⁵⁴

³⁵³ NOWAK, Rainer. Aus dem Besten beider Welten blieb nicht viel. In: Die Presse [online]. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5930141/aus-dem-besten-beider-welten-blieb-nicht-viel>; KRONBICHLER, Maria. Kurz kritisiert "Basar" für Impfstoffe – EU-Kommission sieht Verantwortung bei Staaten. In: Die Presse [online]. 12. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5950196/kurz-kritisiert-basar-fur-impfstoffe-eu-kommission-sieht-verantwortung-bei-staaten>.

³⁵⁴ THALHAMMER, Anna a Thomas PRIOR. Kurz gegen Auer – der nächste Dämpfer für Türkis-Grün. In: Die Presse [online]. 12. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5950196/kurz-kritisiert-basar-fur-impfstoffe-eu-kommission-sieht-verantwortung-bei-staaten>; PINK, Oliver. Die größte türkis-grüne Krise seit es Türkis-Grün gibt. In: Die Presse [online]. 15. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5951585/die-grosste-turkis-grune-krise-seit-es-turkis-grun-gibt>; FERSTL, Caroline. Anschober tritt zurück: "Ich bin überarbeitet". In: Kurier [online]. 13. 4. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://kurier.at/podcasts/daily/anschober-tritt-zurueck-ich-bin-ueberarbeitet/401349575>.

5.4 Nejvýraznější tváře Nové lidové strany v hledáčku justice a poškozená image strany

V témže období však v tyrkysovo-zeleném vládním týmu gradovala série kauz s mnohem závažnějšími důsledky. Již v polovině února 2021 oznámilo Hospodářské a protikorupční státní zastupitelství (WKStA, *Wirtschafts- und Korruptionsstaatsanwaltschaft*) zahájení vyšetřování spolkového ministra financí a Kurzova blízkého spolupracovníka Gernota Blümela (ÖVP) kvůli podezření z korupce. Vodítkem k obvinění byl případ okolo loterijní společnosti *Casinos Austria*, jehož vyšetřování iniciovala aféra Ibiza a v rámci které došlo již na začátku minulého roku k domovním prohlídkám a zabaveným mobilním telefonům třem osobám spojovaných s kauzou. Inkriminovanými postavami byli Blümelův předchůdce v úřadu ministra financí Hartwig Löger, šéf holdingu ÖBAG (*Österreichische Beteiligungs AG*) Thomas Schmid a tehdejší generální ředitel mezinárodní hazardní společnosti *Novomatic* Harald Neumann. Právě z mobilních dat posledně jmenovaného zachytili vyšetřovatelé SMS komunikaci s Blümelem pocházející z roku 2017. Neumann se na tehdejšího vídeňského zastupitele obrátil s prosbou o domluvení schůzky s v té době spolkovým ministrem zahraničí Kurzem – zaprvé kvůli problému jeho společnosti ohledně daní v Itálii, zadruhé kvůli možnosti finančního daru pro ÖVP. Všichni tři zainteresovaní popírají, že ke schůzce mezi Neumannem a Kurzem kdy došlo, obě strany vyvrací také poskytnutí jakéhokoliv peněžitého příspěvku. Současný ministr financí Blümel dokonce uspořádal spěšnou tiskovou konferenci, na které objasňoval, že ÖVP zásadně nepřijímá sponzorské dary od loterijních či tabákových společností. Důkazem, že ke schůzce mezi představiteli *Novomaticu* a spolkovým ministrem zahraničí v roce 2017 skutečně došlo, by mohl být záznam v kalendáři osobní asistentky vlastníka společnosti Johanna Grafa, ve kterém se u data 25. července nachází poznámka „Kurz“. Avšak Grafův právní zástupce vysvětlil, že jméno v diáři odkazovalo na Martinu Kurzovou, snachu majitele a členku dozorčí rady společnosti v jedné osobě.³⁵⁵

Zhruba o týden později se ve ke slovu přihlásil sám spolkový kancléř, jenž WKStA adresoval dopis, ve kterém vyšetřovatelům kuriózním způsobem nabízel v svoji svědeckou výpověď vedoucí k uvedení záležitosti na pravou míru. Kurzovou pohnutkou k tomuto jednání

³⁵⁵ THALHAMMER, Anna. Ermittlungen gegen Blümel: Ist Kurz nicht Kurz? In: Die Presse [online]. 12. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://kurier.at/podcasts/daily/anschober-tritt-zurueck-ich-bin-ueberarbeitet/401349575>; PINK, Oliver. Seuchenjahr für die Volkspartei. In: Die Presse [online]. 12. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5936523/seuchenjahr-fur-die-volkspartei>.

měla být dle jeho slov mylná fakta, na nichž bylo založeno celé vyšetřování kauzy Blümel, a které následně zapříčinilo prostřednictvím tuzemské i zahraniční mediální smršťe poškození reputace nejen všech zainteresovaných aktérů, ale i Rakouska a spolkové vlády. Kurzův zdvořile působící návrh byl nepochybně implicitní kritikou činnosti státní prokuratury, méně zdrženliví byli naopak jeho někteří straničtí kolegové. Například spolková ministryně pro EU a ústavu Karoline Edtstadlerová se vyslovila pro nutnost reformy WKStA, přestože v úřadu donedávna působila jako zástupkyně vedoucí. Na stranu státního protikorupčního zastupitelství se postavila spolková ministryně Alma Zadičová, což v neposlední řadě vedlo k interní roztržce během vládního jednání. Kancléř měl zde dle slov jednoho z přítomných svého koaličního partnera zvýšeným hlasem vyzvat, aby se rozhodl, zda je vládní či opoziční stranou. Přitom Kurz atakoval WKStA již začátkem února 2020, kdy během zákulisního rozhovoru se zástupci médií hovořil o „síti rudých státních zástupců“, čímž narážel na skutečnost, že jednotlivá řízení jsou politicky motivovaná, vzhledem ke zmíněné barvě ve prospěch SPÖ. Kancléř se poté, co jeho slova vyvolala značné znepokojení ohledně jeho důvěry v pilíře právního státu, ohradil, že výrok neformuloval v uvedeném znění. Zároveň uvedl, že Rakousko disponuje v souhrnu dobře fungující justicí, zároveň však musí být legitimní vyjádřit pochybnosti nad určitými procesy.³⁵⁶

Další WKStA získaná SMS konverzace se týkala přímo Kurze, konkrétně jeho zpráv s Thomasem Schmidem z období 2017-2019, jenž byl v době vyšetřování šéfem akciové společnosti ÖBAG spravující státní podíly v jedenácti burzovních společnostech v celkové hodnotě 26 miliard eur. Schmid patřil podobně jako Blümel do nejdůvěrnějšího okruhu osob kolem kancléře Kurze, přestože nikdy nedisponoval žádným politickým mandátem. Před tím, než se roku 2019 stal jediným členem představenstva státního holdingu, působil čtyři roky v úřadu spolkového ministerstva financí – nejprve na pozici vedoucího kabinetu, posléze jako generální tajemník. V této funkci bylo v roce 2017 zodpovědný za přípravu zákona přeměňujícího tehdejší státní holding Öbib ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost pod názvem ÖBAG. Úlohou tehdejšího generálního tajemníka v úřadu ministerstva financí bylo i vypsání konkurzu na pozici jediného člena představenstva nově vytvořené akciové společnosti a výběr členů dozorčí rady, kteří jej měli do funkce zvolit. Jak ukázaly přepisy mobilní komunikace mezi Schmidem a Kurzem, prvně jmenovaný si svoji budoucí funkci ušil na míru a spolkový kancléř byl spolu s Blümelem do tohoto plánu zapojen.

³⁵⁶ THALHAMMER, Anna. Kurz' Angriff und Verteidigung. In: Die Presse [online]. 21. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5940631/kurz-angriff-und-verteidigung>; APA – Austria Press Agency/Redaktion. Kurz dementiert WKStA-Äußerungen: “So nicht formuliert“. In: Die Presse [online]. 6. 2. 2020 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5764385/kurz-dementiert-wksta-ausserungen-so-nicht-formuliert>.

Z výběrového řízení tak například vyškrtl podmínku mezinárodní zkušenosti, neboť jí nedisponoval. Zároveň, jak již bylo uvedeno, ovlivňoval dle svých představ složení dozorčí rady, která mu k vysněné funkci dopomohla. S ohledem na splnění povinného počtu žen v rozhodčím grémiu vyslovil směrem ke své sekretářce požadavek, aby byla daná zástupkyně „řiditelná“. Zapojení Kurze a Blümela do celé záležitosti dokazovaly zprávy získané ze Schmidova mobilního telefonu. Kurz tak budoucího šéfa ÖBAG ubezpečoval, že dostane vše, co si přeje, zároveň jej označoval za „sběratele dozorčích rad“. Blümel svého blízkého přítele pro změnu ujišťoval, že je členem rodiny a když byl zákon o transformaci státního holdingu v prosinci roku 2018 připraven ke schválení, okomentoval to v jedné ze zpráv slovy: „*Schmidova akciová společnost je hotová*“. Celou komunikaci doprovázely emotikony s polibky a napnutými bicepsy. Oba politici během svých výpovědí v rámci parlamentního vyšetřovacího výboru zřízeného v létě 2020 za účelem objasnění aféry Ibiza a potencionální korupční činnosti vlády ÖVP-FPÖ popírali, že by měli se Schmidovým dosazením do funkce šéfa ÖBAG co do činění. Kurz se nechal slyšet, že obsazení pozice Schmidem nebyl jeho nápad, ale potvrdil, že byl informován ohledně toho, že se tehdejší generální tajemník ministerstva financí bude o vypsaný post ucházet. Blümel ve své výpovědi vícekrát uvedl, že si na určité události již nevzpomíná. Členům vyšetřovacího výboru z všech parlamentních frakcí sdělil, že zvolení člena představenstva ÖBAG nespadá do jeho kompetence, nýbrž za něj byla zodpovědná dozorčí rada. Stejně stanovisko zaujal i šéf Kurzova kabinetu Bernhard Bonelli, jenž dle protokolu na otázku, zda věděl, že se Schmid stane šéfem ÖBAG odvětil, že zvolení člena představenstva bylo rozhodnutím příslušného grémia. Stejně jako Kurz pak potvrdil, že o Schmidově kandidatuře na vypsanou pozici věděl. Přitom Bonelliho zpráva tehdejšímu spolkovému ministru financí Lögerovi (ÖVP) z února 2019 ve znění: „*S Öbib je vše připraveno a odsouhlaseno Sebastianem a naším týmem... To ale zároveň znamená, že si budeš muset nově sestavit svůj tým v úřadu ministerstva financí,*“ nasvědčuje, že společně s Kurzem a Blümelem o celé záležitosti věděl patrně více, než byl ochoten připustit.³⁵⁷ Schmid nejprve oznámil, že nechá vypršet svoji stávající smlouvu končící v polovině roku 2022 a bez možnosti jejího prodloužení post šéfa ÖBAG posléze opustí, avšak po zveřejnění další série *chatů* se svojí sekretářkou, ve kterých zesměšňoval uprchlíky, nazýval úředníky poskytující výpis z rejstříku

³⁵⁷ BONAVIDA, Iris a Anna THALHAMMER. Was sagte, wusste, schrieb Sebastian Kurz? In: Die Presse [online]. 29. 3. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5958764/was-sagte-wusste-schrieb-sebastian-kurz>.

trestů zvířaty či označoval pasažéry cestující ekonomickou třídou jako póvl, na svoji funkci rezignoval již začátkem června tohoto roku.³⁵⁸

Schmidova kauza spustila okolo spolkového kancléře, snažícího se dosud úspěšně prezentovat jako politik nového typu, malé zemětřesení. Média upozorňovala v této souvislosti například na to, že obsazování státních postů nepříliš kvalifikovanými lidmi, neodpovídá Kurzovým slibům, se kterými v létě roku 2017 přebíral ÖVP. S tímto tvrzením úplně nesouhlasím, neboť nový styl, který čerstvě zvolený předseda lidovců v roce 2017 propagoval, spočíval primárně v rámci možností uctivém chování vůči politickým soupeřům, kdy se Kurzova strana odmítala podílet na tradičních verbálních útocích a očerňujících praktikách během volební kampaně. Nicméně vlivem aféry získala značné trhliny i kancléřova image v zahraničí, bruselský týdeník *Politico* zveřejnil Kurzovu karikaturu se zlověstným výrazem na své titulní straně jednoho ze svých dubnových vydání. Pod titulkem „*House of Kurz*“ zde autor nepochybně odkazoval na knihu „*House of Cards*“ („Dům z karet“), která byla později ztvárněna ve vícero seriálových podobách a ve stručnosti pojednává o intrikách jednoho politika, jenž je na své cestě za získáním, respektive udržením moci, schopen překročit jakoukoliv hranici. Hlavním sdělením přidruženého dvoustránkového textu pak bylo informování o v této práci již zmíněné SMS konverzaci a nenávratně poškozeném renomé někdejšího zázračného dítěte politiky a naděje evropských konzervativců. „Čachry s posty“ (*Postenschacher*), jak tento druh protěžování přátel politickými představiteli nacházejících se u moci nazýval již v devadesátých letech minulého století kontroverzní předseda FPÖ Jörg Haider, však nejsou v alpské republice ničím novým. Znepokojení tak vzbuzoval spíše cynický způsob, jakým Kurz zacházel se svými názorovými oponenty z různých sfér společnosti. V tomto případě se zástupci katolické církve, která je tradičně považována za spojence křesťansko-sociální strany ÖVP, přestože v roce 2019 dávala otevřeně najevo svůj nesouhlas s restriktivní migrační a azylovou politikou tehdejšího tyrkysovo-modrého kabinetu, přičemž kritizovala předvím návrh preventivní vazby pro potenciálně nebezpečné žadatele o azyl. Jak vyplývá z SMS komunikace, předsedovi lidovců pomohl ohledně delikátního problému s církví jen týdnů před svým zvolením do čela představenstva státního holdingu právě Schmid. Poté, co v té době zatím generální tajemník v úřadu ministerstva financí napsal kancléři, že se chystá na schůzku s generálním tajemníkem Rakouské biskupské konference Peterem Schipkou, během které mu hodlá vzhledem k nedávné kritice církve na adresu vlády pohrozit revizí

³⁵⁸KAHLWEIT, Cathrin. Verstörende Chatprotokolle. In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. 8. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oebag-thomas-schmid-chatprotokolle-1.5315562?reduced=true>.

církevních daňových úlev a redukcí finančních příspěvků, Kurz souhlasně odvětil: „*Ano, super. Plnou parou vpřed prosím!*“ Když Schmid o několik hodin později kancléři referoval o průběhu jednání, škodolibě líčil reakci zástupce církve: „*Schipka byl po obdržení výhrušky vyřízený. Nejprve zrudnul, pak zblednul a nakonec se chvěl.*“ Kurzova taktika se přesto nesesetkala s úspěchem. Kardinál Schönborn nadále kritizoval vládní azylovou politiku, když ji označoval za nehumánní. Navíc jen o několik týdnů později vypukl skandál Ibiza a kabinet ve složení ÖVP-FPÖ se stal minulostí. Uvedené kauzy kolem Kurze a Blümela se v neposlední řadě promítly do průzkumů veřejného mínění. ÖVP by v případě konání voleb v polovině dubna 2021 sice dle demoskopických odhadů zvítězila, nicméně ve srovnání s volbami do Národní rady před dvěma lety by se ziskem 33 % zaznamenala ztrátu více než čtyř procentních bodů. O poznání hůře vypadala fiktivní přímá volba kancléře, ve které by se pro Kurze vyslovilo pouze 27 % respondentů, což byla nejnižší hodnota od jeho prvního nástupu do úřadu spolkového kancléře v roce 2017. Přitom ještě před rokem balancoval kancléř ve stejném průzkumu na uspokojivých 55 %.³⁵⁹

Dalším případem táhlého procesu mezi WKStA a Novou lidovou stranou bylo v polovině května zahájené vyšetřování spolkového kancléře ve věci křivé výpovědi, které se měl Kurz dopustit během výslechu před zmíněným parlamentním vyšetřovacím výborem koncem června minulého roku. Stejně obvinění bylo sděleno i vedoucímu kancléřova kabinetu Bonellimu, oba čelili dle posudku WKStA obvinění, že v rámci svého dotazování ohledně výběru dozorčí rady a obsazení postu šéfa ÖBAG vypověděli vícekrát v rozporu se skutečností. Dle paragrafu č. 288 Rakouského trestního zákoníku je v případě usvědčení z křivé výpovědi před vyšetřovacím výborem vyměřen trest odnětí svobody v maximální výši tří let. Jak již bylo uvedeno výše, vyhodnocená textová komunikace mezi zainteresovanými aktéry byla stěžejním důkazem vyšetřovatelů, že oba obvinění se v inkriminovaném procesu angažovali více, než během svého výslechu uvedli. Vyšetřovací výbor, který podáním trestního oznámení na kancléře de facto inicioval zahájení vyšetřování protikorupční prokuratury, se stal záhy terčem

³⁵⁹ KARNITSCHNIG, Matthew. Sebastian Kurz: From political wunderkind to rouge operator. In: Politico [online]. 8. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/house-of-sebastian-kurz/>; LINSINGER, Eva. Der Kontrollverlust des Sebastian Kurz. In: Profil [online]. 12. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/der-kontrollverlust-des-sebastian-kurz/401346128>; ROSNER, Simon. Alter Stil, neue Taktik. In: Wiener Zeitung [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2104281-Alter-Stil-neue-Taktik.html>; FRITZL, Martin a Dietmar NEUWIRTH. Kanzler-Chats: Mit „Vollgas“ gegen die Kirche. In: Die Presse [online]. 31. 3. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5959347/kanzler-chats-mit-vollgas-gegen-die-kirche>; HOSENSEIDLOVÁ, Petra. „Dostaneš všechno, co chceš.“ Delikátní textové zprávy boří Kurzův obraz „nového“ politika. In: ČT24 [online]. 25. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3300233-dostanes-vsechno-co-chces-delikatni-textove-zpravy-bori-kurzuv-obraz-noveho-politika>.

lidovecké kritiky, kteří jeho činnost označovali za divadlo či vyhozené peníze daňových poplatníků. Kurz si pro změnu stěžoval na styl vedení jednotlivých výsledků vyšetřovacím výborem, zúčastnění poslanci údajně po celou dobu usilují o to dostat vyslychanou osobou pod tlak a zároveň se snaží překroutit každé vypovězené slovo. Za vysoce problematickou považoval tzv. udávací kulturu ze strany opozice, přičemž za jediný cíl podávání trestních oznámení označil jeho vyhnání z úřadu. I přesto Kurz počítá s budoucí obžalobou, v tomto případě vzhledem k nižší výměře nazývanou trestním návrhem. Soudní proces by pak vedl pouze jeden soudce, následné odsouzení se však jeví jako nepravděpodobné, neboť kancléři zde musí být prokázáno, že před vyšetřovacím výborem vypovídal záměrně nepravdivě. Nicméně i za předpokladu zahájení soudního řízení má kancléř v úmyslu zůstat v úřadu, otázkou je, jak by se zachoval koaliční partner lidovců, jehož celá situace staví před morální dilema.³⁶⁰ Předsednictvo Zelených se zatím nachází ve fázi vyčkávání, případnou reakci lze očekávat až po případné Kurzově obžalobě. Na jedné straně chce jen málokdo vyhlásit předčasné volby během probíhající, byť v současné době zdá se doznívající pandemie, zároveň za sebou Zelení za rok a půl ve vládě nezanechali mnoho hmatatelných výsledků a jejich debutová vládní účast by tak v případě vypovězení koaliční smlouvy s lidovci mohla být na delší dobu jejich poslední. Nicméně pokračování v koalici s trestně stíhaným kancléřem by stranu, která se během volební kampaně roku 2019 vyslovovala pro čistou a transparentní politiku, nestavělo do příliš dobrého světla.³⁶¹ Pakliže by v nejbližší době skutečně došlo k parlamentním volbám, smířlivější s nastalou situací by z obou partnerů byla nejspíše ÖVP. Ta sice v důsledku vyšetřování svých ústředních postav zpočátku poměrně oslabila v demoskopických šetřeních, avšak s příchodem letních měsíců se zdá, že definitivně dokázala zastavit trend klesající podpory a pozvolna se stabilizuje. Posledními průzkumy přisuzovaný zisk 34 % sice stále pokulhává za volebním výsledkem z roku 2019, přesto může lidovce

³⁶⁰ AICHINGER, Philipp. Schuldig oder Unschuldig? In: Die Presse. 14. 5. 2021, s. 1-2; NEUHAUSER, Julia. Kanzler verteidigt sich: „Halte Anzeigenkultur für höchst problematisch. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2021, s. 3; NIKBAKSH, Michael a Stefan MELICHAR. WKStA führt den Bundeskanzler als Beschuldigten. In: Profil [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/wksta-fuehrt-bundeskanzler-kurz-als-beschuldigten/401379449>; HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Rakouský kancléř Kurz čelí obvinění z falešného svědectví. Politik to odmítá. In: ČT24 [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3311005-rakousky-kancler-kurz-celi-obvineni-z-falesneho-svedectvi-politik-odmita>.

³⁶¹ PRIOR, Thomas. Türkis-Grün hält, Konflikt bleibt. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5979976/turkis-grun-halt-konflikt-bleibt>; PINK, Oliver. Türkis-Grün: Wie lange noch? In: Die Presse [online]. 10. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5991761/turkis-grun-wie-lange-noch>; LÖWENSTEIN, Stephan. „Regieren ist nix für Lulus“. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 14. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/gruenen-parteitag-in-oesterreich-bilanz-der-koalition-mit-der-oevp-17387534.html>.

uspokojovat komfortní náskok na druhou SPÖ s pouhými 22 %. Zelení se s odhadovanými 12 % nacházejí rovněž lehce pod svým výsledkem z posledních voleb.³⁶² Úřadující kancléř Kurz by se navíc v případě pádu svého druhého kabinetu mohl podobně jako v roce 2019 v rámci volební kampaně stylizovat do role oběti spiknutí opozičních stran. Na základě uvedených okolností lze více než předpokládat, že by Kurz zvítězil i v pořadí třetích volbách v čele ÖVP. Přesto obsahuje pro lidovce dosud ideálně vykreslený scénář jednu komplikaci. S kým by úřadující kancléř vytvořil případnou povolební koalici? Během své éry v čele strany již vypořeboval tři potenciální partnery – SPÖ, FPÖ a nyní Zelené. Zbývající spolupráce s NEOS se z programového a ideového hlediska sice jeví jako vcelku reálná, avšak vzhledem ke stále nízkým volebním ziskům liberálů by koalice pravděpodobně nezískala potřebnou nadpoloviční většinu. Z logických důvodů se nabízí druhý pokus z hlediska kooperace se Svobodnými. Mezi oběma subjekty nadále panují největší programové rozdíly, avšak po nedávné změně na předsednickém postu, kdy umírněně vystupujícího Norberta Hofera nahradil Herbert Kickl, známý svojí averzí vůči předsedovi ÖVP.³⁶³ Zároveň se během pandemie COVID-19 prezentoval jako největší kritik vládních opatření, v souvislosti s nimi se také pravidelně účastnil protivládních demonstrací. Zůstává tedy SPÖ a možné obnovení velké koalice, tentokrát však pod lidoveckým vedením. Je neveřejným tajemstvím, že Kurz není příliš velkým příznivcem tohoto tradičního modelu, navíc se současnou předsedkyní Rendi-Wagnerovou by našel jen složitě společnou řeč. V lidoveckém táboře však zaznívají hlasy, že v případě dalšího volebního vítězství ÖVP by u sociálních demokratů došlo ke změně v čele strany. Jako potenciální nástupce je v médiích již delší dobu propíráno jméno burgenlandského zemského hejtmana Hanse-Petera Doskozila, který na rozdíl od značné části vedení sociálních demokratů sdílí restriktivnější přístup k migračním a azylovým otázkám. Jako přijatelnější kandidáti na post vicekancléře než stávající předsedkyně strany by v úvahu připadali i korutanský zemský hejtman Peter Kaiser a vídeňský starosta Michael Ludwig. Nelze však opomenout ani poslední variantu připouštějící, že by kancléř Kurz byl skutečně uznán vinným a musel opustit politické prostředí, což by pro lidovce znamenalo nelehké hledání jeho nástupce.³⁶⁴ Tato hypotetická situace by skutečně mohla ještě zamíchat kartami na vnitropolitické scéně, neboť dle mého

³⁶² Redaktion. Umfrage: ÖVP stabilisiert – Oppositionsparteien SPÖ und FPÖ schwächen. In: Profil [online]. 10. 7. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/umfrage-oevp-stabilisiert-oppositionsparteien-spo-e-und-fpoe-schwaecheln/401439283>.

³⁶³ HOFER, Elisabeth a Johanna HAGER. Kickl mit 88,24 Prozent zum FPÖ-Obmann gewählt. In: Kurier [online]. 19. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tracht-blasmusik-und-maskenpflicht-kickls-kuer-zum-12-fpoe-obmann/401418405>.

³⁶⁴ MIJNSSEN, Ivo. Die Chats eines Vertrauten bringen auch Sebastian Kurz in Bedrängnis – doch Österreichs Konservative haben keine Alternative zu ihm. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 8. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/die-oevp-hat-keine-alternative-zu-kurz-ld.1628113>.

názoru se v rakouském stranickém systému nenachází žádný subjekt, jehož úspěch by byl podmíněn postavou svého předsedy v takové míře, jako je tomu v případě ÖVP.

Závěr

Když byla Sebastianu Kurzovi na začátku jeho politické kariéry položena otázka, kde se vidí za deset let, v té době čerstvě jmenovaný státní tajemník pro integraci odpověděl, že rozhodně ne v politice. Nedávno však oslavil desetileté jubileum svého působení ve spolkové republice s pozoruhodnou bilancí – ve 24 letech se stal státním tajemníkem pro integraci, o tři roky později následovala prestižní funkce spolkového ministra zahraničí. V květnu roku 2017 stanul v čele své mateřské strany ÖVP, o několik měsíců později ji dovedl k vítězství v parlamentních volbách a ve věku 31 let se stal historicky nejmladším kancléřem a zároveň nejmladším předsedou vlády v Evropě. Poté, co činnost jeho kabinetu s pravicově populistickou FPÖ ukončila po pouhém roku a půl stráveném v úřadu aféra Ibiza, s přehledem ovládl i předčasné volby v roce 2019, po kterých sestavil vládu s dalším vítězem voleb, Zelenými.

Prvním cílem, který jsem si vytyčil ve své diplomové práci, bylo podrobné přiblížení Kurzovy politické kariéry před převzetím funkce spolkového předsedy ÖVP. V souladu s tím lze stanovit několik okolností výrazně podmiňujících jeho nevídaně rychlý vzestup. Během působení ve funkci státního tajemníka spočíval jeho úspěch především ve zvolení nového přístupu ke svěřené oblasti, doprovázené mottem „Integrace skrze výkon“. Heslo zdůrazňovalo, že v Rakousku je místo pro každého, kdo projeví alespoň elementární snahu být přínosem pro společnost. Téma integrace bylo původcem letitých sporů mezi levicově a pravicově smýšlejícími částmi politického spektra, Kurz však svým pragmatickým stylem nepochybně přispěl ke zvěcnění debaty a částečnému překlenutí propasti mezi oběma uvedenými tábory.

Kurzova činnost ve funkci spolkového ministra zahraničí výrazně ovlivnila migrační krize z let 2015/2016. Šéf rakouské diplomacie se zde od počátku prezentoval jako odpůrce „vítací kultury“ prosazované převážně německou kancléřkou Merkelovou. Zatímco koalice SPÖ-ÖVP, jíž byl součástí, se dlouho nemohla shodnout na svém kursu v migrační politice, ministr zahraničí neúnavně apeloval na ochranu hranic a vedení boje s ilegálními převaděči. Kurzova strategie mohla slavit úspěch s příchodem roku 2016. Velká koalice se v lednu dohodla na budoucím omezení počtu migrantů připuštěných k azylovému řízení, rakouský ministr zahraničí se následně podílel na uzavření tzv. balkánské trasy, po které na vrcholu uprchlické vlny dennodenně proudily tisíce příchozích. Ačkoliv, jak kvalifikační práce v příslušné kapitole poukazuje, Kurz nebyl jediným iniciátorem společné akce několika států, nezabránilo mu to později prezentovat uvedené opatření jako vlastní úspěch.

Druhým cílem mé diplomové práce byla analýza Kurzovy role v úspěších strany ve volbách do Národní rady v letech 2017, 2019 a následných povolebních kabinetech se

Svobodnými a Zelenými. V prvním případě vedl Kurz svoji stranu do voleb v pozici lídra vůbec poprvé. Poté, co převzetí ÖVP podmínil přidělením rozsáhlých kompetencí, čímž se stal nejmocnějším předsedou strany v historii, zahájil rozsáhlou přeměnu stranické image. Přetvořil ji v otevřené hnutí, v rámci kterého mohl participovat kdokoliv bez nutnosti stranické legitimace, změnil její název na Nová lidová strana, tradiční černá barva byla nahrazena svěže působící tyrkysovou. Zároveň experti v různých oblastech a známé tváře bez předchozí politické zkušenosti umístění na lidovecké kandidátce vzbuzovali u veřejnosti dojem moderního hnutí, jenž posune Rakousko dopředu. Jak ukazují povolební průzkumy veřejného mínění, Kurz hrál pro rozhodnutí voličů ÖVP zásadní roli. Přestože před tím strávil ve spolkové politice téměř sedm let, navíc po celou dobu jako člen nepopulární velké koalice, dokázal se před elektorátem prezentovat jako ten, kdo přináší kýženou změnu. V neposlední řadě Kurzovi pomohlo částečné převzetí tradičních témat FPÖ a mobilizace části někdejších voličů Svobodných. Ještě před změnou na lidoveckém předsednickém postu totiž FPÖ vévodila předvolebním průzkumům, po nástupu Kurze se však propadla až na třetí místo.

Právě se Svobodnými vytvořil Kurz bez větších překvapení povolební koalici. Kabinet ÖVP-FPÖ zaujal svým počátečním dynamickým reformním tempem, držel si stabilní přízeň veřejnosti, nejpozoruhodnější skutečností byl ovšem Kurzem iniciovaný důraz na veřejný obraz vlády, k čemuž výrazně přispěla komunikační strategie *message control* spočívající v koordinované mediální prezentaci všech členů vlády. Na rozdíl od velké koalice vyznačující se neustálými spory působila tyrkysovo-modrá koalice směrem navenek harmonicky. K vzájemným rozmrškám pochopitelně docházelo, řešeny však byly interně. Jednou z možných příčin roztržek mohly být časté antisemitské či rasistické skandály FPÖ, které poškozovaly jinak solidní vládní činnost. Vzhledem k tomu, že jednotlivé kauzy se z velké části týkaly řadových členů, vedení Svobodných se je snažilo bagatelizovat a označovalo je za „ojedinělé případy“. Podobných případů však s příchodem roku 2019 přibývalo a v médiích dosud zdrženlivému kancléři Kurzovi pomalu docházela trpělivost. V polovině května 2019, během závěrečné fáze kampaně k volbám do Evropského parlamentu, vypukla již známá aféra Ibiza, na jejímž konci byl rozpad vlády ÖVP-FPÖ a Kurze čekaly další předčasné volby.

Z hlediska volební kampaně se lidovci opět rozhodli pro značnou personalizaci, v centru dění tak stál jejich volební lídr. Kurz disponoval komfortní výchozí pozicí, od začátku se stylizoval do role oběti spiknutí stran SPÖ a FPÖ, které vyslovily jeho přechodnému kabinetu nedůvěru, což se setkalo se souhlasem podstatné části elektorátu. Po celý průběh kampaně si pak ÖVP udržovala dostatečný náskok na čele předvolebních průzkumů. Neboť nic nenasvědčovalo tomu, že by lidovci mohli o vítězství přijít, předseda strany se tudíž musel

zabývat spíše otázkou, s kým sestaví následnou vládu. Demoskopická šetření se nemýlila, ÖVP ovládla i druhé parlamentní volby pod Kurzovým vedením a se ziskem 37,5 % vylepšila svůj výsledek z roku 2017 o šest procentních bodů. Postava volebního lídra patřila opět k hlavním motivům lidoveckých voličů, byť již ne v takové míře jako v případě předchozích voleb do Národní rady. Lidovci se mohli v první řadě opět opřít o silnou mobilizační schopnost, kromě značného počtu někdejších příznivců FPÖ oslovila ÖVP i téměř sto tisíc někdejších podporovatelů SPÖ.

Vzhledem ke zmíněnému nedostatku koaličních partnerů ochotných ke kooperaci s Kurzem se lidovci po dlouhých jednáních dohodli na spolupráci se Zelenými, považovanými za druhé vítěze voleb. Stěžejním úkolem rozhovorů bylo překlenutí ideologických rozdílů mezi oběma subjekty. Výsledkem byl vládní program prezentovaný pod mottem „To nejlepší z obou světů“, jenž obsahoval stěžejní témata obou partnerů, díky kterým získali důvěru voličů. Postupné prosazování jednotlivých bodů programu záhy zhatila pandemie COVID-19, která koaliční partnery zaměstnává de facto dodnes. Zatímco se v současné době zdá, že se zdravotní a hygienická situace pomalu lepší a vláda připravuje návrat do běžného života, v centru ÖVP vypukla série korupčních afér zapojující i předsedu Kurze, která juniorního partnera, prezentujícího se jako protikorupční strana, staví před nelehké rozhodnutí. Poté, co se kancléř stal v květnu 2021 předmětem vyšetřování ve věci křivé výpovědi před parlamentním vyšetřovacím výborem, za což mu hrozí až tři roky odnětí svobody, rýsují se pro oba koaliční partnery dva ne úplně optimistické scénáře: Pokud by proti kancléři bylo vzneseno obvinění a došlo k zahájení soudního řízení, budoucnost tyrkysovo-zelené vlády by byla ve vážném ohrožení. V případě nepravděpodobně se jevícího odsouzení by pak sama ÖVP stála před nelehkou úlohou nalézt za Kurze alternativu na předsednickém postu.

V neposlední řadě je nutné zmínit, jakým způsobem se Kurz výrazně podílel na současné profilaci strany. Na první pohled působí ÖVP moderněji než v nedávné minulosti. Přetransformovala se v hnutí otevřené širší veřejnosti, disponuje vysokou schopností sebe prezentace na sociálních sítích, na kandidátkách se objevují jména bez politické minulosti, ve volebních kampaních si počíná profesionálně a jednotlivé ministerské posty jsou obsazovány převážně experty či loajálními straníky bez předchozí vládní zkušenosti. Po zvolení Kurze do čela ÖVP se stala stěžejním tématem lidovců nepochybně migrace, jejíž akcentování mělo zásadní úlohu při vítězství ve volbách do Národní rady roku 2017 a stranu výrazně identifikuje dodnes. Nicméně pro současné lidovce je charakteristickým znakem rovněž určitá programová flexibilita, strana si pod Kurzem osvojila dříve tolik neakcentovaná témata, prostřednictvím kterých oslovuje širší vrstvy elektorátu. Jedná se například o nové parametry sociálního

systemu pro všechny pracující občany, snižování daňové zátěže nízkopříjmovým skupinám či důraz na zajištění adekvátní péče ve stáří. Současný spolkový kancléř není coby politik příliš zatížen ideologickým lpěním, rozhoduje se nezřídka pragmaticky na základě aktuálních tendencí ve společnosti, díky čemuž se nebojí zaměřit na témata jako v případě ochrany klimatu ve volbách do Národní rady v roce 2019. Přesto nelze říct, že by se strana výrazněji odklonila od svých hodnotových základů, čemuž nasvědčuje například důraz na zachování křesťanských tradic či ochranu rakouské identity. Politologové i političtí pozorovatelé se ve svých pokusech o ideologické ukotvení Kurzovy ÖVP shodují na tom, že současná lidovecká programatika je z velké části podřízena jedinému cíli – volebním vítězstvím. Jak však ukazují povolební průzkumy, více než jednotlivé programové body je relevantnějším motivem voličů k odevzdání hlasu ÖVP postava volebního lídra Kurze. Právě charismatický, rétoricky vybavený politik se značnou sociální inteligencí se de facto ihned po převzetí strany stal poznávacím znamením tyrkysového hnutí, na němž výrazně závisí budoucnost i volební výsledky lidovců. Jeho přínos je signifikantní i v rámci voleb, ve kterých Kurz vůbec nekandiduje, jak ukázaly například nedávno proběhnuvší volby do Evropského parlamentu. Úspěch Sebastiana Kurze spočívá dle mého názoru v neposlední řadě v následujících faktorech. Prvním je jeho schopnost diskutovat a zároveň naslouchat běžným lidem. Zajímá se o názory svých voličů, díky čemuž vzbuzuje dojem, že je jedním z nich. Při pohledu do rakouské historie disponovali touto vlastností naposledy Jörg Haider či Bruno Kreisky. Kurz navíc na veřejnosti vystupuje s maximální pečlivostí, hovoří s klidem a věcně, přesto však působí autenticky. Stejně jako názory voličů jsou pro Kurze zcela zásadní podněty jeho spolupracovníků. Současný spolkový kancléř spoléhá již více než deset let na prakticky neměnný tým poradců, jenž se výrazně podílí na výsledných politických rozhodnutích. Právě skutečnost, že okruh Kurzových spolupracovníků je tvořen zástupci odlišných světónázorů, přispívá velkou měrou ke zmíněné programové flexibilitě a tím pádem k maximalizaci volebního zisku.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1945-1966.....	22
Tabulka č. 2: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1970-1986.....	23
Tabulka č. 3: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 1990-1999.....	25
Tabulka č. 4: Výsledky ÖVP ve volbách do Národní rady 2002-2013.....	28
Tabulka č. 5: Výsledky všech zemských voleb konaných v roce 2018	97
Graf č. 1: Vývoj Kurzovy popularity u obyvatelstva, duben 2012–září 2013	37
Graf č. 2: Výsledky voleb do Národní rady 2017	84
Graf č. 3: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2019	110
Graf č. 4: Výsledky voleb do Národní rady 2019	124

Seznam použité literatury a zdrojů

Odborná literatura

- AICHINGER, Philipp. Schuldig oder Unschuldig? In: Die Presse. 14. 5. 2021, s. 1-2.
- BAUER, Gernot. Wie christlich-sozial ist die ÖVP heute noch? In: Profil (33), 2018, s. 18-19.
- BERGER, Peter. Kurze Geschichte Österreichs im 20. Jahrhundert. Wien: Facultas, 2008, ISBN 978-3-7089-0354-5.
- BERCHTOLD, Klaus. Österreichische Parteiprogramme 1868-1966. München: R. Oldenbourg, 1967.
- BODLOS, Anita a Carolina PLESCIA. The 2017 Austrian snap election: a shift rightward. In: West European Politics 41 (6), 2018, s. 1357-1361.
- BRANDSTÄTTER, Helmut. Kurz & Kickl. Ihr Spiel mit Macht und Angst. Wien: Kremayr & Scheriau, 2019, ISBN 978-3-218-01192-1.
- CABADA, Ladislav a kol. Úvod do studia politické vědy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5.
- DACHS, Herbert et al. Die Politiker: Karrieren und Wirken bedeutender Repräsentanten der Zweiten Republik. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, ISBN 3-221-05964-5.
- DACHS, Herbert et al. Politik in Österreich: Das Handbuch. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, ISBN 3-214-07680-9.
- EBERL, Jakob-Moritz, HUBER, Lena Maria a Carolina PLESCIA. A tale of firsts: the 2019 Austrian snap election. In: West European Politics, 2019, s. 1-14.
- FRITZL, Martin. Bundeskanzler Kurz: „Krankheit, Leid und Tod für viele“. In: Die Presse. 15. 3. 2020, s. 4.
- GABRIEL, Oscar W. a Fritz PLASSER. Deutschland, Österreich und die Schweiz im neuen Europa: Bürger und Politik. Baden-Baden: Nomos, 2010, ISBN 978-3-8329-4994-5.
- GLÜCK, Heidi. Die Nationalratswahl 2019 – Resümee und Analyse. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 78-79.
- GROHMANN, Judith. Sebastian Kurz. Die offizielle Biografie. München: FBV, 2019, ISBN 9783959722674.

- HAJEK, Peter a Alexandra SIEGL. Der „neue Stil“ der Regierung Kurz. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2018. Wien: Böhlau, 2019, s. 118-124.
- HALPER, Dietmar. Politprofi und Bubencharme. Die erstaunliche Karriere von Staatssekretär Sebastian Kurz. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2011. Wien: Böhlau, 2012, s. 114-115.
- HALPER, Dietmar. Werte und Grundsätze der Volkspartei. Woher wir kommen. Wer wir sind. Wohin wir gehen. Wien: Politische Akademie, 2018, ISBN 9783950381245.
- HANISCH, Ernst. Der lange Schatten des Staates: Österreichische Gesellschaftsgeschichte im 20. Jahrhundert. Wien: Ueberreuter, 1994, ISBN 3-8000-3980-X.
- HEISS, Gernot et al. Česko a Rakousko po konci studené války. Různými cestami do nové Evropy. Ústí nad Labem: Albis International, 2008, ISBN 978-80-86971-95-7.
- HLOUŠEK, Vít. Konflikt versus konsensus: Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860-2006. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2008, ISBN 978-80-210-4484-5.
- HLOUŠEK, Vít. ÖVP a proměny katolického tábora. In: Politologický časopis 8 (4), 2001, s. 348-368.
- HORACZEK, Nina a Barbara TÓTH. Sebastian Kurz. Österreichs neues Wunderkind? Salzburg - Wien: Residenz Verlag, 2017, ISBN: 9783701734511.
- HOFER, Thomas a Barbara Tóth (Hrsg.). Wahl 2017: Loser, Leaks & Leadership. Wien: ÄrzteVerlag, 2017, ISBN 9783950327649.
- HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, ISBN: 978-3-7110-0254-9.
- HOFINGER, Christoph a Corinna MAYERL. Das Wahljahr 2018: Die Landtagswahlen in Niederösterreich, Tirol, Kärnten und Salzburg. Ein Überblick. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2018. Wien: Böhlau, 2019, s. 427-437.
- HOLTER, Lukas. Nationalratswahlkampf 2017 auf Social Media. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 124-127.
- KHOL, Andreas. Die Bilanz der Regierung Kurz I. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 12-14.
- KITTNER, Daniela. Ein Jahr Regierung in Türkis und Grün. In: Kurier. 20. 12. 2020, s. 6-7.

- KNITTELFELDER, Klaus. Inside Türkis. Die neuen Netzwerken der Macht. Wien: edition a, 2020, ISBN 978-3-99001-403-5.
- KRIECHBAUMER, Robert. Parteiprogramme im Widerstreit der Interessen: Programmdiskussionen und die Programme von ÖVP und SPÖ 1945-1986. In: KHOL, Andreas, OFNER, Günther a Alfred STIRNEMANN (Hrsg.). Österreichisches Jahrbuch für Politik. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1990, s. 60.
- KURZ, Sebastian. Die österreichische Integrationspolitik und ihre Umsetzung. Ziele und Zielerreichung sowie zukünftige Herausforderungen. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2015. Wien: Böhlau, 2016, s. 327-331.
- LEICHTER, Otto. Ein Staat stirbt: Österreich 1934-38. Wien: new academic press, 2018, ISBN 9783700320968.
- LIEBHART, Karin. Schauspiel des Gleichklangs. In: Die Furche. 11. 4. 2019, s. 3.
- MAYR, Walter. Sebastian der Große. In: Der Spiegel, 17/2020, s. 86-87.
- METZGER, Ida. Der perfekte Mr. Kurz und seine Fehler. In: Kurier Magazin: Wahl 2019, 5. 9. 2019, s. 27-28.
- MITTERLEHNER, Reinhold. Haltung. Flagge zeigen in Leben und Politik. Salzburg-München: Ecowin, 2019, ISBN 978-3-7110-0239-6.
- MOREAU, Patrick. The State of the Right: Austria. Paris: Fondapol, 2011.
- MOSER, Christian. Die Koalitionsbildung – eine Chronologie. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2013. Wien: Böhlau, 2014, s. 133-145.
- MOSER-SOLLMAN, Christian. Die Wahlprogramme der Parteien im Vergleich. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 137-145.
- MUGRAUER, Manfred. Die Politik der KPÖ. Von der Regierungsbank in die innenpolitische Isolation. Wien: Vienna University Press, 2020, ISBN 978-3-7065-4142-8.
- RAUSCH, Bettina a Karl NEHAMMER (Hg.). Offen für Neues. Analysen und Einschätzungen zum ersten Jahr der neuen Volkspartei. Wien: editon noir, 2018, ISBN 9783950438222.
- NEUHAUSER, Julia. Kanzler verteidigt sich: „Halte Anzeigenkultur für höchst problematisch. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2021, s. 3.
- ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Damit weitergeht, was gut begonnen hat. Klarheit schaffen. Für Österreich.“
- ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Ein neuer Stil. Es ist Zeit.“

ÖVP – Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. Im TV-Duell gegen HC Strache.“

ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. Im TV-Duell gegen Christian Kern.“

ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Kurz 2017. Kurz gesagt. In der Elefantenrunde.“

ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Team Volkspartei für Europa“. Europa braucht Lösungen, keine Experimente. Am 26. Mai Karas wählen! Wer Karas will, muss Karas hinschreiben, 2019.

ÖVP - Die Österreichische Volkspartei. Leták „Team Volkspartei für Europa“. Europa braucht Stärke. So wählen Sie Karoline Edtstadler. ÖVP ankreuzen und Edtstadler hinschreiben, 2019.

ÖVP – Die Österreichische Volkspartei. Leták „Seine Gegner sagen: „Kurz muss weg.“ Aber DU entscheidest!“.

PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Die Nationalratswahl 2017 als Richtungswahl. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 9-12.

PLASSER, Fritz. Parteien unter Stress: Zur Dynamik der Parteiensysteme in Österreich, der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinigten Staaten. Wien – Köln – Graz: Böhlau, 1987, ISBN 9783205089117.

PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Neuwahl 2019. Determinanten und Motive der Wahlentscheidung. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 31-44.

PLASSER, Fritz a Franz SOMMER. Wahlen im Schatten der Flüchtlingskrise. Parteien, Wähler und Koalitionen im Umbruch. Wien: Facultas, 2018, ISBN 978-3-7089-1690-3.

PULLER, Armin. Die Österreichische Volkspartei unter Sebastian Kurz. In: Kurswechsel (3), 2018, s. 14-15.

RAUCHENSTEINER, Manfred. Die Zwei: Die große Koalition in Österreich 1945-1966. Wien: Österreichischer Bundesverlag, 1987, ISBN 3-215-06433-2

RAUSCH, Bettina. Das erste Jahr. Türkis-grüne Regierungsarbeit abseits von Corona. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 309-318.

RAUSCH, Bettina a Karl NEHAMMER (Hg.). Offen für Neues. Analysen und Einschätzungen zum ersten Jahr der neuen Volkspartei. Wien: editon noir, 2018, ISBN 9783950438222.

REBHANDL, Manfred. Am Hund vorbei in die Regierung. In: Die Welt. 18. 12. 2017, s. 6.

- REITERER, Albert F. Gesellschaft in Österreich: Sozialstruktur und Sozialer Wandel. Wien: WUV – Universitätsverlag, 1995, ISBN 3-85114-186-5.
- RONZHEIMER, Paul. Sebastian Kurz: Die Biografie. Freiburg - Basel - Wien: Herder, 2018, ISBN 978-3-451-39977-0.
- SALOMON, Martina. Wie die Koalition in einem Ausnahmejahr in die Doppelmühle geriet, auf welche Art sie mit den Medien kommunizierte, und was zu wenig besprochen wurde. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 253-256.
- SCHILTZ, Christoph B. Der Masterplan des Bundeskanzlers a.D. In: Die Welt. 31. 5. 2019, s. 7.
- SCHILTZ, Christoph B. Kurz hat gute Chancen, es besser zu machen als Merkel. In: Die Welt. 24. 12. 2018, s. 8.
- SOMMER, Franz. Kettenreaktionen. In: HOFER, Thomas a Barbara Tóth. Wahl 2019. Strategien, Schnitzel, Skandale. Ecowin: Salzburg-München, 2019, s. 193-196.
- SOMMER Franz. Nationalratswahl 2013: Ergebnisse, Trends und Muster im Wahlverhalten. In: KHOL Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2013. Wien: Böhlau, 2014, s. 51-63.
- STEINER, Stefan. Die Volkspartei hält Kurs. Regierungsverhandlungen 2019. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 224-230.
- STEINER, Stefan. Integration in Österreich. Erfolge und Herausforderungen. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2014. Wien: Böhlau, 2015, s. 447-50.
- STEINER, Stefan. Nationalratswahlen 2017. Ausgangslage, Strategie und Kampagne der neuen Volkspartei. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2017. Wien: Böhlau, 2018, s. 76-81.
- ŠEPTÁK, Miroslav. Co přinesly rakouské parlamentní volby? In: Mezinárodní politika 32 (11), 2008, s. 21-23.
- ŠEPTÁK, Miroslav. Mezi demokracií a autoritářstvím. Rakouská vnitřní a zahraniční politika v letech 1931-1934. Praha: Academia, 2018, ISBN 978-80-200-2806-8.
- ŠEPTÁK, Miroslav, Rakouská lidová strana a parlamentní volby v roce 1970. In: Moderní dějiny 29 (1), 2021, v tisku.
- ŠEPTÁK, Miroslav. Rakouské parlamentní volby 2017: Začátek éry Sebastiana Kurze. In: Středoevropské politické studie 20 (2), 2018, s. 86-121.

ŠEPTÁK, Miroslav, Vliv prvních poválečných voleb na vnitropolitickou situaci v Rakousku. In: FRIEDL, Jiří et. al. Parlamentní volby 1946 a Československo. Souvislosti, prognózy, fakta, následky. Praha 2017, s. 129-140.

ŠEPTÁK, Miroslav. Volby do Evropského parlamentu v Rakousku: ve znamení dalšího triumfu lidovců. In: Politické vedy 11 (1), 2021, s. 205-230.

TÁLOS, Emmerich, DACHS, Herbert, HANISCH Ernst a Anton STAUDINGER (hrsg.). Handbuch des politischen Systems Österreichs: Erste Republik 1918-1933. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1995, ISBN 3-214-05963-7.

THÖMMES, Adrian Leon a Jan Philipp THOMECEK. Wo stehen die Parteien in Österreich? Eine Analyse der Parteiprogramme zur Nationalratswahl 2019. In: Friedrich Ebert Stiftung, 2019.

ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Flucht. Wie der Staat die Kontrolle verlor. Wien-Graz-Klagenfurt: Molden, 2017, ISBN 978-3-222-15005-0.

VOCELKA, Karl. Geschichte Österreichs: Kultur – Gesellschaft – Politik. München: Wilhelm Heyne Verlag, 2002, ISBN 3-453-21622-9.

VÖLKER, Michael. Das Jahr der Zweifler. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2020. Wien: Böhlau, 2021, s. 257-261. Redaktion. Ein Jahr in türkis-grün. In: Die Presse. 2. 1. 2021, s. 1-2.

WANDRUZSKA, Adam. Österreichs politische Struktur: Die Entwicklung der Parteien und politischen Bewegungen. In: BENEDIKT, Heinrich, eds. Geschichte der Republik Österreich. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1954, s. 291.

WINEROITHER, David. Die Europawahl in Österreich. In: KHOL, Andreas, OFNER Sebastian a Dietmar HALPER (eds.). Österreichisches Jahrbuch für Politik 2019. Wien: Böhlau, 2020, s. 296.

Elektronické zdroje

AFP – Agence France-Presse. Österreich verbietet Burkas in der Öffentlichkeit. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 9. 6. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/kriminalitaet/oesterreich-verbietet-vollverschleierung-15053994.html>.

AICHINGER, Philipp, BONAVIDA, Iris a Ulrike WEISER. „Schredder-Affäre“: Der Reißwolf und die sieben Speicher. In: Die Presse [online]. 30. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5667288/schredder-affare-der-reisswolf-und-die-sieben-speicher>.

AICHINGER, Philipp a Oliver PINK. Kurz abgesetzt. In: Die Presse [online]. 27. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5635507/kurz-abgesetzt>.

AKINYOSOYE, Clara. Integration 2011: Vieles erreicht, vieles nicht. In: Die Presse [online]. 27. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/719821/integration-2011-vieles-erreicht-vieles-nicht>.

APA – Austria Press Agency. Als Gymnasiast bereits Firmengründer. In: Kleine Zeitung [online]. 28. 7. 2017 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: https://www.kleinezeitung.at/service/infografiken/dossier/5251877/Kurz_Als-Gymnasiast-bereits-Firmengruender.

APA – Austria Press Agency. „Altersdiskriminierung“: Junge ÖVP will Orden. In: Die Presse [online]. 31. 3. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/646411/altersdiskriminierung-junge-ovp-will-orden>.

APA – Austria Press Agency. Asyl: Nationalrat beschließt Durchgriffsrecht des Bundes. In: Die Presse [online]. 23. 9. 2015 [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4827252/asyl-nationalrat-beschliesst-durchgriffsrecht-des-bundes>.

APA – Austria Press Agency. Die Steuerpläne von SPÖ, ÖVP und FPÖ. In: Die Presse [online]. 27. 7. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5253663/die-steuerplane-von-spo-ovp-und-fpo>.

APA – Austrian Press Agency. Flüchtlinge: Einigung auf Durchgriffsrecht. In: Die Presse [online]. 17. 8. 2015 [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4801250/fluchtlinge-einigung-auf-durchgriffsrecht>.

APA – Austria Press Agency. FPÖ: Koalition mit der SPÖ “absurd“. In: Die Presse [online]. 27. 6. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5650696/fpo-koalition-mit-spo-absurd>.

APA – Austria Press Agency. FPÖ sieht Kurz auf ihren Kurs umschwenken. In: Der Standard [online]. 14. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000017443078/fpoe-sieht-kurz-auf-ihren-kurs-umschwenken>.

APA – Austria Press Agency. “Jetzt. Oder nie!“. ÖVP plakatiert nun doch Parteinamen. In: Die Presse [online]. 28. 9. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5293667/jetzt-oder-nie-ovp-plakatiert-nun-doch-parteinamen>.

APA – Austria Press Agency. Kurz mit 100 Prozent als JVP-Obmann wiedergewählt. In: Die Presse [online]. 14. 4. 2012 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/749399/kurz-mit-100-prozent-als-jvp-obmann-wiedergewahlt>.

APA - Austrian Presse Agentur. Kurz: „Israel ist ein enger Freund“. In: Die Presse [online]. 17. 1. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1547547/kurz-bdquoisrael-ist-ein-enger-freundldquo>.
.at/story/2000006364564/erste-kritik-am-neuen-islamgesetz.

APA – Austria Press Agency. Kurz kritisiert Familienbeihilfe-Zahlungen ins Ausland. In: Die Presse [online]. 13. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4754221/kurz-kritisiert-familienbeihilfe-zahlungen-ins-ausland>.

APA – Austria Press Agency. Nach Brand in Lager Moria: ÖVP gegen Aufnahme von Migranten. In: Die Presse [online]. 9. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5864692/nach-brand-in-lager-moria-ovp-gegen-aufnahme-von-migranten>.

APA – Austria Press Agency. Parteien setzen auf Sommer-Wahlkampf direkt beim Bürger. In: Salzburger Nachrichten [online]. 6. 7. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/nationalratswahl-2017/parteien-setzen-auf-sommer-wahlkampf-direkt-beim-buerger-14832091>.

APA – Austria Press Agency. „Stolz drauf“: Kurz will Österreich-Bewusstsein stärken. In: Die Presse [online]. 10. 11. 2014 [cit. 2020-08-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4591033/stolz-drauf-kurz-will-osterreich-bewusstsein-starken>.

APA – Austria Press Agency. Ungarn errichtet Grenzzaun zu Serbien. In: Die Presse [online]. 17. 6. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4756986/ungarn-errichtet-grenzzaun-zu-serbien>.

APA – Austria Press Agency. Ungarn startet Bau von Grenzzaun zu Serbien. In: Die Presse [online]. 3. 8. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4791903/ungarn-startet-bau-von-grenzzaun-zu-serbien>.

APA – Austria Press Agency. Wahlkampfkosten: Urteil im Verfahren ÖVP gegen “Falter“. In: Die Presse [online]. 29. 3. 2021 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5958851/wahlkampfkosten-urteil-im-verfahren-ovp-gegen-falter>.

APA/ red. Islamstudie unter Manipulationsverdacht: Kritik an Kurz, Uni prüft. In: Der Standard [online]. 5. 7. 2017 [cit. 2020-09-15]. Citováno z: <https://www.derstandard.at/story/2000060766463/integration-aussenministerium-bearbeitete-kindergarten-studie>.

APA/red. Sozialtransfers: Ärger über Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 22. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4754222/sozialtransfers-arger-uber-sebastian-kurz>.

APA – Austria Press Agency/Redaktion. Kurz dementiert WKStA-Äußerungen: “So nicht formuliert“. In: Die Presse [online]. 6. 2. 2020 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5764385/kurz-dementiert-wksta-ausserungen-so-nicht-formuliert>.

APA – Austria Press Agency/ Redaktion. Österreich und Balkanländer wollen “Kettenreaktion der Vernunft“. In: Die Presse [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4932380/osterreich-und-balkanlander-wollen-kettenreaktion-der-vernunft>.

APA – Austria Press Agency. 100 “Experten“ auf der Bundesliste von Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 27. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5275456/100-experten-auf-der-bundesliste-von-sebastian-kurz>.

Auf Schmalem Grat: Sebastian Kurz | Die Story im Ersten | Das Erste. In: Gloria [online]. 29. 1. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://gloria.tv/post/uFV31J2LGJq22pEEGzNRLEzj4>. Kanál uživatele Sonia Chrisye.

Aus Verantwortung für Österreich. Regierungsprogramm 2020-2024. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Vertretungen/Bern/Dokumente/Regierungsbereinkommen_Kurzfassung.pdf.

BACHNER Michael a Maria KERN. Mikl-Leitner: “Obergrenze noch vor Sommer erreicht“. In: Kurier [online]. 20. 1. 2016 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/mikl-leitner-obergrenze-wird-noch-vor-sommer-erreicht-sein/176.213.168>.

BAUMANN, Meret. Österreichs Rechtsregierung polarisiert – und ist damit erfolgreich. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreichs-rechtsregierung-polarisiert-und-ist-damit-erfolgreich-ld.1445839>.

BAUMANN, Meret. Verwirrende Signale für den Kanzler. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 24. 4. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreich-verwirrende-signale-fuer-den-kanzler-ld.1380103>.

BENZ, Matthias. Kürzung der Sozialhilfe trifft auch Österreicher. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 28. 11. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/wirtschaft/oesterreich-regierung-will-sozialhilfe-kuerzen-ld.1440254>.

BMI. Nationalratswahl 2013: Wahltag, Stichtag, Gesamtergebnis. In: Bundesministerium für Inneres [online], 2013. Dostupné z: https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2013/start.aspx.

BÖHM, Wolfgang a Christian ULTSCH. Österreich lässt Flüchtlinge durch. In: Die Presse [online]. 17. 8. 2015 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4801224/osterreich-lasst-fluchtlinge-durch>.

BÖHMER, Christian, LINDORFER, Raffaella a Johanna HAGER. Türkis-blaue Zwischenbilanz: Tatsächlich Liebe? In: Kurier [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tuerkis-blaue-zwischenbilanz-tatsaechlich-liebe/400343269>.

BONAVIDA, Iris. Die ÖVP gibt Sebastian Kurz alle Macht. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5217803/die-ovp-gibt-sebastian-kurz-alle-macht>.

BONAVIDA, Iris a Anna THALHAMMER. Was sagte, wusste, schrieb Sebastian Kurz? In: Die Presse [online]. 29. 3. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5958764/was-sagte-wusste-schrieb-sebastian-kurz>.

Bundesministerium Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz [online]. 23. 10. 2019 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.sozialministerium.at/Themen/Soziales/Sozialhilfe-und-Mindestsicherung.html>.

BRANDSTÄTTER, Helmut a Jeff MANGIONE. Kurz: “Wir wollen einen schlanken Staat mit wenigen Regeln. In: Kurier [online]. 19. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-wir-wollen-einen-schlanken-staat-mit-wenigen-regeln/281.454.527>.

BUBROWSKI, Helene. „Wir sind am Ende unserer Kapazitäten angelangt“. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 3. 11. 2015 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/oesterreich-und-die-fluechtlinge-wir-sind-am-ende-unserer-kapazitaeten-angelangt-13891943.html>.

BÜRGER, Jasmin. Türkis-blaue Bilanz: Prestigeprojekte gekippt, einige Duftmarken bleiben. In: Oberösterreichische Nachrichten [online]. 19. 12. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.nachrichten.at/politik/innenpolitik/tuerkis-blaue-bilanz-prestigeprojekte-gekippt-einige-duftmarken-bleiben;art385,3202322>.

ČTK – Česká tisková kancelář. Ve Vídni došlo ke shodě. Írán omezí jaderný program. In: Deník [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/ve-vidni-doslo-k-dohode-o-iranskem-jadernem-programu-20150714.html.

DAS GUPTA, Oliver. Jede Woche ein Skandal. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-strache-skandale-tuerkis-blau-fpoe-oevp-kurz-regierung-wien-rassismus-antisemitismus-1.4253351>.

DAS GUPTA, Oliver. Razzien bei Österreichs Geheimdienst waren größtenteils illegal. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 28. 8. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/durchsuchungen-bei-verfassungsschutz-razzien-bei-oesterreichs-geheimdienst-waren-groesstenteils-illegal-1.4108589>.

Das Interview mit Kurz & Strache | ZiB spezial. In: YouTube [online]. 18. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=UC5rXyd_JOg. Kanál uživatele Austria TV.

Die Neue Volkspartei. Unser Weg für Österreich. 100 Projekte. Volební program Rakouské lidové strany 2019 [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://www.dieneuevolkspartei.at/Download/100_Projekte.pdf.

Die Rücktrittsrede von ÖVP-Chef Reinhold Mitterlehner. In: YouTube[online]. 10. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=jYbYHib0_5o. Kanál uživatele DER STANDARD;

dpa – Deutsche Presse Agentur. Österreich akzeptiert nur noch 80 Asylanträge pro Tag. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 17. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/grenzkontrollen-in-europa-oesterreich-akzeptiert-nur-noch-80-asylantraege-pro-tag-1.2867119>.

EGYED, Marie-Theres. Der türkise Bus tourt in drei Tagen durch neun Bundesländer. In: Der Standard [online]. 6. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000108335633/oevp-tourt-lieber-statt-zu-twittern>.

EISENREICH, Ruth. Jung und Hart. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 10. 8. 2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/sebastian-kurz-jung-und-hart-1.3115706>.

EISENREICH, Ruth. Österreichs neuer Außenminister Sebastian Kurz: Ganz schön fesch. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreichs-neuer-aussenminister-sebastian-kurz-ganz-schoen-fesch-1.1842883>.

EU-Wahl 2019: Wählerströme. In: SORA [online]. [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/waehlerstromanalysen/eu-wahl19.html>.

FERNSEBNER-KOKERT, Bettina. Mit dem „Geilomobil“ ins Staatssekretariat. In: Der Standard [online]. 20. 4. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/1302745628398/mit-dem-geilomobil-ins-staatssekretariat>.

FERSTL, Caroline. Anschober tritt zurück: „Ich bin überarbeitet“. In: Kurier [online]. 13. 4. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://kurier.at/podcasts/daily/anschober-tritt-zurueck-ich-bin-ueberarbeitet/401349575>.

FREY, Eric. Kurz‘ Angstmache hat ihren Zweck erfüllt. In: Der Standard [online]. 27. 4. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000117145972/kurz-angstmache-hat-seinen-zweck-erfuellt>.

FRITZL, Martin a Dietmar NEUWIRTH. Kanzler-Chats: Mit „Vollgas“ gegen die Kirche. In: Die Presse [online]. 31. 3: 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5959347/kanzler-chats-mit-vollgas-gegen-die-kirche>.

FRITZL, Martin. Sebastian Kurz auf den Spuren von Wolfgang Schüssel. In: Die Presse [online]. 18. 12. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5740134/sebastian-kurz-auf-den-spuren-von-wolfgang-schussel>.

FRITZL, Martin. 100 Tage Regierung: Schüssel und das Motto „Speed kills“. In: Die Presse [online]. 22. 3. 2014 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1578430/100-tage-regierung-schussel-und-das-motto-speed-kills>.

Gespräch mit Außenminister Sebastian Kurz | 3. In: YouTube [online]. 27. 8. 2015 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3EqAi0jK5sQ>. Kanál uživatele UndSieBewegt.

GOLDENBERG, Anna. Als Österreich vor fünf Jahren vom Weltgeschehen eingeholt wurde. In: Die Presse [online]. 19. 8. 2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z:

<https://www.diepresse.com/5855004/als-osterreich-vor-funf-jahren-vom-weltgeschehen-eingeholt-wurde>.

Helmut Brandstätter im Gespräch mit Sebastian Kurz und Heinz-Christian Strache. In: YouTube [online]. 17. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TeGpAEOuJ4g&t=49s>. Kanál uživatele Kurier.

HERNDLER, Daniel. Lohnsteuertabelle, Steuersätze & Einkommensteuertabelle in Österreich 2021. In: Finanz [online]. 22. 12. 2020 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://www.finanz.at/steuern/lohnsteuertabelle/>.

HOFER, Elisabeth a Johanna HAGER. Kickl mit 88,24 Prozent zum FPÖ-Obmann gewählt. In: Kurier [online]. 19. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tracht-blasmusik-und-maskenpflicht-kickls-kuer-zum-12-fpoe-obmann/401418405>.

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. „Dostaneš všechno, co chceš.“ Delikátní textové zprávy boří Kurzův obraz „nového“ politika. In: ČT24 [online]. 25. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3300233-dostanes-vsechno-co-chces-delikatni-textove-zpravy-bori-kurzuv-obraz-noveho-politika>.

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Nenávistné výroky či útoky na média. Skandály FPÖ provázely rakouskou vládu od začátku. In: ČT24 [online]. 27. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2824613-nenavistne-vyroky-ci-utoky-na-media-skandaly-fpo-provazely-rakouskou-vladu-od-pocatku>.

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Rakouský kancléř Kurz čelí obvinění z falešného svědectví. Politik to odmítá. In: ČT24 [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3311005-rakousky-kancler-kurz-celi-obvineni-z-falesneho-svedectvi-politik-odmita>.

HUBER, Markus. Sebastian Kurz: In der Warteschleife. In: Der Standard [online]. 28. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000109185775/sebastian-kurz-in-der-warteschleife>.

Integrationsstaatssekretär Sebastian Kurz ÖVP im ORF Interview. In: YouTube [online]. 27. 4. 2011 [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nRu8JiVLlkE&t=14s>. Kanál uživatele tearsofmountains.

JANKOWSKI, Helin. Wenn Kurz und Strache zur „Paarsitzung“ laden. In: Die Presse [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5540816/wenn-kurz-und-strache-zur-paarsitzung-laden>.

KAHLWEIT, Cathrin. Verstörende Chatprotokolle. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 8. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oebag-thomas-schmid-chatprotokolle-1.5315562?reduced=true>.

KARNITSCHNIG, Matthew. Sebastian Kurz: From political wunderkind to rouge operator. In: Politico [online]. 8. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/house-of-sebastian-kurz/>.

KARNITSCHNIG, Matthew a Jacopo BARIGAZZI. EU and Turkey reach refugee deal. In: Politico [online]. 18. 3. 2016 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-and-turkey-finalize-refugee-deal/>.

KAZIM, Hasnain. Der Schweigekanzler. In: Der Spiegel [online]. 18. 12. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ein-jahr-oesterreich-unter-sebastian-kurz-der-schweigekanzler-a-1244368.html>.

KITTNER, Daniela a Bernhard GAUL. Kurz will Sozialgeld für Zuwanderer nicht mehr sofort zahlen. In: Kurier [online]. 10. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-will-sozialgeld-fuer-zuwanderer-nicht-mehr-sofort-zahlen/135.365.992>.

KLATZER, Jürgen a Pilar ORTEGA-SÁNCHEZ. Mikl-Leitner und Kurz laden zum Flüchtlingsstopp. In: Kurier [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/balkankonferenz-in-wien-mikl-leitner-und-kurz-laden-zum-fluechtlingsstopp/183.105.093>.

KLENK, Florian. Islam Kindergarten-Studie wurde von Sebastian Kurz' Beamten umgeschrieben. In: Falter [online]. 4. 7. 2017 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: <https://www.falter.at/zeitung/20170704/islam-kindergarten-studie-kurz-leak>.

KOCINA, Erich. Islamgesetz: Aus für ausländische Imame. In: Die Presse [online]. 2. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/3879789/islamgesetz-aus-fur-auslandische-imame>.

KOLLER, Andreas. Das Jahr des Sebastian Kurz. In: Salzburger Nachrichten [online]. 12. 5. 2018 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/das-jahr-des-sebastian-kurz-27808660>.

KOLLER, Andreas. So sieht das türkis-grüne Regierungsprogramm aus. In: Salzburger Nachrichten [online]. 2. 1. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/so-sieht-das-tuerkis-gruene-regierungsprogramm-aus-81463309>.

Komplettaufzeichnung: "Fairness-Tour" Bundeswahlauftakt 2017 in Wels. In: YouTube [online]. 16. 9. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=F0GANjeCDk&t=5435s>. Kanál uživatele: FPÖ TV.

KOPEINIG, Margaretha. Kurz beharrt auf Sozial-Debatte. In: Kurier [online]. 15. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-beharrt-auf-sozial-debatte/136.259.344>.

KOPEINIG, Margaretha a Andreas SCHWARZ. Kurz: „Strategie für neue Außenpolitik“. In: Kurier [online]. 17. 12. 2013 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/neuer-chefdiplomat-kurz-strategie-fuer-neue-aussenpolitik/41.442.490>.

KOPEINIG, Margaretha. Regierung präsentierte Schwerpunkte von Österreichs EU-Ratsvorsitz. In: Kurier [online]. 9. 3. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/amp/politik/ausland/regierung-praesentierete-schwerpunkte-von-oesterreichs-eu-ratsvorsitz/313.345.106>.

KOPEINIG, Margaretha. Sebastian Kurz startet Aufbruchtour. In: Kurier [online]. 30. 8. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/sebastian-kurz-startet-aufbruchtour/283.459.594>.

KORDIK, Hanna a Thomas PRIOR. Die Inszenierung eines Kanzlers. In: Die Presse [online]. 9. 2. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5369204/die-inszenierung-eines-kanzlers>.

KRÄFTNER, Florian. 1 Jahr 12-Stunden-Tag-Gesetz. In: ÖGB [online]. 29. 8. 2019 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.oegb.at/themen/arbeitsrecht/arbeitszeit/1-jahr-12-stunden-tag-gesetz>.

KRONBICHLER, Maria. Kurz kritisiert "Basar" für Impfstoffe – EU-Kommission sieht Verantwortung bei Staaten. In: Die Presse [online]. 12. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5950196/kurz-kritisiert-basar-fur-impfstoffe-eu-kommission-sieht-verantwortung-bei-staaten>.

LEITNER, Karin. Premiere für die Task Force der Regierung. In: Kurier [online]. 25. 8. 2015 [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/premiere-fuer-die-task-force-der-regierung/148.933.064>.

LINSINGER, Eva. Der Kontrollverlust des Sebastian Kurz. In: Profil [online]. 12. 4. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/der-kontrollverlust-des-sebastian-kurz/401346128>.

LÖWENSTEIN, Stephan. Abschiebungen sorgen für Koalitionskrach. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/abschiebungen-sorgen-fuer-koalitionskrach-in-oesterreich-17171412.html>.

LÖWENSTEIN, Stefan. FPÖ-Politiker tritt wegen Nazi-Strophen seiner Burschenschaft zurück. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 1. 2. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nazistropen-fpoe-politiker-udo-landbauer-tritt-zurueck-15428001.html>.

LÖWENSTEIN, Stephan. Österreich baut Zaun an der Grenze zu Slowenien. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 13. 11. 2015 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/zaun-an-oesterreich-slowenien-grenze-ordnet-fluechtlingsstrom-13910621.html>.

LÖWENSTEIN, Stephan. „Regieren ist nix für Lulus“. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 14. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/gruenen-parteitag-in-oesterreich-bilanz-der-koalition-mit-der-oevp-17387534.html>.

LÖWENSTEIN, Stephan. Regierung streitet über Kurs in der Migrationspolitik. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung [online]. 14. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/oesterreich-regierung-streitet-ueber-migrationspolitik-16953360.html>.

MAYER, Thomas. EU-Kommission klagt Österreich bei EuGH wegen Familienbeihilfe-Indexierung. In: Der Standard [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/consent/tcf/story/2000117481548/eu-kommission-befasst-eugh-mit-familienbeihilfen-indexierung>.

MAYER, Thomas. Kanzler in Brüssel: Ein Kurztrip, der die Sorgen um Österreich zerstreute. In: Der Standard [online]. 20. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000070780833/kanzler-in-bruessel-ein-kurztrip-der-sorgen-um-oesterreich-zerstreute>.

MAYER, Thomas. Ratsvorsitz: Österreich verwaltete die tiefe EU-Krise routiniert weiter. In: Der Standard [online]. 1. 1. 2019 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000095059502/ratsvorsitz-oesterreich-verwaltete-die-tiefe-eu-krise-routiniert-weiter>.

MEINHART, Edith a Christa ZÖCHLING. Sebastian Kurz: Prinz Gutgelaunt. In: profil [online]. 13.12. 2013 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/sebastian-kurz-prinz-gutgelaunt-370657>.

METZGER, Ida. Kurz: “Man ist nicht Rechts, wenn man Realist ist“. In: Kurier [online]. 25. 10. 2015 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/kurz-man-ist-nicht-rechts-wenn-man-realist-ist/160.273.015>.

MIJNSSEN, Ivo. Der wandlungsfähige Sebastian Kurz. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 20. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/sebastian-kurz-oesterreichs-konservativer-verwandlungskuenstler-ld.1508238>.

MIJNSSEN, Ivo. Die Chats eines Vertrauten bringen auch Sebastian Kurz in Bedrängnis – doch Österreichs Konservative haben keine Alternative zu ihm. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 8. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/die-oevp-hat-keine-alternative-zu-kurz-ld.1628113>.

MIJNSSEN, Ivo. Österreich im Wahlkampf: Ein selbstsicherer Altkanzler, eine schwache Linke und eine Freiheitliche Partei mit zwei Gesichtern. In: Neue Zürcher Zeitung [online]. 22. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.nzz.ch/international/oesterreich-im-wahlkampf-sicherer-altkanzler-schwache-linke-ld.1496908>.

MÜNCH, Peter. Eine Partei, die über ihre Verhältnisse lebt. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 12. 9. 2019 [cit. 2021-09-07]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oevp-1.4596797>.

MÜNCH, Peter. Österreich auf dem Boden der Tatsachen. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 26. 12. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-eu-migration-1.4264435>.

MÜNCH, Peter. “Österreich ist eine Insel der Seligen. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 4. 12. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oevp-fpoe-bilanz-1.4239029>.

MÜNCH, Peter. Spott und Wut nach Kurz-Besuch in Kleinwalsertal. In: Süddeutsche Zeitung [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-spott-und-wut-nach-kurz-besuch-im-kleinwalsertal-1.4907674>.

Nationalratswahl 2017. In: Bundesministerium für Inneres [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: https://bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2017/start.aspx.

Nationalratswahl 2017. In: SORA [online]. [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/nrw17.html>.

Nationalratswahl 2019. In: SORA [online]. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/nrw19.html>.

NEUHOLD, Clemens. Kurz‘ erster Härtetest. In: Wiener Zeitung [online]. 8. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/667289-Kurz-erster-Haertetest.html>.

NEUWIRTH, Dietmar. Kern: “Bereiten uns auf Opposition vor“. In: Die Presse [online]. 22. 10. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5307616/kern-bereiten-uns-auf-opposition-vor>.

NIKBAKSH, Michael a Stefan MELICHAR. WKStA führt den Bundeskanzler als Beschuldigten. In: Profil [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/wksta-fuehrt-bundeskanzler-kurz-als-beschuldigten/401379449>.

NORTH, Marie. Faktencheck: Wer hat die Balkanroute geschlossen. In: Kurier [online]. 9. 10. 2017 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/faktencheck-wer-hat-die-balkanroute-geschlossen/274.540.009>.

NOWAK, Rainer. Als Mitteleuropa die Kontrolle verlor. In: Die Presse [online]. 19. 8. 2016 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5071803/als-mittleuropa-die-kontrolle-verlor>.

NOWAK, Rainer. Aus dem Besten beider Welten blieb nicht viel. In: Die Presse [online]. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5930141/aus-dem-besten-beider-welten-blieb-nicht-viel>.

NOWAK, Rainer. „Koste es, was es wolle“ darf kein Staatsziel sein. In: Die Presse [online]. 16. 5. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5814775/koste-es-was-es-wolle-darf-kein-staatsziel-sein>.

NOWAK, Rainer. Kurz: “Sehr gezielter“ Hacker-Angriff auf die ÖVP. In: Die Presse [online]. 5. 9. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5684818/kurz-sehr-gezielter-hacker-angriff-auf-die-ovp>.

NOWAK, Rainer. Warum Kurz hart reagierte und nun Durchhalten propagiert. In: Die Presse [online]. 10. 4. 2019 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5799043/warum-kurz-hart-reagierte-und-nun-durchhalten-propagiert>.

NOWAK, Rainer. 13 Fragen: Wozu braucht man zwei Millionen Kugelschreiber, Herr Kurz? In: Die Presse [online]. 5. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z:

<https://www.diepresse.com/5684933/13-fragen-wozu-braucht-man-zwei-millionen-kugelschreiber-herr-kurz>.

Österreich zurück an die Spitze führen. In: YouTube [online]. 24. 9. 2017 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=KjN_HFn4_-I. Kanál uživatele Sebastian Kurz.

PÁNDI, Claus. Seit wann plante Kurz die Übernahme? In: Kronen Zeitung [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.krone.at/588415>.

PERNEGGER, Maria. Alle gegen Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 20. 8. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5676788/wahlkampf-2019-alle-gegen-sebastian-kurz>.

PFEIFFENBERGER, Alfred a Andreas KOLLER. Der Bauplan für eine andere Republik. In: Salzburger Nachrichten [online]. 7. 7. 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/der-bauplan-fuer-eine-andere-republik-31294894>.

PINK, Oliver. Das Buch Corona, von hinten gelesen. In: Die Presse [online]. 12. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5910452/das-buch-corona-von-hinten-gelesen>.

PINK, Oliver. Das türkise Projekt zwischen altem Schwarz und fremdem Blau. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2019 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5628241/das-turkise-projekt-zwischen-altem-schwarz-und-fremdem-blau>.

PINK, Oliver. Die größte türkis-grüne Krise seit es Türkis-Grün gibt. In: Die Presse [online]. 15. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5951585/die-grosste-turkis-grune-krise-seit-es-turkis-grun-gibt>.

PINK, Oliver. Die – letztlich gescheiterte – Kurz-Neos-Fusion. In: Die Presse [online]. 7. 10. 2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5098384/die-ndash-letztlich-gescheiterte-ndash-kurz-neos-fusion>.

PINK, Oliver. Die Chamäleonpartei. In: Die Presse [online]. 17. 5. 2020 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5814765/die-chamaleonpartei?from=rss>.

PINK, Oliver. Die Wahl ohne Kanzlerduell. In: Die Presse [online]. 6. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5685865/die-wahl-ohne-kanzlerduell>.

PINK, Oliver. Ein Bundeskanzler nicht ganz außer Dienst. In: Die Presse [online]. 5. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5655424/ein-bundeskanzler-nicht-ganz-ausser-dienst>.

PINK, Oliver. Gerechtigkeit für Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 21. 4. 2011 [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/652481/gerechtigkeit-fur-sebastian-kurz>.

PINK, Oliver. ÖVP will eigene Pflegeversicherung. In: Die Presse [online]. 1. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5682680/ovp-will-eigene-pflegeversicherung>.

PINK, Oliver. Sebastian Kurz, der unterschätzte Staatssekretär. In: Die Presse [online]. 5. 4. 2012 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/746875/sebastian-kurz-der-unterschatzte-staatssekretar>.

PINK, Oliver. Sebastian Kurz: Leithaprodersdorf statt Brüssel. In: Die Presse [online]. 3. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5653989/sebastian-kurz-leithaprodersdorf-statt-brussel>.

PINK, Oliver. Sebastian Kurz und die “neue Gerechtigkeit“. In: Die Presse [online]. 25. 8. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5274803/sebastian-kurz-und-die-neue-gerechtigkeit>.

PINK, Oliver. Seuchenzahl für die Volkspartei. In: Die Presse [online]. 12. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5936523/seuchenzahl-fur-die-volkspartei>.

PINK, Oliver. Türkis-grün: Nicht mehr das Beste aus beiden Welten. In: Die Presse [online]. 2. 9. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5861527/turkis-grun-nicht-mehr-das-beste-aus-beiden-welten>.

PINK, Oliver. Türkis-Grün: Wie lange noch? In: Die Presse [online]. 10. 6. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5991761/turkis-grun-wie-lange-noch>.

PINK, Oliver. Volksparteirepublik Österreich, In: Die Presse [online]. 15. 12. 2017 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5339333/volksparteirepublik-osterreich>.

PINK Oliver. Wie die ÖVP die Wahl (doch noch) gewann. In: Die Presse [online]. 21. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5307172/wie-die-ovp-die-wahl-doch-noch-gewann>.

PINK, Oliver. Wie christlich und sozial ist die ÖVP? In: Die Presse [online]. 12. 8. 2018 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5478995/wie-christlich-und-sozial-ist-die-ovp>.

PINK, Oliver. Wie rechts ist die ÖVP? In: Die Presse [online]. 3. 10. 2020 [cit. 2021-06-25]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5876608/wie-rechts-ist-die-ovp>.

PINK, Oliver, THALHAMMER, Anna, PRIOR, Thomas a Iris BONAVIDA. Türkis-Blau: Die erste echte große Krise. In: Die Presse [online]. 5. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5608035/turkis-blau-die-erste-echte-grosse-krise>.

PRIOR, Thomas. Alles läuft für Kurz und die ÖVP – oder? In: Die Presse [online]. 19. 6. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5828446/alles-lauft-fur-kurz-und-die-ovp-ndash-oder>.

PRIOR, Thomas. Die längste Woche des Sebastian Kurz. In: Die Presse [online]. 26. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5634422/die-langste-woche-des-sebastian-kurz>.

PRIOR, Thomas. Kurz: “Es ist natürlich eine Herkulesaufgabe“. In: Die Presse [online]. 11. 11. 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5720568/kurz-es-ist-natuerlich-eine-herkulesaufgabe>.

PRIOR, Thomas. Europawahl: Wie Kurz von der drohenden Abwahl profitierte. In: Die Presse [online]. 28. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5636027/analyse-der-europa-wahl-wie-kurz-von-der-drohenden-abwahl-profitierte>.

PRIOR, Thomas. EU-Wahl: Wie die ÖVP ihre Kampagne anlegt. In: Die Presse [online]. 4. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5607486/eu-wahl-wie-die-ovp-ihre-kampagne-anlegt>.

PRIOR, Thomas. Koglers Kommission statt Koalitionsbruch. In: Die Presse [online]. 4. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: https://www.diepresse.com/5932921/koglers-kommission-statt-koalitionsbruch?utm_source=recommender&utm_medium=Packages.

PRIOR, Thomas. Türkis-Grün hält, Konflikt bleibt. In: Die Presse [online]. 14. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5979976/turkis-grun-halt-konflikt-bleibt>.

PRIOR, Thomas. Und was wird aus der Message Control? In: Die Presse [online]. 24. 10. 2019 [cit. 2021-07-10]. Dostupné z: <https://www.sueddeutsche.de/politik/oesterreich-oevp-1.4596797>.

PRIOR, Thomas. Kurz: Vertrauen ist gut, Fleischmann ist besser. In: Die Presse [online]. 26. 1. 2018 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5360460/kurz-vertrauen-ist-gut-fleischmann-ist-besser>.

PRIOR, Thomas. Was sich Kurz von Obama abgeschaut hat. In: Die Presse [online]. 29. 9. 2017 [cit. 2021-05-26]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5294470/was-sich-kurz-von-obama-abgeschaut-hat>.

PRIOR, Thomas a Rainer NOWAK. Das Koalitionsdilemma der ÖVP. In: Die Presse [online]. 28. 8. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5681002/das-koalitionsdilemma-der-ovp>.

PRIOR, Thomas a Ulrike WEISER. Kurz und die Koalitions-Crux. In: Die Presse [online]. 21. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5693703/kurz-und-die-koalitions-crux>.

RAUSCHER, Hans. Kurz geht nicht ins Parlament, er startet seine Wiederauferstehung. In: Der Standard [online]. 29. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000103988638/kurz-geht-nicht-ins-parlament-er-startet-seine-wiederauferstehung>.

Redaktion: Das Regierungsprogramm von ÖVP und FPÖ im Überblick. In: Der Standard [online]. 16. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000070495198/regierungsprogramm-oevp-fpoe-kurz-strache-ueberblick-analyse>.

Redaktion. Die wichtigsten Punkte im ÖVP-Wahlprogramm. In: Kurier [online]. 1. 9. 2017 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/die-wichtigsten-punkte-im-oevp-wahlprogramm/283.816.753>.

Redaktion. Ein Land rückt nach rechts. In: Zeit [online]. 18. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2017-12/oevp-fpoe-oesterreich-regierung-minister-asy-l-europa/komplettansicht>.

Redaktion. Größte Demo seit Jahren: Über 20.000 protestierten gegen neue Regierung. In: Kurier [online]. 13. 1. 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/mehr-als-20-000-demonstrierten-gegen-die-neue-regierung/306.372.293>.

Redaktion. Heinz-Christian Strache: "Ich bin gelassener und ruhiger geworden. In: Kurier [online]. 1. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/fpoe-chef-heinz-christian-strache-ich-bin-gelassener-und-ruhiger-geworden/289.233.820>.

Redaktion. Heirat von Jugendlichen. In: Oesterreich.gv [online]. 4. 2. 2021 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://www.oesterreich.gv.at/themen/jugendliche/jugendrechte/5/Seite.1740311.html>.

Redaktion. Keine Einigung für Frontex-Aufstockung unter Österreichs EU-Vorsitz. In: Kurier [online]. 16. 11. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/keine-einigung-fuer-frontex-aufstockung-unter-oesterreichs-eu-vorsitz/400326762>.

Redaktion. Koalition steht: Spindelegger wird Finanzminister, Kurz Außenminister. In: Die Presse [online]. 12. 12. 2013 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1503562/koalition-steht-spindelegger-wird-finanzminister-kurz-aussenminister>.

Redaktion. Kurz nimmt Anleihe bei Kreisky. In: Tiroler Tageszeitung [online]. 25. 6. 2017 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.tt.com/artikel/13134562/kurz-nimmt-anleihe-bei-kreisky>.

Redaktion. Kurz präsentiert 20-Punkte-Programm. In: Kurier [online]. 5. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/integration-kurz-praesentiert-20-punkte-programm/715.595>.

Redaktion. Kurz will "Bildungspflicht" bis 18 Jahre. In: Kurier [online]. 13. 9. 2017 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/bildungsreform-kurz-will-bildungspflicht-bis-18-jahre/285.965.594>.

Redaktion. Mitterlehner-Rücktritt: Kurz erster Favorit im Nachfolgerennen. In: Salzburger Nachrichten [online]. 10. 5. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.sn.at/politik/innenpolitik/mitterlehner-ruecktritt-kurz-erster-favorit-im-nachfolgerennen-10684786>.

Redaktion. Radiomoderator Eppinger wird "Stimme der Bewegung". In: Die Presse [online]. 26. 6. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5241244/radiomoderator-eppinger-wird-kurz-stimme-der-bewegung>.

Redaktion. Sozialleistungen: Kurz von Kritik „sehr unbeeindruckt“. In: Kurier [online]. 15. 6. 2015 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/sozialleistungen-kurz-von-kritik-sehr-unbeeindruckt/136.200.555>.

Redaktion. Teil Eins des Kurz-Programms: Steuern senken, Sozialhilfe für Zuwanderer kürzen. In: Kurier [online]. 4. 9. 2017 [cit. 2021-04-27]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/das-ist-teil-eins-des-kurz-programms/284.340.945>.

Redaktion. Teurer Privatjet für Kurz, 33.000 monatlich für Berater? In: Die Presse [online]. 10. 9. 2019 [2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5687684/teurer-privatjet-fur-kurz-33000-euro-monatlich-fur-berater>.

Redaktion. Türkis-Blau: Das sind die neuen Minister. In: Kurier [online]. 16. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/tuerkis-blau-i-das-sind-die-neuen-minister/302.322.267>.

Redaktion. Umfrage: ÖVP stabilisiert – Oppositionsparteien SPÖ und FPÖ schwächeln. In: Profil [online]. 10. 7. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/umfrage-oevp-stabilisiert-oppositionsparteien-spoee-und-fpoe-schwaecheln/401439283>.

Redaktion. Von Schwarz-Blau zu Türkis-Blau: Parteien und ihre Farben. In: Kurier [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/koalition-von-schwarz-blau-zu-tuerkis-blau-parteien-und-ihre-farben/293.992.759>.

Redaktion. Wahlprogramm Teil 3: ÖVP will “Nulltoleranz“ gegenüber politischem Islam zeigen. In: Die Presse [online]. 27. 9. 2017 [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5292755/wahlprogramm-teil-3-ovp-will-null-toleranz-gegenuber-politischem-islam-zeigen>.

Redaktion. Was nach dem Schreddern bleibt. In: Die Presse [online]. 24. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5664554/was-nach-dem-schreddern-bleibt>.

Redaktion. Wer wird was in der türkis-grünen Regierung? In: Der Standard [online]. 3. 1. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000112760302/wie-sich-tuerkis-und-gruen-die-regierung-aufteilen-wollen>.

Red./APA – Austria Press Agency. Sebastian Kurz’ Plan gegen die Flüchtlingskrise. In: Die Presse [online]. 23. 8. 2015 [cit. 2020-11-19]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4804643/sebastian-kurz-plan-gegen-die-fluechtlingskrise>.

Redaktion/APA – Austria Press Agency. FPÖ Braunau dichtet über Ratten mit “Kanalisationshintergrund“. In: Der Standard [online]. 22. 4. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101843141/fpoe-braunau-dichtet-ueber-ratten-mit-kanalisationshintergrund>.

Redaktion/APA – Austria Press Agency. Harald Vilimsky droht Armin Wolf und erntet Kritik von Medienminister Blümel. In: Der Standard [online]. 24. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101935041/harald-vilimsky-droht-armin-wolf>.

Redaktion/APA – Austria Press Agency. Nationalratswahl: Alle Umfragen im Durchschnitt. In: Profil [online]. 12. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.profil.at/oesterreich/nationalratswahl-umfragen-8337471>.

RIEDL, Joachim. Alles nach Plan. In: Zeit [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/2017/38/sebastian-kurz-oevp-wahlhelfer>.

RIECHER, Stefan. Sebastian Kurz - Zwischen Schreddern und Silicon Valley. In: Die Presse [online]. 24. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5663977/sebastian-kurz-zwischen-schreddern-und-silicon-valley>.

ROHRHOFER, Markus. Startschuss für den Kurz-Trip durch Österreich. In: Der Standard [online]. 30. 8. 2017 [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000063381637/startschuss-fuer-den-kurz-trip-durch-oesterreich>.

ROSNER, Simon. Alter Stil, neue Taktik. In: Wiener Zeitung [online]. 12. 5. 2021 [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2104281-Alter-Stil-neue-Taktik.html>.

Sebastian Kurz | Sommergespräche 2017. In: YouTube [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=47qf7hyVzMc&t=2497s>. Kanál uživatele: AustriaTV.

SEIDL, Conrad. Kurz will als Kanzler Richtlinienkompetenz. In: Der Standard [online]. 23. 9. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000064636685/oevp-startet-offiziell-in-intensivwahlkampf>.

SEIDL, Conrad. Mehrheit der Bevölkerung würde an Regierung Kurz festhalten. In: Der Standard [online]. 25. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000103772847/mehrheit-der-bevoelkerung-wuerde-an-regierung-kurz-festhalten>.

SEIDL, Conrad. Umfrage zeigt breite Zustimmung zum Regierungsprogramm. In: Der Standard [online]. 27. 12. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000071039515/umfrage-breite-zustimmung-zum-grossteil-des-regierungsprogramms>.

SHUSTER, Simon. Austria's young chancellor Sebastian Kurz is bringing the far-right into the mainstream. In: Time [online]. 29. 11. 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://time.com/5466497/sebastian-kurz/>.

SCHAFFER, Tom. ÖVP und FPÖ verhandeln ab morgen über Koalition. In: Kurier [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/live-sebastian-kurz-laedt-fpoe-zu-koalition-ein/293.986.159>.

SCHEUERMANN, Christoph. Nennt mich Sebastian. In: Der Spiegel [online]. 1. 9. 2014 [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-128977597.html>.

SCHILTZ, Christoph B. Die Geheimwaffe des Sebastian Kurz. In: Die Welt [online]. 2. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/ausland/article191153301/Karoline-Edtstadler-Sebastian-Kurz-Wunderwaffe-fuer-Europa.html>.

SCHMIDT, Colette M. Wie die Abgrenzung der FPÖ von den Identitären wirklich umgesetzt wird. In: Der Standard [online]. 9. 4. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000101043524/wo-sich-die-fpoe-von-den-identitaeren-distanziert-und-wo>.

SCHWARZ Andreas. Kurz auf heikler Mission in Teheran. In: Kurier [online]. 25. 4. 2014 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/iran-besuch-sebastian-kurz-auf-heikler-mission-in-teheran/62.442.326>.

SCHWARZ, Andreas. Kurz besuchte Holocaust-Gedenkstätte. In: Kurier [online]. 22. 4. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/besuch-in-israel-kurz-besuchte-holocaust-gedenkstaette-yad-vashem/61.876.168>.

SCHWARZ, Andreas. Kurz im Nahost-Minenfeld. In: Kurier [online]. 24. 4. 2014 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/ausland/israel-kurz-im-nahost-minenfeld/62.053.249>.

Sommergespräche: Sebastian Kurz (ÖVP). In: YouTube [online]. 3. 9. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6yqF7i7FsTg>. Kanál uživatele ORF Fan [HD].

STEINER-GASHI, Ingrid. Österreichs EU-Vorsitz: 180 Tage auf der großen Bühne. In: Kurier [online]. 15. 12. 2018 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/oesterreichs-eu-vorsitz-180-tage-auf-der-grossen-buehne/400354375>.

STERKL, Maria. Experten kritisieren geplantes Islamgesetz. In: Der Standard [online]. 3. 10. 2014 [cit. 2020-08-10]. Dostupné z: <https://www.derstandard>.

ŠEPTÁK, Miroslav. Čeká Rakousko tyrkysovo-zelná premiéra? In: Demokratický střed [online]. 17. 12. 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/ceka-rakousko-tyrkysovo-zelena-premiera/>.

ŠEPTÁK, Miroslav. Dobře promyšlený experiment Sebastiana Kurze. In: Demokratický střed [online]. 11. 3. 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/dobre-promysleny-experiment-sebastiana-kurze/>.

ŠEPTÁK, Miroslav. Sonda do nedávného vývoje Rakouské lidové strany. In: Demokratický střed [online]. 1. 12. 2013 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/sonda-do-nedavneho-vyvoje-rakouske-lidove-strany/>.

ŠEPTÁK, Miroslav. Rakousko řeší kancléřský trojúhelník. In: Demokratický střed [online]. 5. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.demokratickystred.cz/rakousko-resi-kanclersky-trojuhelnik/>.

THALHAMMER, Anna. Kurz' Angriff und Verteidigung. In: Die Presse [online]. 21. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5940631/kurz-angriff-und-verteidigung>.

THALHAMMER, Anna. Ermittlungen gegen Blümel: Ist Kurz nicht Kurz? In: Die Presse [online]. 12. 2. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://kurier.at/podcasts/daily/anschobertritt-zurueck-ich-bin-ueberarbeitet/401349575>.

THALHAMMER, Anna. Tal Silberstein und die Wahrheit über die Schmutzkübel-Kampagnen der SPÖ. In: Die Presse [online]. 30. 9. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5294429/tal-silberstein-und-die-wahrheit-uber-die-schmutzkubel-kampagnen-der-spo>.

THALHAMMER, Anna a Thomas PRIOR. Kurz gegen Auer – der nächste Dämpfer für Türkis-Grün. In: Die Presse [online]. 12. 3. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5950196/kurz-kritisiert-basar-fur-impfstoffe-eu-kommission-sieht-verantwortung-bei-staaten>.

THALHAMMER, Anna, PINK, Oliver a Christian ULTSCH. Ibiza-Affäre: Koalition an der Kippe. In: Die Presse [online]. 17. 5. 2019 [cit. 2021-07-01]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5630289/ibiza-affare-die-koalition-an-der-kippe>.

TÓTH, Barbara a Josef REDL. „Projekt Ballhausplatz“. In: Falter [online]. 19. 9. 2017 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.falter.at/zeitung/20170919/projekt-ballhausplatz>.

TRAXLER, Günter. Mit Kurz im Silicon Valley: Ein bemerkenswerter Fall von Message-Control. In: Der Standard [online]. 28. 7. 2019 [cit. 2021-07-09]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000106738097/mit-kurz-wieder-einmal-in-silicon-valley-ein-bemerkenswerter-fall>.

TSCHIDERER, Martin. “Zur Schicksalsgemeinschaft zwangsverbunden“. In: Wiener Zeitung [online]. 31. 12. 2020 [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2087054-Zur-Schicksalsgemeinschaft-zwangsverbunden.html>.

ULTSCH, Christian: Kurz: „Kurz: „Flüchtlinge durchwinken kann keine Lösung sein“. In: Die Presse [online]. 24. 8. 2015 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4805778/kurz-fluechtlinge-durchwinken-kann-keine-losung-sein>.

ULTSCH, Christian. Sebastian Kurz: 45-Stunden-Trip in den Iran. In: Die Presse [online]. 27. 4. 2014 [cit. 2020-07-20]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/1598964/sebastian-kurz-45-stunden-trip-in-den-iran>.

ULTSCH, Christian. Tsipras: Westbalkan-Konferenz ist eine “Schande“. In: Die Presse [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4932970/tsipras-westbalkan-konferenz-in-wien-ist-schande>.

ULTSCH, Christian, PRIOR Thomas a Rainer NOWAK. Als die Karriere von Sebastian Kurz auf dem Spiel stand. In: Die Presse [online]. 2. 10. 2017 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5295736/als-die-karriere-von-sebastian-kurz-auf-dem-spiel-stand>.

Unsere Geschichte. In: Die neue Volkspartei [online]. [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://www.dieneuevolkspartei.at/Die-Geschichte>.

VOGLER, Christina. Zerreißprobe für Europa. In: News ORF [online]. 4. 9. 2020 [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <https://orf.at/stories/3179453/>.

Wahl 2017 – Pressestunde mit Sebastian Kurz (ÖVP), ORF 8.10.2017. In: YouTube [online]. 16. 10. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bF1jQpLbtKQ>. Kanál uživatele Politik konserviert.

Wahlanalyse Nationalratswahl 2017. In: SORA/ISA – Institut für Strategieberatungen [online]. [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: https://www.sora.at/fileadmin/downloads/wahlen/2017_NRW_Wahlanalyse.pdf.

Wahlanalyse Nationalratswahl 2019. In: SORA/ISA – Institut für Strategieberatungen. [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.sora.at/fileadmin/downloads/wahlen/2019_NRW_Wahlanalyse.pdf.

Wahlkampfauftakt Liste Sebastian Kurz – Die neue Volkspartei (Nationalratswahl 2017). In: YouTube [online]. 3. 10. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-bU4WRlBxms&t=1949s>. Kanál uživatele Idealism Prevails; Redaktion.

Wahlkampfauftakt: Kurz will Rolle des Kanzlers stärken. In: Kurier [online]. 23. 9. 2017 [cit. 2021-05-25]. Dostupné z: <https://kurier.at/politik/inland/wahl/wahlkampfauftakt-kurz-praesentiert-sieben-rahmenbedingungen-fuer-oesterreich/287.915.697>.

Was mich geprägt hat. In: YouTube [online]. 18. 9. 2017 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=alqyq7xIKU0>. Kanál uživatele Sebastian Kurz.

WEISER, Ulrike. Sebastian Kurz: „Er hat sich belehren lassen“. In: Die Presse [online]. 23. 12. 2011 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/719445/sebastian-kurz-er-hat-sich-belehren-lassen>.

WEISER, Ulrike. Seine Erzählung. In: Die Presse [online]. 7. 9. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5686256/seine-erzaehlung>.

WEISSENSTEINER, Nina. Warum die FPÖ einen Eklat nach dem anderen liefert. In: Der Standard [online]. 30. 4. 2019 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/2000102250388/warum-die-fpoe-einen-eklat-nach-dem-anderen-liefert>.

WENZEL, Julia a Thomas PRIOR. Türkis-grün schlittert in die erste echte Krise. 29. 1. 2021 [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/5930105/turkis-grun-schlittert-in-die-erste-echte-krise>.

Wer ist Sebastian Kurz Die ORF Doku. In: YouTube [online]. 8.1. 2020 [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TpOLQPRFFeM>. Kanál uživatele Der Lügendetektor – Polygraph.

WINROITHER, Eva. Allah im Kindergarten. In: Die Presse [online]. 5. 12. 2015 [cit. 2020-09-15]. Dostupné z: <https://www.diepresse.com/4881857/allah-im-kindergarten>.

WINTER, Daniel. Wo stehen die österreichischen Parteien ideologisch? In: Hallo Salzburg [online]. 12. 10. 2017 [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://hallo-salzburg.at/index.php/2017/10/12/wo-stehen-die-oesterreichischen-parteien-ideologisch/>.

ZAUNBAUER, Wolfgang. Kurz und Kickl ziehen mit Haider-Slogan in den Wahlkampf. In: Kurier [online]. 28. 8. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://kurier.at/amp/politik/inland/kurz-und-kickl-ziehen-mit-haider-slogan-in-den-wahlkampf/400589432>.